

Anton Nadrah

ZA KRISTOM
SMISAO POSVEĆENOG ŽIVOTA

Zagreb, 1991.

ANTON NADRAH
Z A K R I S T O M
SMISAO POSVEĆENOG ŽIVOTA

Biblioteka KVRPJ – 5

Naslov izvornika:

ZA KRISTUSOM – Smisel posvečenega življenja

© by Cistercijanska opatija, Stična 1991.

Izdaje:

KONFERENCIJA VIŠIH REDOVNIČKIH
POGLAVARA U JUGOSLAVIJI

Odgovara:

Albertina Anda Baćak
Kaptol 21/II, Zagreb

Prijevod:

Martin Kirigin

Lektura:

Suzana Đuričić

Tisak:

Škaler–Erent, Nova ves 7, Zagreb

ANTON NADRAH

Biblioteka KVRPJ – 5

Z A K R I S T O M
SMISAO POSVEĆENOG ŽIVOTA

Konferencija viših redovničkih
poglavar u Jugoslaviji

ZAGREB, 1991.

S A D R Ž A J

PREDGOVOR HRVATSKOM IZDANJU	8
UVODNA RIJEČ	9
I. HOD ZA KRISTOM U POSVEĆENOM ŽIVOTU	11
1. ZA DJEVIČANSKIM KRISTOM	13
Zašto se je Isus odlučio za djevičanstvo?	13
Je li Isusovo djevičanstvo bilo nešto novo?	15
Kako nas Novi zavjet nadahnjuje za djevičanstvo?	16
Što o djevičanstvu uči Drugi vatikanski sabor?	19
Kamo idemo za Kristom?	23
Kako naslijedujemo Marijino djevičanstvo?	25
Kako djevičanstvom objavljujemo Crkvu?	28
Što djevičanstvom svjedočimo?	30
Kako djevičanstvom služimo braći i sestrama?	32
Kako je djevičanstvo povezano s križem?	34
Kako se razlikuje djevičanstvo svećenika i redovnika od djevičanstva redovnice?	37
2. ZA SIROMAŠNIM KRISTOM	40
Kakav je Isusov odnos prema siromaštvu?	40
Što o siromaštvu uči Drugi vatikanski sabor?	43
Kako idemo za siromašnim Kristom?	48
Kakav je naš odnos prema tvarnim dobrima?	50
Kako siromaštvom svjedočimo?	53
Kako siromaštvom djelujemo apostolski?	54
3. ZA POSLUŠNIM KRISTOM	57
Kako je Isus bio poslušan?	57
Što o poslušnosti uči Drugi vatikanski sabor?	58
Kako idemo za poslušnim Kristom?	64
Kako poslušnost povećava našu slobodu?	67
Kakav je odnos između vlasti i poslušnosti?	69
Kako da poglavari vode svoju braću?	71
Koju ulogu imaju pisana pravila?	72
4. ZA KRISTOM U ZAJEDNIŠTVU	74
Kakvu ulogu u zajednici ima Krist?	74
Kako je zajednica povezana s Presvetim Trojstvom?	76
Kakvu ulogu u zajednici ima Marija?	79
Kako nam je Marija nazočna tijekom stoljeća?	82

Kako je zajednica povezana s Crkvom?	83
Koji je smisao života u zajednici?	86
Kako da zajedništvo stalno produbljujemo?	88
Kako poglavар učvršćuje zajedništvo?	91
Koja je poglavareva zadaća prema cijeloj ustanovi?	93
Koji su temelji poglavareve službe?	94
5. ZA SVETIM KRISTOM	97
Kada je kršćanin svet?	97
Spada li ljubav u bit našega života?	99
Kako ljubimo Boga s obzirom na kraljevstvo Božje? .	101
Kako Boga ljubimo u usporedbi s ljubavlju u braku? .	104
Kako ljubimo bližnjega?	106
Kako ljubimo sebe?	108
Kako se svetost ostvaruje u sjedinjenju s Kristom? .	110
Kako evanđeoski savjeti promiču svetost?	112
Kako svjedoče naši blaženi i sveci?	115
Kako se posvećuju redovnici a kako laici?	117
6. ZA KRISTOM SLUGOM	120
Kako je Krist bio Božji sluga?	120
Kako idemo za Kristom slugom?	121
Kako služimo svjedočenjem?	123
Kako služimo u apostolatu molitve i žrtve?	127
Kako služimo evangelizacijom i dobrotvorstvom? .	132
U kojem smo smislu proroci?	138
Kako sjedinjujemo svećenstvo s redovništvom? .	140
Koja je razlika između redovništva i svećenstva? .	143
II. KORIJENI POSVEĆENOGL HODA ZA KRISTOM	145
7. GOSPODINOVE RIJEČI I PRIMJERI	147
Kako je naš život utemeljen u Kristu?	147
Kako je naš život utemeljen u Novom zavjetu? .	148
Kako tumačiti događaj s bogatim mladićem?	151
U čemu se sastoji evanđeoski radikalizam?	153
Kako su radikalni bili naši utemeljitelji?	154
8. NASTAVLJANJE KRISTOVA ŽIVOTA	157
Idemo li za Kristom na poseban način?	157
Je li Isus bio redovnik?	158
Je li Marija bila redovnica?	161
Imamo li svoje uzore i u Starom zavjetu?	163

Što je hod za Kristom i nasljedovanje Krista?	164
Što znači hoditi za Kristom poslije njegova uskrsnuća? .	166
Je li hod za Kristom naše najveće pravilo?	167
U čemu je zadnji temelj i smisao našega života?	168
Kakvo je teološko određenje našega života?	170
Je li hod za Kristom prijateljstvo s njim?	171
9. POSEBAN BOŽJI POZIV	173
Kako su nastale naše ustanove?	173
Kakvu ulogu imaju naši utemeljitelji?	174
Kako smo povezani s Kristom i evanđeljem?	176
Zove li na posebni hod za Kristom Duh Sveti?	178
Što treba ostaviti?	180
Kakav treba biti naš odnos prema prvotnoj karizmi? .	182
10. REDOVNIČKO POSVEĆENJE	183
Što je jezgra evanđeoskih savjeta?	183
Što je naše zavjetovanje?	188
Donosi li zavjetovanje posebno posvećenje?	190
Kakva je uloga Boga, Crkve i nas samih?	192
Kako su povezani redovničko i krsno posvećenje? .	193
Z A K L J U Č A K	196
B I L J E Š K E	197

PREDGOVOR HRVATSKOM IZDANJU

Knjiga »Za Kristom« najnovije je djelo slovenskog teologa i duhovnog pisca, cestercitskog monaha iz Stične o. Antona Nadraha, objavljeno kao prvi svezak u »Bernardovoj knjižnici«, pokrenutoj u povodu obljetnice crkvenog naučitelja – cistercita sv. Bernarda. Svojim djelom autor želi osmisliti život prema evanđeoskim savjetima siromaštva, poslušnosti i čistoće. Premda je u prvom redu posvećena redovničkom životu i životu svjetovnih ustanova Bogu posvećenog života, ne zanemaruje ni dijecezanske svećenike čiji život ima mnogo dodirnih točaka s redovničkim. I laici koji teže za većim savršenstvom, i svećenički i redovnički kandidati, napokon i svi oni koji žele i više saznati o redovničkom životu i idealima korisno će posegnuti za ovom knjigom.

Djelo predločava Bogu posvećeni život kao radikalni hod za Kristom, onako kako ga želi sam Krist, Crkva, sveti utemeljitelji i učitelji duhovnog života. Temelj redovničkog života jest sam Krist. Prva poglavљa raspravlja o tome kako slijediti Krista siromašnog, poslušnog, djevičanskog, kako ići za svetim i ponižnim Kristom koji »nije došao da mu služe nego da služi«, kako to ostvariti u svojoj zajednici. Zatim se govori o korijenima posvećenog života: u Novom zavjetu, u nastavljanju Kristova života, u odazivu na poziv Božji, u vršenju zavjeta. Drugi dio knjige zapravo objašnjava prvi dio, objašnjavajući smisao i biblijsko-teološku utemeljenost Bogu posvećena života. Naš je život zajednički hod za Kristom, da bismo i mi u svetosti služili Bogu i ljudima.

U zaključku knjige autor postavlja čitateljima radikalna pitanja: »Imamo li hrabrosti svojim životom posredovati svoje najveštanje u neokrnjenom obliku? Znamo li propovijedati i o bijegu iz svijeta, a ne samo o prilagođavanju svijetu? Ne samo o braku nego i o djevičanstvu radi Krista? Ne samo o opravdanom posjedovanju već i o siromaštву? Ne samo o razvoju osobnosti već i o poslušnosti?«

Svakako, valja pozdraviti ovo hrvatsko izdanje u prijevodu o. Martina Kirigina OSB koje izlazi svega nekoliko mjeseci poslije slovenskog izvornika i poželjeti da bude na duhovnu korist čitatelja.

Stanislav Vitković

UVODNA RIJEČ

»Nitko ne može postaviti drugoga temelja,
osim onoga koji je postavljen,
a taj je Isus Krist« (1 Kor 3,11).

Već se duže vremena osjeća koliko nam je potrebna knjiga koja bi u svjetlu vjere osmisnila život prema evandeoskim savjetima čistoće, siromaštva i poslušnosti, i tako nam pružila jednu teologiju Bogu posvećenog života. Knjiga, što je imate u rukama, želi doskočiti toj potrebi. Iako u prvom redu raspravlja o redovničkom životu i o životu članova svjetovnih ustanova, kao i svih onih koji su se zavjetovali evenđeoskim zavjetima, knjiga se osvrće i na svećenike. Njihov je život u mnogočemu sličan redovničkom, ali se od njega dobrano i razlikuje. U knjizi će za sebe nešto naći također i laici koji se trude oko svetosti. Knjiga može pomoći kandidatima ustanova posvećenog života, bogoslovima i onima koji za sebe ili za svoj pastoralni rad traže informacije o ovakvu načinu života. Djelo će koristiti svim onim kršćanima koji žele otkrivati ljepotu i bogatstvo naše Crkve u njezinim različitim ustanovama. Istodobno će i sami, sa sve većim zauzimanjem, ići za Kristom. Raznovrsna se, naime, zvanja u Crkvi međusobno potiču i dopunjaju.

Dakako, djelo ne može odgovoriti na sva pitanja što nastaju u svezi s redovništvom i svećeništvom. Prije svega obrađuje neka pitanja koja se tiču teologije i duhovnosti Bogu posvećenoga života, i to s gledišta dosljednoga praćenja Krista. Djelo predočuje posvećeni život u njegovu idealnom obliku, kako ga želi Krist, crkveno učiteljstvo i naši ustanovitelji. Svakidašnji naš život ne doseže taj ideal, ali mu se sveudilj možemo s Božjom pomoću sve više približavati. »Što je nemoguće ljudima, moguće je Bogu« (Lk 18,27).

Temelj našega života i prema tome cijele knjige jest Krist, jer »nitko ne može postaviti drugoga temelja« (1 Kor 3,11). U prvih se šest poglavlja prvoga dijela pretežito raspravlja o životnim pitanjima: kako ići za djevičanskim, siromašnim, i poslušnnim Kristom; kako ići za Kristom u svojoj zajednici,

za svetim Isusom i za Isusom slugom. U drugom se dijelu, od 7. do 10. poglavlja, čitatelju s većim zahtjevima pruža više teološkog razmišljanja, kao i istraživanja koji su korijeni posvećenog života: u Novom zavjetu, u nastavljanju Kristova života, u odazivanju na Božji poziv, u proživljavanju posebnog posvećenja prema svečano položenim zavjetima. Taj drugi dio ima posebnu važnost dandanas kada mnogi više ne uviđaju smisao i biblijsko-teološku utemeljenost posvećenoga života. Drugi dakle dio objašnjava prvi i prema sadržaju bi mu pripadalo prvo mjesto, ali je stavljén na drugo zbog svoga složenijeg sadržaja. Na taj će način knjiga biti pristupačna širem krugu čitatelja. Ako ta materija nekome bude preteška, neka ne klone duhom već nek uzme knjigu ponovno u ruke i neka, čitajući je o njoj razmišlja. Sadržajem djelo nastavlja knjigu »Za Božjim pozivom« pa će biti korisno pročitati i tu knjigu.¹

Zahvaljujem svoj subraćí kao i pleterskom prioru o. Ivanu Hollensteinu i profesorima dr. Antunu Strletu i Antunu Pavliću što su rukopis pregledali i stavili neke primjedbe.

Stična, na dan Isusova prikazanja, 2. veljače 1991.

o. Anton Nadrah

I.

HOD ZA KRISTOM
U POSVEĆENOM ŽIVOTU

1. ZA DJEVIČANSKIM KRISTOM

Zašto se je Isus odlučio za djevičanstvo?

»Redovnički stalež odvažnije nasljeđuje i u Crkvi trajno ponazočuje onaj oblik života što ga Sin Božji prigrlji, došavši na svijet da vrši volju Očevu, i koji ponudi učenicima koji podoše za njim!« (LG 44).

»Na ovaj dakle način (prezbiteri sa svojim celibatom) svjedoče pred ljudima da se žele nepodijeljeno posvetiti povjerenoj službi da naime vjernike zaruče s jednim zaručnikom i da ih privedu Kristu kao čistu djevicu.² Tako oni dozivlju u pamet onu Bogom ustanovljenu ženidbu koja će se potpuno očitovati u budućem životu, po kojoj Crkva ima jedinog Zaručnika-Krista« (PO 16).

Zašto je Isus odabrao drukčiji način života od svojih suvremenika? Postao nam je sličan u svemu osim u grijehu. Zašto nam onda nije postao sličan i u bračnom životu? Zaciјelo ne stoga, što bi potcjenvljivao ženidbu, tа podigao ju je na sakrament. Isus nije odabrao djevičanski život ili život u celibatu da bi potcjenvljivao žene. Za svoj se je djevičanski život odlučio zbog svoje jedinstvene veze s Ocem i s cijelim čovječanstvom. On je Očev jedini Sin kojega je Otac poslao da otkupi sve ljude. S nerazdijeljenim je srcem pripadao Ocu i Božjem narodu.³

Bračna ljubav očekuje i izražava srdačno, potpuno i isključivo predanje sama sebe svome supružniku. Na mnogo je dublji i jedinstven način Isus to doživljavao u svojem odnosu s Ocem. Između njega i Oca nije bilo nikoga. Otac je svoga Sina poslao na svijet da bi Sin u Očevu imenu ljubio sve ljude, svakoga osobno, a da se ni s kim ne povezuje posebno i isključivo.

Kod Krista djevičanstvo nije nešto sporedno, već ono što bitno spada na njegovu osobu i na njegovo otkupiteljsko poslanje. Izraz je to potpune Bogočovječne ljubavi prema Ocu i prema ljudima. Svojim je djevičanskim životom Krist

navješćivao i ostvarivao buduće Božje kraljevstvo u kojemu »niti se žene niti udavaju, nego su kao anđeli na nebesima« (Mk 12,25). Označivao je tako svoje uskrsnuće, kao i vječni život u Bogu.

Isus se je svim svojim srcem i svim svojim snagama posvećivao navješćivanju i obistinjenju Božjeg kraljevstva. Uvijek je bio na raspolaganju svim ljudima, ljubio je sve i svakoga svojom ljubavlju.

Brak, iako je sakramenat te stoga sveta i posvećujuća stvarnost, ipak je vezan za ovaj svijet i zato će s njim proći. Djevičanstvo neće nikada nestati: »Djeca se ovoga svijeta žene i udavaju. No oni koji se nađoše dostojni onog svijeta i uskrsnuća od mrtvih, niti se žene niti udavaju« (Lk 20,34s).

Svojim je djevičanskim životom Isus na poseban način postao brat svih ljudi. Budući da je htio biti brat svima i svakom pojedincu, živio je djevičanski. Život u djevičanstvu ili u posvećenoj čistoći čovjeku pomaže da postane istinski brat (sestra) svim ljudima.

Iako je Isus bio i ostao djevičanski, oživotvorio je najdublju zaručničku (bračnu) stvarnost. Sam je sebe nazvao zaručnikom.⁴ Kristova je zaručnica cijelo čovječanstvo. Sin se je Božji povezao s cijelim ljudskim rodom i sa svakim pojedincem već svojim utjelovljenjem a onda javnim djelovanjem i napokon, u najvećoj mjeri, kada je umro na križu za sve ljudе. U užem pak smislu Isusovu zaručnicu tvori Crkva. »Krist je ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti, očistivši je kupelju vode uz riječ te sebi predvede Crkvu slavnu, bez ljage i nabora ili čega takva, nego da bude sveta i neporočna« (Ef 5,25-27).

Pošto je Krist sebi za zaručnicu odabrao čitavu Crkvu, onda se nije mogao vjenčati s jednom ženskom osobom. Veza između muža i žene samo označuje vezu Krista s Crkvom, a Krist svoju vezu s Crkvom ostvaruje. Kad Krist ljubi Crkvu i za nju se predaje, onda ljubi svakog njezinog člana.

Kristova veza s Crkvom predstavlja djevičanske zaruke ili vjenčanje koje nije na naravnoj razini. Isus se utjelovio da bi na našu zemlju donio Božje kraljevstvo, da bi ljudska djeca postala Božja djeca, rođena »iz vode i Duha« (Iv 3,15). Kada se Crkva sjedinjuje s Kristom, svojim Zaručnikom, tada djelovanjem Duha Svetoga postaje plodna, plodna Božjim životom.

Je li Isusovo djevičanstvo bilo nešto novo?

»Kršćansko djevičanstvo stoji i pada s tajnom križa, s otvaranjem rane na Gospodinovim prsim; i s tajnom rođenja Crkve, kao Kristova tijela i zaručnice, iz te rane«.⁵

U svim je vremenima bilo dobrano ljudi koji se nisu vjenčavali zbog raznih uzroka. Na Zapadu ih je i danas gotovo deset posto. A tu ne mislim na one koji se iz raznih razloga nisu mogli vjenčati, iako su to željeli, nego na one koji su se na to odlučili slobodno i dobrovoljno iz viših pobuda, filozofskih ili nadasve vjerskih.

U grčko-rimskom su se svijetu za život u celibatu odlučivali, zbog obrednih razloga, svećenici istočnih religija i u Rimu vestalke, a iz ljubavi prema nauci i razmišljanju neki filozofi (stoici i novoplatonici).

Kod budista je već njihov pokretač Buda, u 6. stoljeću prije Krista, ostavivši svijet ostavio i svoju ženu. Budistički monasi između deset zapovijedi što ih moraju vršiti imaju i tu da žive u celibatu. U nekim je azijskim zemljama mnogo neoženjenih budističkih monaha.

U Isusovoj su zemlji spolnost cijenili kao veliku vrednotu, a ljudsku plodnost kao znak Božjeg blagoslova. Brak nisu samo smatrali normalnim i redovitim putem, već jedinim podobnjim putem. Za muškarca ili ženu život izvan braka bio je sramotan, gotovo kao Božja kazna. Stoga je Isusovim suvremenicima njegovo djevičanstvo moralno izgledati kao nešto tude, posebito jer ga je odabrao slobodno i za čitav svoj život. Valjda Isusove riječi: »Neki su se odrekli ženidbe poradi Kraljevstva nebeskoga« (Mt 19,12) u prvom redu pojašnjuju njegovo djevičanstvo i to kao odgovor protivnicima koji su se spoticali o njegov način života.

Već su prije Isusa djevičanski živjeli prorok Jeremija, Ivan Krstitelj i monasi u Kumranu na Mrtvom moru. No Isusov je djevičanski život bio drugičiji od svih tih primjera, bio je nešto novo. Jeremija je ostao neženja prema Božjoj naredbi, da na taj način navijesti skoru nesreću izraelskog naroda.⁶ Jeremijina je bračna uzdržljivost bila znakom moralne neplodnosti starozavjetnog Božjeg naroda. Monasi su na Mrtvom moru

živjeli uzdržljivo, ali ne znamo jesu li to činili trajno ili kroz neko vrijeme, te jesu li tako živjeli svi ili samo neki, jer su se na njihovim grobljima našle kosti žena i djece. Za život su u celibatu imali ove pobude: obrednu čistoću, nastojanje oko savršenstva i zajednički život. Ovi motivi ukazuju više na ljudsko nastojanje nego li na Božji dar i Božji poziv na takav život.⁷

Isusov je život u djevičanstvu nešto drugo od djevičanstva monahâ u istočnim religijama, proroka Jeremije i monahâ u Kumranu. Radi se o pravoj novosti. Njegov je život posvema usmjeren prema Ocu i k ostvarivanju njegova kraljevanja na zemlji.

Kršćansko se je djevičanstvo rodilo Isusovom smrću na križu. Stoga s poznatim švicarskim teologom Hansom von Balthasar možemo govoriti o novom djevičanstvu križa.⁸

Kako nas Novi zavjet nadahnjuje za djevičanstvo?

»Ima za ženidbu nesposobnih koji se takvi iz utrobe materine rodiše. Imat će nesposobnih, koje ljudi onesposobiše. A ima nesposobnih, koji sami sebe onesposobiše poradi kraljevstva nebeskoga. Tko može shvati, neka shvati« (Mt 19,12).

1. Isusovo naviještanje i njegov primjer. Kroz sav se Novi zavjet kao crvena nit provlači misao da je Božje kraljevstvo blizu. Skrajnje je vrijeme da se odlučimo za nj i promijenimo svoj grešni život. Isus je baš tom mišlju započeo svoje propovijedanje: »Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujte Evandelju!« (Mk 1,15). Sva je Isusova zadaća bila sadržana u naviještanju i ostvarivanju Božjeg kraljevstva. U to spada i odricanje od ženidbe – Isusa i njegovih učenika – »poradi kraljevstva nebeskog« (Mt 19,12).⁹

Neki kršćani, koji se u svim dobima odlučuju za beženstvo radi kraljevstva nebeskoga, taj Isusov poziv »shvaćaju«. U Svetom pismu shvaćati znači više nego li razumom dokučiti. Shvaćati znači nešto ostvariti u životu. Posebna »strast« za Boga i njegovo kraljevanje, koja je posvema prožimala Isusa,

prožima također i mnoge njegove učenike, sve od apostolskih vremena do danas, da ostave obitelj i sve svoje imanje te se potpuno prepuste Isusu i njegovom zauzimanju za Oca i njegovo kraljevanje.

Djevičanski je Isus utjecao na čistoću ljudi oko sebe. Najprije su radi njega djevičanski ostali Marija, sveti Josip i Ivan Krstitelj. Između dvanaestorice sigurno je djevičanski bio Ivan Evangeličan. Oni koji su bili vjenčani, kao Petar, radi Krista i njegova kraljevstva ostavili su braću i sestre, ženu i djecu. I neke su svete žene, kao Marta i Marija, radi Krista ostale nevjenčane. Sveti je Pavao smisao djevičanstva izrazio riječima: »Meni je živjeti Krist, a umrijeti dobitak« (Fil 1,21).

2. Apostol Pavao. Čitavim je svojim bićem i radom bio usmjeren prema Kristu: »Želja mi je otići i biti s Kristom« (Fil 1,23). Svjestan Gospodnje blizine sve potiče na radost i blagost: »Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponavljam: radujte se! Blagost vaša neka je znana svim ljudima! Gospodin je blizu!« (Fil 4,4s). Iz svega se toga razumije kako je Korinćanima, s obzirom na djevičanske kršćane, zapisao kao savjet iako o tome nije primio poseban Gospodinov nalog:

»Jesi li vezan za ženu? Ne traži rastave. Nisi li vezan za ženu? Ne traži žene ... Ovo hoću reći, braće: Vrijeme je kratko. Odsele i koji imaju žene, neka budu kao da ih nemaju; i koji plaču, kao da ne plaču; i koji se vesele, kao da se ne vesele; i koji kupuju, kao da ne posjedu; i koji uživaju ovaj svijet, kao da ga ne uživaju, jer – prolazi obličeje ovoga svijeta« (I Kor 7,27-31).

Kome je Krist tako blizu, tome sve na zemlji malo znači. U Isusu dolazi na svijet Božje kraljevstvo. To je u njemu obistinjeno u potpunosti. Iz osobne ljubavi prema Kristu i iz svijesti njegove blizine apostol Pavao nastavlja:

»Rado bih da budete bezbrižni. Neoženjen se brine za Gospodnje, kako da ugodi Gospodinu. A oženjen se brine za svjetsko, kako da ugodi ženi, pa je razdijeljen. I žena neudata i djevica brine se za Gospodnje, da bude sveta i tijelom i duhom; a udata se brine za svjetsko, kako da ugodi mužu. Ovo pak govorim vama na korist, ne da vam postavim zamku, nego da izgledno i nesmetano budete privrženi Gospodinu« (I Kor 7,32-35).

Ovaj odlomak svjedoči kako je apostol Pavao bio sam obuzet Kristovom nazočnošću. Sličio je čovjeku koji je našao blago. Bio je kao trgovac koji »traga za lijepim biserjem: pronade li jedan dragocjeni biser, ode, rasproda sve što je imao i kupi ga« (Mt 13,45s).

Tko nađe takvo blago i biser u Kristu brzo će se odlučiti za djevičanski život radi njega. U vjeri dotični spoznaje da je Gospodin blizu, da je uvijek nazočan, uvijek pun ljubavi. Mnogo je takvih, koji se redovito duhovno hrane Novim zavjetom čitajući ga, slušajući i o njemu razmišljajući, te se tako daju prožeti njegovim duhom, da ih Isus upravo po tom putu pozove na djevičanski život.

Nema nikakve dvojbe da je beženstvo za nebesko kraljevstvo, onome koji je pozvan na takav način života, baš to pravi novozavjetni oblik Isusovih učenika.¹⁰

Teolog Gisbert Greshake u knjizi »*Biti svećenik*« o našem pitanju piše:

»Značenje riječi 'brinuti se' za ono što je Gospodnje i 'biti razdijeljen' mogu nam pojasniti slijedeće riječi Heinricha Spaemannia: 'Postavljen sam da služim vatri. Uz nju se zapaliti važnije je od svega drugoga.'

Stvarno to znači da moram sačuvati vrijeme, srce i život nedjeljive za objavljenu i spasonosnu Gospodnju riječ, i to na takav način da ona zahвати najprije samoga mene, da je ja prvi shvatim i oživotvorim, te je tako uzmognem objašnjavati svojim bivanjem i dalje je naprijed naviještati. Eto smisla moga celibata: da živo čuvam žarko očekivanje neke stvarnosti koja nadilazi svaku sreću što je možemo okusiti ovdje i sada – u potpunom raspolažanju svoj svojoj braći kojoj moram približiti tu stvarnost i s kojom je moram dijeliti ...

Tako shvaćajući beženstvo vidimo da se ni u kojem slučaju ono ne temelji – ni kod Pavla, što mnogi tvrde – na očekivanju skorog obistinjenja Božjega kraljevstva. Stvar je u tome da i apostol – kako kaže K. Niederwimmer – beženstvo tumači 'kao poseban oblik kršćanskog života u kojem se može bolje ostvariti potpun posluh Gospodinu (Kyriosu). Što Gospodinu pripada (a to u Pavlovu shvaćanju kršćanstva konačno odlučuje) mora mu pripadati u cjelini; a tko mu posve

pripada, onda ne može pripadati još kome drugome. U tom je smislu djevičanski život onaj način kojim se da bolje ostvariti nanovo zadobivena sloboda'«.¹¹

3. Djevičanski život u prvoj Crkvi. Prva Pavlova poslanica Korinćanima svjedoči da je oko 55. god. u Korintu nekoliko muškaraca i žena živjelo djevičanski. Djela apostolska spominju četiri takve Filipove kćeri (21,9). Apostol Ivan u Otkrivenju govori o onima koji »se ne okaljaše sa ženama, djevci su. Oni prate Jaganjca kamo god pode« (14,4). Ivan tu vjerojatno misli i na one koji su tada živjeli djevičanski. U 2. stoljeću imamo dosta svjedočanstava o djevičanskem životu mnogih kršćana.¹² U 3. stoljeću su oko nutarnjeg uređenja života u djevičanstvu nastojali Tertulijan, Klement Aleksandrijski i Ciprijan. Usپoredo s kršćanstvom širio se i život u djevičanstvu. Kroz prva su tri stoljeća djevičanski ljudi uglavnom živjeli u svojim kućama, ali se u 3. i još više u 4. stoljeću počelo organizirati monaštvo, najprije kao pustinjaštvo. U tim su slučajevima život u djevičanstvu smatrali bitnom prvinom Bogu posvećenoga života, u koju nisu nikada dvojili. To se toliko razumije samo po sebi da djevičanstvo u svojim monaškim pravilima nisu posebno ni naglašavali niti o njemu mnogo govorili.

Što o djevičanstvu uči Drugi vatikanski sabor?

»Treba cijeniti kao izvanredni dar milosti čistoću 'radi kraljevstva nebeskoga' (Mt 19,12), koju zavjetuju redovnici. Ona na poseban način oslobađa čovjekovo srce (usp. I Kor 7,32-36), da se rasplamsa većom ljubavlju prema Bogu i svim ljudima. Zato je ona osobit znak nebeskih dobara i najprikladnije sredstvo po kojem se redovnici nesebično posvećuju božanskoj službi i djelima apostolata. Tako oni svim vjernicima dozivaju u pamet onu divnu, po Bogu zasnovanu ženidbu kojoj će se potpuno očitovati istom u budućem životu a po kojoj Crkva ima jednog Zaručnika – Krista« (PC 12).

»Prezbiteri se djevičanstvom ili obdržavanjem celibata radi kraljevstva nebeskoga¹³ posvećuju Kristu na nov i odličan način; uza nj lakše pristaju nepodijeljenim srcem, u njemu se i po njemu slobodnije predaju službi Bogu i ljudima, slobodnije služe njegovu kraljevstvu i djelu višeg preporođanja, te tako postaju sposobniji da prime u većoj mjeri očinstvo u Kristu« (PO 16).

Pretežno ćemo razmotriti 12. član dekreta za redovnike koji govori o čistoći. Odlomak je najprije teološki utemeljen, zatim se navode sredstva za njezino čuvanje i na kraju spominje odgoj za čistoću i uvjete što ih moraju imati dotični kandidati. Sve to vrijedi također za svećenike i bogoslove.

1. Prema nauku crkvenoga sabora **teološko duhovno obrazloženje** čistoće (PC 12,1) nalazi se prije svega u činjenici da se za nju odlučimo »radi nebeskoga kraljevstva« dakle iz nadnaravnih pobuda. Motiv, radi kojega se čovjek odluči za posvećnu čistoću jest Bog i njegovo kraljevstvo, u koje je uključen i naš bližnji.

Potrebna je jaka vjera. Ako te nema, ili ako u nama počne slabiti, čistoći se oduzima temelj. Tko umjesto Krista u središte života stavi svoje »ja«, takvome celibat postaje suvišan teret.

Posvećenu čistoću »treba cijeniti kao izvanredan dar milosti«. Radi se o karizmi za djevičanski život.¹⁴ Isus na djevičanski život zove samo neke, i stoga se razumije da tih riječi »ne shvaćaju svi, nego samo kojima je dano« (Mt 19,11). Dogmat-ska konstitucija o Crkvi govori o dragocjenom daru »Božje milosti što je Otac daje nekim« (LG 42). Nitko ne može taj dar dati sam sebi, i stoga se za posvećenu čistoću ne smije odlučiti tko nije moralno siguran da ima taj dar od Boga. Papa Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici o redovničkom životu (»Redemptionis donum«) kaže da je beženstvo radi nebeskoga kraljevstva »karizmatički izbor Krista kao jedinoga Zaručnika«!¹⁵

U latinskoj je Crkvi svećeništvo obvezatno združeno s celibatom. Sabor »čvrsto vjeruje da će Crkvi Otac obilato u Duhu dati dar celibata, koji tako pristaje novozavjetnom svećeništvu, ako će oni koji su sakramentom reda djelatnici Kristova svećeništva, kao i cijela Crkva, za taj dar ponizno i usrdno moliti« (PO 16).

Iako se karizma celibata udjeljuje samo nekima, ipak nije u Crkvi nešto iznimno već postaje normalno. Čitava je Crkva, naime, karizmatična. U njoj je mnogo raznovrsnih karizmi. Svaki član Božjeg naroda ima »svoj dar« (1 Kor 7,7). Kao što karizmu primaju oni koji se vjenčavaju, tako je dobivaju i oni koje Bog poziva na djevičanski život.

Dar beženstva nije jednokratan. Bog nam pomaže kada god u svojem životu trebamo njegovu milosnu pomoć. Svaki je Božji dar za čovjeka izazov i odgovornost. Krist računa s našim sudjelovanjem. Svaki Božji dar pobuduje u nama zahvalnost. Crkveni sabor glede celibata nalaže bogoslovima: »Trebaju postati duboko svjesni s kakvom zahvalnošću imaju prihvatići to stanje« (OT 10). A najljepša se zahvalnost sastoji u tome da smo karizmi beženstva vjerni.

Prema nauku crkvenog sabora naša čistoća tvori osobit znak nebeskih dobara. Takva tvrdnja o posvećenoj čistoći na području je teologije važna novost. Svojim djevičanskim životom ukazujemo na ono vjenčanje, »u kojem Crkva ima Krista za svojega jedinoga Zaručnika«. U dekreту o prezbiterima sabor uči da »oni postaju živi znak onog budućeg svijeta koji je vjerom i ljubavlju već nazočan, u kojem se sinovi uskrsnuća neće udavati niti ženiti«¹⁶ (PO 16). Kada crkveni sabor govori o čistoći kao posebnom znaku nebeskih dobara, onda joj time pripisuje sakramentalno značenje. Sva je Crkva sakramentalana, tā ona »je opći sakramenat spasenja« (LG 48). Naša čistoća sudjeluje u toj sakramentalnosti Crkve, stoga nebeska dobra označuje i posreduje.

Posvećena je čistoća »najprikladnije sredstvo prema kojem se redovnici nesebično posvećuju božanskoj službi i djelima apostolata«. Naša čistoća, dakle, nije sama sebi svrha već pomagalo. Nalazi se u službi Božjeg kraljevstva. »Tu savršenu uzdržljivost zbog kraljevstva nebeskog osobito je Crkva uvijek držala u časti kao znak i poticaj ljubavi i kao neki osobit izvor duhovne plodnosti u svijetu« (LG 42).

To ne vrijedi jedino za redovnike, redovnice i članove svjetovnih ustanova nego i za svećenike. »Svećenstvo doduše po svojoj naravi ne zahtijeva uzdržljivost« (PO 16), ali se svećenici celibatom, idući za Kristom, s njim tješnje povezuju i stoga su duhovno plodniji.

2. *Pomagala za očuvanje čistoće* (PC 12,2) sastoje se u volji i naporu za čisti život. Takav je život nemoguć bez posebne Božje pomoći. Stoga valja vjerovati Gospodinovim riječima i uzdati se u Božju pomoć. Sabor upozorava na svladavanje i nadziranje osjećaja, kao i na uporabu naravnih pomagala »koja koriste duševnom i tjelesnom zdravlju«. Život se u zajednici i čistoća međusobno upotpunjaju, jer »čistoća se sigurnije čuva kada u zajedničkom životu između članova vlada istinska bratska ljubav«.

3. Na kraju naš član govori *o uvjetima što ih moraju imati dotični kandidati* (PC 12,3) prije nego se odluče zavjetovati čistoću, jer »opsluživanje savršene uzdržljivosti zadire u najdublja nagnuća ljudske naravi«. Potrebito je dugo vrijeme kušnje u kojem će kandidati steći »potrebitu duševnu i osjećajnu zrelost«. U tome odgojiteljima mogu uvelike pomagati naravne znanosti, npr. psihologija.

Osjećajna zrelost (maturitas affectiva) obuhvaća više od samih osjećaja. U afektivnost spadaju razni pokreti duše, nagoni, strasti i čuvstva, što sve u čovjeku pobuđuje posebne izazove. Čovjek afektivne zrelosti svladava te izazove svojim razumom, svojom voljom i Božjom pomoću, dakle pomagalima koja ga vode k ljubavi prema Bogu i bližnjemu, a i prema samome sebi. Onda nema više mjesta za sebičnost. A čovjek koji nije došao do afektivne zrelosti nije gospodar samog sebe, nego je rob svojih strasti, nagona i čuvstava.

Prije kršćanske zrelosti potrebna nam je ljudska zrelost. Dok nje nema ne možemo govoriti o kršćanskoj zrelosti. Naš poznati teolog isusovac Vladimir Truhlar u svojem »Leksikonu duhovnosti« ovako opisuje zrela čovjeka:

»Zreo čovjek je onaj čiji je život u sebi čvrst, odgovoran, slobodan, samostalan, ljudski sebi dostatan, 'poosobljen', prije svega označen ljubavlju–odricanjem, koji se u čovjekovoj cijelosti izražava kao 'dobrota': zreo čovjek jest 'dobar čovjek'«.¹⁷

Kandidate za posvećenu čistoću valja odgajati pozitivno. Stoga »nije dosta upozoravati na pogibelji koje prijete čistoći nego ih valja navoditi da Bogu posvećeni celibat prihvaćaju kao pomoć u razvoju svoje cjelovite osobnosti«. Neka odgajanje kandidata za čistoću bude uključeno u razvoj cjelovite osobnosti:

»Neka nauče, uz pomoć prikladnih božanskih i ljudskih pomagala, tako usvojiti odricanje od ženidbe ne samo da im život i rad ne bi trpjeli štete od celibata, već da postignu veću vlast nad svojim srcem i tijelom, potpuniji razvoj zrelosti i savršenije shvaćanje blaženstva Evanđelja« (OT 10).¹⁸

Kako idemo za Kristom?

»Kao što je poznato, ovdje se radi o čistoći u smislu 'beženstva radi kraljevstva nebeskoga'; dakle o djevičanstvu kao izrazu zaručničke ljubavi prema samom Spasitelju. U tom smislu apostol uči da 'bolje čini' tko se odluči za djevičanstvo¹⁹... Ni u Kristovim ni u Pavlovim riječima nema nikakvog potcenjivanja braka. Evanđeoski zavjet čistoće samo ukazuje na tu posebnu mogućnost što za srce čovjeka, bilo muškog ili ženskog, predstavlja zaručnička ljubav istoga Krista, 'Gospodina' Isusa. 'Ostati, naime, neženja radi kraljevstva nebeskoga' ne znači samo osobno se odreći braka i obiteljskog života već je to karizmatički izbor Krista kao isključivog Zaručnika«.²⁰

1. Što je posvećena čistoća? Ona je jedan od načina kako se živi od krštenja koje pomoću milosti Duha Svetoga kršćanina usmjerava prema Kristu, njegovoj ljubavi i njegovu kraljevanju, toliko da ga dovede i do odricanja od vrednota koje su svojstvene bračnoj ljubavi i tjelesnoj plodnosti. Tako posvećenu čistoću ili djevičanstvo označuje poznati salezijanski teolog Josph Aubry u knjizi sa znakovitim naslovom »Djevičanstvo je ljubav«.²¹

Lučimo djevičanstvo u tvarnom i moralnom smislu. Djevičanstvo je tvarno ako se radi o tjelesnoj neokaljanosti; djevičanstvo u moralnom smislu ima čovjek, kada, iz ljubavi prema Bogu, odluči da će se uzdržati od svakog spolnog učešća u mislima, željama i djelima. Ako o tome položi zavjet, onda je to posvećena čistoća ili **posvećeno djevičanstvo**. Sakramentom pomirenja može čovjek ponovno zadobiti djevičanstvo u tom moralnom smislu, ako ga je izgubio

teškim grijehom protiv čistoće, ali to ne vrijedi za djevičanstvo u tvarnom smislu. Kada govorimo o čistoći kod redovnika i redovnica te kod svećenika, tada mislimo na djevičanstvo u moralnom smislu, posvećeno svetim zavjetima ili prihvaćanjem obvezatnog celibata. Grijeh je na tom području dvosstruk, jer je usmјeren protiv 6. dotično 9. zapovijedi i protiv zavjetu čistoće.

Izričaj celibat više se upotrebljuje za đakonsku čistoću i znači beženstvo, samačko stanje. U tom izričaju nije istaknuta bit posvećene čistoće, jer izražava samo njezino negativno videnje koje nešto zabranjuje. Beženstvo ne smije biti stanje bez ljubavi nego izraz posebne ljubavi prema Kristu i njegovom Kraljevstvu. Dakle, živjeti u celibatu ne znači živjeti bez ljubavi nego živjeti u posebnom obliku ljubavi.

Postoje razni oblici čistoće. Ona je predbračna, samačka i posvećena čistoća u redovnika, redovnica i svećenika. Posvećena čistoća usmjeruje čovjeka prema izravnoj, isključivoj i konačnoj ljubavi što je iskazujemo Kristu, i po njemu trojedinom Bogu.

2. Dar vjere, ufanja i ljubavi. Djevičanski je život ponajprije izraz **vjere**. Uvjerljivo ga ne možemo utemeljiti samim razumskim razlozima. Ljudskim umovanjem dolazimo do uvjerenja da je spolni nagon previše jak da bismo se mogli od njegova zadovoljavanja odricati kroz čitav život. Razum nam govori da je bolje živjeti udvoje nego li biti sam, tā čovjeka po naravi privlači drugi spol. Ljudskoj je naravi urođena želja za majčinstvom, odnosno očinstvom.

Djevičanski je život posljedica božanske objave u Isusu Kristu. Tko ga prihvati na temelju Isusova primjera i njegova poziva, za njega je takav način života jedan od najjačih izričaja osobne vjere.

Život u posvećenoj čistoći je izričaj ufanja. Djevičanski čovjek živi od **nade**. Odriče se bračnog druga koji bi ga ljubio, jer se ufa u Nekoga koji ga ljubi beskonačno bolje. Odriče se čovjeka koga vidi i koji bi uz njega bio u sreći i nesreći, jer se ufa u Krista koji mu je u vjeri još bliže.

Djevičanstvo je izričaj **ljubavi**. Djevičanski čovjek ima pred očima činjenicu da ga je Krist ljubio do smrti na križu. Svojim mu djevičanskim životom želi tu ljubav uzvratiti. Bogu je posvećeni čovjek svjestan da mu Krist nije pružio

samo neki predmet već mu je darovao sama sebe, stoga se i on želi Kristu izručiti posvema i izravno. Jedino onaj koji je prožet Božjom ljubavlju može se odlučiti za beženstvo radi nebeskoga kraljevstva kroz čitav svoj život. Inače ne bi bio sposoban za taj korak, ili bi postao neurotičan. Prije svega se mora truditi da ostane zapaljeno svjetlo njegove djevičanske ljubavi prema Kristu i prema ljudima. Posvećena je čistoća moguća samo uz »strastvenu« ljubav prema Kristu, uz neku »zaljubljenost« u njega. Zato u celibatu nije moguće ustrajati samo iz pastoralnih i sličnih razloga, ako se u zaledu nema takvu ljubav prema njemu, i po njemu prema trojedinom Bogu.

Naše tijelo, srce i duh su u ljubavi usmjereni prema Kristu. Kad se odlučimo za evandeoski zavjet čistoće i na čisti se život obvezemo zavjetom (preduzimanjem celibata), tada stupamo u otajstvo Kristovog djevičanstva. Zapravo na sakramentalan način ponazočujemo njegov djevičanski život. Čistoću ljubimo jer ju je Krist ljubio. Želimo je ljubiti onako kako ju je on ljubio, sličnim nutarnjim raspoloženjem. Cjelovito i svim srcem ljubimo jedino Krista, a za to je posvećena čistoća odlično pomagalo pomoću kojeg ćemo živjeti kao Krist, s Kristom i za Krista.

Radi se o osobnoj »tajni«, o osobnom odnosu između Krista koji poziva i kršćanina koji se tom pozivu odaziva. Još prije tog poziva postojala je između Krista i kršćanina povezanost u ljubavi koja se posebno iskazivala molitvom. Tko je pozvan na djevičanski život može sa svetim Pavlom opetovati: »Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist« (Gal 2,20).

Isusova se je ljubav prema Ocu izvana ispoljavala u izvršavanju njegove volje. Krasan je u tome uzor Djevica Marija. Djevičanstvo znači potpunu otvorenost Bogu svim svojim bićem, dušom i tijelom. Takvo savršeno darivanje sama sebe Bogu uključuje i darivanje onoga što je svojstveno braku i obitelji. Djevičanski se čovjek dariva Bogu jednostavnošću i srdačnošću djeteta. Bogu dariva svoje snage, svoju tjelesnu i duhovnu plodnost.

Kako nasljeđujemo Marijino djevičanstvo?

»I ona (Crkva) je djevica, koja vjeru zadalu Zaručniku cjelovito i neokaljano čuva te nasljeđujući Majku svoga Gospodina, snagom Duha Svetoga, djevičanski čuva cjelovitu vjeru, čvrstu nadu i iskrenu ljubav« (LG 64).

Vjerska je istina da je Marija bila Djevica prije Isusova rođenja, u njegovu rođenju i poslije njega. Već su je vrlo rano nazivali Djemicom. Marijino je djevičanstvo povezano sa središnjom kršćanskom istinom o utjelovljenju Sina Božjega. Njezino je djevičanstvo radi Krista posvema usmjereno prema Božjem majčinstvu i prema cjelokupnom Isusovu životu. Takvim je djevičanskim majčinstvom Marija povezana s Isusom i s njegovim otkupiteljskim djelom, kao i sa svima otkupljenima.

Crkvena predaja uči da se je Marija još, prije anđelova navještenja, bila odlučila ili pače zavjetovala kako će ostati djevicom. Do te je odluke ili zavjeta došla po djelovanju Božje milosti, po djelovanju Duha Svetoga koji joj je udijelio karizmu djevičanskog života. Marija, koja je bila začeta bez ljage istočnoga grijeha, bila je potpuno spremna prihvati Božju riječ i Božju volju. Dušom se je i tijelom darovala Bogu. I da nije napravila izričitu odluku ili zavjet djevičanstva, njezino bi nutarnje raspoloženje isto bilo djevičansko. Ako računamo puninu Božje milosti što ju je Marija primila kao i Božje materinstvo na koje je bila pozvana, onda nam se čini vjerojatnom njezina odluka (ili zavjet) da zauvijek ostane djevicom. Kada se je zaručila s Josipom, i on je prihvatio njezinu odluku te se također odlučio živjeti djevičanski.

Praoci su Hošea, Izaija, Jeremija i Ezekiel navijestili da će nastupiti novi Savez kao otajstvene zaruke (vjenčanje) Jahve s novozavjetnim Božjim narodom, koji će konačno biti vjeran svojemu Bogu. Marija se odrekla bračnog života i naravnog majčinstva zato da bi pripadala samo Bogu. Ujedno je htjela ostati u siromaštvu i jednostavnosti. Čistoća i siromaštvo su kao dvije sestre koje pomažu jedna drugoj. Ono što je kod kršćanskog djevičanstva temelj i njegov prvi plod to je u Mariji bilo ostvareno na potpun način: nutarnje i vanjsko oslobođenje kao i posvemašnja spremnost za slušanje Božje riječi i za izvršavanje Božje volje. Slikari nam često Mariju kod anđelova navještenja predočuju s otvorenim Svetim pismom u ruci i potpuno spremnu. Marijin odgovor anđelu vrlo lijepo izriče takvu djevičansku spremnost i prihvatljivost: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1,38). To je raspoloženje duboke i čiste vjere. Na taj se način Marijinom djevičanstvu priključuje još i treća sestra, poslušnost. Na takvo je njezino raspoloženje za utjelovljenje Božjega Sina jako utjecao Duh Sveti.

Iz Marijine je vjere i djevičanske spremnosti proizšao njezin pristanak na utjelovljenje Božjega Sina. Drugi vatikanski sabor tvrdi da Krist »nije njezinu djevičansku netaknutost umanjio, nego povećao« (LG 57). Djevičansko začeće, s Marijine strane, otkriva da je Isus došao na svijet kao posvemašni Božji dar. U Mariji su se djevičanstvo i majčinstvo susreli i međusobno se obogatili. Budući da je Marija djevica, još je više i na savršeniji način majka od ijedne druge majke. Isus, koji je svoju ljudsku narav primio samo od nje, bez sudjelovanja muža, po djelovanju Duha Svetoga, je samo njezin plod.

Sveti je Josip bio pravi Marijin djevičanski muž, Marija njegova prava djevičanska žena. Oboje zajedno i svaki napose bili su usmjereni prema Isusu koji im je bio sve. A u dubljem duhovnom smislu riječi možemo još kazati, da je Mariji najistinski Zaručnik bio sam Isus, a Marija njegova družica. Između Marije i njega otajstvene su se zaruke (vjenčanje) sklopile na najdublji način. Sin je Božji svoju majku izabrao slobodno. Kada je Marija andelu odgovorila potvrđno, time nije odgovorila samo Ocu već u vjeri i ljubavi također i Sinu, koji je na taj način Mariju pritegnuo u svoje otkupiteljsko djelo. Začela se je tada međusobna ljubav između Sina i Majke, započela je njihova zajednička zadaća u otkupljivanju svijeta. Njihova veza sliči bračnoj vezi. Već sveti Irenej na Mariju gleda kao na drugu Evu. Marija je nova Eva novog Adama koji je Krist. Drugi vatikanski sabor uči da je Marija »pred svim ostalima na poseban način velikodušna družica i ponizna Gospodnja službenica« (LG 61). Bila je pridružena novom Adamu da ljudima posreduje Božji život.

Marija je svome Sinu bila na savršen način pridružena na Kalvariji. Ondje je ona prikazala svoga Sina za spasenje svijeta. Ondje je Isusova i Marijina ljubav dostigla svoj vrhunac. Ondje je Marija iznova rekla svoj »fiat – neka mi bude«. Ondje se je iskazala Marijina duhovna plodnost. Prihvativši Ivana za svoga sina sve je ljudi primila za svoje sinove i kćeri.²²

Marija je kao Majka vjernikâ prve kršćanske zajednice bila nazočna u prvoj Crkvi, tå gledamo je kako »svojim molitvama moli dar Duha, koji je nju već pri navještenju osjenio« (LG 59). Isus je po Duhu Svetom bio rođen od Marije, a Crkva se po djelovanju Duha Svetoga rada uz

djelatno Marijino nazočenje. Marijino je djevičanstvo dostiglo svoj vrhunac u njezinom uznesenju na nebo kada je došlo do potpunog prožimanja njezinog tijela i duše Duhom Svetim.

Kao što se Marijino djevičanstvo zbog Krista sastoji u ljubavi prema njemu i ljudima, tako se i naše djevičanstvo, po Marijinu uzoru i zagovoru zbog Krista, sastoji u ljubavi prema njemu i ljudima, a ta je posvema usmjerena prema njemu i njegovom otkupiteljskom djelovanju. Barem nešto onoga što je bilo u Mariji kao ljubavi punoj družici neka bude u svakom djevičanskom kršćaninu.

Kako djevičanstvom objavljujemo Crkvu?

»Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju, da je posveti, očistivši je kupelji vode uz riječ« (Ef 5,25s).

Crkva se kao Kristova Zaručnica rodila u njegovom vazmenom otajstvu. Očišćena je bila Jaganjčevom krvi i zatim u krsnoj kupelji te tako postala djevičanska zaručnica svoga djevičanskog Zručnika, proslavljenog Krista. Kao Zručnik inicijativu ima Krist, a Crkva mu kao zaručnica odgovara. Međusobna ljubav, koja među njima vlada, djevičanska je, duhovna, nadnaravana. Crkva se vjerom, nadom i ljubavlju združuje sa Zaručnikom koji ju je ljubio »i za nju dao sama sebe« (Ef 5,25).

Po snazi Duha Svetoga djevičanska Crkva je plodna, i to kao suradnica u Kristovom spasiteljskom djelu, kod dijeljenja otkupiteljskih plodova. Na taj način ona postaje plodna majka, nova Eva koja ljude preporuča u Božju djecu. Ispunjena je djevičanskom nadom u nebesko vjenčanje sa svojim nebeskim Zaručnikom. Iako je početnim načinom združena sa svojim Zaručnikom već ovdje kao mudra djevica uvijek spremna čeka drugi Zaručnikov dolazak u slavi. Kod toga je razapeta između »već« i »još ne«.

Djevičanska je zaručnica Crkva nazočna i u svojim udovima. Kršćanski mladić i kršćanska djevojka ljube Krista svatko za sebe. Po kršćanskom vjenčanju, koje je »veliko otajstvo« (Ef 5,32), Krista ljube zajedno. Njihov je brak

simboličan znak ljubavi između Krista i Crkve. Iako bračna ljubav sadrži veliku vrednotu, ipak je u velikoj pogibelji da ostane sama u sebi, da »se skrbi za svjetovno« (1 Kor 7,32-34).

Djevičanstvo zaručnice Crkve najjače dolazi do izričaja u njezinim djevičanskim udovima. Ovi su bili posebnom karižmom pozvani na djevičanski život što ga ljubav prema Kristu izražava na apsolutan i izravan način. Odrekli su se braka, koji je simboličan znak između Krista i Crkve. Time Kristu prilaze *izravno, bez znaka*.

Djevičanski kršćanin (kršćanka) Krista ljubi djevičanski i time djevičansku ljubav Crkve doživljava na izravan način. Ujedno je najuvjerljiviji svjedok i pravo poosobljenje djevičanstva Crkve, te posebno jasno izražava njezinu djevičansku plodnost. Djelatno sudjeluje u plodnosti Crkve i predočuje njezino nadnaravno značenje. Dok su bračni drugovi tjelesno plodni (a kod toga duhovna plodnost nije isključena), djevičanski je kršćanin duhovno plodan. On posebnom snagom izražava usmjerenošć Crkve prema nebeskim dobrima, te uvjerenje o prolaznosti ovoga svijeta i neprolaznosti drugoga. Već unaprijed naviješta buduće uskrsnuće i na početni način u njemu sudjeluje.

Zaista se između evanđeoskih savjeta »ističe dragocjen dar milosti Božje što ga Otac daje nekima,²³ da se u djevičanstvu ili celibatu nerazdijeljenim srcem²⁴ lakše posvete samome Bogu« (LG 42).

Bogu se posvećeni »**lakše** nerazdijeljenim srcem posvećuje samome Bogu«. Time je uključno rečeno da je nepodijeljenost srca moguća i kod vjenačnih, ali i to da celibat tu nepodijeljenost olakšava.

Prije toga Konstitucija govori o mučeništvu koje Crkva smatra »za izvanredan dar i za najveći dokaz ljubavi« (LG 42). Djevičanski je kršćanin dionik mučeništva u tom smislu što svoje tijelo i dušu te sav svoj život Kristu dariva u kapima, svakog dana iznova, a mučenik ga daje odjednom. Već su u prvo doba kršćanstva mučeništvo smatrali najjačim izrazom Kristova naslijedovanja. Kasnije, kada je mučeništvo postalo vrlo rijetko, počeše mučeništvom označavati djevičanstvo i, općenito uzevši, monaštvo. Kao što je križ najveći izraz Kristove i naše ljubavi, za djevičanskog kršćanina izrazom takve ljubavi postaje svakodnevna vjernost u djevičanskom životu koji služi Bogu i ljudima.

Što djevičanstvom svjedočimo?

»Evangelje valja prije svega naviještati svjedočenjem. Takvim svjedočenjem bez riječi kršćani, u srcima onih koji ih vide kako žive, neodoljivo izazivaju pitanja: Zašto su oni takvi? Zašto provode takov život? Što ih ili tko nadahnjuje? Zašto su među nama? Takvo je svjedočanstvo šutljivo, ali vrlo snažno i djelotvorno naviještanje Radosne vijesti. To je prvi korak u evangelizaciji. Tu su i prva pitanja koja će možda postaviti mnogi nekršćani, bilo da se radi o ljudima kojima još nitko nije navijestio Krista, bilo o krštenim ljudima koji ne žive po vjeri, ljudi koji žive unutar kršćanstva ali ne i prema kršćanskim načelima«.²⁵

1. U našem je životu svjedočenje važnije od pojedinih djelatnosti. Djevičanskim životom svjedočimo izrazitije nego što to čine drugi kršćani.

Djevičanski ljudi svjedoče bračnim drugovima. Ulijevaju im hrabrost da žive u bračnoj čistoći, što je često puta teško. Svima u braku pokazuje koji je pravi smisao njihove ljubavi.²⁶ Bračna ljubav uključuje i sklonost da se posjeduje drugoga. A u djevičanskoj se ljubavi radi o otvorenosti prema svima. Na taj način djevičanski ljudi pomažu onima u braku da im ljubav bude sve nesebičnija i trajno otvorena za ljubav prema svim ljudima.

Djevičanski kršćani svjedoče i drugim laicima. Zadaća je svjetovnih kršćana (laika) »da Božje kraljevstvo traže baveći se zemaljskim stvarima i te uređuju po Bogu« (LG 31). Kršćani koji žive u posvećenoj čistoći svojim svjedočenjem pomažu laicima da Boga stavljuju u središte svoga života. Laicima »su u Kristovoj ljubavi nadublji način bliski i s njima duhovno surađuju, u želji da se ovozemno društvo utemeljuje na Gospodinu i prema njemu usmjerava, kako se ne bi uzalud trudili oni koji ga izgrađuju« (LG 46).

Djevičanski život, onima koji su manje vjerni ili nevjerni, stalno svjedoči da Bog postoji, da je on središte svijeta i našega života. Uspješno naviješta da je Bog ljubav i da zaslužuje da ga ljubimo svim svojim srcem. Posebno je jako svjedočenje kontemplativnih ustanova.

Nikola de Martini čak govori o čudu djevičanskog života. Ako znamo da je trajna čistoća prije Krista bila nepoznata, i

da su je poslije Krista priglili samo rijetki, a i od njih su neki posustali, onda »valja zaključiti da je trajna čistoća zaista čudo Božje ljubavi i božanske snage.«²⁷

Snaga je takvog života posebno velika kada u posvećenoj čistoći živimo od prisne ljubavi prema Kristu i ljudima, a u prvom redu prema siromasima i svima kojima je pomoć potrebita. A svoje ćemo djevičanstvo proživljavati u radosti, tā u zaručničkoj smo ljubavi združeni s proslavljenim Kristom koji je naša sreća i naša radost. Žalost je mnogo puta povezana sa sebičnošću, a radost s ljubavlju. Ako već prava ljubav tvori izvor veselja, to tim više pruža ljubav između Krista i osobe djevičanstvom njemu posvećena života.

Svjedočenje je djevičanstva posebno važno danas kada se pretjerano naglašava tijelo, spolnost u užem smislu i njezino udovoljavanje. Spolnost je za mnoge postala boginja. U javnom se i privatnom životu vrlo malo uvažava Božji i crkveni nauk o spolnosti i braku, a uzdiže se razvratan život. Djevičanski čovjek svjedoči da je čisti život moguć, da ima smisla i da je on izraz uzvišenije ljubavi prema Bogu i svemu ljudskom rodu. Ujedno svjedoči da je na vrhu ljudske osobe duh koji je otvoren za Boga i za sučovjeka. Svojim djevičanskim životom također naviještamo i to da je ljudska narav istočnim grijehom ranjena, te da smo na spolnom području još posebno potrebni Kristove milosti.

2. Djevičanskim životom naročito jasno svjedočimo za konačno dovršenje svega u Kristu. Životno središte svijeta, koje sve privlači k sebi, jest uskrsl i proslavljeni Krist. Po njemu ćemo svoju proslavu dočekati mi ljudi i, na svoj način, sve što je stvoreno. Djevičanski život je osobit navještajni znak buduće proslave. Djevičanski čovjek živi u posebno očitom očekivanju nebeskog života i Kristova drugog dolaska, on čeka svoga Zaručnika. Svojim životom neprestano kliče: »Dodi, Gospodine Isuse!« (Otk 22,20).

Beženstvo radi kraljevstva nebeskoga vrlo uspješno pridonoši rastu kršćanske nade u Crkvi. Svim vjernicima naviješta da će Krist sigurno doći. Ako o svakom kršćaninu vrijedi da je čovjek nade, to još više vrijedi za kršćanina koji živi u posvećenoj čistoći.

Posvećena je čistoća kao oznaka na putu prema vječnosti. Ljudi našeg vremena još više trebaju takve oznake. Kada

živimo u celibatu slični smo budnim slugama u evanđelju, »što čekaju gospodara kad se vraća sa svadbe, da mu odmah otvore čim stigne i pokuca« (Lk 12,36).

Djevičanski život radi Krista sam po sebi, više od života u braku, teži za potpunim susretom s Kristom u nebu. Poput apostola Tome željeli bismo Krista vidjeti, čuti i dotaknuti. No, »blaženi koji ne vidješe, a vjeruju« (Iv 20,29). »Tà u vjeri hodimo, ne u gledanju« (2 Kor 5,7).

Budući da do Krista možemo doći jedino vjerom te da i djevičanski čovjek često osjeća duhovnu prazninu, ljubav između njega i Krista sličnija je ljubavi između zaručenih nego li onoj između vjenčanih. Pravo je duhovno vjenčanje i život u skladu s njim sačuvano za vječnost.

Posvećena čistoća je nebeska krepština u tom smislu što naviješta da će nestati oblik ovoga svijeta, da je vrijeme kratko a Božje kraljevstvo blizu. Stoga valja biti budan, stalno u radosnom očekivanju. Na ovom smo svijetu samo putnici, hodočasnici, zato tom svijetu ne pripadamo, iako sred njega živimo i radimo za nj i njegovo spasenje.

Kako djevičanstvom služimo braći i sestrama?

»Djevičanstvo nam omogućuje imati ruke otvorene kako bismo ih spajali, ne da zagrlimo samo neke, nego želimo biti otvoreni svima« (brat Roger iz Taizéa).

Život u čistoći znači darivanje. Prvo se na poseban način Bog dariva nama, a mi mu svagdanjim darivanjem tu ljubav vraćamo. Djevičanski život obuhvaća i darivanje braći i sestrama, jer Bogu posvećeni čovjek ne smije srce vezati uz pojedinog čovjeka već hoće biti otvoren za sve ljudi.

Trebamo ljubiti sve one koje Krist ljubi. Ako se sjedinjujemo s Kristom, želimo se povezivati i s Crkvom koja je njegovo tijelo. Kad smo se iz ljubavi prema Kristu i njegovoj Crkvi odrekli bračne ljubavi, tada smo se odlučili za dublje zajedništvo s Bogom i ljudima.

1. **Uključenje spolnosti u nesebičnu ljubav.** Djevičanska ljubav između članova naših zajednica stvara pravu zajednicu.

Poznati španjolski teolog redovničkog života i priznati odgojitelj mlađih redovnika klarentinac Severin Marija Alonso kaže da, pravo uzevši, djevičanska čistoća ne znači odricati se spolnosti u njezinom širem smislu, nego da je to njezino proživljavanje na djevičanski način i ujedno njezino uključivanje u posvećenu čistoću, u nesebično služenje.

U ljudskoj osobi spolnost nije nešto drugotno, nevažno, nego se tiče čitave osobe. Lučimo spolnost u širem i u užem smislu. Spolnost u *širem smislu* određuje čovjeka u svim njegovim dimenzijama. Tu Alonso ubraja *afektivnost a ta se sastoji od sposobnosti da ljubiš i budeš ljubljen*. Spada u jezgru ljudske ličnosti i stoga je se redovničkim zavjetovanjem nije moguće odreći, jer bi takvo odricanje vodilo u neuravnoteženost i frustraciju (osjećaj uzaludnosti). Posvećeno djevičanstvo ne znači odricanje od ljubavi već njezino podizanje na viši stupanj. U posvećenom djevičanstvu ljubimo radi kraljevstva nebeskog, ljubimo Boga i sve ljude.

Čovjekova spolnost u širem smislu, uz mogućnost da ljubiš i budeš ljubljen, obuhvaća i *pričadnost jednom od dvaju spolova* koji se međusobno dopunjaju. A to se ne odnosi samo na ljudsko tijelo nego i na psihološko i duhovno područje. Ovo se mora prihvatići, inače lako dolazi do različitih frustracija. Biti redovnik (svećenik) ili redovnica znači i izvorno kako biti muško ili žensko.

Spolnost u *užem smislu* ili *genitalnost* sadrži djelatnost spolnih organa i što je s tim u izravnoj vezi. Kad spomenutu spolnost ljudi često misle samo na spolnost u užem smislu ili genitalnost. Ona nije tako bitno povezana s čovjekom, barem ne toliko da je se ne bi mogao odreći. Sada se pretjerano hvali genitalnost, što vodi u propadanje ljudske osobe.

Ako se tko iz viših pobuda odrekne genitalnosti, to nikako ne prijeći razvoj njegove osobe, već dapače taj razvoj unapređuje, jer čovjeka otvara za mnoge druge osobe. Djevičanstvom se čovjek odriče genitalnosti i svega s njom povezanoga u mislima, mašti, riječima i činima. Sposobnost bliske ljudske i Božje ljubavi u djevičanskom čovjeku postupno raste. Tako se pomoću Kristove milosti može ljubiti njegovom ljubavlju i ljubiti kao on.²⁸

2. Duhovno očinstvo i majčinstvo. Djevičanska je ljubav u službi spasenja bližnjega. U tom je smislu ona plodna. Djelovanjem Duha Svetoga svećenik koji živi u celibatu ili redovnik postiže duhovno očinstvo, a redovnica duhovno majčinstvo. Sudjeluju u Kristovom rođenju i rastu u dušama. Tko svoje djevičanstvo ostvaruje u ljubavi, tada moraju nastati i plodovi, iako nisu, dakako, odmah vidljivi. Stoe Isusove riječi: »Po njihovim čete ih plodovima prepoznati« (Mt 7,16). Ti se plodovi poznaju najprije kod nas samih. Naša ljubav postaje sve nesebičnija, sve smo slobodniji, sve manje sputani. Kad toga ne bi bilo, onda bismo se morali bojati da živimo uzdržljivo, ali bez ljubavi, na sebičan način.

Lijep primjer kako djevičanska ljubav prema Kristu i njegovoj braći i sestrama stvara velikog apostola vidimo u svetom Pavlu, koji se je iz ljubavi prema Kristu posve žrtvovao za kršćanske zajednice.

Osobito redovnik ili dijecezanski svećenik apostolatom, u odnosu prema zajednici vjernika, sakramentalno predstavlja ili onazočuje djivičanskog Krista. Celibat ga oslobada da se može dotičnoj zajednici potpuno posvetiti nerazdijeljenim srcem. Za nju je na svome mjestu s punom spremnošću, za nju uvijek ima vremena. Ako tako živi od ljubavi prema zajednici, ona će mu užvraćati ljubavlju, povjerenjem i dobrotom.

Bolesnik, koji je bolovao već 38 godina i nije se za valova u ribnjaku Betzatha mogao okupati kako bi ozdravio, potužio se Isusu: »Gospodine, nikoga nemam tko bi me uronio u ribnjak kad se voda uzbiba« (Iv 5,7). Danas ima mnogo ljudi koji nemaju čovjeka koji bi ih volio i pomogao. Svojim djevičanskim životom stojimo u kršćanskoj ljubavi uz takve ljude kojima je život postao neispunjten, prazan. Njima želimo pomagati, u njima pobuđivati nadu, otkrивati im smisao života, dokazivati kako ih Krist ljubi i stoji uz njih. Takvima možemo biti otac i majka, brat i sestra.

Kako je djevičanstvo povezano s križem?

»Uvijek umiranje Isusovo u tijelu prenosimo, da se i život Isusov u čovjeku našem očituje« (2 Kor 4,10).

1. Sudioništvo u Kristovu križu. Beženstvo radi kraljevstva nebeskoga znači naše sudioništvo u Kristovu križu, njegovom

»poništenju« i njegovoj poslušnosti. Nema kršćanske ljubavi bez križa. Kršćansko se djevičanstvo nije rodilo samo Isusovim djevičanskim životom već još posebno njegovom smrću na križu. Kod odlučivanja za celibat ne smije se isticati odricanje mada se i o njemu radi, nego ljubav.

Tada se kršćanin odriče bračnog spolnog života, udovoljavanja spolnom nagonu i traženja spolnog ugodaja, što sve predstavlja neko neudovoljavanje tijelu. Odriče se bračne ljubavi što je povezano s neudovoljenošću srca. Odricanje od tjelesnog očinstva ili majčinstva sa sobom donosi osamljenost. Sve se to protivi ljudskoj naravi. Takvo trojno odricanje čovjek celibatom prihvata svjesno i dragovoljno. No takvo odricanje lako prouzročuje trpljenje, osobito u trenu osamljenosti i klonulosti.

Tu se radi o posebnom obliku nutarnjeg siromaštva, jer se odričemo stvarnih vrednota. No ako uvijek iznova svim srcem prionemo uz Krista, onda odricanje nije preteško. Obistinjuje se Isusova zapovijed da će onaj tko ostavi »kuću ili ženu ili braču ili roditelje ili djecu« primiti »mnogostruko već u ovom vremenu i u budućem vijeku život vječni« (Lk 18, 29s). Dakako, ljubav prema Kristu uvijek će ostati na prvom mjestu:

»Dode li tko k meni, a ne daje prednost svome ocu i majci, ženi i djeci, braći i sestrama, pa i samome svom životu, ne može biti moj učenik! I tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik« (Lk 14,26s).

Tko živi u posvećenoj čistoći nalazi se u pogibelji da će htjeti lijevom rukom uzeti natrag ono što je Bogu dao desnom. Za žrtvu, koja je povezana s djevičanskim životom, tražit će nadokande. Kod toga se može pojaviti težnja za vladanjem nad bližnjim, stoga se morao odreći žene (muža) i djece. Kod nekoga se ispoljuje želja za priznanjem i pohvalom. Netko drugi nadoknadu za odricanje traži u neurednoj težnji za hranom i pićem.

Ovakve i slične pojave pokazuju da djevičanski kršćanin nije prionuo uz Krista cijelim srcem. Nije potpuno prihvatio odricanja koja su povezana s čistoćom. Stoga i nije psihološki sazrio.

Bogu posvećeni kršćani ne smiju podleći napasti da teže posjedovati Krista na zemaljski način. Kada se odriču mogućnosti bračnog života ne smije im i ne može na mjesto supružnika doći Krist. Krist je proslavljen. Dosežemo ga vjerom po Duhu Svetom. Djevica ne može i ne smije u Krista tražiti nježnosti

što ih ženi nudi suprug. Isto tako nije zdravo tražiti samo utjehe, već imamo biti spremni za služenje. Djevičanska se ljubav ne smije pretvoriti u težnju za sebičnim posjedovanjem Gospodina. U nas neka bude spremnost kakva je bila u Krista koji »nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mt 20,28).

I najbolji kršćani često ne shvaćaju smisao djevičanskog života. Isus je to predvio kad je kazao: »Tko može shvatiti, neka shvati« (Mt 19,12). Više puta odluku svoje djece ne shvaćaju ni roditelji. Stoga Kristovo obećanje da će onaj »tko ostavi kuću ili braću, ili sestre, ili majku, ili oca, ili djecu, ili polja, poradi mene i poradi Evandjelja, sada, u ovom vremenu, s progostvima primiti stostruko: kuće, i braću, i sestre, i majku, i djecu, i polja – i u budućem vijeku život vječni« (Mk 10,30).

2. Potrebno je ustrajati u čistoći. Već *kao kršćani* vladamo se prema 6. Božjoj zapovijedi: »Ne sagriješi bludno!«. Grijeh protiv čistoće usmјeren je protiv obje svrhe braka: međusobne ljubavi, radanja i odgajanje djece. Kršćanin živi u čistoći da time poštuje obje bračne svrhe i volju Stvoritelja.

Trudi se u svojoj čistoći kako bi mogao stasati u zrelu, nesebičnu ličnost. Čovjek, koji grijehi protiv pravoga reda u spolnosti, uvijek sve više upada u svoju sebičnost. Tako postaje nesposoban ljubiti Boga i bližnjega. Pošto je u nečisti grijeh često upletena i druga osoba, i ona tako postaje robom grijeha, prijeći svoj osobni rast. Ovovrsni grijeh smanjuje dostojanstvo ljudske osobe, jer u čovjeku više ne vlada razum i slobodna volja već nagoni.

Kršćanin živi u čistoći jer je svjestan kršćanskog dostojanstva, tā njegovo je tijelo hram Duha Svetoga, on sam je ud Kristova otajstvenog tijela, pozvan na svetost.

Svećenici, redovnici i redovnice živimo u čistoći, jer smo se prihvaćanjem celibata ili posebnim zavjetom na to obvezali i time se potpuno posvetili djevičanskom Kristu. Tako posvećenje posvećenje Kristu ima zaručničko-bračno značenje. Nevjernost prema Kristu grijeh je onda protiv čistoće, a kad se radi o velikom grijehu, preljub. Kao što mladenci na dan vjenčanja pred oltarom izreknu svoj »hoću«, tako smo i mi svoju riječ dali Kristu, stoga je ne smijemo prekršiti.

Zakon kanonskoga prava propisuje:

»Evandeoski savjet čistoće, prihvaćen radi kraljevstva nebeskoga, što je znak budućega svijeta i izvor obilnije plodnosti u nepodijeljenu srcu, obvezuje na potpunu uzdržljivost u celibatu« (kan. 599).

»Klerici su obvezni čuvati potpunu i trajnu uzdržljivost radi kraljevstva nebeskoga, te su zato obvezani na celibat, koji je osobit Božji dar da bi posvećeni službenici mogli nepodijeljena srca lakše prianjati uz Krista i slobodnije se posvetiti služenju Bogu i ljudima« (kan. 277 § 1).

Kako se razlikuje djevičanstvo svećenika i redovnika od djevičanstva redovnice?

»Izvan braka je s obzirom na spolnost glavna zadaća sublimacija. Za nju su preduvjeti: čovjek mora svoju spolnost i njezin razvoj otvoreno prihvatići; mora biti svjestan sile i dinamike što je imaju seksus i eros; mora poznavati pogibelji u nepravilnom potiskivanju spolnog nagona. U tu se svrhu valja truditi oko pravilnog, zdravog, u najboljem smislu riječi, oslobođanja i susretanja s osobom drugog spola; biti svjestan važnih moći što ih takvi susreti pokreću, moći koje mogu i spolnom nagonu pomoći da se pravilno uključi u cjelovitost dotične osobe«.²⁹

I djevičanski kršćanin ostaje spolno biće. Do posljednje je svoje stanice označen muškim ili ženskim spolom. Spolnost ne utječe samo na tijelo već i na razumske i čuvstvene sposobnosti. Tako imamo muški i ženski način mišljenja, predočivanja, čuvstvovanja, djelovanja, odazivanja a i povezivanja s Bogom. Stoga redovnik (svećenik) i redovnica žive u posvećenoj čistoći na muški, dotično na ženski način.

Žene već prema naravi posvećenu čistoću lakše shvaćaju i žive od muških. To potvrđuje činjenica da je na svijetu mnogo više redovnica nego redovnika i dijecezanskih svećenika zajedno. Žena po naravi sve lakše prihvata. A u vjeri inicijativu ima Krist, vjera je odgovor na njegov poziv i

poticaj, prihvaćanje njegove ponude. Već u Evandelju žene lakše vjeruju, velikodušnije su, vjernije. Na Kalvariji je od muškaraca bio samo apostol Ivan, a žena je bilo više. Muškarci žele biti nezavisni. Kada se radi o prihvaćanju radosne vijesti, više dvoje i računaju.

Redovnica živi svoju posvećenu čistoću sa svojom ženstvenošću koju redovnički zavjet ne odstranjuje, već je čini plemenitijom. Pravilna ljubav prema samome sebi traži da posvema prihvatišmo sebe i svoju spolnost. I Bog nas ljubi takve kakvi jesmo. On traži posvećene ljude, ne andele. Redovnica i bližnjega ljubi na ženski, majčinski način.

Svećenik i redovnik kroti svoju težnju k neovisnosti i gospodarenju. Pri tome mu je od velike pomoći i potpore Blažena Djevica Marija. Vjera svakog dobrog kršćanina, a svećenika i redovnika onda još više, ima marijansku dimenziiju, dimenziju Crkve kao Kristove zaručnice. Ipak poziv na djevičanski život muškarca ne otuduje od muškog spola. Muškarac svoju posvećenu čistoću živi muški, ali ne bez srca.

Poput redovnice i svećenik (redovnik) posve prihvata sama sebe. U odnosu prema osobama drugog spola valja da svatko dođe do čuvstvene zrelosti. Srce mu uvijek ostaje slobodno, usmjereno prema Kristu, jedinom Gospodaru, a radi njega i prema svim ljudima.

Posvećena se čistoća ne pridobiva jedanput zauvijek. Kao konkretna bića možemo sve više postajati djevičanski, kao što i u ljubavi sve bolje napredovati. Čistoća je dinamična stvarnost. Nije dosta čistoću *čuvati* nego valja i *postajati* sve čišćim. I tu vrijedi načelo svetog Bernarda: »Tko ne napreduje, taj nazaduje«.

Teškoće, koje se lako pojavljuju u različitim životnim dobima, Božjom pomoći ćemo trajno svladavati. Neki te poteškoće svladavaju vrlo dobro, a kod drugih dolazi do povremenog kolebanja, pa i do padova.

Kušnje mogu zahvatiti i područje *duha*. Najedanput se život u čistoći čovjeku pričini posve besmislenim. Druga vrst kušnji navali na ljudsko *srce*. U trenutku osamljenosti naveže se na osobu drugog spola. Velike kušnje mogu nadoći Bogu posvećenoj osobi i na *tjelesnom* području. Čovjek se doslovno mora boriti s vrlo jakim napastima.

Sve te kušnje mogu čovjeku, koji ih s Božjom pomoći svlada, mnogo pomoći na putu k Bogu. A za to nam je potrebita ponizna vjera, tjesna privrženost Kristu i Djevici Mariji, ufanje u Božju pomoć, ustrajna molitva, svladavnje, uporaba naravnih pomagala, nastojanje oko istinske bratske (sestrinske) ljubavi i slično. Ovdje je vrijedno navesti što o sublimaciji govori Truhlar u »Leksikonu duhovnosti« (jedan je odlomak donesen na početku našega pitanja):

»Intenzivna sila spolnog nagona ukazuje na mogućnost što ih ona u sebi uključuje, mogućnosti koje se mogu osloboditi i na taj način da se spolnost sublimira i tako sublimirana usmjeri prema ostvarenjima koji su izvan njezinog običajnog područja; na ostvarenja – značajna, čak velika – na religioznom, karitativnom, uljudbenom ... području. Po Sigmundu Freudu takva je sublimacija u stvari mijenjanje njezine svrhe i predmeta – to što je prije bio spolni nagon nađe svoje ispunjenje u nečemu što više nije spolno, a sa socijalnog je i etičkog gledišta više vrijednosti. Prema Freudu se, dakle, kod sublimacije radi o nekakvoj de-seksualizaciji nagona. U stvari ... sublimacija nije automatska promjena spolnog prohtjeva u duhovni poticaj, nego integracija, uvrštavanje takvih prohtjeva u šire ljudsko ponašanje« (89s, 597).

Nije najveća vrednota živjeti u posvećenoj čistoći, najveća je vrednota tako jako ljubiti Isusa Krista da se zbog njega želi živjeti u posvećenoj čistoći. Tko raste u ljubavi prema Kristu, njome raste i u djevičanstvu. U posvećenom djevičanstvu napredujemo kada ne mislimo na sebe, nego na Krista, na njegovu i svoju braću i sestre.³⁰

2. ZA SIROMAŠNIM KRISTOM

Kakav je Isusov odnos prema siromaštvu?

»Poznata vam je darežljivost Gospodina našega Isusa Krista. Premda bogat, radi vas posta siromašan, da se vi njegovim siromaštvom obogatite« (2 Kor 8,9).

1. *U čemu se je očitovalo Isusovo siromaštvu?* Novi zavjet vrlo jasno svjedoči o Isusovu siromašnom životu od rođenja u jaslama do smrti na križu. Krist je izabrao siromašne roditelje i time se uvrstio među siromašne ljude. Poslije rođenja u štali prvi ga posjećuju siromašni pastiri. Živio je u siromašnoj kući siromašnoga grada Nazareta. Cijelog je svog života bio prijatelj siromahâ. Ozdravljao je bolesne, iz opsednutih tjerao zle duhove, jeo s carinicima i grešnicima, prihvatao djecu. Radosnu je vijest propovijedao u prvom redu siromasima. Tako je ispunio Izajino proročanstvo: »Slijepi progledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromasima se navješćuje Evanelje« (Mt 11,5; usp. Iz 26,19; 29, 18; 35,5s; 61,1).

Isus je na poseban način nazočan u gladnjima, žednjima, strancima, golima, bolesnjima i utamničenima.³¹ »Krist je djelo otkupljenja izvršio u siromaštvu i progonu« (LG 8). O siromaštvu u njegovom javnom životu svjedoče riječi: »Lisice imaju jazbine, ptice nebeske gnijezda, a Sin čovječji nema gdje bi glavu naslonio« (Lk 9,58).

Za vlastito preživljavanje i preživljavanje svojih učenika nije imao ništa svojega, nego je ovisio od dobrote ljudi, prije svega imućnih žena. Njegovo se je siromaštvu posebno pokazalo na križu kada su mu sve oduzeli, u tuđi ga grob položili.

Krist ne samo da je bio siromah već je tvorio poosobljeno siromaštvu. Siromaštvu svoj pun smisao dobiva samo u njemu i od njega. Kristovo je i kršćansko siromaštvu cijelovito. Zahvaća čitavoga čovjeka, nutrinu i vanjštinu, nevidljivo i vidljivo, duhovno i tvarno. Siromaštvu je stanje duha i izraz tijela. Vanjština je vidljiv znak onoga što je nutarnje i duhovno.

Krist je harmonično proživljavao vanjsku i nutarnju prvinu siromaštva. On je i glede siromaštva naš jedini Učitelj. U Kristu je biblijsko shvaćanje siromaštva doseglo svoj konačni razvoj i vrhunac. Naše siromaštvo znači sudioništvo u Kristovu siromaštву. Što smo bliži Kristu bliže nam je i siromaštvo, ima veću svjedočiteljsku i apostolsku vrijednost.

U biblijskom je smislu (negativno) bogat onaj tko računa na sebe, na svoje bogatstvo, a ne na Boga. Siromah je svjestan kako nije sam sebi dostatan. Zna da se ne može pouzdati u sebe, stoga se prepušta Bogu, njemu se potpuno predaje. Jedino mu je Bog zadnja i sigurna nada. Izvan Boga on nema prave sigurnosti.

Kristovo je siromaštvo s obzirom na ljude značilo posve mašnju spremnost da se dariva. Kroz sav je svoj život bio čovjek za druge. Živio je i umro za sve ljude. Ništa nije pridržao sebi. Darovao nam je Božje sinovstvo, Božji život i svoje iskustveno doživljavanje Oca. Darovao nam je svoje vrijeme, nauk, slavu, mir i radost, svoje tijelo i krv.

U odnosu prema tvarnim dobrima Isus je očitovao svoju slobodu. Stvorenja je volio, tā divno je govorio o pticama, ljljanima, pšenici i klasju, trsu i lozama, grožđu i vinu, brašnu, tjestu i kvasu, blagu i biseru, ali se na stvorenja nije oslanjao. Nije se brinuo za jelo i piće. Prava se je njegova hrana sastojala u vršenju Očeve volje.³²

Takva Kristova sloboda i naš je izvor slične slobode. Oslobađa nas na taj način da nas ne zavodi bogatstvo, samoljublje, požuda za tvarnim i drugim dobrima.

2. *Kako da postupaju bogati?* U Novom se zavjetu na bogate osvrću najviše Luka i Jakov. Evanđelist Luka zapisao je kako je Isus izrekao četiri puta »jao«: nad bogatašima, sitima, onima koji se smiju i onima koje su svi hvalili.³³ Ovaj Isusov »jao« za iste vrijedi ako se ufaju samo u svoje bogatstvo, socijalni položaj i ugled. Isus posebno upozorava da se valja čuvati pohlepnosti: »Klonite se i čuvajte svake pohlepe: koliko god netko imao, život mu nije u onom što posjeduje« (Lk 12,15).

Ako bogati ljudi žele biti Isusovi učenici, svoje će imanje dijeliti sa siromasima. Nije dosta da im samo pružaju milostiju, nego da ih imaju za svoje prijatelje, braću, rođake i

susjede, dakle kao sebi jednake. To će pokazati ako ih pozovu za svoj stol i time ih učine sebi jednakima:

»Kad priređuješ objed ili večeru, ne pozivaj svojih prijatelja, ni braće ni rodbine, ni bogatih susjeda, da ne bi možda i oni tebe pozvali i tako ti uzvratili. Nego, kad priređuješ gozbu, pozovi siromahe, sakate, hrome, slijepce. Blago tebi, jer ti nemaju čime uzvratiti. Bit će ti vraćeno, o uskrsnuću pravednih« (Lk 14,12-14).

Sveti Jakov, koji je u siromaštvu bio vjeran Isusov učenik, upozorava na pristranstvo prema siromasima do koje dolaze kada se polazi od mišljenja ovog svijeta a ne od vjere:

»Braćo moja, vjeru Gospodina našega Isusa Krista slavnoga ne miješajte s pristranošću! Dođe li na vaš sastanak čovjek sa zlatnim prstenjem, u sjajnoj odjeći, a dođe i siromah u bijednoj odjeći, i vi se zagledate u onoga što nosi sjajnu odjeću te reknete: 'Ti lijepo ovdje sjedni!', a siromahu reknete: 'Ti stani – ili sjedni ondje, podno podnožja moga!', niste li u sebi pristrano sudili te postali suci što naopako sude? Čujte, braćo moja ljubljena: nije li Bog izabrao one koji su u svijetu siromašni... A vi prezreste siromaha!« (Jak 2,1-6).

Ovdje se ne radi o pružanju milostinje siromasima već o životu iz vjere, »u našeg proslavljenoga Gospodina Isusa Krista«. Siromasi su Božji odabranici, stoga neka budu i naši. Tko se više zauzima za bogate nego za siromahe postupa uprav suprotno od Boga i takav postupak nije iz vjere. Zajednica koje se ne skrbi za siromahe nije Božja.³⁴

3. Zašto se je Isus odlučio za siromašan život? Krist nije postao siromašan stoga što bi prezirao bogatstvo, tā on je sve stvorio. Siromah je postao jer je Otac tvorio sve njegovo blago. Između njega i Oca nije bilo nikoga i ničega. Toliko je bio jedno s Ocem da se baš ništa nije brinuo za sebe. Njegovo je siromaštvo održavalо njegово potpuno predanje svom Ocu.

Isus nam je svojim siromaštvom otkrio presveto Trojstvo. Trojedini Bog je prauzor »siromaštva«, jer nijedna osoba presvetog Trojstva ništa ne pridržava sebi. Otac se je iz ljubavi prema svijetu odrekao svoga ljubljenoga Sina i u njemu nam darovao sve drugo.³⁵ Krist je postavši čovjekom sve svoje bogatstvo prepustio Ocu. Poslao nam je Duha Svetoga koji je učenicima govorio samo ono što je čuo od Sina i Oca.³⁶

Kristovo siromaštvo spada u tajnu njegova »poništenja« koje se započelo njegovim utjelovljenjem, a svoj vrhunac dos-tiglo u smrti na križu. »On, trajni lik Božji, nije se držao kao plijena svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe 'oplijeni' uzev-ši lik sluge, postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na Križu« (Fil 2,6-8).

Krist nije došao u veličanstvu kako se pristojalo Božjem Sinu. Bog je poslao svog Sina »u obličju grešnog tijela« (Rim 8,3). »Njega, koji ne okusi grijeha, Bog za nas grijehom učini, da mi budemo pravednost Božja u njemu« (2 Kor 5,21). Njegovo se siromaštvo pokazalo u napuštenosti na Maslinskoj gori, a posebno jako na križu, gdje se Krist osjećao napuštenim čak od Oca.

Krist je izabrao siromaštvo da njime pokaže kako je svoj život potpuno posvetio Božjem kraljevstvu. Kristovo se je siromaštvo očitovalo i u djevičanstvu. Svojim je siromaštвom unaprijed ostvarivao naše otkupljenje, što ga je potpuno dovršio svojom smrću i uskrsnućem.

Papa Ivan Pavao II. u svojem apostolskom nagovoru redovnicima (*Redemptionis donum*) piše:

»Bez siromaštva se ne može shvatiti misterij dara koji je božanstvo dalo čovjeku, a darivanje je izvršeno u Isusu Kristu... Kristovo siromaštvo sadrži u sebi ta beskrajna Božja bogatstva: ono za ta bogatstva točno i vjerno svjedoči. Takva, naime, bogatstva kao što je božanstvo nije dalo dovoljno izraziti nijedno stvoreno dobro. Ona mogu biti izražena samo u siromaštву; zato ih samo siromasi mogu pravilno razumjeti, to jest oni koji su siromašni duhom. A među njima je Krist čovjek-Bog« (CD 23,12).

Što o siromaštву uči Drugi vatikanski sabor?

»Dragovoljno siromaštvo poradi nasljedovanja Krista – jer je ono njegov znak, a danas se osobito cijeni – neka redovnici brižljivo njeguju i, ako je potrebno, neka ga izraze novim oblicima. Po njemu sudjeluju u Kristovu siromaštву, koji radi nas, iako je bio bogat, postade siromašan, da se njegovim siromaštвom mi obogatimo (2 Kor 8,9; Mt 8,20)«³⁷ (PC 13,1).

Posebno ćemo razmotriti 13. član dekreta o redovnicima koji govore o siromaštvu. Prva njegova izreka uvodi u druge dvije glavne izreke. Njihov prvi dio obrađuje siromaštvo pojedinih članova, a drugi siromaštvo ustanova. Što je rečeno o redovničkom siromaštvu vrijedi kao preporuka i za svećenike. Razlika je u tome što su svećenici vlasnici svojih stvari i koristeći se njima nisu ovisni od poglavara, kao što su to redovnici.

1. ***U uvodu*** (PC 13,1) je naglašeno teološko načelo: zavjet siromaštva od redovnika traži da ide za siromašnim Kristom, da bude dionikom njegovog siromaštva, da baš danas cijeni siromaštvo, da u siromaštvu živi vjerno, a po potrebi da ga izražava i novim oblicima.

Siromaštvo nema vrijednosti ako ga ne prihvativimo dragovoljno radi Krista, to ne bi bilo kršćansko siromaštvo, a još manje redovničko ili svećeničko. Ako bi se tko za siromašni život odlučio iz prezira prema zemaljskim dobrima, kako su to činili manihejci koji su u tvarnim dobrima gledali počelo zla, taj ne bi bio na pravom putu. Naglašena je, dakle, otkupiteljska vrijednost Kristova siromaštva, »da se njegovim siromaštвом mi obogatimo«. Sa siromaštvom stupamo u tajnu Kristova siromaštva i zajedno sa siromašnim Kristom obogaćujemo svijet, u prvom redu duhovnim dobrima a onda i tvarnim koja dijelimo s potrebnim.

2. O siromaštvu ***pojedinaca*** (PC 13,2-4) sabor ističe tri stvari: ovisnost od poglavara (koja nije dovoljna), obvezu rada, istinsko i potpuno siromaštvo.

»U redovničkom siromaštvu nije dosta samo da netko u upotrebi dobara bude ovisan o poglavarima«. Ova je misao bila nazočna u svima dotičnim saborskim nacrtima, što pokazuje da su saborski oci bili svjesni njezine važnosti. U životu je redovnikâ bilo mnogo zloporaba, kada su mislili kako je dosta dobiti od poglavara dopuštenje za uporabu tvarnih dobara, a da nije važno jesu li im ta dobra potrebita ili nisu.

Redovnici moraju biti »siromašni stvarno i u duhu«. Ako gledamo evandeoski, to je dvoje važnije nego ovisnost o poglavarima u uporabi nekog predmeta, bit će solidarni sa siromasima i s njima dijeliti materijalna dobra. U duhu će biti

siromasi ako budu živjeli prema blaženstvu: »Blago siromasima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko« (Mt 5,3). Siromah u duhu, iznutra, u srcu, jest onaj tko srcem ide za siromašnim Kristom i nije vezan za materijalna dobra; onaj tko je siromah iz ljubavi prema Kristu i prema ljudima.

Izreka o obvezi rada u saborski je dekret ušla tek pri kraju saborske rasprave. Radi se o ovim mislima: svaki je redovnik dužan raditi; radom si zasluziti svagdanji kruh i omogućiti ispunjavanje zadaće što je ima njegova redovnička ustanova; ne smije imati nepotrebnih briga nego se povjeravati »providnosti nebeskog Oca«. Ozbiljan rad ima za današnjeg čovjeka veliku vrijednost svjedočenja. Odbija predrasudu mnogih da se po samostanima ništa ozbiljno ne radi.

O svećenicima sabor određuje, »neka znadu, prema riječi Gospodina našega Učitelje, da nisu od svijeta.³⁸ Budu li se dakle služili ovim svijetom kada se njim ne služe,³⁹doći će do one slobode koja će ih oslobođiti svake neuredne brige... Što više pozvani su da prigrle svojevoljno siromaštvo« (PO 17).

3. O *siromaštvu zajednica* (PC 13,5s). Crkveni sabor donosi vrlo važne novosti. Kada su se u povijesti samostani obogaćivali, počeli bi propadati. Članove samostanskih zajednica neka po mogućnosti u prvom redu ne uzdržava posjed, nego rad. Ovaj je tekst od početnog do konačnog oblikovanja doživio prilično velik razvoj. Sadrži tri misli: uvažavanje područnih prilika, pozitivne odluke i negativne naredbe.

Kod uvažavanja područnih prilika sabor misli na različite kulture, podneblja i druge okolnosti. Ta napomena, koja je vrlo utemeljena, u tekstu je ušla tek pri kraju rasprave. Za život je u siromaštvu vrlo važno da vodimo računa o tome kako ljudi žive u našoj okolini, posebno oni najsiromašniji.

U pozitivnim je odlukama naglašeno neka ustanove kao zajednice svjedoče siromaštvo. Saborski su oci bili svjesni da je takvo svjedočenje mnogo puta teško postići, osobito kada se radi o velikim zajednicama i važnim starim samostanima. Veće zajednice za izvršavanje svoga poslanstva trebaju više novčanih i tehničkih pomagala. Iako možda pojedni redovnici i redovnice žive u osobnom siromaštvu, čovjek s ulice u takvim samostanima teže vidi siromašan život. Ako sa zajednice budu trsile, kako ih sabor potiče, »davati kolektivno svjedo-

čanstvo siromaštva», ljudi dobre volje razumjet će njihov način svjedočenja, koji je različit od svjedočenja malih zajednica.

Način će svjedočenja većih zajednica biti još uspješniji, ako im tvarna dobra budu u službi bližnjega te takove skupine, prema saborskem poticaju, »neka od vlastitih dobara rado nešto pridonose za druge potrebe Crkve i za uzdržavanje siromahâ, koje svi redovnici moraju ljubiti Kristovim srcem«. Pridonošenje za crkvene potrebe i za uzdržavanje siromaha najbolji je način da se spriječi zgrtanje nepotrebne imovine. I kao zajednica živimo siromašno zato da idemo za siromašnim Kristom. Osim toga siromašno živimo da služimo bližnjemu, osobito najpotrebnijemu. U siromahu gledamo Krista. A kad se govori o potrebama Crkve, ne misli se samo na crkveno vodstvo i na razne crkvene ustanove već i na njezine članove. Među njima su i siromasi.

U pozitivne odluke o kolektivnom siromaštvu spada i međusobna potpora samim redovničkim ustanovama, što će predstavljati i uzajamnu ljubav: »Neka provincije i kuće pojedinih ustanova jedne s drugima uzajamno dijele svoja vremena dobra tako da one koje imaju više pomažu druge koje trpe oskudicu«.

Crkveni sabor govori o međusobnom pomaganju između redovničkih kuća koje pripadaju istoj ustanovi, što zacijelo ima prednost, ali se ta koncilska misao može proširiti i na međusobno pomaganje između različitih redovničkih ustanova. Možda neke ustanove rade na takvom području koje ne donosi dovoljno pomagala za uzdržavanje, a za evangelizaciju je ono vrlo važno. Sjetimo se misijske djelatnosti ili kontemplativnih ustanova čiji se članovi u ime svih kršćana »u samoći i šutnji, u neprestanoj molitvi i radosnoj pokori bave samo Bogom« (PC 7).

Glede siromaštva, o kojem neka svjedoče zajednice, crkveni je sabor u posljednjoj izreci takvim zajednicama preporučio, da »izbjegavaju svaku, pa i prividnu raskoš, neumjereni dobitak i zgrtanje dobara«. Prije toga im je još osigurao da »imaju pravo posjedovati sve potrebno za vremeni život i djelovanje«.

U prvom je nacrtu dekreta pravo na imovinu bilo vrlo naglašeno odmah na početku, a sada se nalazi na kraju i samo

u ovisnoj rečenici, čime je mnogo bolje istaknuto siromaštvo, a ne imovina. Ustanove imaju pravo posjedovati samo ono što im je potrebno za život i djelovanje, a nemaju pravo posjedovati što im za oboje nije potrebno.

Sabor ne kaže samo da se redovnici čuvaju raskoši već i svakog **privida** raskoši (omnem speciem luxus), svega što izgleda kao raskoš. Ovo ovisi od područnih prilika, od ljudi koji nas okružuju, od njihova gledanja na to što je raskoš.

Ustanove se moraju čuvati »neumjerenog dobitka«. Pošto žive od rada, za svoje proizvode imaju pravo na primjerenu plaću. Radi li se o dobitku, taj ne smije biti pretjeran.

Konačno sabor redovničkim ustanovama nalaže da se čuvaju »zgrtanja dobara«. Ovdje valja uvažiti poticaj koncila prije toga: o dijeljenju imovine za crkvene potrebe, o uzdržavanju siromahâ i o potpori redovničkim kućama koje pomoći trebaju.

Razmotreni je 13. član dekreta za redovnike iznio dosta toga. No nije mogao o tom predmetu, reći sve što spada na redovnički život. Premalo je u njemu nazočna usmjerenost prema budućem kraljevstvu – ako izuzmemos riječi da redovnici moraju »imati blago na nebu« – a to spada u bitne oznake siromaštva. Željeli bismo da je sabor više naglasio bratsku i zajedničarsku dimenziju siromaštva i kod toga se pozvao na Djela apostolska. Isto tako bi tekst bio obogaćen da je crkveni sabor vodio računa, o raznolikosti ustanova i njihovih zadaća, a ne samo o područnim prilikama, jer su upravo glede siromaštva ustanove između sebe različitije nego obzirom na čistoću i poslušnost. U skladu sa svojom svrhom moraju uporabljivati različita pomagala.

Vrlo je vrijedno, što je crkveni sabor siromaštvo uvrstio među temelje našega hoda za Kristom i naglasio svjedočanstvo što ga pruža osobno i kolektivno siromaštvo. Važno je životno i stvarno isticanje istinskog evandeoskog siromaštva.⁴⁰

U svezi sa siromaštвом svećenikâ, sabor donosi slične misli kao i za redovnike.

Tako im kaže, »neka se uvijek klone gramzljivosti i nek se čuvaju svake vrsti trgovanja... Neka se prezbiteri kao i biskupi klone svega što bi moglo odbiti siromahe. Neka većma nego li ostali Kristovi učenici izbjegavaju svaki oblik taštine u svom načinu života. Svoj stan neka tako urede da nikome ne izgleda nepristupačan i da se nitko nikada pa ni onaj niži ne boji ulaziti« (PO 17).

Kako idemo za siromašnim Kristom?

»Krist je izabrao siromaštvo. Ako doista želimo biti Kristove, onda i mi moramo biti siromašne« (majka Terezija).⁴¹

»Evandeoski savjet siromaštva prema primjeru Krista, koji je radi nas postao siromašan iako je bio bogat, osim siromašna života u stvari i u duhu, koji se treba provoditi radino u razboritosti i bez zemaljskih bogatstava, donosi sa sobom ovisnost i ograničenje pri uporabi dobra i raspolažanju njima, prema odredbi vlastita prava svake ustanove« (kan. 600).

»Pozvani su (svećenici) štoviše da svojevoljno prigrle siromaštvo kojim će se vidljivije upriličiti Kristu i postati još pripravniji za svetu službu. Krist je naime radi nas postao siromašan, iako je bio bogat, da bismo se mi po njegovu siromaštvu obogatili«⁴² (PO 17).

Tko odluči doslijedno slijediti Krista mora se najprije oslobođiti bilo kakve vezanosti. Takvo je siromaštvo put k potpunom predanju Kristu, i po njemu trojednom Bogu. Balthasar kaže:

»Krist svoje poslanje vrši u absolutnom siromaštvu. Siromaštvo traži i od svojih, i to u tvarnom i duhovnom odricanju od svake svojine, u potpunoj spremnosti za vršenje Božje volje. Krist je jednom riječju siromah«.⁴³

Iusovo siromaštvo je plod njegovog potpunog pouzdanja u Oca. Po svojem siromaštvu se potpuno predaje. Radi toga se je odrekao ljudske sigurnosti, koja proizlazi iz novca, moći i vlasti. U svakom trenutku je živio u Očevoj volji.⁴⁴

Zato je razumljivo zašto je od svojih najbližih učenika Krist očekivao da se posve odreknu svega i potpuno se povjere Bogu. Tko želi živjeti kao Krist i posve se povjeriti Ocu, to ne može učiniti ako prije ne ostavi sve što ima. Nije moguće služiti Bogu i mamonu-bogatstvu.⁴⁵ Pouzdavanje u bogatstvo znači nekakvo idolopoklonstvo, jer se time bogatstvo, stavi na mjesto Boga. Bogati čovjek, koji se uzda samo u bogatstvo, potpuna je suprotnost Božjem kraljevstvu: »Kako li je teško imućnicima u kraljevstvo Božje! Lakše je devi kroz uši iglene, nego bogatašu u kraljevstvo Božje« (Lk 18,24s). »Blago vama, siromasi: vaše je kraljevstvo Božje!...

Jao vama, bogataši: imate svoju utjehu... Jao vama, koji ste sada siti: gladovat ćete» (Lk 6,20.24s). Valja imati »povjerenje« ptica i ljiljana za koja se brine nebeski Otac⁴⁶ i tražiti »njajprije kraljevstvo Božje i njegovu pravednost« pa će nam »sve drugo biti dato« (Mt 6,26-33).

Kraljevstvo je Božje nešto aposlutno, a sve ostalo je drugotno i relativno. Radi kraljevstva Božjega smo spremni sve ostaviti.⁴⁷ Tu na istaknutom mjestu nije odricanje nego jedna veća vrednota, kraljevstvo Božje, Bog sam. Radi njega se odričemo tvarnih dobara. Ne radi se o tome da se materijalna dobra uniše već da se razdijele siromasima i potrebnima.⁴⁸ Tada su odricanje i siromaštvo u službi izrazitijeg praćenja Krista.

Ljudi često ne razumiju odricanje koje se povezuje sa siromaštvom, ono im se ne čini pametnim. Ako ga pak gledamo u svjetlu vjere, dakle Kristovim očima i u svjetlu njegova križa, onda je takvo siromaštvo zapravo bogatstvo uzvišenijeg oblika, a i izvor duhovne plodnosti. Balthasar kaže da se blaženstvo Adama i Eve sastojalo u tome što nisu imali ništa svoga nego su sve primali od Boga. Slično će biti i u nebu, gdje ćemo sve od njega dobivati. Ondje će siromaštvo biti »punina bogatstva«.⁴⁹

U Crkvi pojedinačno i kao zajednica nastavljamo Kristovo siromaštvo. On još i danas u Crkvi proživiljava stanje svojega »poništenja« siromaštvom, djevičanstvom i poslušnošću njezinih članova. O siromaštvu 2. vatikanski sabor kaže: »Kao što je Krist djelo otkupljenja izvršio u siromaštvu i progonu, tako je i Crkva pozvana da idući istim putem ljudima dijeli plodove spasenja« (LG 8).

Čitava Crkva naslijeduje Kristovo siromaštvo, ali svi njezini udovi ne svjedoče jednako izrazito i istom snagom. Redovnici Spasiteljevo poništenje jače slijede i jasnije pokazuju prihvaćajući siromaštvo slobodom djece Božje« (LG 42). A i svećenici su pozvani »da prigrle dragovoljno siromaštvo« (PO 17). Više ne pripadamo sebi, jer smo se posve i neopozivo izručili Kristu, njegovoj volji, njegovu kraljevanju.

Idući za Kristom pokažimo time izraz i vidljiv znak svojega potpunog povjerenja u Boga. Ako bismo se materijalnih dobara samo odrekli, a to ne bismo učinili iz ljubavi i povjerenja u Boga, tada to još ne bi bilo evanđeosko siromaštvo. Manjkao bi mu najvažniji sadržaj.

Kakav je naš odnos prema tvarnim dobrima?

»Isus je kraljevstvo Božje obećao onima koji ne žive od imanja i uvaženosti, koji temelj svoga života ne traže u sebi samima i u tome što imaju, znaju i uzmognu, nego onima koji se ispraznjuju od samih sebe, otvoreni i raspoloživi za Božji poziv. Isus zahtijeva takvu vjeru kakvu je imao Abraham kad je na Božje obećanje ostavio sve: domovinu, rodbinu, čak i jedinoga sina. Da zadobijemo kraljevstvo Božje moramo se odreći svih drugih bisera; kako bismo mogli kupiti onaj najlepši, valja poduzeti sve da se dokopamo blaga u njivi.⁵⁰ Protivno tomu, tko je bogat, u neprekidnoj je opasnosti da prečuje Božji poziv te ide širokim putem koji vodi u propast.⁵¹ 'Kako li će teško imućnici u kraljevstvo Božje!' (Mk 10,23). Tko je bogat, u stalnoj je pogibelji da živi od onoga što je sebi osigurao, što ima, čime raspolože – kako čitamo kod svetoga Luke: 'Evo imаш u pričuvi mnogo dobara za mnoge godine. Počivaj, jedi, pij, uživaj!' (12,19). Ruke su siromaha, naprotiv, prazne i sve očekuju od Boga i od njegovog dolazećeg gospodstva'.⁵²

1. **Za sve kršćane** kao poziv Isusovo prvo blaženstvo: »Blago siromasima, duhom, njihovo je kraljevstvo nebesko!« (Mt 5,3; usp. Lk 6,20). Jednak je i Isusov poticaj: »Ne zgrćite sebi blago na zemlji, gdje ga moljac i rda nagrizaju i gdje kradljivci potkapaju i kradu. Zgrćite sebi blago na nebu, gdje ga ni moljac ni rda ne nagrizaju i gdje kradljivci ne ptokopavaju niti kradu. Doista, gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce« (Mt 6,19-21; usp. Lk 12,33s).

Isto tako sve kršćane poziva apostol Pavao, neka budu kao oni, »koji uživaju ovaj svijet, kao da ga ne uživaju, jer – prolazi obličeje ovog svijeta« (1 Kor 7,29-31).

Svi bi kršćani morali živjeti nevezani za tvarna dobra. Nije dovoljno da nemaju preobilje materijalnih dobara, već siromasi moraju biti unutra, »duhom«, što znači siromašni srcem. Vanjskom siromaštву nek odgovara nutarnje siromaštvo. Samo onaj koji svoj duh oslobođi od dobara ovoga svijeta,

prispjet će u nebo. U tom je najširem smislu za spasenje u prvom redu potrebno vladati se prema Isusovom blaženstvu.

2. No nisu svi kršćani pozvani da polože zavjet da se odriču imovine ili da u uporabi predmeta budu ovisni od poglavara. To vrijedi za nas **redovnike**. Zavjet nam siromaštva osigurava stalnost i sigurnost da idemo za siromašnim Kristom, da koračamo užim putem. Obvezemo se na nešto što nije zapovjedeno. Zavjet nam siromaštva pomaže da mu, živeći po evandeoskom savjetu siromaštva, ostanemo vjerni kroz čitav svoj život. Kad položimo doživotni zavjet, pravno smo nesposobni nešto svoje posjedovati ili takvo što pridobiti. Dok imamo samo privremeni zavjet, ostajemo vlasnici svojih stvari i možemo pridobivati imovinu, ali smo u uporabi predmeta ovisni od poglavara. Inače, valja se držati posebnih odredbi svake ustanove.

Više nego drugi kršćani, nećemo se navići na materijalna dobra već ćemo biti usmjereni prema nebu. Još ćemo se umjerjenije služiti zemaljskim dobrima i prema njima se ravnati po Božjoj volji. Posebno ćemo paziti na duhovno siromaštvo.

Alonso gledom na materijalnu opskrbljenost luči četiri stupnja, što nam pomaže da jasnije upoznamo kakvo ima biti naše siromaštvo:

Bijeda je stanje u kojem, zbog velikog pomanjkanja tvarnih dobara, nije moguće čovjeka vrijedno življenje.

U **siromaštву** imamo sve što nužno trebamo a nemamo sve što imaju prosječni ljudi u razvijenom društvu. To je ideal redovničkog siromaštva, koji se savjetuje i svećenicima.

O **blagostanju** se radi kada imamo dosta svega što u razvijenom društvu imaju prosječni ljudi, ali nemamo suvišnih stvari.

O **bogatstvu** govorimo kada je po srijedi takvo obilje tvarnih dobara koje omogućuje udobnost i raskoš. Imamo i stvari koje su nam suvišne.

3. Mi redovnici **s obzirom na uporabu predmeta** ovisni smo od poglavara. To spada na zavjet siromaštva iako nije njegova prvina. Dotična se ovisnost vrlo razlikuje od ustanove do ustanove, u skladu s njezinom karizmom ili s kasnijim odlikama. Valja se držati propisa svoje ustanove. Prije nego

poglavara nešto zamolimo, zapitati ćemo sami sebe, je li to u skladu sa siromaštvom. A ni poglavar neće dopustiti što se ne slaže s našim siromaštvom. Dakako, i oni će biti uzor pravog siromaštva. Uz ovo valja znati kako se siromaštvo ne sastoji u tome da se ne bavimo zemaljskim dobrima. No neka nam svaki odnos prema tvarnim dobrima ima duhovno obilježje. Ovo vrijedi za pojedince i ustanove.

4. Zakonik kanonskoga prava o *zajedničkom posjedovanju dobara* odlučuje sljedeće:

»*Budući da su ustanove, pokrajine i kuće pravne osobe po samom pravu, sposobne su stjecati, posjedovati i otuđivati vremenita dobra te njima upravljati, osim ako se ta sposobnost isključuje ili ograničuje u konstitucijama. Neka ipak izbjegavaju bilo koju raskoš, pretjeranu dobit i zgrtanje dobara» (kan. 634).*

»*Katolička crkva može po prirođenom pravu, neovisno o svjetovnoj vlasti, stjecati, posjedovati i otuđivati vremenita dobra te upravljati njima da bi postigla vlastite svrhe. Vlastite su joj svrhe osobito ove: uređenje bogoštovlja, skrb za dolično uzdržavanje klera i drugih službenika, vršenje djela apostolata i dobrotvornosti, napose prema siromasima» (kan. 1254; usp. 635).*

Potrebno je da dođe do međusobnog kruženja dobara, do zajedništva dobara, tvarnih kao i duhovnih. Materijalno zajedništvo dobara pospješuje duhovno zajedništvo.

Rabimo samo ona materijalna dobra koja nužno trebamo; sve povrh ovoga, neka dobiju oni kojima takva dobra manjkaju. Nužno trebamo ono što nam služi za uzdržavanje pojedinih članova zajednice, za njihov odgoj i izobrazbu te za ostvarenje nakana svojstvenih našoj zajednici. Ovdje spadaju potrebne zgrade i tehnička pomagala. Dobro se valja zamisliti u riječi što ih je zapisaо Nikola de Martini:

»*Ako neka zajednica želi biti vjerna evanđeoskim savjetima, neki njizini posebni naumi ne smiju onemogućavati siromaštvo. Kad bi se to dogodilo, ispraznio bi se sav redovnički život. Ako siromaštvo ne shvaćamo na takav evanđeoski način, onda to nije kršćanski a još manje redovničko siromaštvo».⁵³*

Kako siromaštvom svjedočimo?

»Kakvo bi svjedočanstvo u civilizaciji i svijetu – što ga označuje divan uspon gotovo neograničenoga materijalnog rasta – pružao redovnik koji se dao zavesti od težnje prema vlastitoj udobnosti te bi mu se činilo posve prirodnim da si bez opravdanosti i umjerenosti priušti sve što mu se nudi? U trenutku kada se u mnogima povećala opasnost od obmane i osiguravanje imanja, znanja i vlasti, Božji poziv vas stavlja na vrh kršćanske svijesti: sjećajte ljude kako je njihov istinski i puni razvoj u tome da se odazovu svojemu zvanju, te da kao djeca sudjelujemo u životu živoga Boga, Oca svih ljudi«.⁵⁴

1. Svjedoci za Boga i njegovo kraljevanje. Svjedočenje je apostolat u širem smislu, ali zato nije manje važno od apostolata u užem smislu. Naše je siromaštvo znak, svjedočenje posebne ljubavi prema Bogu i prema ljudima. A to može biti samo onda kada se radi o stvarnom siromaštvu koje se barem na neki način ispoljuje i izvana. Bogatstvo svjedoči za ovaj svijet a ne za Božje kraljevanje. Tko stupi u redovničku kuću ne smije naići na zanemarenost već na skromnost, ne na raskoš već na način života koji je solidaran sa siromasima a ne bogatima.

Svojim siromaštvom svjedočimo svijetu, koji je podignut na gospodarskoj i političkoj sili, da bogatstvo i novac nisu najveće vrednote. U bogatstvu je opasnost da čovjeka zarobi, učini ga sebičnim, neprihvatljivim Bogu, njegovoj volji i njegovom kraljevstvu.

Živjeti u posvećenom siromaštvu znači svjedočiti slobodu. Čovjek vrlo lako postane rob grijehu, samom sebi, drugom čovjeku, stvari, novcu, standardu, autu, stanu. Čovjek je u raju bio postavljen za gospodara stvorenja i stoga ne smije postati njihov rob, a još manje rob svojih proizvoda.

Živeći u siromaštvu osporavamo takvo robovanje i obznanjujemo visoko dostojanstvo na koje je Bog pozvao čovjeka: da bude gospodar a ne rob stvorenja i predmetâ. Razglašujemo kako je važnije »više biti« nego li »više imati«. Navijestamo također i to da čovjek mora više napredovati na duhovnom i moralnom polju nego na materijalnom.

Tek kada Krist ponovno dođe čovjek će postati, pridružujući se proslavljenom Gospodinu, pravi gospodar stvari i svega stvorenja. Tada neće više biti rob grijeha i stvari. Takvu prvotnu, vlast nad stvarima unaprijed postiže redovnik kad živi prema zavjetu siromaštva.⁵⁵

2. Naviještanje budućih mesijanskih dobara. Proroci su naviještali da će buduće mesijansko doba biti u prvom redu veselje, mir, pomirenje čovjeka s Bogom, sa samim sobom i s bližnjima.⁵⁶ A siromasi su već na ovom svijetu dionici dobara kraljevstva Božjega: »Blago vama, siromasi: vaše je kraljevstvo Božje!« (Lk 6,20).

Želja za posjedovanjem mnoge ljudi učini nesretnima, prouzročuje društvene nepravde i ratove. Siromaštvo donosi radost, mir, pravednost, prijateljstvo s Bogom, s bližnjim i sa svim što je stvoreno. Primjer je sveti Franjo koji se zaručio s »gospodom siromaštvo«.

Mesijanska zajednica što su je naviještali proroci jest Crkva. Stoga Crkva mora biti zajednica siromahâ i sasvim se posebno zauzimati za siromahe. Drugi vatikanski sabor kaže da redovnički stalež »svim vjernicima pokazuje nazočnost nebeskih dobara već u ovom svijetu, te ujedno svjedoči za novi i vječni život, stečen Kristovim otkupljenjem, i tako naviješta uskrsnuće i slavu nebeskog kraljevstva« (LG 44).

Kako siromaštvo djelujemo apostolski?

»Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama. Strahopoštovanje obuzimaše svaku dušu: apostoli su činili mnoga čudesa i znamenja. Svi koji prigrišće vjeru bijahu združeni, i sve im bijaše zajedničko... U mnoštu onih što prigrišće vjeru bijaše jedno srce i jedna duša. I nijedan od njih nije svojim zvao ništa od onoga što je imao, nego im sve bijaše zajedničko... Nitko među njima nije oskudijevao, jer koji bi god posjedovali zemljišta ili kuće, prodavali bi ih i utržak donosili i stavljali pred noge apostolima. A dijelilo se svakome koliko je trebao« (Dj 2,44s; 4,32.34s).

Siromaštvo je usko povezano s obnovom u Crkvi. Takve se obnove u njoj obično provode produbljenom ljubavlju prema siromašnom Kristu i njegovoj siromašnoj Majci, te se tako za njima ide dosljednijim siromaštвом. Kad se među redovnicima i svećenicima išlo za traženjem osobne udobnosti, lakoga života i raskoši, onda je Crkva propadala. Za apostolski je jaku Crkvu prijeko potrebito siromaštvo, poglavito kod redovnikâ i svećenikâ.

Život nas u posvećenom siromaštvu oslobađa da više ljubimo Krista i njegovu Crkvu. Na taj način spremam za apostolsko djelovanje.

Tko je istinski siromašan, posve se povjeravajući Bogu postaje vrlo požrtvovan, stvaralački, ne traži ljudske udobnosti ni sigurnosti. Siromaštvo, koje oslobađa za potpuno pouzdavanje u Boga, rješava nas straha i prosječnosti. Dobro ovoga svijeta ne preziremo, niti smo prema njima ravnodušni, tā radi se o Božjim stvorenjima i proizvodima ljudskog napora. Nastojimo biti nad njima gospodari, neovisno od mnijenja okoline, kako ne bismo upadali u predrasude i promičbu... Sve stvari rabimo kao pomagala pa i kao pomagala za apostolat, no nikako kao svrhu. Svrha je Krist, i po njemu trojedni Bog.

Povijest pokazuje da su svi veliki navjestitelji evanđelja bili siromašni. Sjetimo se Ivana Krstitelja, kako je sebi privlačio mnoštva. Isus, koji je sam bio siromašan, za svoje je apostole izabrao siromašne ribare da svemu svijetu naviještaju Kraljevstvo Božje. Bogati je Matej morao napustiti carinarnicu i novac kako bi postao dobar navjestitelj Isusovog evanđelja. Kad je Isus poslao Dvanaestoricu na misijsko putovanje naložio im je:

»Besplatno primiste, besplatno dajte! Ne stjecite zlata, ni srebra, ni mjedi sebi u pojase, ni putne torbe, ni dviju haljina, ni obuće, ni štapa. Tā vrijedan je radnik hrane svoje« (Mt 10,8-10).

Evanđelje svjedoči da je evangelizacija povezana s evanđeoskim siromaštvom. Za siromašnim su Isusom između drugih išli i sv. Antun Pustinjak, sv. Benedikt, sv. Franjo Asiški, sv. Klara, sv. Dominik, sv. Ivan Vianney. Na mlađog su Antuna još posebno utjecale Isusove riječi bogatom mladiću, koje je on uzeo doslovce: sve je prodao, novac razdijelio siromasima

postao pustinjak. Važno je što je zapisao Nikola de Martini: »Svijet će se obratiti kada u Crkvi (i osobito u redovničkoj zajednici) otkrije ova svjedočanstva: svjedočanstvo molitve, svjedočanstvo bratskog zajedništva, svjedočanstvo siromaštva«.⁵⁷ Greshake u knjizi »Biti svećenik« veli:

»*Sadržaj poruke postaje oslovljenima blizak tek učenicim i apostolskim siromaštvom. Siromaštvo je jednostavno »sakrament«, naime vidljivo otkriće evanđelja i čovjeka što ga je evanđelje proželo. Središte radosne poruke, da dolazi kraljevstvo Božje a prolazi obliče ovoga svijeta, da je raspeti Krist i uskrsnuo, da umiranje znači življenje i da pravi život ne možemo postići bez odumiranja – to sve apostol ne smije navještati samo riječima već i svojim životom. On sam nek bude utjelovljenje svoga propovijedanja... U apostolovu se siromaštvu vidljivo izražava propovijed o križu i uskrsnuću. Na taj način navjestitelj postaje životan znak svojih navještanja, znak da prolazi obliče ovoga svijeta, kako Gospodin dolazi da nas oslobodi...«*

Siromaštvo vodi k solidarnosti sa siromasima, k većoj otvorenosti za ljubav. Samo onaj koji je sam siromah može doista biti prijatelj siromasima, malenima i zapostavljenima. Siromaštvo kao »prosvjed protiv nasilja sa strane imetka, posjedovanja i očitog traženja osobnog priznanja... prodire do stvarne solidarnosti s onim siromasima kojima siromaštvo nije nikakva kreplost već teško životno stanje i nezavidan društveni položaj«, upozorava J. B. Metz (str. 113s).

3. ZA POSLUŠNIM KRISTOM

Kako je Isus bio poslušan?

»On, trajni lik Božji, nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe 'opljeni' uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu. Zato Bog njega preuzvisi i darova mu Ime, Ime nad svakim imenom« (Fil 2,6-9).

Isus je svega svoga života vršio Očevu volju. Poslanica hebrejima već njegov dolazak na svijet prikazuje kao plod njegove poslušnosti Ocu: »Evo dolazim vršiti volju tvoju« (Heb 10,9). Kad mu je bilo dvanaest godina, ostao je u Hramu, jer je tako bila Očeva volja. Iz posluha Ocu trideset je godina nepoznat živio u Nazaretu. Pošto je tako htio Otac, u svojem se djelovanju ograničio na Židove, na Galiju, na jednostavne i siromašne ljudе.

Poslušnost Ocu bila mi je posebno teška u vrijeme muke, a Isus se je i tada pokorio Ocu. Na Maslinskoj gori, kad se je njegova ljudska narav do te mjere suprotstavljala muci da se je znojio krvavim znojem, moljaše: »Oče! Ako hoćeš, otkloni ovu čašu od mene. Ali ne moja volja, nego tvoja neka bude!« (Lk 22,42).

Predanost je u Očevu volju bila plod Isusova srca, plod njegove preduboke ljubavi prema Ocu, njegova hrana. Jednostavna se i potpuna Kristova poslušnost Ocu povlači kao crvena nit kroz čitavo Ivanovo evanđelje. Isus nije imao ništa svoga. Sve je bilo Očovo: Isusovi nacrti, misli, volja, riječi i djela. Sve nam to otkriva koliko je Isus kao Sin bio u neizmjernoj ljubavi na jedinstven način združen sa svojim Ocem. Poslušnost i ljubav idu zajedno. Posluh je izraz ljubavi, najjači dokaz da je ljubav istinska. Samo kad je ljubav jaka može se služiti u teškim stvarima. Vrhunac je Isusove poslušnosti i ljubavi bio u njegovoј smrti na križu.

Poslušnost i ljubav su dva gledišta jednog te istog odnosa između Oca i Sina. Otac ljubi Sina, a Sin mu se posve izručuje

u poslušnosti, prožetoj ljubavlju. Međusobna im je veza Duh Sveti, ljubav. Kad se je Isus kao čovjek na zemlji u svemu potpuno pokoravao Ocu, tada je otkrivao život presvetog Trojstva i samog Oca. Isusova je poslušnost Ocu bila istovjetna s njegovom ljubavlju prema Ocu.

Isus se Ocu pokoravao u Duhu Svetomu, u njegovoj ljubavi. Sve Isusovo spasenjsko djelovanje, od utjelovljenja do poslanja Duha Svetoga na Duhove, vršilo se je pod vodstvom i po djelovanju Duha Svetoga. On je Isusu bio kao neko »nutarnje pravilo«, koje je ispunjavao slušajući Oca. Isusov je »poglavar« bio Otac.⁵⁸ Za vrijeme Isusova zemaljskog života Duh ga je Sveti tako vodio i nadahnjivao da je uvijek ispunjavao Očevu volju. Otac je u njemu bio stalno nazočan. Isus je poosobljeni Očev nalog i poslanje. Kristova ljubavlju prožeta odanost Ocu ima narav nekakvog zavjeta. Bila je prazavjet, temelj svim drugim zavjetima.

Sveti Pavao ističe otkupiteljsko značenje Isusova posluha Ocu kad ga u poslanici Rimljanim uspoređuje s Adamovim neposluhom, a u poslanici Filipljanima o Kristu govori kao o Božjem sluzi: Kao što neposluhom jednoga čovjeka mnogi postadoše grešnici, tako će i posluhom Jednoga mnogi postati pravednici» (Rim 5,19; usp. Fil 2,6-9).

Svijet je spasila ljubavlju prožeta poslušnost ocu, poslušnost sluge do smrti na križu. Upravo stoga je posluh nešto dragocjeno. Tvori put koji nas zajedno s Kristom vodi k Ocu i pomaže nam spašavati svijet. Balthasar kaže: »Svijet nije bio spašen govorom i činima, niti Isusovim čudesima, nego jedino poslušnošću do smrti u napuštenosti sa strane Oca«.⁵⁹

Što o poslušnosti uči Drugi vatikanski sabor?

»Po zavjetu poslušnosti redovnici prinose Bogu kao žrtvu samih sebe potpuno posvećenje vlastite volje i time se stalnije i sigurnije sjedinjuju s božanskom spasiteljskom voljom. Zato – po primjeru Isusa Krista, koji je došao vršiti volju Očevu⁶⁰ te se 'uzevši oblik sluge' (Fil 2,7) po muci naučio pokornosti⁶¹ – redovnici se na poticaj Duha Svetoga u duhu vjere pokoravaju poglavarima, koji zamjenjuju Boga. Time se pod-

njihovim vodstvom stavlja u službu svojoj braći u Kristu, kao što je i sam Krist, po svojoj pokornosti Ocu, poslužio braći i život svoj dao kao otkupninu za mnoge.⁶² Tako se je tješnjom vezom uključuju u službu Crkvi i nastoje doseći mjeru dobi punine Kristove⁶³ (PC 14,1).

»Svećenička služba – jer je služba same Crkve – može se vršiti samo u hijerarhijskom zajedništvu cijelog Tijela. Zato pastoralna ljubav tjera prezbitere da svoju volju – djelujući u tom zajedništvu – posluhom posvete službi Boga i braće, primajući i izvršujući u duhu vjere ono što Vrhovni svećenik i vlastiti biskup te ostali prepostavljeni nalažu ili preporučuju« (PO 15).

Posebno ćemo razmotriti 14. član dekreta za redovnike koji govori o poslušnosti. Najprije je riječ o naravi poslušnosti općenito, zatim o poslušnosti članova redovničkih zajednica. Treći stavak govori kako se vlast provodi evanđeoski, a četvrti o ulozi kapitula i vijeća. Kratka je to sinteza teologije o posluhu, koja se jako oslanja na Sveti pismo i ujedno je praktično usmjerena. Što koncil kaže o redovničkoj poslušnosti vrijedi i o posluhu što ga svećenici obećaju svojemu biskupu.

1. Narav poslušnosti (PC 14,1). Prema nauku crkvenog sabora temeljno se značenje naše poslušnosti sastoji u njezinoj usmjerenošći prema Kristu Sluzi. Ovo u nauku o posluhu nije nešto novo, jer je usmjerenošć prema Kristu jasno izražena u prvoj kršćanskoj dobi i kroz Srednji vijek. Tako kod ranih osnivača redova i teologa, kao kod sv. Bazilija Velikog, sv. Benedikta, sv. Tome Akvinskog. No ipak se zadnjih stoljeća jače isticala veza između poslušnosti i Krista, naročito duhovna korist posluha. Za uzor našoj poslušnosti Dekret stavlja baš Krista. A najdublji je i zadnji motiv Kristove poslušnosti bio u njegovoj ljubavi prema Ocu. Krist je kao čovjek svoju volju potpuno podvrgao Očevoj te se je njegova volja posve slagala s Božjom voljom. Isusu je podvrgavanje njegove ljudske volje Očevoj značilo istinsku žrtvu. Vidljiva je žrtva na križu izraz njegova nutarnjeg predanja Ocu. Kristovo uskrsnuće svjedoči da je, na njegovu ljubavlju prožetom poslušnost, i Otac odgovorio velikom ljubavlju.

Dekret nadalje uči da se redovnici »na poticaj Duha Svetoga u duhu vjere pokoravaju poglavarima, koji zamjenjuju Boga.« Stoga onome, koji stupa u redovničku zajednicu te se pokorava redovničkim pravilima i poglavarima, potrebna je vjera. Isto vrijedi i za posluh Papi i biskupima. Dekret za prezbiterе говори да »u duhu vjere primaju i izvršavaju ono što Vrhovni svećenik i vlastiti biskup te ostali prepostavljeni nalažu ili preporučuju« (PO 15). Dogmatska konstitucija o Crkvi kaže, da se »mnogo ljudi i žena... u savršenstvu podvrgavaju čovjeku zbog Boga iznad njere zapovijedi i da sebe više suočiće poslušnom Kristu« (LG 42).

Pomoću posluha želimo doseći »mjelu dobi Kristove punine«. Već je prva kršćanska predaja naglašavala kako je čovjeku potreban voda, učitelj i otac. Pomoću poglavara uvijek bolje izvršavamo Božju volju. Naslijedujemo Isusovu pashalnu poslušnost, poslušnost do smrti na križu, koja ga je vodila u proslavu. Poslušnost pomaže rast naše ličnosti.

Dekret ističe i otkupiteljsku snagu poslušnosti. Posluhom se u naš život ucjepljuje Kristova pashalna poslušnost. Krist je »po svojoj poslušnosti Ocu poslužio braći i svoj život dao kao otkupninu za mnoge«. I mi pod vodstvom poglavara služimo »svoj braći u Kristu«. Poslušnost je otkupiteljska prije svega zato jer znači djelatno sudjelovanje u Kristovom pashalnom otajstvu, u njegovu otkupiteljskom posluhu. Naša je poslušnost usmjerena k spasavanju svijeta, inače ne bi bila po Isusovu srcu. Tješnje smo »uključeni u službu Crkvi«.

2. Poslušnost članova zajednice (PC 14,2). Najprije doznaјemo da se tu radi o našoj poslušnosti »kako je propisuju pravila i konstitucije«. Ovo je vrlo važno. Do 2. vatikanskog sabora poslušnost su u svim ustanovama izvršavali uglavnom jednako. Sada svaka ustanova treba odrediti kakva je s obzirom na posluh njezina karizma, volja osnivača koja se zatim utjelovila u dotičnom pravilu i konstitucijama. To je za tu ustanovu volja Božja. Što nije u skladu s redovničkim pravilom i konstitucijama to ne spada u redovničku poslušnost. Ovo je poimanje ušlo i u novo crkveno pravo što je, s obzirom na staro crkveno pravo, velika novost.⁶⁴

Kod izvršavanja naredbi i ispunjavanja povjerenih nam službi ulažemo »snage razuma i volje, kao i darove naravi i

milosti» (PC 14). Svećenici »u izvršavanju svojih zadaća, pokretani ljubavlju, razborito traže nove puteve za sve veće dobro Crkve» (PO 15). Naš posluh je osobni čin, zato u biti slobodan. Slobodno smo se odlučili da pristupimo u redovničku zajednicu ili k svećenstvu, dakle da živimo pod redovničkim poglavarem ili biskupom. Poglavareve naredbe prihvaćamo slobodno i tako ih usvojimo da su one ujedno izraz i naše slobodne volje. Ono što naruči poglavar to hoćemo i mi sami. Bez takvog preuzimanja poglavareve volje u svoju vlastitu volju nema djelotvorne poslušnosti već bi to bilo sluganstvo, odricanje svoje osobe, postupak koji bi se srozao ispod čovjekove razine.

Nikada nećemo dovoljno naglasiti osobnu odgovornost onoga koji sluša. Što on bolje prihvati naređeni čin kao svoj, što više svoga osobnog truda i vlastite pobude uloži u izvršenje dotičnog čina tim je redovnik poslušniji. U tom je slučaju najbolje povezan sa svojim poglavarem. Posluh dakle nije nešto automatsko i slijepo, niti hladno izvršavanje nečega što se mora zato jer je propisano. Naprotiv, on označava najveće sudjelovanje što ga redovnik i svećenik slobodno iskazuju u vjeri. Truhlar u »Leksikonu duhovnosti« naglašava:

»Odgoj mora biti izričito usmjeren prema inicijativi. Svjesno mora paziti na to da ljudi u svojem načinu pokornosti ne izgube svu poduzetnost te postanu nesposobni za život. Krivi odgoj može u posluhu stvarati tipove koji se, ne samo na području određenom za poslušnost, već i na cijelom području svoga bivanja, ne pomaknu dok ih netko ne gurne. U 'poslušnosti' su se naučili raditi jedino kad ih netko potakne. Nisu sjvesni da posluh ni na svojem vlastitom području ne propisuje sve u potankostima, a još manje da bi obuhvatio čitavo područje ljudskog života; te da je stoga u posluhu i uz posluh još prijeko potrebna i osobna inicijativa. Ova je potrebna i zbog neprestanog razvijanja događajâ, zbog mijenjanja okolnosti i zbog vremena koje stalno teče« (str. 439).

U redovničko ili svećeničko zajedništvo ne stupamo zato da bismo provodili bezbrižan život u kojemu bi umjesto nas o svemu mislio i odlučivao redovnički poglavar ili biskup. Naš je život neprestan odgovor na glas Duha Svetoga. Moramo

biti svjesni odgovornosti za »darove naravi i milosti« što smo ih primili od Boga. Stoga izvodeći naređeno moramo za dotično imati i svoje poticaje, inače bismo zakopali svoje talente. S njima valja dobro upravljati, ta o tome ćemo polagati račun Bogu. Što je Božja volja to ćemo prije svega tražiti u molitvi i u razgovoru sa subraćom, a osobito s redovničkim poglavarom ili biskupom. Poglavar i redovnik ili svećenik imaju obojica tražiti Božju volju. U iskrenom ćemo razgovoru s poglavarom djelatno pridonositi njegovoј odluci. Na taj način poglavar neće samo naredivati već nas i uistinu voditi.

Stoga dekret naređuje neka redovnici budu »ponizno poslušni u duhu vjere i ljubavi prema Bogu« (PC 14; usp. PO 15). U to se uključuje i ljubav prema poglavaru i prema povjerenom poslu. S ljubavlju prihvaćeni posao ne valja obaviti samo zato da bude izvršen. Ljubav je uvijek stvaralačka. Naredivati i slušati uvijek se mora jedino u ljubavi, samo u Duhu Svetomu. Stoga će poglavar i njegov subrat najprije biti poslušni Duhu Svetomu. Njegovim će djelovanjem oba biti dionici Sinovljeve poslušnosti.⁶⁵

3. Evandeosko izvođenje vlasti (PC 14,3). Postupak je poglavara povezan s posluhom članova. Poglavari »neka izvršavaju vlast u duhu služenja braći, da im tako očituju ljubav kojom ih Bog ljubi« (PC 14). »Neka biskupi posebno ljubavlju susreću svećenike... Njih trebaju smatrati sinovima i priateljima.⁶⁶ Neka zato budu spremni da ih saslušaju i da u povjerljivom saobraćaju s njima promiču sveukupno pastoralno djelo čitave biskupije« (CD 16).

Poglavar posreduje između Božje volje i Bogu posvećene osobe ili zajednice. Stoga je on u službi Boga i ujedno posvećene osobe ili zajednice. Kod toga mu je potrebno razlikovanje duhova. Koncil kaže: »Neka upravljaju podložnicima kao sinovima Božjim, poštujući ljudsku osobu i promičući njihovo dragovoljno podvrgavanje« (PC 14). Zato će s njima postupati kao s odraslim ljudima.

Važno je odgajanje članova za djelatnu i odgovornu poslušnost. »Neka svoje članove dovedu do toga da u izvršavanju dužnosti i preuzimanju pothvata sudjeluju svojom djelatnom i odgovornom poslušnošću. Stoga neka poglavari...

rado saslušaju svoje članove i neka im omoguće da pruže svoju suradnju za dobro svoje ustanove i Crkve» (PC 14). U svezi sa svećenicima sabor govori o odgovornoj i radosnoj poslušnosti (PO 15). U odluci o svećeničkom odgoju sabor govori o bogoslovima: »Posebnom brigom neka se odgajaju u svećeničkoj poslušnosti» (OT 9). Djelatno i odgovorno sudjelovanje svih znači nešto posve drugo negoli još tako djelatno zauzimanje poglavara oko neaktivne subrače.

Nastojanje 405 saborskih otaca, koji su vidjeli opasnost da bi u ustanovama posvećenog života moglo nestati prave poslušnosti, u taj je tekst opravdano dodana rečenica: »Premda im uvijek ostaje netaknuta vlast odlučiti i zapovjediti ono što se treba uraditi» (PC 14). Ovo vrijedi za svakoga crkvenog poglavara. A onaj tko sluša može lako upasti u poteškoće sa svojom savješću. Ovo pitanje rješava papa Pavao VI. u apostolskoj pobudnici »Evandeosko svjedočenje»:

»Savjest sama za sebe nije jedina koja sudi o moralnoj vrijednosti nekog naređenog čina. Savjest se mora ravnati po objektivnim normama te se, ako treba, mijenjiti i pravilno usmjeriti, osim kod naredbe koja bi se očito protivila Božjim zakonima ili konstitucijama dotične ustanove, ili bi donosila veliko i sigurno zlo. No obično se poglavareva naredba odnosi na područje gdje se sud o tome što je bolje lako mijenja pod različitim vidicima. Ako bismo od toga da se dana zapovijed čini objektivno manje dobrom zaključili da ona zbog toga i manje vrijedi i da se protivi našoj savjesti, značilo bi da nedovoljno stvarno vidimo kako su mnoge ljudske stvari nejasne i dvoosmislene. Usto, tko ne posluša više puta prouzroči teške štete zajedničkom dobru. Redovnik neće tako lako tvrditi da se poglavarov sud protivi njegovoj savjesti. Takvo iznimno stanje može donijeti stvarnu muku kao što se dogodilo kod samoga Krista koji 'iz onoga što prepati naviknu slušati' (Heb 5,8)«.

Ako poglavari i subrat budu u poniznosti i ljubavi tražili samo Božju volju, već time će mnoga poteškoća nestati. Naime, Božja je volja samo jedna. Budući da su obojica podložni slabostima i u svojim sposobnostima ograničeni, neće biti moguće izbjegći sve poteškoće. Ove će značiti sudjelovanje u Gospodinovu križu. Slušati znači ići za Gospodinom koji je opterećen križem.⁶⁷

Kako idemo za poslušnim Kristom?

»Zavjet je poslušnosti, još više od zavjeta siromaštva i djevičanstva, vezan uz Kristovo postojanje i njegov primjer. Kršćanska poslušnost, kao odlučno odricanje vlastite volje i samoodlučivanja, moguća je samo unutar Kristove poslušnosti i s njegovim pristankom, što omogućuje da stojimo na njegovu putu.⁶⁸ Da Gospodin nije isao tim putom, da on sam ne tvori taj put, takav bi put bio ne samo besmislen i neshvatljiv, nego uopće ne bi bio prohodan. Onda uopće ne bi postojala mogućnost da se odrekнемo svoga »ja« i sve ostavimo, jer bi manjkao onaj pojam služenja koji potječe jedino iz savršene poslušnosti što je prema ocu ima Sin, koji je i došao da je darije ljudima«.⁶⁹

1. Današnje poteškoće glede vlasti i poslušnosti. Često čujemo da je danas auktoritet (vlast) u krizi. Današnji je čovjek, zapravo, vrlo vezan za auktoritet, na koji se želi osloniti i stoga traži prikladne vođe. No zato često odbija službeni auktoritet i smatra da on ugrožava njegovu slobodu. Ovo vrijedi za obitelj, školu, na službenom mjestu a i u crkvenim ustanovama.

Kod ljudi mnogo više vrijedi čovjek s osobnim auktoritetom, npr. zbog moralnih kvaliteta, stručnoga znanja, velikog iskustva. Čovjek ima toliki auktoritet koliko mu ga drugi priznaju. Tako ljudi imaju mnogo više povjerenja u određenog liječnika ili svećenika negoli u drugoga, iako taj ima odgovorniju službu, ili je čak zakoniti poglavac.

Izraz nam je poslušnosti, kao i kod mnogih drugih naroda, u svezi s glagolom slušati. Kod svake se prave poslušnosti konačno radi o slušanju Boga. Tko s pravim raspoloženjem sluša Božji glas trudit će se i da vrši njegovu volju. Budući da je danas u krizi slušanje, u krizi je i posluh.

Za rješavanje se krize auktoriteta i poslušnosti rabe mnoga pomagala: veća demokracija, više odgovornosti i suočljučivanja pojedinaca u upravljanju, razumno obrazlaganje raznih odluka, međusobno dogovaranje o zajedničkim poslovima. Pravilno izvršavanje auktoriteta poštije ljudsku slobodu i ujedno je pospješuje te pridonosi rastu ljudske osobe.

Različiti ljudski auktoriteti raznovrsno sudjeluju na Božjem auktoritetu te ih valja priznavati prema mjeri tog njihovog sudjelovanja. Dijete sluša roditelje jer se kao Božji namjesnici za njega skrbe. Učenik sluša učitelja na području učenja, radnik poslodavca u stvarima koje se odnose na rad. Svi bi se oblici pokornosti trebali ostvarivati u što većoj slobodi i osjećaju za odgovornost.⁷⁰

Gore ćemo spomenuta pomogala i slične činjenice uvažavati, jer smo i mi ljudi današnjeg vremena. No ipak se valja prije svega oslanjati na vjeru i objavu, na samoga Krista.

2. Kršćanska poslušnost. U poslanici Filipljanima, ispred hvalospjeva koji govori o Kristovoj poslušnosti sve do smrti na križu, važna je Pavlova naredba: »Neka u vama bude isto mišljenje kao i u Kristu Isusu« (Fil 2,5). Radi se o mišljenju koje je spremno na tako težak posluh kakav je pokazao Isus Krist svojom smrću na križu. Grashake u knjizi »Biti svećenik« veli:

»Poslušan je onaj koji se ne vrti oko samog sebe i nije svoj vlastiti štovatelj, onaj tko osluškuje što od njega traži trenutak kada je naišao na Božju volju, te je spreman učiniti ono što spozna da Bog od njega traži... Tko je poslušno raspoložljiv taj se zna zbog drugih odreći svojih želja, predrasuda i koristi, zna surađivati s drugima, sposoban je prihvati kritiku i poduzimati sve što je u njegovoj moći. Poslušnost je dakle uvjet za služenje drugima« (str. 108s).

3. Riječi pape Ivana Pavla II. u apostolskom nagovoru redovnicima (Redemptionis donum):

»Evandeoski savjet poslušnosti je poziv koji proizlazi iz te Kristove poslušnosti 'do smrti'. Koji slijede taj poziv izražen riječima 'idi za mnom', oni su odlučili – kao što uči koncil – poći za Kristom 'koji je poslušan do smrti na križu otkupio i posvetio ljude' (PC 1), (br. 13).

Odatle dolazi ona redovnička podložnost koju redovničke osobe, u duhu vjere, iskazuju zakonitim poglavarima koji su na mjesto Boga.⁷¹ U poslanici Hebrejima nalazimo o tome vrlo važan poticaj: 'Poslušni budite svojim poglavarima i podložni jer oni bdiju nad

vašim dušama kao oni koji će polagati račun'. Pisac poslanice dodaje: 'Neka to čine s radošću, a ne uzdišući, jer vam to ne bi bilo korisno' (Heb 13,17)« (br. 13).

Papa dakle naglašava da naslijedujemo Otkupiteljevu poslušnost koja je išla do smrti na križu. Da nije Krist bio poslušan Ocu, ni naša poslušnost ne bi imala smisla.

4. Zajednička crkvena pokornost Kristu. U Crkvi vlast i pokornost potječe iz poslušnog ponašanja cijele Crkve što ga ona iskazuje Kristu. Poslušnost se i zapovijedanje može vršiti jedino u duhu zajedničke crkvene poslušnosti Kristu. Crkva je kao zaručnica u ljubavi poslušna Kristu kao svojem Zaručniku. Ona kao Kristovo tijelo nastavlja Kristovu poslušnost Ocu. U tom je smislu Crkva zajednica onih koji slušaju Oca. Poslušnost cjelokupne Crkve Kristu ima prednost pred poslušnošću njezinih pojedinih članova. Posluh pojedinih članova znači sudioništvo u poslušnosti Crkve Kristu i Ocu. Kod toga se mi pojedinci nalazimo u zajednici s drugim udovima Kristovog otajstvenog tijela, kao i s Marijom koja je na anđelovu vijest, u ime cijelog čovječanstva, izrazila svoj pristanak Bogu. Zajedno s Marijom i mi ostvarujemo svoj »fiat – neka bude«.

5. Redovnička i svećenička poslušnost. Iako su svi kršćani bez iznimke pozvani da naslijeduju Krista u njegovoj poslušnosti Ocu, činjenica je da svi nisu pozvani slušati na isti način. Neke kršćane Krist posebno zove da svim svojim bićem i djelovanjem žive i predočuju Kristovu poslušnost Ocu za spasenje svijeta. Naš je posluh u posebnoj mjeri povezan s Kristovom poslušnošću. Dakako, u poslušnosti Crkve Ocu to nije nešto sasvim novo već konkretno i izrazito utjelovljenje onoga što vrijedi za sve članove Crkve. Odsjev smo Sina Božjega koji je oduvijek poslušan Ocu i koji je u svojem životu bio poslušan do smrti na križu. Čovjeku se podvrgavamo radi Boga, u savršenstvu i iznad same zapovijedi, da se više suobličimo poslušnom Kristu (usp. LG 42).

Bog nam otkriva svoju volju preko mnogih ljudskih posrednika, a na poseban način preko poglavara. Oni su pravi svjedoci i tumači Božje volje i onoga što od nas traži Duh Sveti. U bratskom traženju što je Božja volja s obzirom na

pojedinca i zajednicu, oni u odlučivanju imaju zadnju riječ. Poglavar je suradnik Duha Svetoga na korist pojedinaca i zajednice, da se svi daju voditi od Duha Svetoga.

Potpuna poslušnost, prema Isusovom primjeru i s njegovom pomoći, znači izručenje samoga sebe u cijelosti, u svakoj misli, riječi i postupku. Tko se odluči da na takav način ide za poslušnim Kristom taj se odriče da hoda po putu što bi ga sam izabrao i utvrdio. Više ne raspolaže samim sobom. Ovo ne znači odreći se svoje volje, nego svu svoju volju usmjeriti prema tome da se na nama ispuni Božja volja, koja se također pokazuje i preko poglavareve volje.

Naša je poslušnost povezana s krsnim sakramentom. S njim je u svezi i poslušnost svakog kršćanina. Križ nas ucjepljuje u Krista, u njegovo pashalno otajstvo, u kalvarijsku žrtvu čija se duša i nutarnja jezgra sastojala u Kristovoj poslušnosti Ocu. Kao Krist, i mi bismo htjeli biti poslušni Očevoj volji. Krštenje je temelj svakoga kršćanskog života, stoga i našega, redovničkog. Na temelju zavjeta poslušnosti redovničkom poglavaru ili biskupu trudimo se vjernije živjeti u krsnoj poslušnosti.

Kako poslušnost povećava našu slobodu?

»Kršćanska se poslušnost sastoji u apsolutnom i bezuvjetnom podvrgavanju sebe Božjoj volji. Vaša je poslušnost obvezatnija, jer ste se njom Bogu posebno izručili. Svojim ste obvezama sebi ograničili raznovrsna slobodna odabiranja. Za svoje ste se stanje na početku odlučili činom svoje potpune slobode: dužnost vam je dakle da taj čin bude uvijek življi, ili pa vašoj vlastitoj pobudi ili velikodušno pristajući na naredbe svojih poglavara. Tako koncil među dobra redovničkog staleža ubraja i 'slobodu osnaženu posluhom' (LG 43) te ističe da on 'nipošto ne umanjuje dostojanstvo ljudske osobe, nego je, povećanu slobodom djece Božje, dovodi do zrelosti' (PC 14).«.⁷²

Mnogi danas toliko naglašavaju ljudsku slobodu te bi zbog nje morale odstupiti čak i Božje zapovijedi, prava drugih ljudi, duhovne vrednote istoga čovjeka, pa i samo ljudsko zdravlje.

Tako npr. zagovaraju slobodno pravo na pobačaj. No cjelina je veća od njezina dijela, čovjek je više od njegove slobode. Svaki dio mora služiti cjelini, sloboda mora služiti čovjeku.

Slobodni smo ako smo sposobni s lakoćom odabirati vrednote koje odgovaraju našoj naravi. Čovjek je istinski sloboden kad može duhovno napredovati, svestrano sazrijevati i ostvarivati se na raznim područjima. Ukratko rečeno: čovjek je sloboden kad se može razvijati u ljubavi prema Bogu i bližnjemu, kad se u svim svojim činima odlučuje iz ljubavi. Sloboda je vezana uz istinu. Nema slobode bez istine. Isus je rekao: »Istina će vas oslobođiti« (Iv 8,32). Ta sloboda je On sam.

Čovjekova je zadaća na svijetu da ljubi Boga i bližnjega te tako sam raste u ljubavi. Što čovjek više ljubi tim je slobodniji. Bogu posvećena osoba, koja je poslušna iz ljubavi prema Bogu i čovjeku, raste u ljubavi, dakle i u slobodi.

Duhovno zreli čovjek je također i sloboden. Kad svoju volju uvijek usklađuje s Božjom voljom, tada sve dublje prodire u zajedništvo s Bogom, sve više ga prožima Božja ljubav, djelovanje samoga duha Svetoga. A gdje su ljubav i duh Sveti, tu je i sloboda. Tko Boga ljubi iskreno taj će se slobodno odlučivati za ono što je Bogu po volji. Ovdje možemo navesti poznatu izreku sv. Augustina: »Ljubi i čini što hoćeš!«. Da je ta izreka točna i da nas vodi k pravoj slobodi pokazuje nam sam Krist koji je bio izvanredno sloboden u odnosu prema sebi i svojim potrebama, prema predajama starih i prema državnim vlastima. Slobodno je otisao u smrt kada je došao njegov trenutak, premda su to njegovi prethodnici htjeli prije postići. Izvor je te poslušnosti bio u njegovojoj podložnosti Ocu, koja je potjecala iz ljubavi i vodila k ljubavi. Samo u onome, koji se pod vodstvom Duha Svetoga u poslušnosti i ljubavi izruči Ocu, dozrijeva sloboda. Što se čovjek više odrekne ograničene ljudske slobode to dublje postaje dionikom Božje slobode.

Kakav je odnos između vlasti i poslušnosti?

»U služenju su zajedničkom dobru vlast i poslušnost kao dva, međusobno nadopunjajuća, vidika istog sudjelovanja u Kristovoj žrtvi: kod nositelja se vlasti radi o tome da u svojoj braći služe Očevom ljubeznom nacrtu; a redovnici, prihvatajući njihove naredbe, nasljeđuju primjer našeg Učitelja⁷³ i sudjeluju u njegovom otkupiteljskom djelu. Na taj se način vlast i osobna sloboda između sebe nikako ne suprotstavljuju, već usporedno ispunjuju Božju volju, koju bratski traže u povjerljivu dijalogu između poglavara i njegova subrata, kada se radi o osobnom slučaju, ili zajedničkim dogovoranjem kada su u pitanju stvari koje spadaju na zajednicu«.⁷⁴

Ovdje su dva bitna smjera jedne te iste savršene ljubavi što ih je doživljavao Isus u odnosu prema Ocu i prema ljudima. Krist sam osobno je vlast, on je jedini Gospodin,⁷⁵ a ujedno je utjelovljenje, poosobljenje poslušnosti. Gospodin je postao tek nakon što je prevalio sav put svoga potpunog »poništenja«. U Crkvi i u zajednicama posvećenog života možemo vršiti bilo koju vlast i poslušnost samo iz Kristove vlasti i poslušnosti. Kad je ne bismo crpli iz Krista, izgubila bi svaku evandeosku vrijednost i bila bi puko, bezosobno pomagalo našega duhovnog zauzimanja. Krist je svoju vlast prakticirao poniznim služenjem ljudima i ljubavi. Njegova je vlast bila ljubav.

U redovničkom i svećeničkom životu na obvezan način temeljitiće živimo Kristovu poslušnost. Kao što Krist nije izvodio svoj program koji bi se razlikovao od Očeva, tako ga nećemo ni mi, nego ćemo uvijek poput njega prihvatići Očev program.

Krist posjeduje jedinu apsolutnu i najvišu vlast u Crkvi, vlast u potpunom smislu te riječi. Svaka je druga vlast relativna, i podređena je Kristovoj, te tvori vidljiv i sakramentalan izraz njegove nevidljive vlasti. Krist je u punom smislu jedini Pastir, kao što je jedini Veliki svećenik i jedini Učitelj. A svoju ulogu ostvaruje po crkvenim poglavarima. Preko ljudskih poglavara on osobno vodi, poučava i posvećuje svoje vjernike. U tom smislu Krist u Crkvi nema »nasljednika«, a

ima samo svoje vidljive namjesnike. Svojim je uskrsnućem postao nevidljiv, ali zbog toga nije nenazočan nego je u svojoj Crkvi još više nazočan, i to na razne načine. Drugi vatikanski sabor uči: »U biskupima, kojima pomažu svećenici, nalazi se pored vjernika Gospodin Isus Krist, vrhovni svećenik« (LG 21). Biskupi su »Kristovi namjesnici i poslanici« (LG 27). »Rimski biskup kao Petrov nasljednik trajno je i vidljivo počelj i temelj jedinstva kao biskupâ tako i mnoštva vjernika« (LG 23).

Počelo Kristove vlasti nad njegovim učenicima jest nje-gova poslušnost Ocu. Jer je iz ljubavi slušao Oca, Krist je postao uzrokom spasenja svih ostalih koji slušaju njega. Svaka je kršćanska vlast ujedno i poslušnost, jer mora nastupati u ovisnosti od više vlasti i konačno od Boga. Ova je poglavareva podložnost ovisna od viših poglavara i konačno od Krista; a usmjerena je i prema svima onima kojima je dotični nositelj vlasti poglavar, jer se on mora skrbiti za sve te pojedince. Na evandeoski način vrši vlast samo onaj tko zna poslušati i tko vlast vrši svjestan svoje ovisnosti i služenja. Vlast nije svrha samoj sebi već mora biti usmjerena tako da služi Božjem nacrtu na dobro braće i sestara. Poglavar će se posvetiti ako svoju službu bude vršio u duhu poniznog služenja.⁷⁶

Po onima koji slušaju – a to su u Crkvi svi – Krist na sakramentalan način živi svoju savršenu poslušnost Ocu. On hoće da se u redovničkim zajednicama živi na zajednički i posebno temeljiti način.

Zakonik kanonskoga prava, u odnosu između poslušnosti i zakonite vlasti, iz ostalog, određuje i ovo:

»Evandeoski savjet poslušnosti, prihvaćen u duhu vjere i ljubavi u nasljedovanju Krista do smrti poslušna, obvezuje na podvrgavanje volje zakonitim poglavarima, koji su namjesnici Božji, kad zapovijedaju prema vlastitim konstitucijama« (kan. 601; usp. kan. 618).

Kako da poglavari vode svoju braću?

»Neka poglavari marljivo obavljaju svoju službu i neka zajedno s članovima koji su im povjereni nastoje izgrađivati zajednicu u Kristu u kojoj se iznad svega traži i ljubi Bog. Neka stoga često hrane članove hranom riječi Božje i potiču na slavljenje svetoga bogoslužja. Neka im budu primjer u njegovanju vrlina i održavanju zakona i predaja vlastite ustanove; neka im prikladno pomažu u njegovim osobnim potrebama, bolesne neka brižljivo njeguje, nemirne neka opominju, malodušne tješe, sa svima neka budu strpljivi« (kan. 619).

1. Poglavareva je zadaća prije svega u tome da **vodi osobe**. Ustanove, njihove zgrade i druga imanja te različite djelatnosti valja prosuđivati u prvom redu s obzirom na osobe. »Počelo, subjekt i svrha svih društvenih ustanova jest i mora biti ljudska osoba« (GS 25,1). Tu vrijedi Isusova izreka: »Subota je stvorena radi čovjeka, a ne čovjek radi subote« (Mk 2,27). Idealna je ona zajednica koja se sastoji od zrelih kršćanskih ličnosti. Samo ličnosti mogu tvoriti pravo zajedništvo koje omogućuje dublje međusobne odnose. Djeca i adolescenti mogu tvoriti samo skupine, a ne zajednice. »Ljudska osoba po samoj svojoj naravi u svemu ima potrebu društvenog života« (GS 25,1). Svi neka budu otvoreni jedan za drugoga. Tko je odrastao godinama, a ne i psihološki, taj nije zrela ličnost i stoga ne može biti djelatan član zajednice. Tko nije čuvstveno uravnotežen i u svojem mišljenju samostalan i slobodan ostaje jedinka koja nije sposobna za zdravi zajednički život. K doživotnim zavjetima i svećeničkom ređenju smijemo priputstiti samo takve koji su psihološko i čuvstveno zreli te su riješeni i sposobni živjeti u zajedništvu s drugima.

2. Poglavareva se zadaća sastoji u dužnosti da **na odrastao način vodi odrasle ličnosti**. Dakle ne smije ići za tim da nezrelo vodi odrasle ličnosti, a još manje nezrele ljude. Dijete i adolescent još ne znaju živjeti na odgovoran i osobno zauzet način. Odrasla ličnost ima ove značajke: sposobnost samostalnog razmišljanja, kritičnost u prihvaćanju drugih mišljenja, odgovornost prema sebi, prema drugima i osobito prema

Bogu, vlast nad svojim čuvtvima i voljom, nesebičnost, mogućnost napredovanja u duhovnom životu i u poslovima svoga zvanja.

3. Poglavar vodi odrasle i *vjerne ličnosti u svjetlu vjere*. Poglavareva je služba u kršćanskim zajednicama moguća jedino u svjetlu vjere. Bez života iz vjere u Krista postojala bi samo radna, izvana organizirana skupina. Prvenstvena je uloga poglavnara da unapređuje rast u vjeri. Papa Pavao VI. u apostolskoj pobudnici »Evandeosko svjedočenje« kaže: »Jedna je od glavnih zadaća poglavnara da svojoj braći i sestraru u redovničkom životu osiguraju prijeko potrebne uvjete za njihov duhovni život.«

Zakonik kanonskoga prava potiče neka članovi »s povjerenjem pristupaju poglavarima kojima mogu slobodno i po svojoj volji otvoriti svoju dušu. Ali se zabranjuje da ih poglavari na bilo koji način navode da im očituju savjest« (kan. 630,5).

Poglavar će se više brinuti za duhovni život svoje subraće negoli za vanjsko uređenje, disciplinu, pastoralno programiranje. Promicat će duhovni rast i apostolsku djelatnost pojedinaca i zajednice. Kod toga nek uvažava naravne i nadnaravne darove, vremenske i područne prilike.

Koju ulogu imaju pisana pravila?

»Vrhovno je pravilo redovničkog života: slijediti Krista kako je izloženo u Evandelju. To ima važiti kao vrhovno načelo svim redovničkim ustanovama« (PC 2 a).

Svakoj je redovničkoj ustanovi uz poglavara također potrebno i pisano pravilo kao i smjernice. Ni svećenici nisu bez uputa za svoje djelovanje. Temeljne odredbe imaju u Zakoniku kanonskoga prava, a svoje im naredbe prema potrebi izdaju Papa, razne rimske Kongregacije, biskup, Biskupska konferencija. Mnogo toga vrijedi i za redovnike.

Za redovnička se pravila rabe različiti nazivi: pravilo, odluke, konstitucije, pravilnik, statuti. Kod starijih se redova obično radi o Pravilu (latinski Regula) kao temeljnoj normi koja se ne mijenja, dok se konstitucije obično mijenjaju. Kod novijih su ustanova konstitucije dobile ulogu starih Pravila.

Zakonik kanonskoga prava govori o temeljnem zakoniku ili konstitucijama koje moraju sadržavati »duh i nakane utemeljitelja... s obzirom na narav, svrhu, duh i svojstva ustanove, a i njezine zdrave predaje, što sve tvori baštinu same ustanove« (kan. 578), kao i »temeljne odredbe o upravljanju ustanova i stezi članova, o pritjelovljenju te odgajanju i obrazovanju članova, a i o vlastitom predmetu svetih veza« (kan. 587,1). U pravilu (ili kakvoj drugoj listini) utjelovljena je karizma ustanove koja tako postaje iskristalizirana, trajna.⁷⁷

Naše je vrhovno pravilo evanđelje: »Slijediti Krista kako je izloženo u evanđelju« (PC 2a). Svi propisi su u službi čovjeka i stoga nisu nešto apsolutno, nego samo pomagalo pomoću kojega rastemo u ljubavi prema Bogu i čovjeku. Kada zastare, te za pojedince i ustanove čak postaju zaprekom, valja ih promijeniti. To može učiniti tko je za to mjerodavan.

Razna pisana pravila omogućuju našim zajednicama i pojedincima sređeni život i rad te im služe kao oslonac. Ako ih se držimo u ljubavi i prema duhu kojim su bila napisana, pomažu nam ispunjavati naše poslanstvo. A valja računati da ljubav prema Bogu i bližnjemu ima prednost pred potanjim propisima. Stoga čovjeku u potrebi moramo pomagati pa ako tim i »prekršimo« kakav propis. Za ustanove, koje se po svojoj karizmi bave dobrotvorstvom, vrijede riječi sv. Vinka Paulskoga:

»Služenju siromasima treba dati prednost pred svima i valja ga bez odlaganja izvršavati. Ako treba u vrijeme molitve odnijeti potrebnomu lijek ili pomoć, mirne duše podite k njemu, a to što treba obaviti prinesite Bogu kao da ste nazočili molitvi. Nek vas ne mori tjeskoba u misli niti pomisao na grijeh zbog toga što ste propustili molitvu poradi služenja siromasima. Ne zanemarujemo naime Boga ako se radi Boga od njega udaljimo, to jest ako propustimo jedno Božje djelo da bismo na taj način izvršili drugo.

Stoga, kad ostavite molitvu da izidete u susret nekom siromahu, sjetite se da je to također služba koja se iskazuje Bogu. Tà ljubav je veća od bilo kakvih propisa. K tomu, njoj mora sve težiti. Ona je uzvišena gospodarica, pa valja izvršavati što naređuje. Obnovljenim osjećajem duha iskazujmo dakle svoju službu siromasima. Posebno tražimo sve one koji su napušteni, jer su nam oni dani kao gospodari i zaštitnici.«⁷⁸

4. ZA KRISTOM U ZAJEDNIŠTVU

Kakvu ulogu u zajednici ima Krist?

»Oče sveti! Sačuvaj ih u svom Imenu – one koje si mi dao: da budu jedno ka i mi!... Ne molim te samo za ove, nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene: da svi budu jedno. Kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu, te svijet uzvjeruje da si me ti poslao« (Iv 17,11.20s).

Ići za Isusom znači živjeti s njim i ujedno biti s drugima koji također za njim idu. Kad je Isus pozvao i postavio dvanaest apostola, oni su postali zajednica, zajedništvo uz Isusa. Prateći Isusa redovničkim je zajednicama središnji upravo njihov zajednički život, onaj koji povezuje sve ostale prvine redovničkog života. Zajednički je život korijen i ujedno plod djevičanstva, siromaštva i poslušnosti.

Iako se u ovom poglavlju u prvom redu misli na redovničke zajednice, *svećenici* nisu isključeni, jer »svi su prezbiteri, ređenjem uključeni u red prezbiterata, međusobno povezani najtješnjim sakramentalnim bratstvom; napose pak oni u jednoj biskupiji, u čijoj su službi pod vlastitim biskupom dodijeljeni, sačinjavaju jedan prezbiterij... Osim toga, da bi prezbiteri u izgrađivanju duhovnog i intelektualnog života nalazili uzajamnu pomoć, da bi u službi mogli bolje surađivati i da bi se istrgli iz opasnosti osamljenosti koje se možda rađaju, neka se među njima promiče jedan zajednički život ili neka vrst životnog zajedništva. To, prema različitim osobnim i pastoralnim potrebama, može poprimiti više oblika, kao što su zajedničko stanovanje, gdje je to moguće, ili zajedničko blagovanje, ili bar češće privremeno sastajanje. Valja cijeniti i skrbno promicati udruženja koja, pošto je mjerodavna crkvena vlast odobrila njihove statute, unapređuju svetost svećenika u izvršavanju njihove službe odgovarajućom i prokušanom organizacijom života i bratskom potporom te tako služe cijelom prezbiterskom redu« (PO 8).

1. Kršćansku zajednicu tvori ***život kršćana zajedno s Kristom***. Isus je pozvao i postavio dvanaest apostola »da budu s njim« (Mk 3,14). Zajednica je zajedništvo svakoga pojedinca i svih skupa s Isusom. Jedino u njemu i po njemu je prava kršćanska zajednica povezana između sebe. Krist je njezino živo središte. Bez njega nema kršćanske zajednice. On je povezivao apostole, on i danas povezuje kršćane u zajedništvo. Isus nije ljude zvao da pristupe u zajedništvo. Isus nije ljude zvao da pristupe u zajednicu, nego da za njim idu, da stupe s njim u duboki osobni odnos. Nije govorio: »Priključi se zajednici učenika!« nego: »Podi za mnom!« (Mt 9,9), »Hodite za mnom!« (Mt 4,19). Tek nakon toga su se učenici povezivali između sebe. Do njihove međusobne povezanosti ne bi ni došlo, da se prvo svaki od njih nije duboko povezao s Isusom. Bratska zajednica na sakramentalni način izražava zajedništvo s Isusom.

U Svetom pismu grčka riječ »koinonia«, zajedništvo, za bratsku zajednicu znači zajedništvo života i ljubavi između osoba, darivanje vlastitog srca i duha drugome, međusobno kruženje duhovnih i tvarnih dobara. Zajedništvo s Kristom označuje sudioništvo s Gospodinom koji trpi i koji je proslavljen.

Kod svetog Ivana koinonia je srdačni i osobni zajedničarski odnos među Božjim osobama i sudioništvo u njihovu životu.⁷⁹ Taj međusobni zajedničarski odnos zorno prikazuje Isusova prispoljba o trsu i lozama. Bez veze s Kristom kršćani između sebe ne mogu biti povezani u zajedništvu, kao što ni loze nisu povezane između sebe ako nisu u vezi s trsom.

U Pavlovu nauku o Crkvi kao Kristovu otajstvenom tijelu glava je Krist, a mi smo udovi toga tijela. Udovi ne mogu biti živi i djelatni bez potpune veze s glavom. Samo onda kada smo u živoj vezi s Kristom-Glavom, u bratskom smo zajedništvu i između sebe. Bez Krista nema kršćanskog bratskog zajedništva, dakle ni redovničke ili svećeničke zajednice.

2. ***Kristovo uskrsno otajstvo*** je pravi temelj našem zajedništvu s Isusom i između nas. Najprije je On morao biti uzdignut na križ a onda i k Očevoj desnici. Njegovim se je uskrsnim otajstvom počela obistinjavati njegova objava: »A ja, kad budem uzdignut sa zemlje, sve će privući k sebi« (Iv 12,32). Kristovim je otkupljenjem položen presudan temelj

da on sve ljude može k sebi privući, a time ih sjediniti u bratsko i sestrinsko zajedništvo. To je Kristova Crkva koja je bila ustanovljena Kristovim uskršnjim otajstvom i objavljena dolaskom Duha Svetoga na Duhove.

Crkvene bratske zajednice ne ostvaruju ljudi svojim snagama. Takva je temeljna stvarnost postignuta već u Kristu i prema njemu. On je svojim uskršnjim otajstvom već ostvario jedinstvo što ga je u ljudskom rodu bio porušio grijeh.

3. Pravu i duhovno zdravu **redovničku (svećeničku) zajednicu** imamo tek onda kada svi, povezani u ljubavi, na izrazit način idemo za Kristom i tako nasljeđujemo apostole i prvu jeruzalemsku Crkvu. Idući za Isusom kao zajednica skupa obavljamo apostolat ili neku drugu djelatnost. Kada zajedno idemo za Kristom zajedno idemo putem svetosti.

Upravo zajedničkim životom najuspješnije svjedočimo za Isusa. On je svakog od nas ponaosob pozvao u našu zajednicu. Što bolje čuvamo i produbljujemo tu osobnu vezu s Isusom to smo bolje i mi povezani između sebe.

Tjesna nas i živa veza s nazočnim proslavljenim Kristom vodi u duboki međusobni duhovni odnos. Pomažemo se u duhovnom rastu, zajedno živimo od vjere. Tako postajemo živa Crkva, »zajednica vjere, ufanja i ljubavi« (LG 8), plodno Kristovo Tijelo, bujne loze na Kristu-trsu, urešena Zaručnica za Zaručnika Krista.

Kako je zajednica povezana s Presvetim Trojstvom?

»Gospodin Isus, kad moli Oca da 'svi budu jedno... kao što smo mi jedno' (Iv 17,21-22), otvara ljudskom razumu nedokučive poglede i daje nam naslutiti da postoji sličnost između jedinstva božanskih osoba i jedinstva sinova Božjih u istini i ljubavi. Ta sličnost jasno pokazuje da čovjek, koji je na zemlji jedino stvorene što ga je radi njega samoga Bog htio, ne može sebe potpuno naći osim po iskrenom darivanju samog sebe« (GS 24).

1. Presveto Trojstvo kao pralik naših zajednica. Bog je zajedništvo triju različitih osoba koje se darivaju jedna drugoj, bivaju jedna u drugoj, ljube i spoznaju jedna drugu.

Presveto Trojstvo je počelo, uzor i jamstvo svakog pravog zajedništva. Svaka je stvarna kršćanska zajednica sakramentalni izraz zajedništva između Oca i Sina i Duha Svetoga. 2. vatikanski sabor sa sv. Ciprijanom opetuje: »Cijela se Crkva pojavljuje kao 'puk skupljen u jednistvu Oca i Sina i Duha Svetoga« (LG 4).

Život naših zajednica valja biti nježni odsjev zajedničkog života u Bogu. Od svih je kršćanskih zajednica, po svojoj *objektivnoj* naravi, prema Bogu najviše usmjerena i vjerom najjače povezana upravo redovnička zajednica. No time nije rečeno da za redovničke zajednice to vrijedi i u *subjektivnom* smislu. U njoj postoji poseban životni stil koji teži k bratskom zajedništvu, k posebnoj vezi s Kristom, a po njemu s trojedinim Bogom.

2. Uloga Duha Svetoga. Prva je kršćanska zajednica na duhovski blagdan primila Duha Svetoga. Od tada do danas Duh Sveti neprestano posvećuje Kristovu Crkvu. Već su crkveni oci učili da Duh Sveti ima u Crkvi sličnu ulogu što je ima duša u tijelu. Ovu prispodobu možemo primijeniti i na redovničke i svećeničke zajednice. Duh Sveti je njihova duša.

Duh Sveti mi kršćani primamo već kod krštenja a još više svete potvrde. On u nama redovnicima djeluje i po našoj redovničkoj karizmi i zavjetima, a u svećenicima po svećeničkom redenju. Povezuje nas s Kristom i međusobno. Duh Sveti je otvorenost, ljubav i zajedništvo oca i Sina. U kršćaninu uništava sebičnost i otvara ga Kristu i po njemu Ocu. Kršćanina on oblikuje prema Kristu, po njegovoj ljubavi prema Ocu i ljudima te ga tako čini drugim Kristom.

Prvi plod djelovanja Duha Svetoga u kršćaninu je njegovo srdačno prijateljstvo s Isusom. Budući da Isus živi u neprestanom sinovskom zajedništvu s Ocem, on u to zajedništvo uvodi i svoga prijatelja kršćanina. Mi kršćani jedan u drugome gledamo Isusa i njemu služimo.

Prava je evandeoska zajednica ona u kojoj se opažaju plodovi Duha Svetoga, a ti su: »ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost« (Gal 5,22s). Svi ti plodovi nastaju iz prvoga, a taj je ljubav. Radost i mir u životu zajednice znak su nazočnosti kraljevstva Božjega.

Krist je evanđeosko bratsko zajedništvo platio svojom krvlju. Za ostvarivanje takvog zajedništva svaki član, uz pomoć Duha Svetoga, pridonosi svoj dio, koji je dosta puta združen s Kristovim križem. Trajno se valja otvarati bližnjemu i ujedno se odricati svoje sebičnosti. Samo tako padaju pregrade i ostvaruju se Pavlove riječi: »Nema više: Židov – Grk! Nema više: rob – slobodnjak! Nema više: muško – žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu!« (Gal 3,28).

Kada kažemo da Duh Sveti posvećuje naše zajednice to znači da ih vodi k sve većoj ljubavi prema Bogu, medusobno, i prema svim ljudima. U zajednici bi svi morali odgovarati primjeru prve Crkve i biti »jedno srce i jedna duša« (Dj 4,32). No jedinstvo, koje je veliki dar Duha Svetoga, nije isto što i jedinstvenost, uniformiranost. Duh Sveti nije samo počelo jedinstva već i razlikâ, jedinstva u raznolikosti. Pojedinim članovima on dijeli razne karizme,⁸⁰ koje usmjeravaju pojedinca da služe zajednici. Na taj način u zajednici svatko ima svoje mjesto i ulogu.

3. Uloga Boga Oca. Bog je zajedništvo ljubavi. Središte je toga zajedništva Otac. Naše bratsko zajedništvo u Kristu izvire iz zajedništva presvetog Trojstva. Krist bratsku zajednicu uključuje u trojstveno zajedništvo Oca i Sina i Duha Svetoga. Tako kršćani postajemo sinovi i kćeri u Sinu. U kršćanskom se jedinstvu očituje jedinstvo Oca i Sina i Duha Svetoga.

Svako dobro konačno dolazi iz prvog izvora, a taj je Otac. Ovo vrijedi i za evanđeosku bratsku zajednicu. Otac je zadnja svrha i nakana bratske zajednice kakvu nam otkriva i apostol Pavao: »Kad mu (Kristu) sve bude podloženo, tada će se i on sam, Sin, podložiti onomu koji je njemu sve podložio, da Bog bude sve u svemu« (1 Kor 15,28).

Naše su zajednice Očev dar Crkvi i čovječanstvu. Poput opće Crkve i naša je zajednica hodočasnička, jer je na putu k posljednjem cilju, to jest k Ocu. Hodočasti od manje savršenog k savršenijem, jer nije samo sveta zajednica već i zajednica grešnika, koja je trajno potrebna obnove, Božjega milosrđa i praštanja.

Kakvu ulogu u zajednici ima Marija?

»Djevica je Marija uzor posvećenoga života i njegova sudjelovanja u apostolskom poslanstvu Crkve. Ovaj uzor zadobiva posebnu vrijednost kad nam se predstavlja u svojim važnim duhovnim usmjeranjima: Marija-djevica u slušanju, Marija-djevica u molitvi. Ona je 'tip Crkve u redu vjere, ljubavi i savršenog sjedinjenja s Kristom' (LG 63). I to s obzirom na nutarnje raspoloženje kojim je Crkva kao ljubljena Zaručnica najtešnje združena s njezinim Sinom, zove ga i po njemu štuje vječnog Oca. Neustrašivo stoji uz Gospodinov križ i poučava nas u kontemplaciji trpljenja.

Oživljavajući Marijino štovanje po nauku i predaji Crkve redovnici i redovnice nalaze siguran put koji osvjetljuje kontemplativni opseg svega njihovog života.

Kontemplativni bi život bio nepotpun kad ne bi bio usmjeren u sinovskoj ljubavi prema onoj koja je Majka Crkve i Majka posvećenih duša. Tu ljubav prema Djevici one očituju slavljenjem njezinih blagdana i posebno svagdanjim molitvama, prije svega krunicom.⁸¹

Drugi vatikanski sabor u vezi s redovničkim životom dva puta spominje Mariju. Prvi put kada kaže da evanđeoski savjeti »uveličke pridonose očišćenju srca i duhovnoj slobodi, trajno potiču žar ljubavi i omogućuju kršćaninu da se većma upriliči onom načinu djevičanskog i siromašnog života koji odabra Isus Krist i prigrli njegova Djevica Majka« (LG 46). U dekreту za redovnike koncil ove potiče na vjeru, ufanje i ljubav te na širenje Kristove dobre vijesti po cijelom svijetu: »Neka po zagovoru preslatke Bogorodice Djevice Marije – jer je njezin život svima uzor⁸² – svakodnevno rastu i donose sve obilnije spasonosne plodove« (PC 25). Mariju stavlja koncil za uzor i svećenicima te ih bodri: »Majku vrhovnog i vječnog Svećenika, Kraljicu apsotola i zaštitnicu svoje službe, trebaju prezbiteri sinovskom odanošću častiti i ljubiti« (PO 18). I bogoslovima naređuje: »Neka sinovskim pouzdanjem ljube i štuju Blaženu Djevicu Mariju koju je Isus Krist umirući na križu dao učeniku za majku« (OT 8).

Ako znamo kako je bila i još danas je u redovničkim ustanovama i među svećenicima Marija nazočna, onda je koncilski tekst o Marijinoj vezi s njima zapravo vrlo skroman. No valja uzeti u obzir i zadnje poglavlje dogmatske konstitucije o Crkvi, koje u cijelosti govori o Mariji. Sadržaj toga poglavlja vrijedi za cijelu Crkvu, dakle i za redovnike i svećenike.

Marija je, kao prva i najbolja Isusova učenica, bila tjesno povezana sa zajednicom Isusovih učenika i stoga je isto tako danas srdačno združena s našim zajednicama. Riječi štovanja što joj ih je izrekla Elizabeta: »Blagoslovljena ti među ženama« i »Blago tebi što si vjerovala« (Lk 1,42.45) ujedno su i izrazi štovanja prve Crkve. Kao što je Marija bila uzvišeni uzor svakom učeniku prve Crkve i cijeloj Crkvi skupa tako je ona uzor i nama. Nije samo Majka Crkve već i Majka svake redovničke obitelji i Majka zbora (kolegija) svećenikâ.

Temeljna krepost svakoga Kristova učenika je *vjera* koja je prva od triju bogoslovskih kreposti. Marija ju je ostvarila u najvećoj mjeri. Na sve je događaje gledala u svjetlu vjere. Marija je »napredovala na putu vjere« (LG 58 od Isusova začeća sve do križa i uskrsnuća svoga Sina. Kod toga je i ona bila dionica mnogih kušnji. Na putu vjere ona nam je divan uzor.

Vjera svoju hranu dobiva od *Božje riječi*. Marija je bila za nju posve otvorena, u stalnoj spremnosti da je sluša i posluša. Na to je bila tako dobro pripravljena da se u njoj utjelovio Sin Božji. Čuvala je i u svojem srcu razmišljala o svemu što se ticalo njezina Sina.⁸³ Dobro je poznavala Božju riječ, što dokazuje i njezin hvalospjev »Veliča duša moja Gospodina«, koji je pun misli iz Staroga zavjeta. Marijina nam potpuna spremnost za Božju riječ pokazuje kakva treba biti naša spremnost za Božju riječ i Božju volju.

Marijin je odnos prema Božjoj riječi otkrivaо njezinu *poslušnost*, stalno podvrgavanje njezine volje Božjoj volji. To izražava i njezin pristanak na anđelovu blagovijest: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po twojoj riječi!« (Lk 1,38). Evandelje očigledno pokazuje kako se je Marija u vezi sa svojim Sinom dala voditi Božjom voljom. Sjetimo se bijega u Egipat, povratka iz njega, boravka u Nazaretu, vršenja starozavjetnih propisa o obrezanju i očišćenju te svakogodišnjeg polaska na pashalne blagdane u Jeruzalem. Isusve riječi:

»Tko god vrši volju Božju, on mi je brat i sestra i majka« (Mk 3,35) vrijedile su o Mariji u sasvim posebnoj mjeri. I u tom se pogledu možemo Mariji diviti i naslijedovati je.

Bogu će se posvećena osoba ugledati u Mariju i u njezinoj **molitvi**. Svakog dana kod Večernje moli se njezin hvalospjev Bogu »Veliča«, koji lijepo odrazuje Marijinu dušu, svu urovnjenu u Bogu, a ujedno i majčinski zabrinutu za ljude. U tom hvalospjevu Marija biblijski riječima otkriva svoje osobno iskustvo Boga i njegovog otkupiteljskog djelovanja. Sudjelovala je, kao svaka pobožna izraelska žena, svim redovitim molitvama i vjerskim obredima.⁸⁴ Vrlo je važna njezina nazočnost u prvoj Crkvi pred dolazak Duha Svetoga: »Svi oni bijahu jednodnušno postojani u molitvi sa ženama i Marijom, majkom Isusovom« (Dj 1,14). Ondje je Marija bila kao srce prve Crkve.

Služenje, koje mora biti naša osobita oznaka, posebno je bilo očito u Marije, Gospodnje službenice. Ne radi se samo o služenju Bogu već radi Boga i ljudima. To dokazuje ne samo njezina skrb za Isusa već i njezina pomoć rođici Elizabeti i na svadbi u Kani.

Marija je bila i uzorom **siromaštva**. Većinom nije živjela u takvoj bijedi da bi joj manjkalo najpotrebnije. Da mogu preživjeti brinuli su se Josip i Isus, a ipak je sveta Obitelj pripadala siromašnjem sloju stanovnika. Marijino se je siromaštvo prije svega očitovalo u njezinu odnosu prema Bogu, odnosu punom povjerenja, u potpunom odricanju svoje volje i vlastitih interesa, u nepodijeljenom raspoloženju Bogu, njegovoj riječi i volji, u potpunoj usmjerenoći prema Isusu. Kako pokazuje njezin hvalospjev, pravo je siromaštvo u potpunoj suprotnosti s ohološću, silovitošću i bogatstvom.

Marija nam je bila i uzor ljubavi prema **samoći i šutnji**. U takvom je ozračju izvršeno utjelovljenje Sina Božjega.⁸⁵ Tako se je Marija osjećala kada je morala bježati u Egipat, u takvom je ozračju živjela i radila u Nazaretu i još posebno kada je Isus morao javno djelovati.

Za Mariju je, isto kao i za nas, važan život u **zajedništvu**. Boravila je u zajednici s Isusom i svetim Josipom. Svakako je sve troje barem dvanaest godina živjelo u najdubljem jedinstvu svete obitelji, jer se kod dvanestgodišnjeg Isusa u hramu spominju Josip i Marija. Marija je bila vrlo srdačno povezana

s rođicom Elizabetom, o čemu svjedoči njihov prvi susret kod kojega su jedna drugoj očitovali svoje najdublje doživljaje. Gospodnja je majka bila u srdačnom zajedništvu s prvom Crkvom, kada je u molitvi čekala Duha Svetoga i na duhovski ga blagdan dočekala.⁸⁶ Možemo misliti kako je Marija, i to na sasvim poseban način, sudjelovala u životu prvih vjernika koji »bijahu postojani u nauku apostolskom, zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama« (Dj 2,42). Kako je bila nazočna u prvoj Crkvi tako Marija ne smije manjkati niti u jednoj našoj zajednici.⁸⁷

Kako nam je Marija nazočna tijekom stoljeća?

»Kad je Bog motrio cijeli svijet, nije našao nijednu ženu koja bi bila kao Marija; zato je nju izabrao za svoju majku. Ako koja želi biti djevica, neka nasljeđuje Mariju«.⁸⁸

»Pošto naša zajednica u cjelini pripada Majci Božjoj, veliki je dar i to da napredujemo pod njezinim okriljem« (majka Terezija).⁸⁹

1. Prva stoljeća. Redovnički su život povezivali s Marijom najprije sa zavjetom čistoće, jer su od početka smatrali Krista i Mariju za uzore djevičanskog života. Već je Origen u Kristovu djevičanstvu gledao početak celibata kod muškaraca, u Marijinu djevičanstvu početak djevičanstva kod žena.⁹⁰

Na temelju Pavlova nauka o Kristu kao novom Adamu počeli su i Mariju nazivati novom Evom koja je, u protivnosti s prвом Evom, živjela djevičanski. Crkveni su oci raspravljali o Mariji kao savršenom uzoru djevičanskog života, a život su u djevičanstvu »radi kraljevstva nebeskoga« (Mt 19,12) smatrali ostvarenjem svih kreposti, dakle ostvarenjem svetosti. Sveti Ambrozije je tako lijepo propovijedao o djevičanskom životu i spretno ga povezivao s Marijinim djevičanstvom da su se majke bojale za svoje kćeri i branile im slušati svećeve propovijedi. On je Mariju često veličao kao uzor i zaštitnicu djevičanskog života.

Sveti Augustin je prvi govorio o Marijinu zavjetu djevičanstva. U to su doba mnogi kršćani polagali zavjet djevičanstva. August je slavio Mariju kao uzor djevičanstva i uzor posvećenja Bogu.⁹¹

2. Istočno monaštvo. Štovanje se Majke Božje vrlo raširilo poslije Efeškog koncila god. 431, koji je Mariju proglašio Bogorodicom, što je odjeknulo u propovijedima, pjesmama i Marijinim ikonama. Crkve su i samostane posvećivali Blaženoj Djevici Mariji. Bogorodičino se je štovanje posebno jako razvilo po samostanima. Mariju su prije svega štovali kao Božju Majku, a ne toliko kao Majku ljudi. Njezino djevičanstvo nisu posebno ni isticali kao uzor monaškom djevičanstvu, toliko se je ono razumjelo samo po sebi.

3. Zapadno monaštvo. Sveti Benedikt, otac zapadnog monaštva, u svojem Pravilu ne spominje Mariju, ali od 8. stoljeća u benediktinaca Marijino štovanje poprima sve dublje korijene. To su štovanje uvelike širili cisterciti sa sv. Bernandom, kao i ostali monaški i kasniji redovnici.

Kako je zajednica povezana s Crkvom?

»Po primjeru prve Crkve, u kojoj je mnoštvo vjernika bilo jednog srca i jedne duše⁹² neka se u molitvi i jednodušnoj zajednici⁹³ ustrajno njeguje zajednički život hranjen evanđeoskom naukom, liturgijom, a osobito euharistijom. Neka redovnici kao Kristovi udovi u bratskom saobraćaju jedan drugoga s poštovanjem pretječe⁹⁴ noseći bremena jedan drugoga.⁹⁵ Ljubavlju Božjom, koja je po Duhu Svetom razlivena u srcima,⁹⁶ zajednica kao prava obitelj, sabrana u Božje ime, uživa njegovu nazočnost.⁹⁷ A ljubav je punina zakona⁹⁸ i veza savršenstva,⁹⁹ po njoj znamo da smo preneseni iz smrti u život.¹⁰⁰ Štoviše, jedinstvo braće očituje Kristov dolazak¹⁰¹ i iz njega izvire velika apostolska snaga« (PC 15).

1. Zajednica apostola i prve Crkve u Jeruzalemu. U povijesti su često za redovnički život rabili izričaj »apostolski život« (vita apostolica). Tim su htjeli naglasiti da redovničke zajednice moraju naslijedovati apostolsku zajednicu. Već sv. Jeronim piše: »Monah želi naslijedovati život apostolâ«.¹⁰² Neki su čak učili da su monaštvo ustanovili apostoli. Izričaj

»apostolski život« često je označavao monaški život. Tim izričajem nisu kanili naglasiti da su monasi slični apostolima u njihovu djelovanju već po svojem načinu života.

Za zajednicu su apostolâ tri sastavka: životno zajedništvo s Isusom i u Isusu; nasljedovanje Isusa i upriličenje s njim u djevičanstvu, siromaštvu i poslušnosti; potpuno posvećenje Isusvoj glavnoj zadaći, radu za kraljevstvo Božje.

Svi apostoli zajedno i svaki napose imali su za svoje središte Krista. On je pozvao svakoga posebno da živi s njim i da ispunjuje njegovu volju. Svakoga je ljubio osobnom ljubavlju. Ova je svijest apostole združivala s Isusom više negoli bilo koje druge veze ili skupni interesi. Svjesno proživiljavajući toliku Isusovu ljubav apostolima nije bilo teško prihvatići Isusovu novu zapovijed međusobne ljubavi, koja je temelj svakoga novozavjetnog bratskog zajedništva.

Koinonia, novozavjetna bratska *zajednica prvih kršćana u Jeruzalemu*, kako je opisuju Djela apsotolska, silno je utjecala na svu redovničku predaju. Sv. Pahomije, sv. Bazilije i sv. Augustin su u svojim zajednicama željeli postići nasljedovanje prve Crkve.

Jeruzalemska je zajednica sadržavala tri prvine: zajedništvo vjere, ufanja i ljubavi s uskrslim i prisutnim Gospodinom, što je najbolje dolazilo do izražaja »u lomljenju kruha i molitvi« (Dj 2,42); zajedništvo međusobne ljubavi po kojem su bili »jedno srce i jednu dušu« (Dj 4,32) zajedništvo materijalnih dobara, što je bio vanjski izraz nutarnjeg zajedništva.

2. Redovničke zajednice u crkvenom zajedništvu. U središtu je zanimanja 2. vatikanskog sabora bila Crkva, to veliko zajedništvo Božjeg naroda. Crkveni je sabor vrlo lijepo progovorio o redovničkom životu kao u zajednici, zajedništvu, i to u 15. članu o obnovi redovničkog života. Tillard kaže o njemu: »Čini se da je taj 15. član jedan od glavnih cijelog dekreta, jedno od mesta gdje najviše dolazi do izričaja duh koncila i gdje najživlje osjetimo bitnu crkvenosnu dimenziju redovničkog života... Tih nekoliko redaka bez ikakve dvojbe spada u najljepše i najevandeoskije tekstove cijelog konciila.¹⁰³ Sabor već u svojem prvom dokumentu, u konstituciji o svetom bogoslužju, ističe ljudsku i Božju narav Crkve:

»Ona je po svojoj naravi ljudska i ujedno božanska; vidljiva i nevidljivim stvarnostima obdarena; gorljiva u djelovanju i odana kontemplaciji; nazočna u svijetu, a ipak putnica. No tako da je u njoj ljudsko upravljeno i podređeno božanskome, vidljivo nevidljivome, djelovanje kontemplaciji i sadašnjost budućem gradu koji tražimo« (SC 2).

I svaka je redovnička zajednica također ljudska i ujedno Božja, vidljiva i pravna ustanova i nevidljiva karižmatična stvarnost. Sve što je u njoj vidljivo, ljudsko, pravno, mora biti usmjereni prema Božjemu, karižmatičnome te tome podređeno. Stoga vodstva, zakonodavstvo, zgrade i sva tvarna dobra moraju biti u službi Božjega kraljevstva. Drugi vatikański sabor više puta spominje da i redovnici i redovnice spadamo u Božji narod, to jest u Crkvu. Sve što je rečeno u dogmatskoj konstituciji o Crkvi kao o Božjem narodu »jednako je upravljeno laicima, redovnicima i klericima« (LG 30). Dakle sva ta tri životna oblika spadaju u Crkvu. To su tri stalna oblika kršćanskog života. Bez redovnika Crkva ne bi u potpunosti bilo ono što mora biti. Sva tri oblika, jer izviru od Krista, postojat će u Crkvi uvijek. Redovnički stalež, »iako ne spada u hijerarhično ustrojstvo Crkve, ipak nepobitno spada na njezin život i svetost« (LG 44).

Crkva je sakramenat i stoga vidljiv i uspješan znak Kristove nazočnosti i djelatnosti.¹⁰⁴ Za vrijeme je svoga zemaljskog života bio među nama vidljiv, a nakon njegove proslave vidljivo ga onazوuje Crkva, koja je njegovo otajstveno tijelo. Krista u Crkvi onazоuju i predstavljaju drukčije svećenici, drukčije redovnici, drukčije svjetovni vjernici (laici). Upute za odnose između biskupa i redovnika u Crkvi (*Mutuale relationes*) ovako označavaju sakramentalnu narav tih triju staleža u Crkvi (br. 4):

»Svi udovi Crkve, pastiri, laici i redovnici, svatko na svoj način, dionici su njezine sakramentalne naravi; isto tako mora svatko od njih svojim poslanstvom biti znak i pomagalo veze s Bogom i spasenja svijeta... Iz toga jasno slijedi da redovnički život na poseban način sudjeluje u sakramentalnoj naravi Božjeg naroda.«

Redovnici nemamo svoje nenadoknadivo mjesto u Crkvi prije svega stoga jer bi nam to priznavalo crkveno vodstvo –

iako nam ga ono i priznaje – nego jer tako hoće Krist. On se je posvema darovao svojoj Crkvi kada je u djevičanstvu, siromaštvu i poslušnosti živio za Oca i za ljude. Djevičanstvo, siromaštvu i poslušnost su tri najdublja i najvažnija sastavka Kristova ljudskog života, jer se u njima najbolje očituje njegovo otkupiteljsko poslanstvo. Krist se je sav dao Crkvi, a Crkva se životom u djevičanstvu, siromaštvu i poslušnosti nerazdijeljena srca dariva Kristu. Ovo se međusobno darivanje najbolje izražava živeći prema trima evanđeoskim savjetima, što u Crkvi mora postojati kao nešto trajno, dakle kao poseban stalež.¹⁰⁵

Koji je smisao života u zajednici?

»Božji se narod ne sabire samo iz različitih naroda nego u sebi obuhvaća različite funkcije. Među njegovim članovima postoji razlika po dužnosti, kao što je kod onih koji vrše svetu službu na korist braće; bilo po uređenju i načinu života, kao što je kod onih koji u redovničkom staležu užim putem teže za svetošću i potiču braću svojim primjerom« (LG 13,3).

Danas nastaju vrlo raznovrsne zajednice više ili manje iz nostalгије prema živoj evanđeoski bratskoj zajednici i još više: sva su stvorena u nekoj međusobnoj povezanosti, u nekakvom »bratskom zajedništvu«. U svemiru su milijarde zvijezda a sve su, po zakonu gravitacije i međusobne privlačivosti, između sebe u najvećem skladu. Ovo vrijedi za sva materijalna bića.

Zašto mi redovnici obično živimo u zajednici? Zašto se neki svećenici među sobom povezuju? Zar ne i stoga da ne budu osamljeni već i opskrbljeni u materijalnom smislu? A valjda i zato da budu apostolski uspješniji jer je zajednički rad duhovno snažniji?

Savez više kršćana da bolje obavljaju neku zadaću, mada je ta još tako važna kao što je bila ona apostolâ, još nije prava evanđeoska zajednica. Još manje je bratska zajednica kada se ljudi međusobno združuju samo zbog zajedničke prehrane, krova i prenoćista. Bratsko je zajedništvo također i mnogo

više negoli puko pomagalo za posvećenje pojedinaca, iako je i to. Svi nabrojeni razlozi nisu tu presudni. Značenje i svrhu naših zajednica možemo ukratko ovako označiti:

1. Redovnička (svećenička) zajednica svjedoči da pravo **bratsko dolazi od Boga** i da je odsjev zajedničkog života triju božanskih osoba. Time se očituje da čovjek samo vlastitim snagama ne može biti čovjeku brat.

2. U našim zajednicama, po uzoru apostola i prve Crkve, **za Kristom idemo povezani u zajedništvu**, kao zajednica.

3. Svojim životom u slozi i međusobnoj ljubavi naše zajednice obznanjuju **kakva da bude Crkva**. Znak smo da je Crkva sveta. »Prihvatanje se evanđeoskih zavjeta očituje kao znak koji može i treba djelotvorno privlačiti sve članove Crkve da zdušno ispunjavaju obveze kršćanskog poziva« (LG 44).

4. Zajedničkim životom isповijedamo da je **Bog posvuda na prvom mjestu**. Usred nekršćanskog svijeta kao zajednica djelotvorno očitujemo svoju vjeru u Boga i svjedočimo za njega. Bog je dovoljno velik da svaka naša zajednica bude prvenstveno k njemu upravljena.

5. Redovnička (svećenička) zajednica, koja živi u međusobnoj ljubavi i jedinstvu, uspješan je **znak Kristove nazočnosti u svijetu**. Proslavljeni Krist, koji se nalazi u zajednici okupljenoj u njegovo ime, spasiteljski utječe na čitav ljudski rod.

6. Živeći složno u zajednici uspješan smo **znak Božje ljubavi prema ljudima**. Očeva se je ljubav prema nama najbolje očitovala u Kristu koji je sakramenat Očeve ljubavi. Redovnička (svećenička) zajednica treba biti sakramenat Kristove ljubavi, stoga nek ona poput Krista sve neprestano iznenađuje svojom ljubavlju.

7. Redovnička zajednica svojim životom daje na znanje da **Božja milost ima prednost pred ljudskim djelovanjem** i da je milost Božji dar, u kojemu nastupa trojedini Bog. Ovakvo je svjedočenje posebno dragocjeno danas kad svijet većinom cijeni samo ono što čovjek napravi svojim rukama i zamisli svojom glavom.

8. Žive zajednice **ponazočuju Kristov mir**. Po svetom Pavlu mir je najljepši plod Kristova križa i zapravo je to Krist sam.¹⁰⁶ Sveti Ivan kaže da nam svoj mir daje Krist,¹⁰⁷ a time i sama sebe. Prava kršćanska zajednica ima u sebi taj Kristov mir. Stoga je ona usred sadašnjeg nemira prava oaza mira.

9. Život redovničke (svećeničke) zajednice u bratskoj ljubavi i slozi unaprijed **navješćuje i početno ostvaruje život u nebeskom bratskom zajedništvu**. Cijela je Crkva eshatološki usmjerena prema konačnom dovršenju u Bogu. Posebno jasno to izražavaju naše zajednice. Nakon drugog Kristova dolaska bit ćemo u potpunom, konačnom, blaženom zajedništvu s Bogom i međusobno. Naše su zajednice proročke jer navješćuju i na početan način unaprijed uživaju nebesku zajedničku gozbu.¹⁰⁸

Kako da zajedništvo stalno produbljujemo?

»Budući da su naše zajednice skupljene u Gospodnje ime, naravno je da svoje središte imaju u euharistiji koja je 'otajstvo odanosti, znak jedinstva, veza ljubavi' (SC 47). Stoga dolikuje da se vidljivo okupljate u bogomolju gdje nazočnost presvete euharistije izražava i ostvaruje ono što mora biti prvenstveno poslanje svake redovničke držbe kao i svakoga kršćanskog zabora. Euharistija – kojom neprestano navješćujemo Gospodinovu smrt i njegovo uskrsnuće te se tako neprestano pripravljamo na njegov dolazak u slavi – stalno vas sjeća tjelesnog i duševnog trpljenja što je prekrilo Krista a on ga je ipak dragovoljno prihvatio sve do smrtne borbe i smrti na križu. Iskušenja što dolaze na vas primite kao prigodu da s Kristom nosite i Ocu prikažete toliko nesreća i nepravednog trpljenja što napada na našu braću i čemu jedino Kristova žrtva može u svjetlu vjere dati smisao«.¹⁰⁹

»Snagom zajedničkog svetog ređenja i poslanja svi su prezbiteri među sobom povezani bliskim vezama bratstva. To bratstvo neka dragovoljno i rado očituju uザjamnom pomoći, i duhovnom i materijalnom, i pastoralnom i osobnom, te sastancima i zajedništvom života, rada i ljubavi« (LG 28,3).

1. Naše će zajednice biti u pravom zajedništvu ako se svaki njihov član bude trudio za **međusobnu ljubav i služenje**. Ljubav, naime, združuje članove između sebe. Zajedništvo je to međusobne ljubavi i jedinstva. Zajedništvo se ne izgrađuje vanjskim uređenjem, mada i to ima svoju važnost. Ne izgrađuju zajedništvo ni poglavari, iako u zajednici imaju vrlo važnu ulogu i u njima je vidljiv znak zajedništva.

Život zajednice u evanđeoskom zajedništvu ima vrlo veliko značenje za dobro izvršavanje vlastitog poslanja. Gdje vlada međusobna ljubav, tu će svaki član lakše obavljati svoj posao te će tako zajednica tvoriti svestrano živi organizam, istinsko Kristovo tijelo sa zdravim i djelatnim udovima. U ozračju uzajamne ljubavi vladaju iskrenost, otvorenost, međusobno povjerenje i prijateljstvo, kao i osjećaj za odgovornost.

2. U zajednici neka cvjeta veliko **međusobno poštovanje** članova kao ljudskih osoba, jer čovjek vrijedi više od svega stvorenoga. Potrebno je da u zajednici mislimo raznoliko. Mnogo se puta nećemo slagati s mišljenjem i postupkom subrata, ali čovjek vrijedi više od njegove misli i rada. Čovjeka valja cijeniti kao osobu i Božjeg sina, kao onoga u kome gledamo i ljubimo Isusa. Nema međusobne ljubavi gdje nema međusobnog poštovanja.

3. Kršćanska se bratska zajednica u snazi Duha Svetoga posebno jako učvršćuje **euharistijom**, tā ona joj nužno pripada. Kršćanska je, naime, zajednica u biti euharistijska. Euharistijska žrtva je »izvor i vrhunac svega crkvenog bogoslužju i cijelog kršćanskog života« (Euharistijsko otajstvo, 3e). Stoga je ona i izvor i vrhunac naših bratskih zajednica. Crkva tvori spasenjsko zbivanje koje se na najdublji i najuspješniji način obistinjuje u mjesnoj euharistiji. Slično i redovnička (svećenička) zajednica predstavlja spasenjsko zbivanje koje svoj vrhunac postiže slavljenjem euharistijskog otajstva. Njim se zajednica oblikuje, raste i produbljuje te se natješnje povezuje s Kristom i međusobno. Po euharistijskom otajstvu djeluje Krist u Duhu Svetom i zajednica se sve više upriličuje zajedništvu presvetog Trojstva. »Iz euharistije kao s izvora izljeva se na nas milost« (SC 10). Svećeničko bratstvo dolazi do izražaja posebno u koncelebraciji.

Međusobna Božja ljubav raste prije svega djelatnim sudjelovanjem kod svakodnevne euharistije. Euharistija je, naimenovano, znak jedinstva i izgrađuje zajedništvo, jedinstveno tijelo: »Budući da je jedan kruh jedno smo tijelo mnogi; tā svi smo dionici jednoga kruha« (1 Kor 10,17). U euharistiji se jedinstvo obistinjuje na najuspješniji način. Ako u zajednici nema prave ljubavi, svakodnevna je misna žrtva neprestana uzinemirujuća kritika i poticaj k obraćenju.

Euharistija je stvoriteljska snaga svake kršćanske zajednice, ona vodi k sve tješnjem uzajamnom jedinstvu. Darivajući nam se u pričesti isti Isus prebiva u svakom članu zajednice. On sve združuje u jedinstvo da su svi kao jedan. Svakog se dana Isusovo tijelo žrtvuje na sakramentalni način i njegova se krv lije na sakramentalni način da bi svi članovi zajednice sve više postajali jedno tijelo.

4. U svakoj kršćanskoj zajednici odlično mjesto ima **zajednička molitva**, koja je plod djelovanja Duha Svetog i osobnog nastojanja njezinih članova. Djela apostolska govore o jednodušnom ustrajanju prvih kršćana u molitvi,¹¹⁰ koja je bitna prvina bratske zajednice. Za rast bratskog zajedništva posebno značenje ima zajedničko molitveno bogoslužje. Zajednici, koja moli okupljena u Isusovo ime, još posebno važi Isusovo obećanje:

»Kažem vam, ako dvojica od vas na zemlji jednodušno zaištu što mu drago, dat će im Otac moj, koji je na nebesima. Tā gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima« (Mt 18,19s).

Molitva je usko povezana s bratskom ljubavlju. Gdje nije u redu zajednička molitva, tu otkazuje i bratska ljubav a s tim i zajedništvo. Da bi zajednička molitva vodila k produbljenoj međusobnoj ljubavi tu valja da vlada prisan odnos prema Bogu, združen sa spremnošću za izvršivanje njegove volje. Ako su u zajednici svi spremni ispunjavati Božju volju, ostvarivat će i njegovu volju s obzirom na međusobnu ljubav i jedinstvo.

5. Redovnička (svećenička) se zajednica ostvaruje i produbljuje i svim **drugim činima zajedničkim**, npr. kada, sabrana u duhu Svetom, zajedno traži volju Božju, zajedno planira neki pothvat, složno izvršava svoje poslanje. Svoje značenje ima također i sudjelovanje zajedničkom stolu, što

već po svojoj naravi međusobno spaja sustolnike i tvori nekakav predokus nebeske gozbe. Sjedinjujući vrijednost u zajednici imaju i zajednički odmor i razonodu.

6. Da se u našim zajednicama postigne pravo zajedništvo treba da članovi, po Isusovu primjeru i njegovom pomoći, **umiremo** kao pšenično zrno: »Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod« (Iv 12,24).

Isus je svoje jedinstvo s Bogom i s ljudskim rodom ostvario svojom smrću na križu. Ni u jednoj zajednici nema trajnog jedinstva bez grijenja križa i Raspetoga. Za mnoge se križ sastoji već u tome da bližnjega prihvati onakvog kakav je; da s njim saživi svakog dana iznova; da se u korist bližnjega i zajednice zna odreći svoga mišljenja. Takav će uvijek napraviti prvi korak i time nasljedovati Isusa koji nas je prvi ljubio.

7. U svakoj zajednici nalazimo još uvijek ljudske slabosti i pogreške. Vrlo je visoka svrha bratskog zajedništva: život, koji u nebu vlada u presvetom Trojstvu i medu našim spašenim osnivačima te ostalom svetom braćom i sestrama, prenijeti u zajednicu na zemlji. Ovu svrhu postižemo u vrlo ograničenoj mjeri. Budući da u uzajamnoj ljubavi svi griješimo, pravo se bratsko zajedništvo u Duhu Svetom ostvaruje jedino **međusobnim oprštanjem i pomirenjem**. Ovo posebno još vrijedi prije molitve,^{III} jer to je onda jamstvo da će nam Bog molitvu primiti.

Svaki grijeh pojedinih članova škodi cijeloj zajednici, a posebno još grijeh protiv ljubavi prema bližnjemu, koji izravno ruši bratsko zajedništvo. Između ostalih pomagala, kojima se oprštaju mali grijesi, vrlo je važan sakramenat pomirenja, u kojem se pomirujemo s Bogom, ali i sa svojom braćom i sestrama. Naše zajednice neprestano mole: »Otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim.«

Kako poglavarski učvršćuje zajedništvo?

»Poglavar je zadaća da zajednicu potiče u duhovnom i pastoralnom pogledu, suglasno s 'milošću jedinstva', vlastitog svakoj ustanovi... Ova, dakle služba sjedinjujućeg poticanja traži da poglavarima i

poglavaricama ne budu strane ni pastoralne potrebe i da se za njih zanimaju, tako da im upravljačka njihova uloga ne smije oduzeti sve snage, već se moraju osjećati, a tako i biti prihvaćeni, prije svega kao vođe duhovnog i ujedno pastoralnog napretka svakog pojedinca i zajednice».¹¹²

Izgradivanje je zajednice vrlo važna poglavareva zadaća. Zajedništvo tvore dobre pojedine osobe. Njihova je ličnost izvor i svrha zajedništva, njegov korijen i njegov plod. Dobra zajednica stvara dobre osobe i vodi ih k zrelosti. Poglavareva služba omogućuje, posješuje, usmjerava i krijepli međusobne odnose u zajednici. Njezini se članovi između sebe spoznaju i ljube prisnom ljudskom i Božjom ljubavlju. U zajednici neka nađu oslon, razumijevanje, ljudsku i Božju toplinu, povjerenje, slobodu, mogućnost i jamstvo dubljih međusobnih odnosa.

Poglavarev auktoritet je ljubav na djelu, ponizno služenje članovima, skrb za njihovo istinsko dobro. Važna je poglavareva zadaća da stvarno i razborito ljubi članove svoje zajednice. Tim će snažno unapredijevati rast ličnosti. Svatko je tada jače svjestan svoga dostojanstva i tako napreduje na putu k osobnoj svetosti.

Subratu neka poglavar pokaže da ima u njega povjerenja. Ako u nekoga nemamo povjerenja, iz njega neće biti ništa. Kada član zajednice osjeća da mu iskazujemo povjerenje, to ga goni da bude bolji. Poglavareva ljubav olakšava posluh. Gdje subrat zataji u poslušnosti, tu je možda i poglavar zatajio u ljubavi. Krist je tri puta Petra pitao o ljubavi prije nego što će mu povjeriti da vodi Crkvu.¹¹³ Nije moguće biti dobar poglavar bez prisne ljudske ljubavi ujedno i Božje ljubavi. Poglavar je sakramentalni znak, vidljiv i djelotvoran znak Božje ljubavi. Preko poglavara članove zajednice ljubi sam Krist svojom prisnom Božjom i ljudskom ljubavlju.

Zajednica se okuplja dosta često, redovito i stalno. Pretresa najvažnije vidike zajedničkog života koji se tiču cijele zajednice. Na red nek ne dolaze samo disciplinski, gospodarski i pastoralni poslovi. Razgovarajmo i o molitvi, o duhovnom životu. Na mjestu je i bratsko prosuđivanje živimo li u skladu s evangeljem i sa svojom karizmom. Ne pravimo odveć zahtjevnih nacrtta, ako ih nismo u mogućnosti ostvariti.

Dosta skrbi i snage posvećujemo stalmom duhovnom formiranju i izobrazbi članova, kao i molitvi i radu za nova duhovna zvanja. Poglavareva je zadaća prosuđivati o istinitosti i o sređenoj uporabi karizme.¹¹⁴ On više potiče ono što zajednicu bolje međusobno povezuje i čini je sve više bratskom; a tako i ono što utječe na stvaralaštvo, suodgovornost i raznolikost koja uvire u međusobno jedinstvo. Od osobnih i zajedničkih stvari u tajnosti čuva ono što mora zadržati za sebe. Zajednica ne nameće svoje poglede, ukus ili težnje te je svjestan svojih nesavršenosti i u samom načinu upravljanja.

Gdje je u zajednici više poglavara, valja da su složni, a između sebe podijele poslove u skladu sa svojim spodobnosti-ma. Sve nastojanje vodstva neka pomaže da subraća bolje slušaju Duha Svetoga, da uvijek više žive od vjere, ufanja i ljubavi, te sve bolje izvršuju svoje poslanje.¹¹⁵

Koja je poglavareva zadaća prema cijeloj ustanovi?

»Neka poglavari svoju vlast, primljenu od Boga po službi Crkve, vrše u duhu služenja. Stoga, poslušni volji Božjoj u obavljanju službe, neka upravljaju podložnicima kao sinovima Božjim i promiču s pošto-vanjem ljudske osobe njihovu dragovoljnju poslušnost, neka ih rado pitaju za savjet i potiču njihovu suradnju na dobrobit ustanove i Crkve, pri čemu ipak ostaje na snazi njihova vlast da odluče i naredi što treba raditi« (Zakonik kanonskoga prava, kan. 618).

Poglavari se skrbe da se u pojedinim zajednicama, u provinciji i u čitavoj ustanovi sačuva jedinstvo. Radi se, dakako, o jedinstvu u raznolikosti, jer raznolikost obogaćuje sve. U bitnim je poslovima, u skladu s karizmom ustanove, doista potrebna jednakost, ali se kod toga mora računati da se istu karizmu može ostvarivati na razne načine. Karizma se nikad ne ostvaruje posvema a i stoga su mogući uvijek novi oblici njezinog ostvaranja. Svaki redovnik svoju vjeru izražava na ponešto drukčiji, sebi svojstven način. Potpuna jednakost u svemu je karikatura jedinstva.

Redovničke su ustanove većinom podijeljene na provincije, a ove na pojedine kuće. U nekim je ustanovama dioba drukčija. I provincija je stvarna zajednica, spojena od raznih pojedinih zajednica. Provincijalno se zajedništvo bolje ostvaruje nego u cijeloj kongregaciji ili redu, jer se u provinciji članovi lakše međusobno poznaju. Odnos je između provincije i cjelokupne ustanove sličan onome između biskupije i sveopće Crkve. U biskupiji (područnoj Crkvi) je »doista nazočna i djeluje jedna, sveta, katolička i apostolska Crkva« (CD 11). Slično je u provinciji, a na nižem stupnju i u pojedinoj kući, nazočna i na konkretan način ostvarena cjelokupna ustanova. A u pojedinoj se kući najneizravnije i najkonkretnije ostvaruje bratstvo neke ustanove.

Poglavar potiče pojedince i zajednice pojedinih kuća da budu otvoreni za druge zajednice, za međusobnu pomoć i suradivanje. Pojedine su kuće otvorene prema drugim kućama i prema provinciji, a pojedine provincije otvorene za druge provincije te za svu kongregaciju ili red, a svi opet za područnu i sveopću Crkvu. Redovnička je ustanova kao cjelina otvorena prema cijeloj Crkvi i njezinim najvećim potrebama.

Pojedine zajednice nisu apsolutno samostalne i ne smiju biti zatvorene same u sebi. S druge strane nije dobra ni prevelika centralizacija koja ne bi računala s područnim prilikama; a isto tako nije dobra ni prevelika decentralizacija koja ne bi propuštalа utjecaj odozgo, jer u tom slučaju kuća ili provincija ne bi više tvorila dio cjeline nego bi postala nekakvom sektom. Valja sačuvati svijest da spadajući u provinciju, kongregaciju ili red pripadamo Crkvi te da smo Crkva.

Koji su temelji poglavareve službe?

»Poglavari vrše svoju dužnost služenja i vodstva unutar redovničke ustanove u skladu s njezinom posebnom naravi. Njihova vlast proizlazi od Gospodnjeg Duha po povezanosti s hijerarhijom koja je ustanova crkvenopravno utemeljila i svojom vlašću potvrdila njezino posebno poslanje.«¹¹⁶

»Za upravljanje Božjim narodom i za njegovo stalno umnožavanje ustanovio je Krist Gospodin u svojoj Crkvi razne službe, koje smjeraju na dobro cijelog Tijela« (LG 18,1). Između tih službi je biskupstvo temelj svima ostalima. Na taj način biskupi u hijerarhiskom zajedništvu s Rimskim biskupom tvore biskupski kolegij, te svi zajedno izražavaju i u Crkvi-sakramentu ostvaruju ulogu Krista-Glave: »U biskupima, kojima uz bok stoje prezbiteri, nalazi se posred vjernika Gospodin Isus Krist Veliki Svećenik« (LG 21,1).¹¹⁷

Poglavar stoji u službi zajednice. Već čisto ljudski uzeto svaka zajednica treba nekoga tko je na jedan ili drugi način vodi. No ipak taj razlog ne utemeljuje poglavarevu službu u redovničkoj zajednici ili u svećeničkom zboru. Na poglavarevu službu valja gledati u svjetlu vjere i Božje objave.

1. Uzor i temelj naših zajednica je dvanaestorica apostola skupa s Isusom. On je bio središte i djelatno počelo jedinstva i zajedništva one zajednice. Svaki pojedini apostol i svi zajedno imali su poseban odnos s Isusom i on s njima. Svi su bili dionici Kristova života i poslanja. On ih je svojim izborom pozvao k sebi, postavio ih za apostole i odgajao da budu stupovi njegove Crkve. Među njima je bio stalno nazočan. Povezivao ih je i svojom im ljubavlju služio.

Kao apostoli tako se i redovničke zajednice, a na drukčiji način i zbor svećenikâ, skupljaju oko Isusa koji je njihovo nevidljivo središte. Pošto je Krist nevidljiv, poglavar ga predstavlja na sakralentalni način i pruža mu vidljivost, to jedino svojstvo koje Kristu »manjka«. Isus po njemu služi zajednici i pojedincima te tako uvijek ostaje njihovo jedino središte.

Redovnički su utemeljitelji često na svoje zajednice gledali kao na ostvarenje zajedništva o kojem govore Djela apostolska.¹¹⁸ Ova je zajednica imala jaku vjeru u uskrslog i nazоčnog Gospodina te je bila oživljavana Duhom Svetim. U toj su zajednici apostoli imali odlično mjesto. Na vidljiv su način sred vjernika predstavljali Krista. Sličnu ulogu imaju u redovničkim zajednicama poglavari, a u Crkvi na drukčiji, izrazitiji način biskupi s Papom na čelu.

2. Poglavar je služba utemeljena i u samoj naravi Crkve. Crkva je novozavjetni Božji narod, zajedništvo otkupljenih. Svaka kršćanska zajednica nastoji što prisnije biti Crkva.

Crkva je izgrađena hijerarijski što znači da u njoj poglavari (apostoli i njihovi nasljednici biskupi, a ovisno od njih i svećenici) predstavljaju Krista te da ih je Krist postavio.

Vlast u redovničkom životu izvire od crkvene vlasti. U papinsko-pravnim ustanovama, tj. onima što ih je ustanovila i potvrdila Apostolska stolica,¹¹⁹ poglavari su zastupnici Svetog oca; u biskupsko-pravnim družbama, tj. onima što ih je ustanovio područni biskup, poglavari su zastupnici biskupa. Vlast redovničkih poglavara ne izvire izravno od Krista sakramentalnim putem ni od ljudi demokratskim izborima, mada u mnogim ustanovama poglavare biraju članovi. Vlast redovničkih poglavara dolazi od Boga posredovanjem hijerarhijske crkvene vlasti. »Upute za odnose biskupa i redovnika u Crkvi« kažu (br. 13) da vlast poglavara »dolazi od Gospodinova Duha po povezanosti s hijerarhijom koja je ustanovu crkvenopravno osnovala i svojom vlašću potvrdila njezino poslanje«.

Stoga poglavar ne izvršuje upravnu službu u svojem imenu, ni zbog svojih upravnih sposobnosti, ni u ime svoje subraće, ni u ime reda ili kongregacije. Poglavar služi zajednici u ime hijerarhije i djeluje u jedinstvu s njom. Prema njezinim odredbama gaji djelatnu i odgovornu poučljivost.

5. ZA SVETIM KRISTOM

Kada je krščanin svet?

»Kao što je svet Onaj koji vas pozva, i vi budite sveti u svem življenju. Tà pisano je: 'Budite sveti, jer sam ja svet'« (1 Pt 1,15s).

»Sakramentom reda prezbiteri se upriličuju Kristu Svećeniku sa svrhom da, kao službenici Glave, podižu i izgrađuju cijelo njegovo Tijelo, što je Crkva, i to kao suradnici biskupskog reda. Već su doduše u krsnom posvećenju, kao i svi ostali kršćani, primili biljeg i dar tako uzvišenog zvanja i milosti da uza svu ljudsku slabost¹²⁰ mogu i moraju težiti za savršenstvom prema Gospodinovoj riječi: 'Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski' (Mt 5,48). Svećenici su za ovim savršenstvom dužni težiti s posebna razloga jer oni – budući da se primanjem redu posvećuju Bogu na nov način – postaju živo oruđe Krista Vječnog Svećenika, da bi mogli kroz vjekove nastaviti njegovo čudesno djelo koje je višnjom učinkovitotošću obnovilo cijelu ljudsku zajednicu« (PO 12).

1. Bit svetosti. Čovjek može biti samo toliko svet koliko je dionik Kristove svetosti, jer on je izvor i uzor svetosti. Zbog osobnog (hipostatskog) sjedinjenja Božje i ljudske naravi u jednu božansku osobu On je svet na poseban način. Njega je »Otac posvetio i poslao na svijet« (Iv 10,30). Sveti smo koliko smo združeni s Kristom.

Već je Izraelcima Bog naredio: »Budite sveti, jer sam svet ja« (Lev 11,45). Na to se mjesto poziva sveti Petar u gore navedenom tekstu. Zaciјelo nijedno stvoreno biće ne može dostići Krista i trojedinoga Boga. Čovjek može doći samo do neke mrvice svetosti. A k svetosti vode različiti putovi. Svatko mora izvršiti nacrt što ga Bog ima s njime.

Kao što za pojedince vrijedi da su primili razne karizme slično je i za razlike u milosnoj svetosti. U biti je samo jedna svetost s konačnim svojim utemeljenjem u Isusu Kristu. Naš

je cilj da prispijemo »do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove (Ef 4,13). Za kršćane postoji samo jedna svetost i zbog toga što su ista glavna pomagala za njezino postizanje. Nama je svetost jedino ona što je u kršćaninu prouzrokuje u njemu nazočni Duh Sveti.

Kršćaninova se svetost započinje njegovim krštenjem. Krist čovjeku posreduje novo stvorenje: »Je li tko u Kristu, nov je stvor« (2 Kor 5,17). Kršteni »hodimo u novosti života« (Rim 6,4). U Kristu živimo za Boga. Božja smo djeca, rođeni smo iz Boga.

Svetost kršćaninu nije nešto vanjsko, jer mijenja njegovu bit, daje mu nove snage, dušu mu osposobi za nadnaravnata djela. Milost i s njom utemeljena svetost, što smo je primili kod krštenja, je kao sjeme koje mora razviti svoju nutarnju životnu snagu. Treba se predati da nas vodi Duh Sveti: »Svi koje vodi Duh Božji sinovi su Božji« (Rim 8,14). Božji darovi postupaju prema našoj spremnosti i otvorenosti za njih. Kršćanin, koji po putu svetosti napreduje, uvijek je sve više dionik toga Božjeg života.

2. Odnos između svetosti i ljubavi. Sveti smo toliko koliko imamo u sebi razvijenu darovanu nam božansku krepot ljubavi. Sve drugo nam bez ljubavi ne vrijedi ništa. Stupanj je svetosti prije svega ovisan od veličine ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Tim nije rečeno da su sve druge kreposti za čovjeka svetost bez vrijednosti.

Ljubav nas sjedinjuje s Bogom koji je ljubav. Nadnaravnata se povezanost s Bogom, započeta s krštenjem, sve više produbljuje ljubavlju. Krepost se ljubavi izražava djelima ljubavi prema Bogu i radi Boga prema bližnjemu. Svetiji je onaj tko s više istinske ljubavi izvršuje djela ljubavi. Dakako, potpuna će ljubav i svetost biti moguća tek u vječnosti a sada je najviše sprečava naša grešnost, jer grijeh je najveća zapreka ljubavi. Nema svetosti bez prethodnog obraćenja. Pošto stalno padamo u male grijeha, barem u one ne posvema dobrovoljne, moramo se neprestano obraćati. Dublje sjedinjenje s Kristom nije moguće dok smo vezani grijesima, makar bili i mali. Što je čovjek već na zemlji ljubavlju jače združen s Kristom toliko će s njim biti sjedinjen i u vječnosti.¹²¹

3. Put k svetosti. Drugi vatikanski sabor nabrala sedam putova i pomagala za postizanje svetosti: slušanje Božje riječi, izvršavanje Božje volje, često primanje sakramenata posebno euharistije, molitvu, svladavanje sama sebe, stvarno služenje braći i sestrama, vježbanje u svim krepostima.¹²² Svetost uvijek znači ljubav, a ljubav dokazuju djela: »Tko ima moje zapovijedi i čuva ih, taj me ljubi... Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ, pa će i Otac moj ljubiti njega, i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti. Tko mene ne ljubi, riječi mojih ne čuva«.¹²³

Izvršavanje volje Božje u sebi sažimlje sve puteve i načine za postizavanje svetosti. Različitim putevima, koji vode k svetosti, moramo ići tako i toliko kako i koliko je Božja volja, inače nas neće voditi k svetosti. Bit se Kristova života na zemlji sastojala upravo u ispunjavanju Božje volje. Isus je izričito učio: »Neće u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!', nego onaj koji vrši volju Oca moga, koji je na nebesima« (Mt 7,21).

Spada li ljubav u bit našega života?

»*Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga ovoj jednaka: Ljubi bližnjega kao sebe samoga. O tim dvjema zapovijedima ovisi sav Zakon i Proroci*« (Mt 22,37-40).

»*Preslatke majke i sestre u Kristu Isusu, u prvom redu svom se moći i marom trudite da s Božjom pomoći stvorite u sebi takvu dobru odluku kojom ćete, vodene jedino ljubavlju Božjom i revnošću za spas duša, preuzeti tu skrb i ravnanje. Jer, jedino ako vam skrb i ravnanje bude ukorijenjeno i utemeljeno na toj dvojakoj ljubavi donijet ćete dobre i spasonosne plodove, kako nam Spasitelj veli: 'Dobro stablo ne može loš rod roditi'. Kaže: dobro stablo, to jest dobro srce i duh ljubavlju raspaljen ne može tvoriti nego dobra i sveta djela, tako da je sveti Augustin govorio: 'Ljubi pa čini što hoćeš', to će reći, imaj pravu ljubav i onda čini što hoćeš, kao da otvoreno veli: Ljubav ne može grijesiti (sv. Andela Merici)*«.¹²⁴

1. Ljubav prema Bogu. Ljubav spada u bit našega života. Stoga nije pravi redovnik koji je položio zavjete a ne ljubi Boga. Takav je samo redovnik u pravnom smislu. U našem životu neka sve, a posebno još zavjetovanje triju evandeoskih savjeta, bude izraz ljubavi i vodi u ljubav prema Bogu i bližnjemu. Na žalost, lako se dogodi da redovnik inače živi uzdržljivo, a bez ljubavi; da izvana sluša a nema ljubavi; da ne pravi prijestupa protiv siromaštva, a pravi velike prestupke protiv ljubavi. Time, što smo uzdržljivi, poslušni i siromašni, a bez ljubavi, ne postajemo ni pravi kršćani a kamoli dobri redovnici. Isto tako valja da sav svećenikov život i rad obasjava ljubav prema Bogu.

Redovnikova čistoća, siromaštvo i poslušnost, sve troje, neka prožima ljubav, nek izvire iz ljubavi i k njoj vodi. Zavjetovanje nas evandeoskih savjeta čistoće, siromaštva i poslušnosti vodi k dubinama redovničkog života jedino tada kad smo čisti, siromašni i poslušni iz ljubavi prema Kristu i po njemu prema trojedinom Bogu, te iz ljubavi prema bližnjemu. Živeći tri evandeoska savjeta sve nam više cvjeta ljubav prema Bogu i bližnjemu, a i sve smo slobodniji za Crkvu i svijet. Spomenuti su evandeoski savjeti vanjski znakovi što ih ispunjuje Božja krepost ljubavi. Isto vrijedi i za svećenike.

2. Ljubav prema bližnjemu. Na bit našega života ne spada samo ljubav prema Bogu već i ljubav prema bližnjemu. Tko ljubi Oca mora ljubiti i njegovu djecu, dakle svoju braću i sestre. Ljubav prema bližnjemu se izjednačuje s ljubavlju prema Bogu i s njom je nerazdruživo povezana.

Jasno je da treba ljubiti Boga u njemu samom. On nam je najuzvišeniji »Ti« koji je beskonačan. Tko kaže da se ljubav prema Bogu sastoji u tome da ljubimo bližnjega, taj je daleko od Kristova nauka. Tom bi se nauku protivio i onaj tko bi učio kako je dosta ljubiti Boga makar ne ljubio bližnjega.¹²⁵ Da naglasi značenje ljubavi prema Bogu Isus je svojim učenicima dao novu zapovijed: »Zapovijed vam novu dajem: ljubite jedni druge; kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite jedni druge. Po ovom će svi znati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge« (Iv 13,34s).

Kod nas se redovnika(-ica) radi o duhovnom očinstvu i majčinstvu koje se privodi u djelo i obistinjuje u pastoralnom

djelovanju, u propovijedanju evanđelja, krštenju i dijeljenju drugih sakramenata ili u nekom drukčijem pomaganju na vjerskom i karitativnom području. O očinstvu i majčinstvu možemo govoriti kad se ono na nekoga životno odnosi. Otac ili majka nisu samo oni koji posreduju tjelesni život, već i oni koji posreduju duhovni život. Na taj način naša ljubav ima mnogo mogućnosti da postane duhovno plodna.¹²⁶

Kako ljubimo Boga s obzirom na kraljevstvo Božje?

*»Kontemplativni opseg duhovnosti u sebi obuhvaća čovjekov polet prema Bogu. Izražava se slušanjem i razmatranjem Božje riječi; u zajedništvu s Božjim životom koji nam se nudi u sakramentima, posebno u euharistiji; liturgijskom i zasebnom molitvom; svjesnim sudjelovanjem u Božjem spasenjskom poslanju; darivajući sebe drugima za dolazak kraljevstva. Na taj način redovnik neprestano i ponizno slavi Boga, otajstveno nazočnog u osobama, dogadajima i stvarima te otkriva pobožnost koja je vrelo mira i donaša mir u svako područje života i apostolata«.*¹²⁷

1. Bogu posvećena osoba ide za Isusom. Isus se je za svojega života i djelovanja zauzimao za kraljevstvo Božje. Naša ljubav je **radi Božjega kraljevstva**. Budući da nam je dan dar duha Svetoga, shvatili smo apsolutnu vrijednost kraljevstva Božjega i za njega smo se odlučili svim srcem. Želimo da Bog posvema kraljuje nad nama i nad cijelim svijetom, da se svijet promijeni i živi prema Božjim zakonima. Radi kraljevstva Božjega odrekli smo se braka i prirodne obitelji, posjedovanja tvarnih dobara ili barem vezanosti za njih, uporabe svoje slobode. Ako u skladu sa svojim zvanjem i živimo, više od drugih kršćana kraljevstvu Božjem posvećujemo sav svoj život izravno, izričito i javno.

Živeći u ljubavi po evanđeoskim savjetima možemo u svetosti jako napredovati. Tko evanđeoske svoje zavjete ne ispunjuje iz ljubavi lako postane neurotičan ili neiskren: neurotičan jer ga život po evanđeoskim savjetima, koji ne proizlazi iz ljubavi, dovodi do stresova; neiskren, jer je život

po evandeoskim savjetima bez ljubavi nešto samo izvansko, prividno i nije izraz nutarnje stvarnosti. Ako Bogu posvećena osoba živi po evandeoskim savjetima iz ljubavi, postaje duhovno bogata i sretna osobnost. Sreća je, naime, kćerka ljubavi.

2. Naša je ljubav prema Bogu nadnaravna, **Božja**, plod darovane nam bogoslovke krepstvi ljubavi. Na poseban se način izražava životom u čistoći, siromaštvu i poslušnosti. Ovi nam evandeoski savjeti pomažu da nam ljubav prema Bogu bude još više Božja.

3. Naša je ljubav prema Bogu **eshatološka**, usmjerena prema konačnom dovršenju u Bogu. Ondje ćemo živjeti u izravnoj molitvi i gledajući Božje lice. Na ovom svijetu to nije moguće doli »kroza zrcalo, u ogledalu«, a u budućemu »licem u lice« (1 Kor 13,12).

Naša ljubav naviješta i djelomice pruža buduće uživanje eshatološke ljubavi što je posjeduju Krist i Crkva prema Ocu. Svega smo se odrekli da bismo ka Kristu išli izravno. Na zemlji nastavljamo ljubav što ju je Krist iskazivao Ocu dok je živio na zemlji i sada je proslavljen nastavlja u nebu. Tim smo izravni dionici one ljubavi kojom Isus, Marija i svi spašeni ljube Oca.

Predavajući se cijelim srcem Bogu navješćujemo i djelomice unaprijed kušamo konačno dovršenje koje čeka cijelu Crkvu. Crkva će se na cilju, u vječnosti izručiti Kristu i zajedno s njim Ocu. Naravno, za to je potrebno da se posvema prepustimo Duhu Svetomu koji nas oslobađa za savršenu ljubav. Katkada su redovnički život nazivali **evandeoski život**, ne u prvom redu zbog čistoće, već zbog slavljenja Boga, što tvori oznaku svega našeg života. Mi redovnici trebamo pjevati Bogu slavu kao anđeli u nebu, dakako na ljudski a ne na andeoski način. Stalno živimo pred Bogom, u njegovoj nazočnosti, slavimo ga i tim unaprijed obavljamo nebesko bogoslužje. Tako je na otajstven, sakramentalan način među nama nazočno pjevanje andeosko. Ovo posebno vrijedi za kontemplativne ustanove. Njihov život ima smisao jedino ako postane neprestano hvaljenje Boga. Redovnik koji ne bi posebno ljubio hvalnu molitvu, ne bi bio pravi redovnik. Slično vrijedi i za svećenika.

Nekakvo odjeljenje od svijeta, koje je u kontemplativnim ustanovama očitije, na veliku je korist i samom svijetu. Zemaljski se problemi ne mogu riješiti bez Boga. Oslobađajući se od raznih idola postižemo veliku nutarnju slobodu, blizinu Božju, novu mogućnost za nesebičnu ljubav.

4. Naša nas ljubav čini dionicima Kristove smrti i njegove proslave. Kad je ljubav prisna onda se ona pokazuje u spremnosti na žrtvu. Čovjek zaboravlja sebe i usmjeri se prema Bogu i bližnjemu, što je neka vrst umiranja. Isus je svoju ljubav prema Ocu i prema nama najdramatičnije dokazao križem. Stoga nitko ne može sumnjati u njegovu ljubav. Otkupio nas je svojom smrću na križu, da postanemo dionici otkupiteljskih plodova, i mi moramo primati križ, a to znači odlučiti se za ljubav.

Redovnički život, dakle, znači sudjelovanje u Isusovoj smrti. U nju smo bili uključeni najprije krštenjem a zatim redovničkim zavjetovanjem. Umiranje i odricanje nemaju smisla u samima sebi nego su pomagalo za novi život. Naš život ima svoje korijenje u krštenju i znači njegov najveći procvat. A jer je krštenje također i sudjelovanje ne samo u njegovoj smrti već i u njegovom uskrsnuću,¹²⁸ redovnički život znači i uskrsnuće.

Krštenje otkriva i ostvaruje smrt staroga čovjeka za rođenje novoga. U kršćanstvu se odlučujemo za umiranje stoga da bismo jače živjeli. Za svetog je Pavla smrt dobitak jer je tako bio još tješnje povezan s Kristom.¹²⁹ Mučenici su išli u smrt s veseljem, jer su se nadali u proslavljeni život s Kristom. Stvarno, život po trima evandeoskim savjetima znači umiranje, ali vodi u tješnje združenje s proslavljenim, Kristom. Na taj način naš život trajno podsjeća i ponazočuje Kristova uskrsna otajstva, njegov prijelaz k Ocu putem muke i smrti u proslavi. Kako je Otac Kristovu žrtvu primio proslavivši ga, tako svagdanje redovničko umiranje donosi sudjelovanje u Kristovoj proslavi, osigurava nam milost, njegovog Duha Svetoga.¹³⁰ Sudioništvo se u Kristovom pashalnom otajstvu posebno otkriva u svećeništvu, tā svećenik je na poseban način drugi Krist.

Kako Boga ljubimo u usporedbi s ljubavlju u braku?

»Djevica je Božja zaručnica« (sv. Ambrozije).¹³¹

1. Naša ljubav prema Bogu ima oznaku **zaručničke (bračne) ljubavi**. Već su u Starom zavjetu na savez između Boga i izraelskog naroda gledali kao na zaručničku vezu. Bog je bio zaručnik a Izrael zaručnica. U Novom je zavjetu Zaručnik Crkve Krist, on je ljubi kao svoje tijelo.¹³²

Što vrijedi o Crkvi, vrijedi i o svakom kršćaninu, a još posebno o redovniku i svećeniku. Izabrati beženstvo radi kraljevstva nebeskog znači izabrati beženstvo radi Isusa, znači stupiti u zaručničku vezu s Isusom.

Crkvena predaja zaručničku vezu s Kristom suglasno gleda u djevičanstvu. Sv. Ciprijan naređuje djevičanskim kršćanima da Bogu posvete tijelo i dušu te neka se skrbe kako će ugadati jedino Bogu.¹³³

2. Naša ljubav prema Kristu i po njemu prema trojedinom Bogu, ako je prava, **jača je od bračne ljubavi**. S Kristom ostvarujemo tako tjesnu vezu da je u usporedbi s njom bračna veza samo slika. Krist ispunja sav naš život u radosnim i teškim trenucima. Ljubav, kojom ljubimo Krista, sadrži a i nadvisuje sve što je u bračnoj ljubavi duhovno. Na duhovnom se području bračne ljubavi radi o najdubljoj vezi između »ja« i »ti«. Čovječji se »ja« ne može posve ostvariti, ako nije usmijeren na neki »ti«. Čovječji se »ja« ne može posve ostvariti, ako nije usmijeren na neki »ti« izvan sebe. No ljudski je »ti« uvijek nesavršen i nikada ne može ispuniti sva očekivanja čovječjeg »ja«. Ljudski se »ja« može posve ispuniti jedino u Božjem »Ti«.

Ako na zemlji susretnem iskru ljubavi, ta mi iskra veli: »Nisam ja **ljubav**, traži dalje«. Ako susretnem komadić sreće, ona mi veli: »Nisam ja **sreća**, traži dalje«. Ako susretnem zrno istine, ono mi veli: »Nisam ja **istina**, traži dalje«. Ako na zemlji moj »ja« susretnе neki ljudski »ti«, taj mi veli: »Nisam ja tvoj pravi »ti« koji bi bio beskonačan, u svemu savršen i koji sve obuhvaća. Traži dalje«.

Jedino Bog je Ljubav, Sreća i Istina sama, jedino on je savršeni »Ti«. Tko se odrekne toga Božjega »Ti«, taj je najveći siromah na svijetu. Nikada neće pravo naći ni sama sebe, jer čovjek je stvoren da živi općeći s Božjim »Ti«.

Redovništvom ili svećenstvom čovjek stupa u tijesan odnos s Bogom, u odnosu ljudskog »ja« s Božjim »Ti«. Taj odnos stalno napreduje sudjelovanjem čovječjeg razuma, volje i čuvstava, i uz djelovanje Boće milosti, stalno se pospješuje. Čovjek se može odreći braka, ljudskog »ti« u njemu, ako je duboko združen s Bogom, ali se ne može odreći veze s Bogom pa i kad u braku nađe svoj ljudski »ti«.

U braku je muž ono što manjka ženi, a žena ono što manjka mužu. Tek oba skupa sastavljaju cjelinu. No ipak muž ne može ispuniti svu prazninu koja je u srcu žene, a i obratno. Bog je onaj koji u isti mah manjka mužu i ženi, On je onaj koji manjka svim ljudima. Bog je zaručnički (bračni) »Ti« svakom ljudskom biću i ispunja prazninu svih ljudskih srdaca koja mu se otvore. Redovnik i svećenik, koji žive u dubokom općenja s Bogom, nisu nikakva osakaćena bića; nisu žalosni jer ih ispunjuje i usrećuje Božji »Ti«, koji beskonačno nadvisuje ne znam kako savršeni ljudski »ti«. Živjeti djevičanski znači spolnost podignuti na mnogo višu, duhovnu razinu. Čovjek koji se potpuno posveti Kristu nije zato postao manje čovjek, iako se je odrekao svega što je vlastito braku, svega što je povezano s genitalnošću. Djevičanstvo je prije svega pozitivan izbor Krista za svoje jedino središte.¹³⁴

3. U našoj se ljubavi prema Kristu radi o *izravnoj ljubavi*. Veza između muža i žene je znak između Krista i Crkve. Muž predstavlja Krista, žena Crkvu. U braku je bračni drug u vezi s Božjim »Ti« prvenstveno po posredovanju ljudskog »ti« (a time nije rečeno da bračni drugovi ne mogu Boga ljubiti i izravno). Supružnik mu je kod toga pomoći ili zapreka. U posvećenom životu idemo Kristu izravno i po njemu Ocu.

Sakramenti – i sakramenat ženidbe – stoje u redu znakova i dionici su nesavršenstva ovoga svijeta. Redovnički zavjet i celibat za svoje ostvarenje ne trebaju znakove i stoga sliče izravnom gledanju. Ako vjerno živimo u svojem staležu, idemo izravno k Božjemu »Ti«, bez posredovanja znakova što ih trebaju bračni drugovi. Izravnost u odnosu prema Bogu jest jedna od tipičnih značajki redovničkog i svećeničkog života. Kristu smo izravno izručili sav svoj život. Bog koji je za mnoge daleko – tako ga doživljavaju – nama je, ako smo se Bogu posve izručili, vrlo blizu.

4. Pošto smo pozvani da Krista i po njemu trojedinoga Boga ljubimo zaručničkom (bračnom) i izravnom ljubavlju,

naša je ljubav ***jedina, isključiva i konačna***. Tko izabere redovništvo ili svećeništvo, izabere Gospodina za jedini »Ti« svojega života. Kao što u brak ide jedan »ja« s jednim »ti«, tako je slično i u našem životu. Tri spomenuta svojstva spadaju u bit redovničkog života, a svećeničkog barem u toliko koliko je povezano s celibatom.

Tražimo samo Krista, hoćemo ugađati samo njemu, živimo samo za njega. Što znači da nikoga ne ljubimo neovisno od Krista. Sve ljudi i sva stvorenja ljubimo u Kristu.

Pošto je značajka naše ljubavi prema Gospodinu u tome da je jedina, ona je zato i isključiva. No, to, dakako, ne znači da su iz naše ljubavi bližnji isključeni, već da zaručničkom ljubavlju ljubimo jedino Krista.

Budući da je naša ljubav zaručnička (bračna) konačna, ona je i nerazrešiva. Slično vrijedi i za svećenika koji je preuzeo obvezu celibata za cijeli život. Jedina i isključiva ljubav prema Bogu sadrži odricanje od braka. Redovnički se život i brak apsolutno isključuju. To potječe iz naravi ovih dviju ustanova.

Kako ljubimo bližnjega?

»Čuli ste da je rečeno: Ljubi svoga bližnjega, a mrzi neprijatelja. A ja vam kažem: Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima, jer on daje da sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima, i da kiša pada pravednicima i nepravednicima... Budite, dakle, savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!« (Mt 5,43-48).

U nama djeluje Duh Sveti koji uklanja »srce kameno« i daje nam »srce od mesa«. Jer je Očev Duh, pomaže nam da ljubimo kao Otac; jer nas Isusov Duh potiče da ljubimo kako je ljubio Isus.

1. Ljubimo kako ljubi Otac. S navedenim nas riječima Isus lijepo poučava o Očevoj ljubavi prema ljudima, dobrima i zlima. Njegova ljubav prema ljudima ima tri označke: općenitost, nesebičnost i herojstvo.

Općenitost je u tome da Bog ljubi sve, bez granica, bez razlikovanja. Bog je Bog svih, dobrih i manje dobrih. Redovnik i svećenik, koji žele naslijedovati nebeskog Oca, ljube sve bez iznimke.

Nesebičnost, ljubav bez ikakva očekivanja na uzvrat, sastoji se u tome što Bog ne ljubi zato da bi od nas što imao ili postigao. Stoga sunce i kišu daje dobrima i zlima. Ako želimo naslijedovati Oca i biti Isusovi učenici, moramo ljubiti posve nesebičnom ljubavlju bez ikakvog računanja. »Jer ako ljubite one koji vas ljube, kakva li vam plaća? Zar to isto ne čine i carinici?« (Mt 5,46).

Herojstvo se kaže u ljubavi prema zlima i nepravednima. Isus je ljubio i svoje neprijatelje. Na križu im je oprostio i molio za njih. U činjenici što je Krist umro za grešnike sveti Pavao vidi veliki znak ljubavi prema nama.¹³⁵

Ako želimo u ljubavi naslijedovati nebeskog Oca, valja nam zaboravljati uvredce, a uvreditelje pozdravljati i podnosići. Još više: valja ih ljubiti. Ljubav prema neprijateljima je jedna od najvećih oznaka kršćanske ljubavi. Ne ljubimo Boga, ako ne ljubimo svoje neprijatelje.

2. Ljubimo kako je ljubio Isus Krist. U Isusu je Očeva ljubav postala vidljiva, tako reći opipljiva. On je zapovjedio: »Kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite jedni druge« (Iv 13,34). Isus je ljubio sve i svakoga napose, osobito je ljubio siromahe, ljubio je do smrti. Takva mora biti i naša ljubav.

Ljubimo *sve*. Isus je došao, živio i umro za sve ljudе. Svaki je kršćanin pozvan da nastavlja Kristovu ljubav. Isus sada želi ljubiti ljudе našim srcima.

Ljubimo *svakog pojedinca*. Lako se može dogoditi da, naglašujući ljubav prema svima, istinski ne ljubimo nikoga. Ljubav nek nam bude posve konkretna, upravljena onom čovjeku što nam ga Bog dovede na put. Ljubimo onoga s kojim zajedno živimo i možda nam tako jako ide na živce. Isus je ljubio svakoga napose: Petra, Jakova, Ivana, Mariju, Martu, hroma, slijepa...

Prednost dajmo *siromasima*. Ljubav ne mjerimo s obzirom na svoje potrebe već na potrebe braće i sestara. Premdа je Isus ljubio sve i svakog pojedinca, svoje je djelovanje

usmjerio prvenstveno prema najpotrebnijima: prema djeci, neukom mnoštvu koje je bilo gladno njegove riječi, bolesnima i grešnicima. I naša ljubav nek se prije svega usmjeruje k onima koji su u većoj nevolji i potrebi.

Ljubimo do *darivanja svoga živoga*. Tako je učinio Isus. Sveti Ivan je zapisao: »Po ovom smo upoznali Ljubav: on je za nas položio svoj život. I mi smo dužni živote položiti za braću« (1 Iv 3,16). Za braću dajmo život u kapima, svakodnevno se za njih žrtvujmo.

Kako ljubimo sebe?

»*Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga!*«
(Mt 19,19; 22,39).

Ljudi obično misle da su ljubav prema samom sebi i sebičnost jedno te isto. A nisu. Isus je naime učio: »Ljubi svoga bližnjega kao sebe samog« (Mt 19,19; 22,39). Isus nije kazao da svojeg bližnjega ljubimo *namjesto* sebe nego da ga ljubimo *kao* sebe. Ljubav prema sebi je mjerilo ljubavi prema bližnjemu.

Dakako, radi se o pravoj ljubavi prema sebi, koja je nešto posve drugo nego sebičnost. Takva je ljubav prema sebi čak i zapovjeđena u 5. Božjoj zapovijedi. Prema njoj se čovjek mora po pameti brinuti za svoj život i zdravlje. A Krist je u spomenutoj zapovijedi prema bližnjemu uključio ljubav prema sebi. Općenito vlada uvjerenje da ljudi dosta vole sebe već prema svojoj naravi pa ih treba poticati da ljube Boga i bližnjega. No ipak nije tako. Romano Guardini kaže:

»U srži svega je najprije čin da prihvatimo same sebe. Moram se pomiriti sa stanjem, da sam što sam, da imam sposobnosti koje imam, da imam granice koje me ograničuju ... Jasnoća i hrabrost takvog prihvaćanja tvore temelj za cijeli život.«¹³⁶

Sigurno je prvi stupanj, tako reći abeceda ljubavi, da prihvatimo sebe sa svima našim dobrim i slabim osobinama. Treba prihvati svoje darove i ograničenja, spol i spolnost, svoje djevičanstvo, svoju starost, zdravlje i bolest. Drugi je stupanj prave ljubavi prema sebi da Božjom pomoću nastojimo ukloniti pogreške koje se mogu ukloniti i da napredujemo u ljubavi prema Bogu i ljudima.

Prava ljubav prema sebi je najbolji temelj ljubavi prema bližnjemu. Sveti Pavao piše da »ljubav ne traži svoje« (1 Kor 13,5) i zato je ona prava suprotnost sebičnosti. Ako sebe prihvativim kakav jesam, onda mogu svoj pogled upraviti prema bližnjemu i prema Bogu. Sposoban sam prihvati bližnjega s njegovim dobrim i slabim svojstvima, prihvati i Boga i njegove, katkada nerazumljive, odluke.

Prihvaćajući sebe, bližnjeg i Boga idemo za Isusom. On je sebe posve prihvatio i onda se potpuno predao Ocu i ljudima, u čemu se izražava savršena ljubav. Evangelist Ivan izvješćuje kako je Isus kod posljednje večere posve prihvatio sebe, jer »je znao da mu je Otac sve predao u ruke i da je od Boga izšao te da k Bogu ide« (Iv 13,3). Isus, koji je posve prihvatio sebe i nas, »ljubio je do kraja« (Iv 13,1).

Evangelje pokazuje kako je Isus svakog čovjeka prihvatio onakvog kakav je bio. Nije prihvatio samo one koje je izabrao za svoje bliže učenike. Prihvatio je i odbačene za koje se nitko nije brinuo. Prihvatio je grešnike. Kad bi oni osjetili da ih Isus prihvata i da ih on ne osuđuje, obraćali su se. Isus je još posebno prihvatio Oca i njegovu volju, pa i tako kad je bila teška kao u Getsemanskom vrtu i na križu. Na taj je način ne samo riječju već prvenstveno svojim životom naviještao kakva treba biti naša ljubav prema Ocu.

Prema mišljenju psihologa, tko nije prihvaten od drugoga nije sposoban za pravu nesebičnu ljubav.¹³⁷ U vjeri možemo dokučiti da nas Krist prihvata i to je, unatoč činjenici da nas možda ljudi ne prihvataju, dovoljno za rast u ljubavi prema Bogu i prema svakom čovjeku. Izabrali smo Krista jer je on prvi izabrao nas. Krist nas prihvata takve kakvi jesmo. Sveti Pavao naređuje: »Prigrijujte jedni druge kao što je Krist prigrlio vas na slavu Božju« (Rim 15,7).

Obistinjuju se riječi apostola Ivana: »Mi ljubimo, jer on nas prije uzljubi« (1 Iv 4,19). Kad nas ljudi ne prihvataju, dosta je da nas Krist prihvata, dosta nam je njegova nesebična ljubav prema nama kako je shvaćamo u vjeri. Svojom ljubavlju prema nama daje nam snage da prihvaćamo i ljubimo bližnje Božjom ljubavlju. Pošto je apostol Pavao svega svoga života bio svjestan da ga je Krist osvojio¹³⁸ i sam se je trudio da ljubi Krista i ljudi. Sveti Ivan kliče: »I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu« (1 Iv 4,16).

Ako čovjeka previše tare i osakaćuje to što ga ljudi ne prihvacaju, to može biti znak da je još slaba njegova vjera u činjenicu da ga Bog prihvata i da ga Bog ljubi. Uvijek mu je na raspolaganju milost molitve za produbljenje vjere da ga Bog ljubi.

Opravdanost ljubavi prema sebi možemo utemeljiti još i na drugi način, a ne samo pozivajući se na Isusovu zapovijed da ljubimo bližnjega kao samog sebe i na 5. Božju zapovijed. Već je u zapovijedi da ljubimo Boga uključena i ljubav prema svim njegovim stvorovima, a najprije prema svim ljudima. Tko uistinu ljubi Boga taj ljubi i sve što je Bog stvorio. Stoga i sebe ljubimo kao Božje stvorene. Bog nas je stvorio i po Kristu i Duhu Svetom otkupio i posvetio. U svjetlu ljubavi prema sebi kao Božjem stvoru, za koga se Isus nije ustručavao čak i umrijeti na križu, vidimo smisao nastojanja oko vlastitog usavršavanja, koje se sastoji od Božje milosti i od rasta ljubavi prema Bogu, bližnjemu i sebi.

Kad se radi o ljubavi prema samom sebi treba uvažavati pravilan redoslijed. Na prvom je mjestu Bog, tā ljubav prema Bogu je »prva i najveća zapovijed«. U svjetlu se rečenog može shvatiti i staro načelo da kršćanin stupa u samostan da postigne veće savršenstvo ili svetost.

Kako se svetost ostvaruje u sjedinjenju s Kristom?

»Svetost prezbiterâ mnogo pridonosi da vlastitu službu vrše plodonosno. Premda naime Božja milost može i pomoći nedostojnih službenika ostvarivati djelo spasenja, ipak Bog redovito većma želi da se njegova veličina objavljuje po onima koji su postali podatniji poticajima i vodstvu Duha Svetoga. Zbog svog intimnog jedinstva s Kristom i zbog svetosti svoga života mogu s apostolom kazati. 'Živim, ali ne više ja, nego u meni živi Krist' (Gal 2,20)... Crkveni sabor... živo potiče sve svećenike da – primjenjujući odgovorajuća pomagala što ih je preporučila Crkva – uvijek nastoje oko sve veće svetosti, po kojoj će oni iz dana u dan postajati sve podesnije oruđe na službu svemu Božjem narodu« (PO 12).

Posvetna nas milost sjedinjuje s Kristom. Ona je Kristova milost jer nam ju je on zasluzio svojom smrću na križu. Nadalje smo s njim sjedinjeni po neizbrisivom biljegu što smo ga primili kod krštenja i potvrde, a đakoni i svećenici i kod ređenja. To je sjedinjenje trajno. S Kristom smo sjedinjeni naviještanjem i slušanjem Božje riječi, dijeljenjem i primanjem sakramenata. Najtješnje se s njim sjedinjujemo slaveći euharistiju i još posebno primajući svetu pričest.

S Kristom se sjedinjujemo svojim razumom i svojom voljom, kad na njega mislimo i budimo ljubav prema njemu, kad s ljubavlju o njemu govorimo te kad svjesno i iz ljubavi prema njemu radimo. Ovo sjedinjenje više napreduje što češće, što svjesnije i naročito što sa više ljubavi sve to izvršujemo. Kolikو više puta probudimo djelo ljubavi to jače u nama raste ljubav. Što češće mislimo na Krista to smo manje rastreseni, to nam se duša više puni njegovim mislima. Kod toga nam uvelike pomaže razmatranje njegovog života, muke, smrti i proslave. S njim se povcujemo u scbi i u bližnjemu. Majka Tereza iz Kalkute je kazala: »Krista vidimo u dvije prispodobe. Na oltaru ga gledamo u liku posvećenog kruha a po kućama u trpljenju tjelesnih bolesnika i napuštenih«.¹³⁹

Sv. Alfons Liguori piše:«

»Ljubiti Isusa Krista je najveći čin što ga možemo učiniti na ovom svijetu. Ljubiti Isusa je dar kojega ne možemo imati sami od sebe. Do nas dolazi od Njega i On je pripravljen dati ga svakome tko za nj molí. Ako taj dar nemamo, uzrok smo mi i naša nemarnost.«

U teologiji govorimo o temeljnem izboru (optio fundamentalis) neke osobe ili stvari. Radi se o takvom izboru osobe ili dobra, koji dotičnu osobu ili dobro učini nekom čovjeku privlačnim središtem za sveta njegova života. Cijeli mu je život označen tim središtem, koje za čovjeka postane kao neki magnet. Tko si za svoje središte izabere novac, postane škrtač. Tko si izabere spolnost, postane razvratnik. Tko si s tako temeljitim izborom odabere Krista, postaje kršćanin u potpunosti.

Takav izbor Krista prave svećenici, redovnici i redovnice. Tu se radi o cjelovitoj ljubavi Krista i po njemu trojedinstva Boga. Prava je ljubav prema Kristu tako jaka da prožme čovjeka do korijena njegova bića. Zahvati čitava čovjeka koji unaprijed hoće da bude samo u službi Kristu. Želi misliti,

govoriti i raditi kao Krist. To je gledanje i postupak u svjetlu vjere. Očekuje ono što je obećao Krist, to je kršćanska nada. Ljubi Božjim Srcem, to je kršćanska ljubav.

Valja voditi računa o Isusovoj riječi: »Uistinu, bez mene ne možete učiniti ništa« (Iv 15,5). On nas prvi ljubi, on nam daje Duha Svetoga koji je ljubav. Kad su svećenici, redovnici i redovnice puni Boga, onda će ga i posredovati današnjem čovjeku. Tko dođe u dodir s njima, doći će u vezu sa živim Bogom.

Krist nas, po svojoj ljudskoj naravi kao posrednik u Duhu Svetom, vodi k Ocu. Tako smo stalno u vezi s beskonačno svetim Bogom. U nama živi i djeluje Bog, Otac i Sin i Duh Sveti; bolje, mi smo u njemu jer »u njemu, doista, živimo, mičemo se i jesmo« (Dj 17,28).

Naša je svjesna povezanost s Kristom i po njemu s trojedinim Bogom ovisna od naše vjere, nade i ljubavi. Majka na svoje dijete u kolijevci misli tako reći stalno, pa i kad kuha ili uređuje stan. Mladiću nije baš nimalo teško misliti na svoju djevojku. Teško bi mu bilo obratno: ne misliti na nju. Tako je i dobrom redovniku i redovnicu teško: ne misliti s ljubavlju na nazočnog djelatnog Krista. U pozadini mu je uvijek nazočna svijest o neizmjernoj Božjoj ljubavi prema nama. Čovjek koji se često s ljubavlju sjedinjuje s Kristom, taj u njemu nalazi svu svoju sreću, i ne osjeća potrebu ni za čim ni za kim izvan njega. Posvuda traži i želi ispunjavati njegovu volju.

Kako evanđeoski savjeti promiču svetost?

»Svetost se Crkve na poseban način gaji mnogim savjetima, koje je Gospodin izložio u Evanđelju svojim učenicima, da ih obdržavaju. Među njima se ističe najdragocjeniji dar milosti Božje koji nekima daje Otac,¹⁴⁰ da se lakše samome Bogu zavjetuju u djevičanstvu ili celibatu nerazdijeljenim srcem.¹⁴¹ Tu savršenu uzdržljivost zbog kraljevstva nebeskog osobito je Crkva uvijek držala u časti kao znak i poticaj ljubavi i kao neki osobit izvor duhovne plodnosti u svijetu ... Zato se Majka Crkva raduje što se u njezinu krilu nalazi mnogo ljudi i žena koji Spasiteljevo poništenje jače slijede i jasnije ga pokazuju prihvaćajući siromaštvo u

slobodi djece Božje i odričući se vlastite volje, oni se naime podvrgavaju čovjeku zbog Boga u savršenstvu iznad mjere zapovijedi i da sebe više suočili poslušnoma Kristu» (LG 42).

Poglavlje o redovničkom životu u dogmatskoj konstituciji 2. vatikanskog sabora o Crkvi usko je povezano s pređašnjim poglavljem koje govori kako su svi pozvani na svetost:

»Zbog toga su svi u Crkvi, bilo da su u hijerarhiji, bilo da ona njima upravlja, pozvani k svetosti prema onoj Apostolovojo: 'Doista, ovo je volja Božja: vaše posvećenje' (1 Sol 4,3; usp. Ef 1,4)... Na poseban se način (ta svetost) pokazuje u obdržavanju savjeta koji se obično naziva evandeoskim. To obdržavanje savjeta poticano Duhom Svetim i koje su mnogi kršćani prihvatali, bilo privatno, bilo u kojoj ustanovi ili staležu, odobrenom od Crkve, nosi u svijet i mora donijeti sjajno svjedočanstvo i primjer ove svetosti« (LG 39).

Dogmatska konstitucija o Crkvi u 5. pogl. ističe veliku vrijednost evandeoskih savjeta za postizanje svetosti, i to vrijedi za sve kršćane koji se prema njima vladaju.

Život je po evandeoskim savjetima povezan s ljubavlju i sa svim ostalim krepostima, ako nije tako, onda stoji Truhlarova kritika u »Leksikonu duhovnosti«:

»Nutarnji je život svećenika, redovnika i redovnica izloženo ovoj opasnosti da jednostrano ili skoro isključivo gledaju na »posebna pomagala svećeničkog, dočito redovničkog života (osobito na celibat) – da se trude prvenstveno ako tih 'pomagala' a kod toga zaboravljaju ili zanemaruju 'općenita pomagala', ona koja mora svaki kršćanin 'upotrebljavati' za razvitak svoga duhovnog života. Budući da je nutarnji život svećenika, redovnika i redovnica zajednički svim kršćanima, morala bi i 'sredstva' njihova nutarnjeg života većinom biti 'općenita'. Stoga bi bilo vrlo jednostrano duhovno samooblikovanje, ako bi se svećenici, redovnici i redovnice usredotočili samo na posebne vidike takvog oblikovanja, posebno samo na celibat. Takvo bi samooblikovanje imalo za poslijedicu da bi i posebnim prvinama manjkao potreban temelj, kontekst, revnoteža. Naročito bi štetno bilo zanemarivati tako zvane 'naravne kreposti'. Kao svaki drugi čovjek tako se i svećenik, redovnik, redovnica mora ozbiljno i ustajno

truditi oko iskrenosti duha, vladanja, upravljanja, oko lojalnosti, uljudnosti, stvarnog poštivanja drugih, autentične ispravnosti u mislima, riječima i djelima, oko solidarnosti, razumijevanja drugih, dobrohotnosti itd. Svećenički i redovnički ideal nikako ne oslobađaju od malih i tvrdih potankosti cjeline koju valja ostvariti« (str. 566s).

Lučimo dvije vrste savjeta ili preporuka. Prvoj pripadaju dobra djela koja inače, strogo uzeto, nisu naredena te bismo ih mogli bez svake krivnje izostaviti. Tako npr. česta pričest nije naređena. No tko želi postići savršenstvo, često će se hraniti sa stola Gospodnjeg. Isto vrijedi o čestoj molitvi. Takve će savjete poslušati svatko tko želi postati savršen.

U drugu vrstu savjeta idu evandeoski savjeti. U punom ih smislu vrše oni koje Bog poziva na taj put. Takvima je za postizanje svetosti potrebno da obdržavaju ta tri evandeoska savjeta. Ovo vrijedi još više za one koji su se na takav život obvezali svojim zavjetovanjem. To su redovnici i redovnice, članovi svjetovnih ustanova, a u nekoliko drukčijem smislu i svećenici. Njima savjet postaje zapovijed.

Prema duhu evandeoskih savjeta imaju živjeti svi kršćani ako žele postati savršeni. Put je drukčiji za redovnike, drukčiji za svećenike, drukčiji za laike, ali duh je isti i svrha je ista. Nema savršenstva bez duha triju evandeoskih savjeta, a on se sastoji u nevezanosti za bogatstvo, čistoći srca i osjetila, poniznoj spremnosti za izvršavanje Božje volje. Crkveni sabor posebno poziva sve kršćane da žive u duhu evandeoskog siromaštva:

»Svi su, dakle, vjernici pozvani slijediti i održavati svetost i provoditi savršenost u vlastitom staležu. Neka, dakle, svi nastoje ispravno upravljati svojim osjećajima, da ne bi upotrebom stvari (ovoga) svijeta i navezanošću na bogatstvo protivno duhu evandeoskog siromaštva bili spriječeni težiti za savršenom ljubavi, jer Apostol opominje: Koji se služe ovim svijetom, neka na tome ne ostanu: prolazi naime obliće ovoga svijeta«¹⁴² (usp. 1 Kor 7,31 gr.) (LG 42).

Život je prema evandeoskim savjetima, po nauku crkvenog sabora, odlično pomagalo za postizanje svetosti i tvori poseban izraz svetosti. S takvim životom, ako smo na nj pozvani i ako ga uzimamo ozbiljno, svetost ćemo sigurnije postići, jer

život po evanđeoskim savjetima odstranjuje zapreke na putu k svetosti. No redovnički život nije samo znak i pomagalo ljudima, već i znak svetosti Božje i njegovog kraljevstva.

Toma Akvinski ističe da je svrha redovničkog života u savršenstvu ljubavi.¹⁴³ Naš je život određen za ljubav. Tko u potpunosti živi u skladu s evanđeoskim savjetima, taj živi u ljubavi. Tko ljubi, taj se dariva onome koga ljubi. Balthasar kaže: »nitko nije slobodniji od onoga koji je poslušan Bogu; nitko nije plodniji od onoga koji je čist; nitko bogatiji od onoga koji ne može imati ništa svojega«.¹⁴⁴

Ljubav je izvor i svrha posvećenog života. Za taj se kršćanin odlučuje iz ljubavi, da bi došao do sve veće ljubavi. Ljubav je kraljica svih karizmi i sve preobraća u ponizno služenje braći i sestrama. Prema 2. vatikanskom saboru redovnički je život »nastojanje oko savršene ljubavi po evanđeoskim savjetima« (PC 1). Zakonik kanonskoga prava kaže da su članovi posvećenog života »novim i posebnim razlogom posvećeni da postignu savršenstvo ljubavi u služenju kraljevstvu Božjem« (kan 573,1). A za svećenike još posebno vrijeđi: »Svećenici postižu svetost na vlastit način tako što svoje dužnosti vrše iskreno i neumorno u Kristovu Duhu« (PO 13).

Kako svjedoče naši blaženi i sveci?

»U stvari, dragovoljno prigrljeni savjeti prema osobnom pozivu svakog pojedinoga, uvelike pridonose očišćenju srca i duhovnoj slobodi, trajno potiču žar ljubavi i omogućuju kršćaninu da se većma upriči onom načinu djevičanskog i siromašnog života koji odabra Isus Krist i koji prigrl njegova Djevica Majka« (LG 46).

Od 10. stoljeća do uključivo god. 1984. (ako ne brojimo 103 korejska mučenika i 99 mučenika iz Angersa, proglašenih god. 1984.) posebnim je postupkom proglašenih 433 *svetaca*, od kojih su 339 bili članovi ustanova posvećenoga života skupa sa svećenicima, 81 laik, a za 13 svetaca nije jasno kamo ih uvrstiti. Između laika bilo je 53 mučenika a samo 28 koji nisu bili mučenici.

Od 17. st. do uključivo 1984. god. za *blažene* je proglašeno 872 pripadnika ustanova posvećenog života zajedno sa svećenicima i 455 laika. Između laika je bilo čak 439 mučenika (najviše s Dalekog istoka) a samo 16 koji nisu bili mučenici.

Broj *laika* svetaca i laika uvelike raste u 19. i 20. stoljeću, i to broj mučenikâ. Dok je od 10. do 18. st. bilo svećima proglašeno 25, u samom 19. st. 20, a u našem do god. 1984. već 36. U 17. i 18. st. je za blaženoga bio proglašen samo po 1 laik, u 19. st. 133, a u našem do god. 1984. čak 320. Do povećanog je broja došlo najviše zaslugom mučenikâ. Činjenica je da je bilo vrlo malo laika koji su se kao laici posvetili živeći u svojem staležu i bili proglašeni za blažene ili svece. Stvar ide na bolje u zadnje vrijeme kad se ističe da smo svi pozvani na svetost.

Među proglašenim svećima i blaženima *prevladavaju muškarci*. Tako je od 10. st. do god. 1984. za svete proglašeno 355 muških, od tih 283 svećenika i redovnika, 59 laika i 13 neuvrštenih. U isto vrijeme za svetice je proglašeno 56 redovnica i 22 laikinje, skupa 78. Od god. 1662, kad je bilo prvo proglašenje za blaženoga, do god. 1984 bilo je blaženima proglašeno 1052 muških (712 svećenika i redovnika, a 340 laika) i 275 žena (160 redovnica i 115 laikinja).

Iznenaduje podatak da je u usporedbi s muškim za blažene i svete proglašeno *vrlo malo žena*. Je li to znak muške Crkve? Možda su se muške zajednice više trudile da njihovi članovi postignu čast oltara? Možda je do toga dolazilo stoga jer su redovnici i svećenici vidljivo djelatniji te su njihovu svetost ljudi više opazili? Tome pridonosi činjenica da između blaženih i svetih nije bilo mnogo mučenica, jer su prije svega redovnici i svećenici djelovali apostolski i time se izlagali progonstvima. No zadnjih je godina sve više žena proglašeno za blažene i svetice. U našem je stoljeću bilo više kanoniziranih žena nego kroz deset prijašnjih stoljeća. Put do oltara nije stvar samo središnjega crkvenog vodstva već i cijele Crkve te pojedinih dijelova u njoj, npr. redovničkih zajednica i pojedinih biskupija. Tu se mora najprije svim svojim postupanjem pokazati da su kandidati za blaženog ili sveca i sami prihvatali kao takvoga.

Između 433, koji su od 10. st. do god. 1984. posebnim procesom proglašeni za svece, čak je 301 s redovničkim

zavjetima Bogu posvećenih (245 redovnika i 56 redovnica), a 51 biskupijski kler i 81 laik (59 muškaraca i 22 žena). Više od dvije trećine proglašenih svetaca i svetica pripada redovničkom staležu. Premda službeno proglašenje nije jedini pokazatelj svetosti nekog kršćanina, i ako to proglašenje ovisi od većeg nastojanja da se njihovi pokojni članovi koji su sveto živjeli proglose za blažene i svete, spomenuti brojevi ipak dosta jasno pokazuju, da je život po evandeoskim savjetima u redovničkim zajednicama odličan put k svetosti.

Od 1327 proglašenih za blažene 584 (353 mučenika 231 drugih) je sa zavjetima Bogu posvećenih (423 redovnika, 161 redovnica), 288 (2281 mučenika i 7 drugih) biskupijskih klerika te 455 (439 mučenika a 16 drugih) laika (340 muških a 115 ženskih). Ako između blaženih ne računamo mučenike, koji su većinom bili za blažene proglašeni u većim skupinama zbog zajedničkog mučeništva, omjer je između blaženih redovnika i redovnica na jednoj strani te biskupijskih klerika i laika na drugoj strani još više u korist redovnika i redovnica.

God. 1985. između kandidata, koji su kod Apostolske stolice u **postupku za proglašenje blaženim ili svetim**, ima 1038 slučajeva, od tih je 732 (70%) iz redovničkog staleža, a među njima je 312 (30%) redovničkih ustanovitelja i ustanoviteljica.

Između redovničkih svetaca, koji su do god. 1985. bili proglašeni redovitim postupkom, da spomenemo samo neke, najviše ih ima franjevačka obitelj, naime 70 (61 redovnik i 9 redovnica), isusovci 36, benediktinci 34, cisterciti 6. Blaženih najviše imaju isusovci 117, franjevačka obitelj 99 (65 franjevaca, 20 kapucina i kapucinki, 5 konventualaca, 2 klarise, 4 trećoreca), dominikanci 60. U broju svetaca i svetica je 66 **ustanovitelja i ustanoviteljica**, a u broju blaženih 103.¹⁴⁵

Kako se posvećuju redovnici a kako laici?

»Zabluda je, pače i krivovjerje, kad hoće da potjeraju pobožni život iz vojarni, iz obrtničkih kuća, iz kneževskih dvorova, iz obitelji. Dašto, Filotea, čisto promatralačka pobožnost, samostanska i redovnička, ne da se vršiti u tim staležima. No osim tih triju pobožnosti ima i drugih, koje mogu usavršiti ljude u svjetovnim staležima... Bili gdje bili, možemo i moramo čeznuti za savršenim životom«.¹⁴⁶

1. Nijedan se pravi kršćanin neće zadovoljiti time da ne čini velike grijeha. Trudit će se da raste u ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Bog mu za to daje dovoljno milosti. Ljubav prema Bogu i bližnjemu nije tek savjetovana nego je najveća zapovijed.

Ako стоји да је сваки kršćanin pozvan на svetost, стоји и то да је сватко pozvan na različit način i na različit stupanj svetosti. Savršenstvo se може постиći u svim moralno neprije-kornim zvanjima i prilikama. Te su okolnosti dapače ishodište svakomu u svetosti. Tako је живот у svijetu, uzeto *subjektivno*, за većinu ljudi najbolje pomagalo za postizanje svetosti, што је Бог од njih очекује. Presudno је kamo koga зove Бог, jer mu sa zvanjem dariva i milost.

Ako Krist koga зове у живот по evandeoskim savjetima, time mu дaje i milosni dar за takav живот. Za takva је čovjeka живот по evandeoskim savjetima i subjektivno, а не само objektivno, najbolje pomagalo да postigne svetost. A to nije za onog koga Isus ne зове da tim putem ide za njim.

2. Objektivno uzeto, u koliko se u животу по evandeoskim savjetima ide za Kristom užim putem i iz bližega, тaj је живот savršeniji od живота u nekom svjetovnom zvanju i predstavlja odličan način kako se ide за Kristom. No time nije ništa *konkretno* rečeno da је redovnik, zato što је redovnik, svetiji od laika, jer је svetost bitno i prije svega ovisna od живота u ljubavi prema Богу i bližnjemu. Tako је moguće da су otac i majka redovnika ili redovnice ljubavlju prema Богу i bližnjemu Богу mnogo bliži negoli njihov sin ili kći.

Koncil uči да је живот prema trima evandeoskim savjetima, uzeto *objektivno*, sigurniji put за postizanje svetosti. Evan-deoski savjeti »posebice promičу usavršavanje ljubavi prema Богу i bližnjemu« (LG 45). Redovnik zavjetujući se evandeoskim zavjetima »nastoji oslobođiti se zapreka koje bi ga mogle odvratiti od žara ljubavi i savršenog bogoštovlja« (LG 44). Nekad су govorili да је redovnički stalež stalež savršenstva. Prvotni је текст dekreta за redovnike имао тaj izričaj već u naslovu, ali су га у другом navratu napustili из pastoralnih razloga. Izričaj може завести као да је само redovnik pozvan на svetost, или да је већ time što је redovnik također i savršen. U skladu s naukom 2. vatikanskog sabora mogli бисмо govoriti jedino о *staležu težnje za savršenstvom*. Dekret за redovnika

kaže da se kod redovnika radi o »nastojanju oko savršene ljubavi po evandeoskim savjetima« (PC 1). Taj je izričaj još opravdaniji za kontemplativne ustanove. No u nekom smislu to vrijedi za cijelu Crkvu koja mora težiti k savršenstvu, a Isus joj je za to zaslužio potrebna pomagala svojom smrću na krizu.¹⁴⁷

Dogmatska konstitucija o Crkvi rabi izričaj »ustanova za težnju k savršenstvu« (LG 45). Konstitucija uči da »mnogi u redovničkom staležu užim putem teže k svetosti i potiču braću svojim primjerom« (LG 13). U svezi s pozivom bogatog mladića papa Ivana Pavla II. govori o *putu savršenstva*:

»Taj put se zove i put savršenstva. U razgovoru s mladićem Krist kaže: 'Ako želiš biti savršen...' Tako pojam 'put savršenstva' potječe uprav iz toga evandeoskog izvora. A inače, ne čujemo li i u govoru na gori riječi: 'Budite savršeni kao što je savršen vaš Otac nebeski' (Mt 5,48)? Poziv čovjeka k savršenstvu su na neki način naslutili već mislioci i moralisti Staroga svijeta, a i kasnije u raznim povijesnim vremenima. No biblijski poziv ipak ima svoju čisto izvornu narav kad čovjeku ukazuje savršenstvo upriličeno prema samom Bogu.¹⁴⁸ Uprav u takvom je obliku poziv u skladu s nutarnjom logikom Objave, po kojoj je čovjek stvoren na sliku i priliku samoga Boga. Stoga se mora truditi za savršenstvo koje mu je vlastito u smislu te slike i prilike. Sveti Pavao je u poslanici Efežanima zapisao: »Budite, dakle, nasljedovatelji Božji kao djeca ljubljena i hodite u ljubavi kao što je i Krist ljubio vas i sebe predao za vas kao prinos i žrtvu Bogu na ugodan miris« (Ef 5,1s) (CD 23,7s).

Balthasar je zapisao da će život po evandeoskim savjetima »ostati čuvar« neokrnjenosti evanđelja sve do kraja svijeta. Crkva će u svakom vremenu ostati tako živa kako u noj budu živi i djelatni kontemplativni redovi. Jer Kristov savjet i svetost su u najboljem nutarnjem odnosu«.¹⁴⁹

6. ZA KRISTOM SLUGOM

Kako je Krist bio Božji sluga?

»Tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj! I tko hoće da među vama bude prvi, neka bude svima sluga. Jer ni Sin čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10,44-45).

1. Jahvin sluga kao navjestitelj i pralik Krista sluge.

Kod Drugog Izajije imamo četiri pjesme¹⁵⁰ koje govore o Jahvinu ili Gospodnjem sluzi. Tvore najjasniji starozavjetni navještaj i pralik Otkupitelja. Posebno ga objavljuju kao Gospodnjeg slugu koji će trpjeti, podmetnuti leđa onima koji će ga udarati i svoje obraze onima koji će mu čupati bradu (Iz 50,6); lice će mu biti neljudski iznakaženo (52,14), bit će odbačeno od ljudi, čovjek boli (53,3); naše će boli ponijeti (53,4), za naše grijeha proboden (53,6), odveden ko jagnje na klanje (53,7), zauzimat će se za zločince (53,12). Umrijet će radi grijeha svoga naroda (53,8), svoj će život dati kao naknadu za grijeha (53,10), svojom će mukom opravdati mnoge (53,11). U zahvalu Bog će mu dati mnoge u baštinu (53,12).

Prva i druga pjesma o Gospodnjem sluzi navješćuju i predskazuju Isusovo otkupiteljsko javno djelovanje kao poseban način služenja: »On ne lomi napuknutu trsku« 42,3). On će biti postavljen »za svjetlost narodima« i za Božje »spasenje do kraja zemlje« (49,6).

2. Krist je ostvario i nadmašio Jahvina slugu. Isus je služio svojemu narodu i svemu čovječanstvu propovijedajući evandelje, ozdravljajući bolesne, istjerujući zle duhove, opravštajući grijehu; ljude je vodio k Bogu umrijevši i uskrsnuvši za njih. Nije samo učio već se i sam ravnao prema riječima što ih je naviještao. Na svijet »nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10,45). Sred nas je bio »kao onaj koji poslužuje« (Lk 22,27).

Njegovo otkupiteljsko djelo bilo je posvemašnje služenje ljudskom rodu. Na vidljiv se način to pokazalo kad je prije svoje smrti apostolima na posljednjoj večeri oprao noge, i učinio što sluge čine. Isusovo će se služenje nastaviti svima spašenima i u budućem životu, kako kažu njegove riječi u prispopobi o budnim slugama: »Pripasat će se, posadit će ih za stol, pa će pristupiti i posluživati ih« (Lk 12,37).

Isus je tako posve bio sluga da je za nas postao žrtveno janje. Ivan Krstitelj, koji je u Kristu prepoznao starozavjetnog Božjeg slugu, pokazao je na njega riječima: »Evo Jaganjac Božji koji odnosi grijeh svijeta!« (Iv 1,29). Djela apostolska pripovijedaju kako je etiopski dvorjanin čitao riječi proroka Izajie: »Ko jagnje na klanje odvedoše ga, kao ovca nijema pred onima koji je strigu ne otvara svojih usta«. Đakon mu je Filip protumačio da je to janje Krist.¹⁵¹ Petar piše da »nismo otkupljeni srebrom ili zlatom nego dragocjenom krvlju Krista, nedužnoga neokaljanoga Jaganjca« (1 Pt 1,18s).

Isus nije služio samo ljudima već i Ocu; nije bio samo sluga ljudi već još prije i svoga Oca. Pošto je bio Očev sluga postao je sluga ljudi. Petar u svojem prvom govoru u jeruzalemskom hramu kaže da Bog »proslavi slugu svoga Isusa« (Dj 3,13; usp. 3,26; 4,30). U punom smislu čovjek je sluga jedino Bogu, a ljudima radi Boga i slušajući Božju volju. Isus je odbio zloduha koji ga je napastovao: »Gospodini, Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!« (Mt 4,10).

Kako idemo za Kristom slugom?

*»Kao sinove smatrajmo one (pitomce) spram kojih nam treba izvršavati neku vlast. Stavimo im se na službu poput Isusa, koji je došao da sluša a ne da zapovijeda, stidimo se i samog privida gospodovanja; nemojmo među njima vladati nego da im bolje služimo. Takav je bio Isusov način postupanja s apostolima: on je njih podnosio, neuke i zaostale, čak i pre malo vjerne, a i prema grešnicima se vladao dobrohotno, srdačno i prijateljski, tako da su se jedni čudili a drugi sablažnjivali, neki pak dobivali nadu da će im Bog oprostiti. Stoga je i nama naredio da budemo blagi i ponizna srca«.*¹⁵²

1. Tko ide za Kristom slugom i sam postaje sluga Bogu i ljudima. Prva je među njima Djevica Marija, ponizna Gospodnja službenica a i službenica ljudi. Kad idemo za Kristom iz bližega, postajemo dionici njenog služenja Bogu i ljudima. Svećenik je sa svojom svećeničkom službom u izrazitom smislu Kristov sluga, sluga njegove riječi i njegovih sakramenata. Redovnik su i redovnica obdareni posebnom redovničkom karizmom koja ih naročito usmjeruje k služenju. Njihov ih vjereni život prema zavjetima oslobada za dublje služenje.¹⁵³ Služenje je poseban oblik djelatne ljubavi prema Bogu i prema ljudima.

Idući za Kristom iz ljubavi prema njemu postajemo njegovi sluge. To se lijepo vidi na svetom Pavlu koji je »sluga Isusa Krista« (Rim 1,1). Pavao potiče Kološane: »Gospodinu Kristu služite« (Kol 3,24).

Služenje Kristu uključuje u sebi služenje njegovo braći i sestrama, jer je u njima on sam. Nazočan je u Crkvi koja je njegovo otajstveno tijelo. Apostol je Pavao zapisao: »Sam sebe svima učinih slugom, da ih što više steknem« (1 Kor 9,19). Cijela Crkva je sluškinja, jer je otajstveno tijelo Krista sluge, jer je majka koja služi svojoj djeci i vodi ih da idu za Kristom slugom.

Što vrijedi za cijelu Crkvu kao cjelinu, u posebnoj mjeri vrijedi za redovničke i svećeničke zajednice, u kojima bi Crkva imala biti najživljia i najdjelotvornija, u neprestanom služenju Bogu i ljudima. Uvijek ujedno služimo Bogu i ljudima: kad služimo Bogu, služimo i ljudima; kad služimo ljudima, služimo i Bogu.

2. Posebni razlozi za naše služenje. Na služenje je pozvan svaki kršćanin već krštenjem i potvrdom. Osim u tim dvama sakramentima i euharistiji svećeničko je služenje utemeljeno i u primljenom svetom redu, a redovničko služenje je njegovo posvećenje zavjetovanjem.

Po Kristu smo se posve izručili Ocu. Tim smo postali dionici služenja pojedinih božanskih osoba. Otac neprestano služi čovjeku uzdržavajući sve što je stvorio. Sin neprestano služi čovjeku nastavljajući po Crkvi svoje otkupiteljsko služenje. Duh Sveti neprestano služi čovjeku posvećujući ga svojim nutarnjim djelovanjem.

Svećeničkim smo ređenjem ili zavjetovanjem pred Crkvom službeno primili ulogu služenja. Time je svećenička ili redovnička karizma dobila svoj poseban pečat.¹⁵⁴

Kako služimo svjedočenjem?

»Redovnici su i njihove zajednice pozvani da u Crkvi vidljivo svjedoče svojim potpunim posvećenjme Bogu; to je njihov temeljni izbor u kršćanskom životu i prva zadaća koju nek ostvaruju u sebi svojstvenom obliku života. Neka je posebna narav njihove ustanove bilo kakva, redovnici su posvećeni zato da u Crkvi–sakramenu svjedoče 'kako svijet nije moguće promijeniti i darovati Bogu bez duha blaženstava'«.¹⁵⁵

»Apostolat svih redovnika sastoji se prvo u svjedočenju njihova posvećenog života, koji su dužni njegovati molitvom i pokorom« (Zakonik kanonskoga prava, kan. 673).

1. Služenje svjedočenjem. To je najvažnije svjedočenje što ga redovnik može pružati Crkvi. Svjedočenje je važno i za svećenike. Kod njega je u prvom planu vanjska djelatnost, ali nek i ona svjedoči. Radi se o svjedočenju za Krista i trojedinoga Boga. Svjedok o Kristu ne saopćava nešto naučeno već ono što je doživio. Ivan je kao očevidac zapisao: »Što smo čuli, što smo vidjeli očima svojim, što razmotrismo i ruke naše opipaše o Riječi, Životu... to vam navješćujemo« (1 Iv 1,1-2). Svjedok u biblijskom smislu doživljeno dalje obznanjuje s velikom nutarnjom snagom. Ovo vrijedi za svakog kršćanina, a posebno za redovnika i svećenika. Svojim životom naviještamo Krista, govorimo kako je govorio Krist, ljubimo kako je ljubio on, djelejemo kako je on djelovao. Tko se s nama susretne nek u nama otkrije samoga Krista. Pružaju im ga oni koji su s njim srdačno združeni.

Ispred svjedočenja riječju je svjedočenje **životom**, svjedočenje na razini same biti. **Biti s Kristom** i živjeti kao on ima prednost ispred **djelovanja za Krista**. Papa Ivan Pavao II. u apostolskom nagovoru »Dar otkupljenja« (br. 15) kaže: »Iako su vrlo važna mnoga djela apostolata što ih vršite, ipak uvijek ostaje uistinu glavno djelo apostolata: što ste vi (i ujedno tko ste vi) u Crkvi«.

Papa Pavao VI. u svojem apostolskom nagovoru o evangelizaciji u suvremenom svijetu (»Evangelii nuntiandi«) tvrdi: »Redovnici u svom posvećenom životu nalaze naročito pomačalo za uspješnu evangelizaciju... To šutljivo svjedočenje u

siromaštvu i lišavanju, u čistoći i jednostavnosti, to predavanje u poslušnosti, dok je u isto vrijeme poziv upućen svijetu i Crkvi, može biti i riječima propovijedi kadra dirnuti same nekršćane dobre volje koji su osjetljivi za stanovite vrednote. U tom smislu, lako naslućujemo kakvu ulogu u evangelizaciji imaju redovnici i redovnice koji se posvećuju molitvi, šutnji, pokori i žrtvi« (br. 69).

Papa se dotiče i **osobnosti blagovjesnika**:

»Često se danas opetuje da naše vrijeme žeđa za vjerodostojnošću. Tvrdi se naročito o mladima da se oni zgražaju nad izvještačenošću i pretvaranjem te da nadasve traže potpunu istinu i jednostavnost. Ti 'značkovi vremena' moraju nas naći budne. Šutke ili u krilu opetuje se uvijek jedno te isto pitanje: Vjerujete li vi doista to što propovijedate? Živite li što vjerujete? Propovijedate li uistinu ono što živite? – Svjedočanstvo života postalo je više nego ikada bitan preduvjet temeljne uspješnosti propovijedanja« (br. 76).

Mnogi misle da **kontemplativne ustanove** nemaju veze s apostolatom, a kod njih se, još više negoli kod drugih ustanova posvećenoga života, radi o apostolatu svjedočenja. 2. vatikanski sabor uči:

»Oni prinose Bogu izvrsnu žrtvu hvale, a narod Božji rasvjetljuju bogatim plodovima svetosti, primjerom ga potiču i otajstvenom apostolskom plodnošću promiču njegov porast. Tako su i oni ures Crkve i izvor nebeskih milosti« (PC 7).

Dokument Kongregacije za redovnike i svjetovne ustanove govori o kontemplativnoj prvini redovničkog života (br. 26) ovako:

»Njihov kontemplativni život je prvi i temeljni apostolat. Naime, po posebnom je Božjem planu to izraziti i važan način kako su oni Crkva, kako žive u Crkvi, kako ostvaruju svoje zajedništvo s crkvom i kako izvršavaju svoje poslanje u Crkvi.«

Svi smo već po sakramentima krštenja i potvrde pozvani da idemo za Kristom i da za njega svjedočimo. A tjesnom vezom s Kristom – koja se još povećala redovničkim zavjetovanjem, za svećenike svećeničkim ređenjem – postajemo

dionici njegove svetosti, njegovog svjedočenja, njegovog zauzimanja za kraljevstvo Božje. Sav je Isusov život na zemlji bio svjedočenje.

2. Naš život kao uspješan znak. U vrijednost redovništva, na razini bivanja ili života a s tim i svjedočenja, pripada činjenica da je ono uspješan znak, jer je dionik sakramentalnosti Crkve. Mi redovnici pripadamo sakramentalnoj dimenziji Crkve, Crkvi kao uspješnom znaku svega Božjega. Što se kaže o redovničkim zajednicama vrijedi u nešto drukčijem smislu i za svećenike, osobito ako na neki način žive u zajednici s drugim svećenicima.

Svojim smo životom znak postojanja, života i snage Boga ondje gdje ljudi još vjeruju samo u snagu čovjeka i njegovih proizvoda. U našem životu neka je vidljivo Božje djelovanje u nama. Nadalje trebamo imati takvo pouzdanje u Boga, preko nas djeluje kako je djelovao preko naših utemeljitelja. Tako ćemo biti uvjerljivi svjedoci za Boga. Ljudima ćemo našeg vremena pokazati da se svijet može promijeniti samo pomoću vjere, nade i ljubavi. Živeći prema evanđeoskim savjetima i po cjelovitom evandelju, na radikalni način svjedočimo da je Bog naše sve, da je samo on dostatan te da samo on može spasiti čovjeka, da je samo on vječan, da se samo na njega možemo posvema pouzdati.

Po djelovanju smo se Duha Svetoga »posve posvetili Bogu nadasve ljubljenomu« (Zakonik kanonskoga prava kan. 573,1). Naš temeljni izbor Krista i po njemu trojedinoga Boga, ako također i živimo u skladu s tim izborom, stalan je poziv svim kršćanima i ljudima dobre volje da i oni odaberu Krista za svoje sve i da prema tom izboru žive. Naš je život vrlo jasno isповijedanje vjere u Boga i izražava isključivu i neopozivu ljubav prema njemu. Time stalno potičemo na živu i produbljenu vjeru i ljubav prema njemu. To je poziv svijetu da u skrbi za zemaljski napredak i blagostanje ne zaboravi najvažnije. Mnoge su djelatnosti preuzeli laici, ali nas neće moći nadomjestiti u posebnom svjedočenju za Krista koje potječe iz našega posvećenog života. Svijet će uvijek trebati redovnike i svećenike koji će svojim životom svjedočiti za Krista i trojedinoga Boga.

Zadaća je Bogu posvećenih osoba da budu **Znak, sakramenat Božje ljubavi i dobrote prema ljudima** ondje gdje vlada

sebičnost, mržnja, nemarnost, iskorištavanje. Valja nam svojom ljubavlju prema Bogu i ljudima svjedočiti da je Bog Ljubav. Očeva se je ljubav prema ljudima najbolje očitovala u Kristu. On je sakrament Očeve ljubavi. Krist želi ljubiti ljudi našeg vremena preko nas. Po našoj će ljubavi ljudi u našoj pozadini naslutiti Boga. Naša je temeljna zadaća da ljudima posredujemo Boga, a najbolje ćemo ga posredovati baš živeći u ljubavi.

Naše je svjedočenje u prvom redu svjedočenje zajednice. Zajednica kao takva otkriva Kristovu ljubav i tako na poseban način svjedoči za Krista međusobnom ljubavlju: »Po ovom će svi znati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge« (Iv 13,35).

Imamo zadaću da budemo *znak Božjeg veselja i sreće*. Tko se približi Kristu i po njemu trojedinomu Bogu približava se izvoru veselja i sreće. To su doživljavali apostoli i drugi Isusovi učenici koji su s njim dugo općili. Kad idemo za Isusom onda nam to donosi njegovo veselje i sreću, njegov mir. Valja da se to veselje, sreća i mir na nama vidi, da iz nas žari. Žalostan redovnik ili svećenik bez nutarnjeg zauzimanja jest uistinu žalostan protuznak. Nutarnja radost i sreća izvire iz stalne nutarnje povezanosti s Kristom, a vanjski se očituje na čovječjem licu i na svemu njegovom vladanju.¹⁵⁶

Znak smo svetosti Crkve. Ako svoje zvanje živimo radikalno, uvjerljivi smo svjedoci svemu Božjem narodu. Drugi vatikanski sabor uči da zavjetovanje evanđeoskih savjeta stupa pred nas »kao znak koji može i treba učinkovito privlačiti sve članove Crkve da zdušno ispunjavaju obveze kršćanskog poziva« (LG 44). Potrebito je da je to svjedočanstvo vidljivo, da je kao svjetliljka na svijećnjaku i grad na gori. To vrijedi i za svećenike.

Naš je život i uspješan *znak eshatološke stvarnosti*. Drugi vatikanski sabor kaže da redovnički stalež »svim vjernicima jasnije pokazuje nazočnost nebeskih dobara već na ovom svijetu, te ujedno svjedoči za novi i vječni život, stečen Kristovim otkupljenjem, i tako naviješta buduće uskrsnuće i slavu nebeskog kraljevstva« (LG 44).

Kako služimo u apostolatu molitve i žrtve?

»Jednom je Isus na nekome mjestu molio. Čim presta, reče mu jedan od učenika: »Gospodine, nauči nas moliti, kao što je i Ivan naučio svoje učenike« (Lk 11,1).

»Kako bi bilo moguće, dragi redovnici i drage redovnice, da ne biste željeli bolje upoznati Njega koga ljubite i koga želite naviještati ljudima? S njim vas sjedinjuje molitva. Ako ste izgubili smisao za nju, ponovno ćete je zaželjeti kad budete opet počeli ponizno moliti. I ne zaboravite pouku povijesti: vjernost u molitvi ili njezino napuštanje su mjerila životne snage ili propadanja redovničkog života«.¹⁵⁷

»Sav rad naših sestara, sve što činimo jest plod molitve, našega sjedinjenja s Isusom u Euharistiji, posebno u svetoj pričesti. Upravo zbog toga možemo svakog dana mnogo učiniti velikom broju gubavaca, umirućih, djeci i drugih. Svakog dana, kad se vratimo kući, imamo jedan sat klanjanja. Ovo je klanjanje najveća blagodat zajednice misionarki ljubavi. To je naša snaga... Naš život ne bi bio moguć bez pomoći što je crpimo iz molitve« (majka Terezija).¹⁵⁸

1. Isusova molitva. Isusovu izričitu molitvu spominje posebno evangelist Luka. No ako na molitvu gledamo dublje kao na njegovu stalnu povezanost s Ocem u najdubljoj ljubavi, onda se takva molitva odražuje osobito iz Ivanovog evanđelja. Čitavo je Isusovo otkupiteljsko djelovanje bilo prožeto molitvom. Prije važnijih zbivanja Isus je molio više negoli obično. Molitvu je znao harmonično povezivati s radom i upoće sa svojim životom. Tako je sav svoj život provodio u molitvi. Njegova je najdublja molitva bila u samoj jednoj riječi: Oče.

Evanđelist Luka Isusovu molitvu spominje u vezi s njegovim krštenjem (3,21s), s preobraženjem na gori (9,28s), pred izborom je apostola Isus čitavu noć probdio u molitvi (6,12), kad je očistio gubavca (5,16), prije nego što je upravio pitanje o sebi, za koga ga drže (9,18), prije nego je učenike naučio moliti Očenaš (11,1), na Maslinskoj gori (22,42), na križu (23,34.46). Molio je za Petra da mu ne malakše vjera (22,32).

Sveti Marko pripovijeda, kako »rano ujutro, još za mraka, ustane, izide i povuče se na samotno mjesto i ondje se moljaše« (1,35). Pošto je umnožio kruh, »on otpusti mnoštvo, i pošto se rasta s ljudima, otiđe u goru da se pomoli« (6,46s). Molitvom je tjerao zle duhove: »Ovaj se rod ničim drugim ne može izagnati osim molitvom i postom« (9,29).

Evangelist Matej zna kako Isusu »doniješe dječicu da na njih stavi ruke i pomoli se« (19,13). Za vrijeme rada Isusu spontano dolazi na usta molitva: »Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima! Da, Oče, tako se tebi svidjelo« (11,25s; usp. Lk 10,21s).

Sveti Ivan ima Isusovu najdublju molitvu obavljenu na posljednjoj večeri, koju nazivamo velikosvećeničkom molitvom (Iv 17). Prije nego je uskrisio Lazara podigavši oči molio je: »Oče, hvala ti što si me uslišio. Ja sam znao da me svagda uslišavaš« (11,41s).

Poslanica Hebrejima kaže da je Isus »u dane svoga zemaljskog života sa silnim vapajem i suzama prikazao molitve i prošnje onome koji ga je mogao spasiti od smrti. I bî uslišan zbog svoje predanosti« Bogu (5,7). I sada, proslavljen u nebu, posreduje za nas: »Zato i može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu – uvijek živ, da se za njih zauzima« (7,25).

2. Naša molitva. Molitva bitno spada u redovnički i svećenički život. Već su od početka kršćanske zajednice bile molitvene zajednice. Lijep primjer nam pruža jeruzalemska Crkva koja je prije dolaska Duha Svetoga »jednodušno ustrajala, u molitvi sa ženama, i Marijom majkom Isusovom, i braćom njegovom« (Dj 1,14). Molitva nije prestajala biti jedna od četiriju oznaka prve Crkve.¹⁵⁹ Njezina je molitva čudesno Petra oslobođila iz tamnice.¹⁶⁰ Nijednog pravog pustinjaka, nijednog prisnog monaha, nijednog djelatnog svetog svećenika i redovnika nije bilo niti će biti, a da se nije uvelike odlikovao u molitvi.

Molitvom na odličan način idem za Kristom, najvećim moliteljem svih vremena. Molitvom se uključujemo u njegovu molitvu i upriličujemo se njemu kao molitelju. Za takvu smo molitvu osposobljeni već po krštenju i potvrđeni, a još više po

redovničkom zavjetovanju i svetom redu. K molitvenom nas životu usmjeruje ujedno naša redovnička i svećenička karižma. Svi su utemeljitelji redova bili veliki molitelji i u svojim su napisanim pravilima molitvi dali prvo mjesto.

Sa zavjetovanjem redovnik »na nov i poseban način služi i časti Boga« (LG 44). Članovi bilo koje ustanove imaju »prije svega i samo Boga tražiti, trebaju spajati kontemplaciju, po kojoj se umom i srcem s njime sjedinjuju, s apostolskom ljubavlju koja ih goni da se suradnjom uključe u djelo otkupljenja i šire kraljevstvo Božje« (PC 5). Bogu posvećene osobe »neka u svim životnim okolnostima njeguju život s Kristom u Bogu sakriven (usp. Kol 3,3). Odатle izvire i svim većim žarom pokreće ljubav prema bližnjemu na spasenje svijeta i za izgradnju Crkve« (PC 6). Redovnik i svećenik su molitelji po svojem zvanju. Život ih po evanđeoskim savjetima oslobađa za uvijek bolju molitvu. Pozvani smo da budemo »specijalisti molitve¹⁶¹ i da tvorimo »molitvene zajednice«.¹⁶² Papa pavao VI. nam u apostolskom nagovoru »Evanđeosko svjedočenje« (br. 45) kliče:

»Obnovite dakle u sebi svijest kako je u vašem životu važna molitva i naučite se da joj se velikodušno posvećujete: vjernost u svagdanjoj molitvi je za svakog i svaku od vas još uvijek prvenstvena potreba; stoga joj valja dati prvo mjesto u vašim konstitucijama i u vašem životu« (RŽ 33).

Redovničke i svećeničke zajednice i pojedinci u njima tvore izraz, znak Crkve koja moli. Posebno to vrijedi za kontemplativne ustanove. Članove svih ustanova Drugi vatikanski sabor potiče:

»Neka zato svi članovi ustanova neprestanim marom njeguju duh molitve i samu molitvu, crpeći iz pravih izvora kršćanske duhovnosti. Neka u prvom redu svakog dana imaju u rukama Svetu pismo, da čitanjem i razmatranjem božanskog Pisma nauče 'nenadmašivo znanje – Isusa Krista' (Fil 3,8). Neka u duhu Crkve s srcem i ustima obavljaju svetu liturgiju, osobito pre-sveto otajstvo euharistije, i neka iz toga najbogatijeg izvora hrane svoj duhovni život.

Tako – okrijepljeni za stolom božanskog Zakona i svetog oltara – neka bratskom ljubavlju ljube udove

Kristove, a sinovskim srcem poštuju i ljube pastire; neka sve više i više žive i osjećaju s Crkvom i neka se potpuno stave u službu njezina poslanja» (PC 6).

Kongregacija za redovnike i svjetovne ustanove u odluci o kontemplativnoj dimenziji redovničkog života (br. 1) ovako je opisala tu dimenziju svakoga Bogu posvećenoga života:

»Kontemplativna dimenzija sjedinjuje u sebi čovjekov let k Bogu. Izražava se u slušanju i razmatranju Božje riječi; u zajedništvu s Božjim životom koji nam se daje u sakramentima i posebno u molitvi; u liturgijskoj i zasebnoj molitvi; u ustajnoj želji i traženju Boga i njegove volje u događajima i osobama; u svjesnom sudjelovanju kod njegovog otkupiteljskog poslanja – u darivanju sebe za dolazak kraljevstva. Tako redovnik neprestano i ponizno štuje Boga, otajstveno nazočno u osobama, događajima i stvarima, te očituje pobožnost koja je izvor nutarnjeg mira i donosi mir u svaku prigodu života i apostolata« (CD 15,60).

Svećenicima sabor naređuje:

»Neka prezbiteri u svim prilikama života gaje jedinstvo s Kristom... Da bi svoju službu vjerno vršili neka im bude na srcu dnevni razgovor s Kristom Gospodinom u posjećivanju i osobnom čašćenju presvete euharistije. Neka se rado povlače u duhovnu samoču i neka visoko cijene duhovno vodstvo. Na mnogo načina, a napose razmatranjem kao prokušanom unutarnjom molitvom, i različitim oblicima molitava, koje prezbiteri slobodno odabiru, neka traže i od Boga usrdno mole onaj duh pravoga klanjanja po kojem se zajedno s povjerenim pukom tjesno sjedinjuju s Kristom, Posrednikom Novoga saveza« (PO 18).

3. Prvine u kontemplativnoj dimenziji našega života. Spomenuta odluka za djelatne ustanove (a uglavnom vrijedi i za kontemplativne) posebno naglašuje slijedeće sastavke kontemplativne dimenzije redovničkog života: Božju riječ, srednjost euharistije, obnovljeno obavljanje pomirnog sakramenta, duhovno vodstvo, molitvu, Djевичu Mariju, bezuvjetnost osobne i zajedničke askeze (br.8 i 14). Sve to vrijedi i za svećenike. Posebno istaknimo euharistijsku žrtvu, sakramenat pomirenja i molitvu časoslova.

Svakodnevna *euharistijska žrtva* je »izvor i vrhunac cijelog kršćanskog života« (LG 11,1) i naravno središte naših zajednica. Prema tome je valja prikladno oblikovati i kod nje djelatno sudjelovati. U misnoj žrtvi svagdano obnavljamo svoje prikazanje Gospodinu.

Sakramenat pomirenja »obnavlja i krijeći temeljni dar obraćenja što ga primamo kod krštenja«.¹⁶³ Uvelike utječe na rast duhovnog života. Preporuča se i zajedničko slavljenje tog sakramenta, ali ispovijed unatoč tome ostaje osobni čin.

Molitva časoslova nastavlja Kristovu molitvu u Crkvi, »štoviše, to je molitva koju Krist sa svojim Tijelom upravlja Ocu« (SC 84). Ona je službena molitva Crkve i Krista u njoj. Časoslovom Crkva »bez prestanka hvali Gospodina i posreduje za spasenje svega svijeta« (SC 83). Moleći časoslov »dionici smo najveće počasti Kristove Zaručnice jer, slaveći Boga, stojimo pred Božjim prijestoljem u ime Majke Crkve« (SC 85). Molitva časoslova nije samo »javna molitva Crkve već i izvor pobožnosti i hrana za osobnu molitvu« ali se kod toga mora »duh slagati s glasom« (SC 90). Sudjelovanje u moljenju časoslova odličan je način da idemo za Kristom moliteljem. Isus, koji se uključio u molitveni red svoga vremena, često je molio iste molitve što ih mi danas molimo u časoslovu. Radi se prije svega o psalmima.

4. Važnost čisto kontemplativnog života. Balthasar veli: »Kršćanin, koji se odluci za kontemplativni život, stupa u središte Crkve«.¹⁶⁴ Odluka o kontemplativnoj dimenziji redovničkog života (br. 25) kaže:

»Onima koji su pozvani na čisto kontemplativni život valja priznati da su 'jedno od najdragocjenijih blaga Crkve. Po posebnoj su Božjoj milosti izabrali bolji dio.'¹⁶⁵ To je dio molitve, šutnje, kontemplacije, isključive ljubavi prema Bogu i potpunog posvećenja njegovoj službi... Crkva uvelike cijeni njihov duhovni doprinos¹⁶⁶...«

S osjećajem, dakle, za stvarnost moraju proživljavati tajnu 'pustinje', kamo ih je doveo njihov 'izlazak'. To je mjesto gdje se, iako u borbi s napastima, susreće nebo i zemlja, kako kaže predaja, gdje svijet, suha zemlja, postaje raj... i gdje čovještvo dostiže svoju punoću.

Stoga moramo reći: 'Ako su kontemplativci negdje u srcu svijeta, još su u srcu Crkve'.¹⁶⁷ Odluka o misionar-koj djelatnosti Crkve čak tvrdi da kontemplativni život spada u potpunu nazočnost Crkve i potiče da se posvuda uvede, a posebno u misijama» (CD 15,69).

Kako služimo evangelizacijom i dobrotvorstvom?

»Idite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svem stvorenju« (Mk 16,15).

Kad idemo za Kristom već time težimo da sudjelujemo u njegovom otkupiteljskom djelu. Sa svoje strane dopunujemo »što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu« (Kol 1,24).

Tko ljubi Krista, ljubi i njegovu braću i sestre te stoga nastoji da bi i oni išli za Njim. Tko ljubi Krista, ljubi i njegovog Oca. Tko ljubi nebeskog Oca, ne može mu biti svejedno kako je s njegovom djecom, s njegovim sinovima i kćerima. Želi im pomagati da bi postali što vjernijom Božjom djecom. Tko ljubi Krista, trudit će se da ni za koga ne bude Kristova krv uzalud prolivena. Ako u nama nema tog zanimanja, znak je da s našom ljubavlju prema Kristu nešto nije u redu.

Sakramenti nas krštenja, potvrde i euharistije osposobljavaju za djelatne udove Kristovog otajstvenog Tijela. Redovničko zavjetovanje i svećeničko ređenje su tu zadaču još povećali. Trebamo još više nego ostali kršćani, biti žive i plodne loze na trsu-Kristu. Za nas, kao žive i djelatne udove Kristovog otajstvenog tijela, vrijede Pavlove riječi: »I ako trpi jedan ud, trpe zajedno svi udovi; a ako se slavi jedan ud, raduju se zajedno svi udovi« (1 Kor 12, 26). Ako je neki redovnik ili svećenik svet, time je svetija cijela Crkva. Svaki živi organizam mora rasti i obnavljati se, inače je osuđen na propast. Rast i obnavljanje u jednom dijelu organizma utječe na čitav organizam i oživljava ga.

Drugi vatikanski sabor je naglasio »da je cijela Crkva misio-narska, a djelo evangelizacije temeljna dužnost Božjega naroda« (AG 35) i da »je svim vjernicima dužnost da surađuju na rastu i širenju njegova Tijela, da ga što prije dovedu do punine« (AG 36).

Ako to vrijedi za sve kršćane, tim više vrijedi za nas svećenike i redovnike. Svećeničko je ređenje u posebnom smislu sudioništvo u Kristovu svećeništvu. Crkva je potvrdila redovnička pravila i konstitucije, prihvatile naše zavjete, zato smo posebno u njezinoj službi. Mi redovnici pripadamo karizmatičnoj strukturi Crkve. Karizma je po svom određenju dar Duha Svetoga na korist Crkve, dakle usmjerena je k apostolatu, barem u najširem smislu. U koncilskom dekretu o pastirskoj službi u biskupa rečeno je:

»Svi redovnici dužni su svaki prema svom pozivu živo i marljivo raditi na izgradnji i porastu cijelog otajstvenog Tijela Kristova i na dobro mjesnih Crkava.

Te su ciljeve dužni promicati prije svega molitvom, činima pokore i primjerom vlastitog života. Ovaj Sveti sabor ih svom dušom potiče da ta duhovna djela sve više cijene i da u njima nastoje neprestano napredovati. Ali također, imajući pred očima vlastitu narav svakog pojedinog reda, neka se zalaganjem daju i na vanjska djela apostolata« (CD 33).

2. Apostolski poticaj pape Pavla VI. na evangelizaciju.

Papa u tom dokumentu (Evangelii nuntiandi) kaže: Isus »je prvi i najveći blagovjesnik. Ostao je takav do kraja: do dovršenja, do žrtvovanja zemaljskog života« (br. 7). U Isusovo evangelizacijsko djelovanje spadaju »svi vidovi njegova Otajstva: samo utjelovljenje, čudesa, naučavanje, okupljanje učenika, slanje Dvanaestorice, križ i uskrsnuće« (br. 6). U Isusovo su evangelizaciji bili posebno naglašeni kraljevstvo Božje i spasenje. Za Isusa je kraljevstvo Božje »tako važno da u usporedbi s njime sve postaje »ostalo« koje se »nadodaje«.¹⁶⁸

Jedino je Kraljevstvo dakle nešto posvemašnje a sve drugo tek s obzirom na nj dobiva vrijednost« (br. 8). »Kao srž i središte svoje Radosne vijesti Krist naviješta spasenje, taj velik dar Božji koji je oslobođenje od svega što čovjeka tlači, no koji je poglavito oslobođenje od grijeha i zloga« (br. 9).

»Naviještanje kraljevstva Božjeg Krist je izvršio neu-mornim propovijedanjem riječi o kojima je rečeno da se nešto takvo nikada nije čulo (br. 11)... On ujedno ostvaruje taj navještaj uz nebrojene znaće koji kod mnoštva izazivaju zaprepaštenost i u isto vrijeme ga vuku k njemu da ga vidi, da ga čuje, da mu se prepusti kako bi ga preobrazio: iscijeljeni bolesnici, vino postalo od vode, umnoženi kruh, životu vrećeni mrtvaci... Stoga on ispunja svoju objavu dopunivši je i pot-vrdivši je svime u čemu se je očitovao, rijećima i djeli-ma, znakovima i čudesima, osobito pak svojom smr-ću, svojim uskrsnućem i slanjem Duha istine« (br. 12).

Crkva, koja se i sama »rađa evangelizacijskim djelovanjem Isusa i Dvanaestorice« (br. 15) nositeljica je evangelizacije i mora evanđelje naviještati. »Navijestiti evanđelje znači unijeti Radosnu vijest u svaku ljudsku sredinu i u tom srazu samo čovječanstvo iznutra preobraziti, učiniti ga novim« (br. 18).

Kraljevstvo Božje i spasenje »svaki čovjek može primiti kao milost i milosrde no, u isto vrijeme, svatko ih mora i si lom osvojiti – pripadaju silovitim, kaže Gospodin¹⁶⁹ – kroz tegobe i patnje, živeći prema evanđelju, odričanjima i po križu, u duhu blaženstava. No prije svega, svatko do njih dolazi posvemašnjim nutarnjim obraćenjem koje evanđelje naziva 'metanoja', a ta riječ znači temeljiti preokret, duboku promjenu u shvaćanju i u srcu« (br. 10).

»Evangelizacija će uvijek, kao temelj, srž i u isto vrijeme najviši domet svog dinamizma, također jasno razglašavati da je u Isusu Kristu, Sinu Božjem koji postade čovjekom, koji je umro i uskrsnuo, kao dar milosti i Božjeg milosrđa svakome čovjeku ponuđeno spasenje« (br. 27).

3. Harmonija redovničkog apostolata s kontemplacijom. Dekret za redovnike kaže da »u Crkvi ima mnogo redovničkih, i kleričkih i laičkih, ustanova koje se posvećuju različitim djelima apostolata. Prema milosti koja im je dana, one imaju različite darove: dar posluživanja, da služe; dar poučavanja, da poučavaju; dar tješenja, da tješe; dar dijeljenja, da daju darežljivo; dar milosrđa, da ga čine radosno.¹⁷⁰ 'Milosni su darovi različiti, ali isti je Duh' (1 Kor 12,4)« (PC 8).

U svojem životu više puta osjetimo napetost između molitvenog života i obveza u redovničkoj zajednici, te između izričitog apostolata i dobrotvorstva. Obilje apostolskih djela mnogi doživljavaju kao zapreku za svoj duhovni život. Drugi u zajedničkim molitvama i drugim dužnostima u redovničkoj zajednici vide smetnje za neometanu evangelizaciju. Bogu posvećena osoba, ako je iskrena sama sebi, brzo opazi da bez dobre molitve nije moguće biti dobar apostol. Apostolat molitve je ispred apostolata pravne vanjske djelatnosti. Kod toga valja uzeti u obzir karizmu svake ustanove a ujedno i ljestvicu vrednota na čijem je vrhu ljubav prema Bogu i bližnjemu.

Između molitvenog života i uopće života u zajednici s jedne te između evangelizacije s druge strane treba naći harmoniju. Koncil nas uči, da članovi bilo koje ustanove »treba da spajaju kontemplaciju, po kojoj se umom i srcem sjedinjuju s Bogom, s apostolskom ljubavlju koja ih goni da se suradnjom uključe u djelo otkupljenja i šire kraljevstvo Božje« (PC 5). Nadalje koncil one, koji se zavjetuju evanđeoskim savjetima, potiče »neka iznad svega traže i ljube Boga koji nas je prvi ljubio, i neka u svim životnim okolnostima njeguju život s Kristom u Bogu sakriven. Odatle izvire i svim žarom pokreće ljubav prema bližnjemu za spasenje svijeta i za izgradbu Crkve. Ta ljubav treba oživljati i upravljati cjelokupnom provođenje evanđeoskih savjeta« (PC 6).

Temelj se harmonije između kontemplacije i apostolske ljubavi sastoji prije svega u traženju i njegove volje. U samu narav ustanova, koje su posvećene apostolatu i dobrotvorstvu, spadaju obje prvine: molitveni život, apostolsko i karitativno djelovanje. Tu vrijedi načelo: »Treba da cjelokupni redovnički život članova bude prožet apostolskim duhom, a sva apostolska djelatnost oblikovana redovničkim duhom« (PC 8).

Komu je iskreno samo do toga što od njega hoće Bog, znat će oboje spajati. Njegova će molitva utjecati na apostolat, a i njegov će ga apostolat poticati na sve žarču molitvu. Ovu harmoniju postižu oni koji »žive samo za Boga«, koji su sav svoj život »posvetili službi Boga« (PC 5), koji »prije svega traže i ljube Boga« (PC 6). Boga valja naći u svakoj stvari, u svakoj molitvi i u svakom radu. Ne radi se o tome da nam jedno oko bude upereno na Boga, a drugo na rad. S obraćenjem valja stupiti k Bogu i ostati u njemu ne samo za vrijeme

molitve već i u raznim vanjskim apostolskim djelatnostima. Čitavo naše biće i sva naša djelatnost združeni su i podređeni Bogu koji sve vodi.

Kod apostolata je i dobrotvorstva potrebna osobna povezanost s Kristom, valja što vjernije ići za njim. U njemu ćemo naći harmoniju molitve i izričitog apostolata: »Zato da članovi u prvom redu odgovore svom pozivu – to jest da nasljeđuju Krista i služe samome Kristu u njegovim udovima – njihova apostolska djelatnost treba proizlaziti iz intimnog jedinstva s njim« (PC 8). Na taj se način temelj spomenute harmonije nalazi u što svjesnjem združenju s Kristom. Sam Krist apostolski kroz nas djeluje kao što kroz nas i moli. On po nama naviješta evanđelje, dijeli duhovna dobra i ljude svestrano spašava.¹⁷¹

Sabor želi »da samostani budu rasadišta (seminaria) za izgradnju kršćanskog naroda«. A za one kuće u kojima žive monasi vrijedi: »Glavna je služba monaha da unutar samostanskih zidova vrše poniznu i plemenitu službu božanskom Veličanstvu« (PC 9). S obzirom na laički redovnički život Sabor kaže da je »koristan za pastirsку zadaću Crkve u odgoju mladeži, u dvorbi bolesnika i u drugim vrstama služenja« (PC 10). Za članove svjetovnih ustanova vrijedi: »Neka svi oni osobito nastoje oko posvemašnjeg predanja samog sebe službi Božjoj po savršenoj ljubavi, a njihove ustanove neka čuvaju svoju vlastitu i posebitnu narav, to jest svjetovnu, da bi tako uspješno i svagdje – u svijetu i kao iz svijeta – mogli provoditi apostolat, radi čega su i osnovani« (PC 11).

4. Neki praktični posljetci. Ustanove, koje su po svojoj karizmi izričito apostolske, nastojat će da sebi svojstven apostolat i izvršuju. Za takav će apostolat članovi ustanova biti dovoljno izobraženi i svestrano osposobljeni: duhovno, teološki, pastoralno, pedagoški. Sabor nas potiče: »Sve ustanove neka sudjeluju u životu Crkve i neka prema svojoj vlastitoj naravi prihvate kao nešto svoje te svim silama promiću njezine pothvate i ciljeve na biblijskom, liturgijskom, dogmatskom, pastoralnom, ekumenskom, misijskom i socijalnom području« (PC 2c). Najuspješniji će biti u onom apostolatu koji je u skladu s karizmom njihove ustanove, jer će njihovo djelovanje pomagati Duh Sveti.

Isus je navijestio: »Primit ćete snagu Duha Svetoga, koji će sići na vas, i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji, i sve do kraja zemlje« (Dj 1,8). Pravo na navještanje evanđelja je u snazi Duha Svetoga, a ta je snaga u omjeru sa svetošću navjestitelja. S takvom je snagom nastupio apostolat Petra na blagdan Duhova i za Krista pridobio tri tisuće vjernika (usp. Dj 2,37.41). Navjestitelj je osobno oduševljen, zahvaćen Kristom, njegovom ljubavlju i ljubavlju Duha Svetog.

Redovnikova snaga navještanja ovisi o njegovoj molitvi. Bez molitve ne možemo biti Kristovi svjedoci. Naše se prijateljstvo s Isusom i njegovo nasljedovanje učvršćuje nadasve molitvom. U molitvi na duhovni način gledamo Isusa, dotičemo ga se, slušamo ga i od njega dobivamo duhovnu snagu. Posebnu apostolsku snagu ima molitva članova kontemplativnih ustanova.

Naša je apostolska snaga ovisna o našoj spremnosti na žrtve i trpljenja. Kristova otkupiteljska snaga i najuspješnije navještanje potječe od njegova križa. Ni s nama ne može biti drukčije. Apostoli, nakon podnesenog trpljenja u tamnici i nakon udaraca »odu ispred Vijeća, radosni što bijahu dostojni podnijeti pogrde za Ime. I svaki su dan u hramu i po kućama naprestance učili i navješćivali Krista, Isusa« (Dj 5,41s). Propovijedanje je apostola Pavla pratilo mnogovrsno trpljenje.¹⁷²

Naša navještajna snaga u velikoj mjeri ovisi od jedinstva koje vlada u našim zajednicama. Ako smo u jedinstvu i ljubavi, među nama je On koji nam je sa sigurnošću obećao: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana, u moje ime, tu sam i ja među njima« (Mt 18,20). Nazočni Isus naviješta preko nas. U velikosvećeničkoj je molitvi Isus na Veliki četvrtak molio Oca za učenike: »Da svi budu jedno... te svijet uzvjeruje da si me ti poslao« (Iv 17,21). Ako između sebe ne budemo složni, svijet nam neće vjerovati. Tu se najprije radi u jedinstvu u našim skupinama, a zatim i o jedinstvu između različitih skupina.

Apostolska djelatnost Bogu posvećenih ovisna je od značenja njihova osobnog iskustva, opće i posebne izobrazbe, kulture srca, sposobnosti razgovaranja sa svakim čovjekom, prilagodljivosti svakom čovjeku i stanju.

Budući da je redovnička karizma, kao plod djelovanja Duha Svetoga, uvijek dinamična i kreativna, redovnici smo u pastoralnom djelovanju još posebno pozvani da tražimo nove putove.

Što je tu navedeno za redovničke ustanove, većina ih vrijedi i za svećenike.

U kojem smo smislu proroci?

»*Tada Jahve pruži ruku, dotače se mojih usta i reče: Evo u usta tvoja stavljam riječi svoje. Gle: postavljam te danas nad narode i Kraljevstva, da istrebljuješ i rušiš, da zatireš i ništiš, da gradiš i sadiš*« (Jer 1,9s).

1. Tko je prorok? Prorok je čovjek koji govori o Bogu, a ne o sebi. Ponizan je, sav usmjeren prema Bogu, u službi njegove riječi koju posreduje. Bog je uvijek odabirao proroke između nižih i poniznih. Mojsije je bio bjegunac, Amos pastir, isto tako David, zadnji od Ješejevih sinova, Jeremija je imao poteškoća s izgovorom, Ivan Krstitelj je bio »glas vapijućeg u pustinji«, apostoli obični ribari.

Bog je proroke odabirao, pozivao, posvećivao i slao. Dosta se sjetiti Abrahama, Mojsije, Jeremije, Jone, apostolâ. Mojsije se skanjivao, Izaija je bio spremjan na sve, Jeremija prigovarao, Jona čak pobjegao; Petar, Andrija, Jakov i Ivan su odmah otišli za Isusom. Svi su proroci u sebi nosili svijest da ih je pozvao i poslao sam Bog.

Proroku je govorio Bog. Prorok Božju riječ sluša, prihvata je, usvaja u se i sam se u nju pretvara. Na taj način Božja riječ postaje živa, utjelovljena, vidljiva. Bog svoje riječi stavlja na prorokova usta kako je zapisano o proroku Jeremiji. Još prije ih je položio u njegovo srce. Samo tako je moguće da prorok i apostol nastupa s takvim nutarnjim uvjerenjem, s takvom ljubavlju i nutarnjom snagom.

Prorok mora naviještati. Tko ne osjeća nutarnju potrebu da Božju riječ naviješta, taj je nije usvojio, ona nije postala dio njega, nije se sam pretvorio u tu riječ. Pravi se prorok tako izjednači s Božjom riječi da je mora naviještati, inače bi zanijekao sama sebe. Ne zaustavlja ga ni ne znam kako veliko

zanijekao sama sebe. Ne zaustavlja ga ni ne znam kako veliko suprotstavljanje. Apostol je Pavao kazao: »Doista, jao meni, ako evanđelja ne navješćujem« (1 Kor 9,16). Prorok naviješta Božju volju, koja je često drukčija od volje ljudi. Zato ga ljudi više puta progone, ali se prorok baš ničim ne da ustrašiti. Petar i Ivan su Velikom vijeću odgovorili: »Sudite, je li pred Bogom pravo slušati radije vas nego Boga. Mi, doista, ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo« (Dj 4,19s).

Prorok naviješta snažno. Isus je svojom riječju činio čudeša i obraćao ljudi. Prorokova riječ ljudi uznemiri da uđu u se, ostave put grijeha i vrate se Bogu. Takvu je snagu, snagu Duha Svetoga, imao Petrov govor na duhovski blagdan: »Pouzdano, dakle, neka znade sav dom Izraelov da je toga Isusa, kojega vi razapeste, Bog učinio i Gospodinom i Kristom«. Kada to čuše, duboko potreseni rekoše Petru i drugim apostolima: »Što nam je činiti, braćo?« Petar će im: »Obratite se i svatko od vas neka se krsti u Ime Isusa Krista da vam se oproste grijesi, i primit ćete dar, Duha Svetoga« (Dj 2,36-38).

Prorok više puta riječju ili svojim životom naviješta buduće stvari koje će se dogoditi na zemlji. Ovo vrijedi za starozavjetne i novozavjetne proroke, iako to naviještanje ne spada nužno na proročku službu. Tako Izaija naviješta da će u mesijanskim vremenima: »Vuk prebivati s jagnjetom, ris ležati s kozlićem, tele i lavić zajedno će pasti, a djetešće njih će voditi« (11,6). Isus je naviještao nebesko veselje prispoljnom o svadbi.¹⁷³ Apostol je Ivan u Otkrivenju navijestio kao »Božje prebivalište s ljudima« (21,3s).

2. U kakvom smo smislu mi proroci? Proroci smo toliko koliko ispunjavamo uvjete koje važe za proroke a koji su upravo navedeni: Ako idući za Kristom u svoj poniznosti odaberemo Božju riječ, posebice Kristovo evanđelje, za svoje temeljno životno pravilo, po kojem ćemo usklađivati sav svoj život i svoje djelovanje. Srž je evanđelja ljubav prema Bogu i bližnjemu. To je i naš program. Na taj način s Božjom pomoću postajemo živa Božja riječ, živo evanđelje, neprestano naviještanje radosne vijesti.

Naš se život razlikuje od života drugih ljudi. Plivamo protiv struje. Protivimo se svemu što je iskrivljeno i postalo preplitko, a obnovu počinjemo od sebe. Ljudima koji ne

vjeruju u Boga, Boga naviještamo svojim životom; onima koji žive u mržnji svjedočima o Božjoj ljubavi; onima koji se klanjaju stvorenjima kao Bogu pokazujemo da je jedina absolutna vrednota samo Bog; ljudima, koji su za svoje središte odabrali spolna uživanja, svojim čistim životom svjedočimo da je spolnost u službi čovjeka a ne čovjek u službi spolnosti; onima, koje zagovaraju absolutnu slobodu i neovisnost čak i od samoga Boga, posluhom naviještamo da je spas i oslobođenje čovjeka samo u ovisnosti o Bogu, koji je samo sloboda i izvor naše slobode.

Ako živimo u skladu sa svojim zvanjem, naviještamo kakvo bi čovječanstvo moralo biti. Gdje se nalazimo, tu ostvarujemo kraljevstvo Božje, koje nije samo buduća već djelomice i sadašnja stvarnost. Ako smo otvoreni za Božje djelovanje u nama, proročki naviještamo kakav bi čovjek imao biti prema Božjoj zamisli.

Proroci smo i zato jer naviještamo kakav će biti budući svijet nakon drugoga Kristovog dolaska. Tek tada će se kraljevstvo Božje obistiniti u potpunosti. Tek tamo će čovjek biti posve Božji i posve slobodan, pun ljubavi prema Bogu i bližnjemu, u punom zajedništvu s Bogom i između sebe. Naš život djelomično predstavlja buduće zbivanje drugoga Kristovog dolaska i njegova vječnog kraljevanja. Doživljavamo ga ovisno od naše srdačne povezanosti s njime.¹⁷⁴

Kako sjedinjujemo svećenstvo s redovništvom?

»Redovnički svećenici, koji se posvećuju za svećeničku službu da i oni budu skrbni suradnici biskupskog reda, danas mogu biskupima biti od još veće pomoći poradi povećanih potreba duša. Zato treba naglasiti kako na neki način pripadaju dijecezanskom kleru, ukoliko sudjeluju u dušobrižničkoj službi i u djelima apostolata pod vlašću biskupa« (CD 34).

1. Nekada. U početku monaštva nije bilo povezano sa svećenstvom. Monasi su bili laici i k misi su išli van samostana zajedno s drugim vjernicima, i to nedjeljom i možda još jedanput kroz tjedan. Tada još nije bilo zasebnih misa, već su se sve misne žrtve slavile uz sudjelovanje naroda. Kada su

zbog sve većeg broja monaha i na samostane počeli gledati kao na »župe«, slavila se je misna žrtva i u samostanu.

Više puta monasi zbog velike udaljenosti nisu mogli k misići u crkvu skupa s drugim vjernicima. U takvim bi slučajevima potražili svjetovnog svećenika koji je dolazio služiti nisu u njihovu crkvu ili kapelu. Tako je bilo u samostanima sv. Pahomija koji nije htio primiti svećeničko ređenje.

Za svećenike su se počeli zaređivati poglavari monaha, i to prije na Istoku negoli na Zapadu. Na Istoku su već u 5. stoljeću redovnički poglavari većinom bili svećenici ili đakoni, no bilo je i dosta laika. U 6. st. su skoro svi poglavari također i svećenici. Na Zapadu je razvoj bio polaganiji, te imamo slučajeva još u 9. st. da opat nije bio svećenik. Rimska je sinoda god. 826. naredila da opati budu svećenici. Od 9. st. dalje opati su ujedno i svećenici.

Često se događalo da je Crkva za svoje duhovno pastirstvo kao kandidate svećeničke ili biskupske izabirala iz monaških redova. Sv. Bazilije Veliki i sv. Martin iz Toursa postali su biskupi kao monasi. Papa Grgur Veliki, sam benediktinski monah, prvi monah na papinskom prijestolju, dopuštao je svećenička i biskupska ređenja monahâ za vanjske crkvene potrebe. Bilo je za to potrebna i suglasnost opata, u čiji je samostan spadao monah koji je bio određen za svećeničko ili biskupsko ređenje.

Nekako sredinom 5. st. počela se uvoditi praksa da su samostanske zajednice imale svećenika iz svoje sredine, ali su se poglavari tome još uvijek protivili. U 6. st. su se na Istoku i Zapadu monasi redili za svećenike, ali u dosta ogrnaičenom opsegu, za potrebe redovničke zajednice. sami opati u vrijeme pape Grgura Velikog većinom nisu bili svećenici. U Engleskoj, kamo je Grgur Veliki poslao misionare, opati su bili svećenici, što je tamo već tada postalo pravilom. Zasluga za to, da su samostanske zajednice doobile svećenike i đakone iz svojih monaških redova, ide caru Justinianu i opatu Benediktu, koji vjerojatno nije bio svećenik. Justinian je god. 539. odredio da svaka monaška crkva mora imati 4 ili 5 starijih monaha klerika (svećenika, đakona, podđakona i 1 ili 2 čitača). Sv. Benedikt je u svojem Pravilu odredio uvjete uz koje se može u samostan primiti svjetovni svećenik (pogl. 60). Osim toga govori i o mogućnosti da monah postane svećenik ili đakon i

u tom slučaju nek opat »od svojih monaha izabere onoga koji je dostojan vršiti svećeničku službu« (62,1).

Dugo je vladalo načelo: za svaki samostan 1 svećenik, 1 đakon, 1 podđakon, 1 ili 2 čitača. Oko god. 800. po samostanima su bila 2 do 4 monaha svećenika, a negdje ih je već preko polovice imalo svećeničko ređenje. Povećavanje su broja zaređenih monaha pospješivale ove činjenice: svečano bogoslužje, sve veći broj misnih slavlja, sve više crkava, mise za razne namjene i skupine, mnogo misa za pokojne, izgovanje misa iz pobožnosti, slavljenje sakramenta pomirenja što su ga sve češće primali, razne pastoralne djelatnosti izvan samostana.¹⁷⁵

U 9. st. je u većini samostana broj monaha klerika već dosta veći od monaha laika. Samostani su sve više postajali središta kršćanskog života. Ljudi su za misu dolazili u samostanske crkve. U 7. st. je posvuda uvedene svagdanja konvencionalna misa. U 9. st. joj se pridružila još jutarnja misa. Svi su misili i zasebno. Zato su po crkvama bili brojni oltari. Upravo zbog mogućnosti da misu mnogi su monasi željeli postati svećenici. Dokumenti govore da su već u 8. i 9. st. neki svećenici misili više puta na dan. Izgleda da je ta praksa bila i slijedećih stoljeća.

2. *Danas.* Radi se o spajanju dviju karizmi u jednoj osobi: redovničke i svećeničke. Redovnički svećenik svoje reovništvo živi na svećenički način, a svoje svećeništvo na redovnički način. U redovničkom je svećeniku posebno povezano svećeničko i redovničko posvećenje. Redovništvo sa sakramentalnom milošću i svećeničkim djelatnostima, posebno prinošenjem najsvetije misne žrtve, redovnika dublje povezuje s Kristom svećenikom i žrtvom, te ga po njemu oblikuje i tako pridonosi redovnikovu rastu u svetosti. Ujedno redovnička karizma oblikuje, posješuje i usmjerava apostolsku djelatnost redovničkog svećenika.

Tko ima obje karizme, za njega je njihovo združenje u jednoj osobi po Božjoj volji. Ujedinjavanje obiju karizmi predstavlja obogaćenje za Crkvu i za redovništvo, jer je posebno izrazit način kako se ide za Kristom svećenikom, djevičanskim, siromašnim i poslušnim do smrti na križu. Redovničko posvećenje nek po zavjetovanju bude za redovnika

svećenika duša, hrana i snaga za njegov svećenički život, a redovnički život nek mu bude odraz svećeničkog posvećenja. Tako se neće događati da bi radi svećenstva stupilo u pozadinu njegovo redovništvo. Nikakvo Božje djelo ne poništava drugo Božje djelo, nijedna karizma ne potkopava drugu karizmu. Ako bi se to dogodilo, krivnja je na čovjekovoj strani. Redovnik ostaje redovnik pa nek je u vanjskom apostolatu još toliko zaposlen.

»*Redovnici koji su uključeni u vanjski apostolat neka budu prožeti duhom vlastitog reda i neka ostanu vjerni redovničkom opsluživanju i podložnosti prema vlastitim poglavarima. I sami biskupi neka ne propuste poticati redovnike na ovu obvezu*« (CD 35,2).

»*U obavljanju izvanjskog apostolata redovnici su podložni i svojim poglavarima i moraju ostati vjerni stezi ustanova; sami biskupi, ako je potrebno, neka ne propuste zahtijevati izvršenje te obvezе*« (Zakonik kanonskoga prava, kan. 678 § 2).

Koja je razlika između redovništva i svećenstva?

»*Svećenik svojom osobom zastupa prije svega Glavu Crkve pred njegovim Tijelom i stoga se svojom egzistencijom mora po mogućnosti prilagođavati egistenciji Crkve. Čovjek u staležu evanđeoskih savjeta zastupa prije svega Tijelo, zaručnicu Crkve, kvas je u Božjem narodu. Želio bi postići da privola cijele Crkve po mogućnosti postane jednaka Marijinom privoli, koja opet za sebe ima uzor u svome Sinu. 'Razosobljenje' čovjeka u staležu savjeta nije toliko služenje Crkvi, kako je to kod svećenikova služenja, već služenje same Crkve. Život je po evanđeoskim savjetima manje pomagalo za osobne naume pojedinca koji teži k 'savršenstvu', nego je radije izraz onoga što bi morala Crkva u svojoj čistoći biti i djelovati, kako bi ono što joj uvijek posredovanjem svećenikâ pridolazi, što moguće susretljivije primala*.¹⁷⁶

Iako su oba staleža međusobno sroдna, ipak među njima ima i razlika, osobito različitih naglasaka. Kod redovništva su u prvom planu evandeoski savjeti, kod svećenstva crkvena služba. Kod redovništva je naglašeno da valja ići za Kristom radikalno, kod svećenstva da se upriliči Kristu svećeniku. Kod redovnika je u prvom planu težnja za svetošću, a svećenik želi biti spremno oruđe u izvršavanju Kristove trojne službe. Zavjetujući evandeoske savjete posvećena osoba želi biti s Crkvom i u Crkvi zaručnica Krista zaručnika, a svećenik u svojoj crkvenoj službi zastupa Krista kao Glavu. Kod redovnika je naglašen osobni prijateljski odnos prema Kristu, a kod svećenika onaj suradnika na ostvarivanju kraljevstva Božjega. Redovnička je osoba posvećena po zavjetima, a svećenik po sakramantu svetog reda.

Redovničkom su i svećeničkom staležu zajednički: temeljna usmjerenošć prema Kristu i da radikalno idu za njim. Članovi obaju staleža sve ostavljaju i idu za Kristom. Radi se o dva oblika jednog samog crkvenog staleža s pravom izbora, a oba potječu iz Kristova staleža i u njega uviru. Redovništvo se i svećenstvo između sebe dopunjaju. Oba služe Bogu i ljudima. Ovo dokazuje i crkvena povijest. Profesor Anton Strukelj u svojoj dizertaciji ovako sažimlje Balthasarovu misao o tome:

»Bazilije Veliki i Augustin su biskupi koji stoje usred toga crkvenog života. Oba su napisala velika redovnička pravila. Najveći crkveni muževi kao Atanazije, Efrem, Grgur Nazijanski, Jeronim, Ambrozije, Maksim Priznavalac, Grgur Veliki su sami bili monasi ili prijatelji monahâ. Ovi velikani nikad ne osjećaju kakvu napetost ili provaliju između života sa zavjetima i apostolskog stanja u crkvenoj hijerarhiji.«¹⁷⁷

II.

**KORIJENI POSVEĆENOGL HODA
ZA KRISTOM**

7. GOSPODINOVE RIJEČI I PRIMJERI

Kako je naš život utemeljen u Kristu?

»Evandeoski savjeti Bogu posvećene čistoće, siromaštva i poslušnosti, utemeljeni na Gospodinovim riječima i primjerima, preporučeni su od apostola i otaca, crkvenih naučavatelja i pastira« (LG 43; usp. PC 1,15).

»Redovnički stalež odvažnije nasljeđuje i u Crkvi trajno ponazočuje onaj oblik života što ga Sin Božji prigrlj došavši na svijet da vrši volju Očevu, i koji ponudi učenicima koji podoše za njim« (LG 44).

Drugi se dio knjige svećenstvu neizravno obraća, većinom je posvećen onima koji žive prema zavjetovanju triju evandeoskih savjeta čistoće, siromaštva i poslušnosti. Svećenici iz samog sadržaja mogu izluštiti u kojem smislu ovo vrijedi i za njih. Zaciјelo vrijedi barem toliko koliko se i njih tiču evandeoski savjeti i radikalni život po evanđelju idući za Kristom.

Isus je ustanovio Crkvu i pojedine sakramente. Pošto je on utemeljio kršćanski život, s njim je utemeljio i redovnički život, tā redovnički je život radikalni kršćanski život.

Redovnički je stalež, prema nauku Drugog vatikanskog sabora, utemeljen na Gospodinovim riječima i primjerima. Mi redovnici nasljeđujemo Isusov život u djevičanstvu, siromaštву i poslušnosti. Utemeljitelji su redova, pod vodstvom Duha Svetoga i Crkve na temelju Kristovog evanđelja, za sebe i za svoje sumišljenike odabrali poseban način života, što ga koncil naziva redovničkim staležom.¹⁷⁸ Još važniji od nauka je Isusov primjer, njegov život. Koncil redovnički stalež povezuje s Isusovim djevičanstvom, siromaštвom i poslušnošću. Sve je to on živio u tjesnom združenju s Ocem i radi Oca. Vladimir Truhlar je u »Leksikonu duhovnosti« izrazio posebnu distinkciju:

»Krist je doista živio u siromaštву, čistoći i poslušnosti ali to što je on govorio i činio nije siromaštvo **redovnikâ** (sa zavjetovanjem), poslušnost **redovnikâ** (pod ljudskim poglavarem), čistoća **u strukturi redovničkog života...** Iz nekog (zaista ne svestranog) gledanja

nastao je običaj da se konkretnoj praksi siromaštva čistoće i poslušnosti, kako se razvila unutar redovničkog života, daje ime 'prakse evanđeoskih savjeta'. Strogo uzeto, takav 'poseban način', po kojem bi se u redovničkom životu ostvarilo siromaštvo, čistoća i poslušnost, evanđelje nigdje ne izražava: nigdje ne govori o redovničkom siromaštvu, o redovničkoj poslušnosti, o redovničkom celibatu s njegovom crkvenom funkcijom. O toj se praksi može najviše reći da je 'utemeljena na Gospodinovim riječima i primjerima' (LG 43), ali to ni na jedan način ne znači formalnu jednakost... No tko će tvrditi da je Isus živio siromaštvo redovničkog života (sa zavjetom siromaštva), poslušnost redovničkog života (sa zavjetom djevičanstva)?» (LD 181, 183, 516s).

Stvarno se radi o popriličnoj razlici između Kristovog života i života redovnika i redovnice. Krist nije položio zavjete djevičanstva, siromaštva i poslušnosti pod ljudskim poglavarem. Njegov je poglavar bio Otac. Ni u uporabi stvari nije bio ovisan o poglavaru kao što je to redovnik. U zajednici je apostolâ on imao ulogu poglavara. Između Kristovog i redovnikovog djevičanstva, siromaštva i poslušnosti radi se samo o **bitnoj** jednakosti. No i to je dovoljno da smijemo govoriti o **evanđeoskim** savjetima, o njihovoj utemeljenosti u evanđelju, u Isusu Kristu samome. Crkva, u snazi od Krista joj dane vlasti i po nadahnuću Duha Svetoga, potanje određuje sadržaj i način izvršavanja tih savjeta, kao što to odlučuje i na drugim područjima, npr. određujući obrede za pojedine sakramente. Krist nije uzor samo za redovnika i redovnicu već i za svećenika i laika.

Kako je naš život utemeljen u Novom zavjetu?

»U bezuvjetnom su hodanju za Kristom više ili manje u klici skriveni pojedini evanđeoski savjeti i o njima se s vremenom polagano počelo izričito raspravljati.«¹⁷⁹

Balthasar, koji je zapisaо te riječi, kod traženja biblijskih temelja redovničkog života spominje Isusov poziv apostolima i drugim učenima da ga bezuvjetno slijede. Isus je time privukao učenike da sve ostave i za njim krenu.

Kod pojedinih sakramenata obično tražimo Isusove riječi kojima je ustanovio dotične sakramente. Znamo da je sakramenat euharistije ustanovio na posljednjoj večeri riječima: »Ovo činite meni na spomen« (Lk 22,19; usp. 1 Kor 11,24s), a sakramenat pomirenja riječima: »kojima otpustite grijehu, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im« (Iv 20,23). Tu se radi o Isusovoj *izričitoj* ustanovi obaju sakramenata. A u Novom zavjetu ne možemo naći Isusove izričite riječi kojima je ustanovio sve sakramente, a ipak je vjerska istina da je on ustanovio sve sakramente. Tako isto i za redovnički stalež – koji inače pripada Crkvenoj sakramentalnosti, ali ne među sedam sakramenata – nigdje nema jasnih Isusovih riječi: »Živite zajedno u čistoći, siromaštvu i poslušnosti!« Ovim, dakako, nije rečeno da imaju pravo oni koji govore kako je redovništvo nastalo u 4. stoljeću pod utjecajem istočnih poganskih religija. Drugi vatikanski sabor, naime, govori da je život po evandeoskim savjetima utemeljen također na Gospodinovim riječima.

Glede tih »Gospodinovih riječi« neki današnji teolozi i tumači svetog pisma imaju dosta poteškoća. Tillard, pozivajući se na neke biblijske tumače, kaže da evandeoski savjeti čistoće, siromaštva i poslušnosti uopće nisu *izričito i izravno* utemeljeni u Svetom pismu; a o mjestima, što ih spominje predaja, da nisu utemeljena ni uključno ni neizravno.¹⁸⁰

Ako evandeoski savjeti »u Gospodinovim riječima« (konstitucija LG 43 ne navodi o kojim se riječima radi) nisu utemeljeni izričito i izravno, u njima su utemeljeni barem *uključno i neizravno*. Čak i neke istine o Mariji (da je bez grijeha začeta i na nebo uznesena) u Svetom su pismu utemeljene samo uključno, a ta činjenica nije smetala da budu proglašene kao vjerske istine. Crkveno učiteljstvo, unatoč misli nekih teologa i biblijskih tumača o biblijskom utemeljenju triju evandeoskih savjeta, i dalje se poziva na mesta što ih je za evandeoske savjete kršćanska predaja cijelovito navodila.¹⁸¹

No i u slučaju da na *pojedinim* mjestima Svetoga pisma ne bi bilo niti jedne uključno izražene Isusove želje za postojanje redovničkog staleža u Crkvi, redovnički bi život svejednako bio utemeljen u Svetom pismu, ne u njegovom slovu već u njegovu duhu i dakako u Kristu samome. Kroz sva su se vremena utemeljitelji redova pozivali na Svetu pismo odlučivši na radikalni način živjeti cjelokupno evandelje, pa

i njegove najveće zahtjeve. Između radikalnog života prema redovničkim zavjetima i evanđelja vlada istovjetnost.

Tillard biblijsku utemeljenost redovničkog života vidi u trima činjenicama: u evanđeoskom radikalizmu, u zajedništvu onih koji su za vrijeme Isusova zemaljskog života išli za njim i u prvoj jeruzalemskoj crkvenoj općini o kojoj govore Djela apostolska.¹⁸²

I danas mnogi teolozi i biblijski tumači zagovaraju utemeljenost evanđeoskih savjeta u pojedinim tekstovima Svetog pisma, što smo ih naveli kod pojedinih evanđeoskih savjeta. Tako i Gisbert Greshake u knjizi »Biti svećenik«, gdje u korist tom mišljenju navodi više drugih stručnjaka (str. 97-116). Jednako čine i napomene koje su u slovenskom izdanju Novog zavjeta prevedene iz francuske Ekumenske biblije.¹⁸³

Već u ranim oblicima monaštva nalazimo život po evanđeoskim savjetima, iako o njima nisu izričito raspravljali kao o bitnim prvinama redovničkog života. Prema njima su živjeli, a tek od 11. st. dalje su ih teolozi i crkveni pravnici držali bitnim prvinama redovničkog života bez kojih nema monaštva. A od god. 1198. sva se tri evanđeoska savjeta izričito spominju u obrascu zavjetovanja, i to najprije kod trinitaraca pa kod franjevaca i drugih. Tim nije rečeno da ti evanđeoski savjeti u prvom tisućljeću nisu u redovničkom životu imali svoje puno značenje.

Kao što se tek u 12. stoljeću – u doba skolastike koja se intezivno i sustavno bavila teološkim pitanjima – došlo do jasnog spoznanja da je sakramenata sedam, tako je i za tri evanđeoska savjeta postalo jasno da spadaju u bit redovničkog života. Do 12. st. su i redovničko zavjetovanje i druge stvari pribrajali sakramentima.

U evanđelju temelje redovništva imamo još prije službenog svećeništva, tā Isus je apostole zaredio za svećenike tek na posljednoj večeri, dok su oni počeli živjeti životom koji je u **bitnim** potezima sličan redovničkom, već onda kada su se zajedno s ostalim učenicima priključili Isusu. Stalež savjeta je započeo prije nastupa svećeničkog staleža.¹⁸⁴

K biblijskom temelju redovničkog života smijemo uključiti i nauk o karizmama, posebnim darovima Duha Svetoga na korist zajednice, o kojima govori naročito sveti Pavao. Isto

tako i Pavlov nauk o različitim udovima Crkve kao otajstvenog tijela Kristova pruža mjesto redovničkim ustnaovama u Crkvi.

Glede svega rečenog, smijemo tvrditi da je redovnički život po trima evanđeoskim savjetima dovoljno utemeljen u samom Kristu i u Novom zavjetu. Tako je, po nadahnuću Duha Svetoga, Krista i dotične novozavjetne riječi razumjela Crkva i tako ih razumiju svi koji su nato pozvani.

Ako gledamo na pojedine redovničke ustanove, njihov je biblijski utemeljitelj u širem smislu riječi Isus, on ih je naime nadahnuo. A svaka redovnička ustanova ima svojeg osnivača koji djeluje kao suradnik Kristov i suradnik Duha Svetoga.

Kako tumačiti događaj s bogatim mladićem?

»*Poslije smrti roditelja, ostavši sam sa vrlo mlaodom sestricom, Antun je s osamnaest ili dvadeset godina imao na skrbi kuću i sestru. Još nije bilo od smrti roditelja prošlo ni šest mjeseci, kad je prema naravi išao na službu u dom Gospodnji te u sebi razmišljao radi čega su apostoli ostavivši sve pošli za Spasiteljem, i tko su bili oni u Djelima apostolskim što su prodavalii svoj posjed a novac donosili pred noge apostolima da se dijeli potrebnima, te koja im je i kolika nada pohranjena na nebesima; promišljajući to u sebi, uđe u crkvu i dogodi se da se tada čitalo Evandelje te začu Gospodina gdje kaže onom bogatašu: 'Ako želiš biti savršen, hajde prodaj sve što imaš i podaj siromasima, pa dođi i slijedi me, i imat ćeš blago na nebu'. Antunu je bilo kao da mu je misao na svete poslana od Boga i kao da su se radi njega čitale one riječi, pa izide što ga je prije mogao iz doma Gospodnjega te posjed što ga je imao od starijih (trista oranica, plodnih i vrlo lijepih) dade na dar suseljanima da ne bi bile na teret njemu i sestri. Prodavši i svu pokretninu, dobije od toga mnogo novaca i razdijeli ga siromasima, samo je malo zadržao za sestru«.¹⁸⁵*

Redovnicima, kao što je bilo sv. Antunu Pustinjaku, Isusov je poziv bogatom mladiću bilo isto kao da ih Isus osobno zove na redovnički život i na redovničko siromaštvo:

»Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imаш i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu! A onda dodi i idi za mnom« (Mt 19,21; usp. Mt 8,22; Lk 18,22).

Donedavna su to mjesto svi tumačili kao utemeljenje evanđeoskog savjeta siromaštva i općenito kršćanskog života po evanđeoskim savjetima. Već su crkveni oci taj događaj s bogatim mladićem povezivali s monaštvom. Da nas neki biblijski tumači i teolozi taj tekst tumače drukčije, a drugi ostaju kod dosadašnjeg tumačenja u smislu evanđeoskog savjeta siromaštva, dotično puta evanđeoskih savjeta. Gambari kaže da za dosadašnje tumačenje govori cijeli izvještaj o bogatom mladiću, kako oblikom tako i sadržajem. Vidi se da se ne radi o zapovijedi već o savjetu.¹⁸⁶ A Tillard, pozivajući se na biblijskog stručnjaka Simona Légassa, kaže da su navedene Isusove riječi bogatom mladiću za njega bile zapovijed a ne savjet. Ta je zapovijed za njega vrijedila slično kao i božje zapovijedi što mu ih je Isus nabrojio. Za bogatog je mladića »biti savršen« zanačilo isto što i »doći u život«, postići »vječni život« (Mt 19,16s.21). Dakle, on je bio dužan sve prodati, dati siromasima i ići za Isusom. Slijedeći je Isusov razgovor s učenicima – gdje Isus kaže da »će bogataš teško u kraljevstvo nebesko« i da »je lakše devi kroz uši iglene nego bogatašu u kraljevstvo Božje« (Mt 19,24) – pokazuje kako je taj bogati mladić bio vezan za bogatstvo. Zato je za njega jedini spas bio da posluša Isusove zahtjevne riječi. Kad bogatstvo postane zaprekom spasenju, kako je bilo za bogatog mladića, valja ga se odreći u doslovnom smislu. Slično vrijedi za desno oko i desnu ruku.¹⁸⁷ Stoga po Tillardu ne možemo utemeljivati evanđeoski savjet siromaštva.¹⁸⁸

Sa stajališta je biblijske znanosti ovo tumačenje, što ga pruža teolog Tillard, opravdano ili barem moguće.¹⁸⁹ No time događaj s bogatim mladićem ne gubi ništa na svojoj privlačnoj snazi. Kroz dvije je tisuće godina taj događaj oduševljavao mlade ljudе da su se odlučivali za redovnički život. Tu će zadaću on imati i dalje. Onima, koji su danas toliko vezani za svoje imanje da ga ne mogu dijeliti potrebnima, Isusove riječi bogatom mladiću još su uvjek poziv i više od poziva; zapovijed ako žele postići vječni život. U tom je smislu novo tumačenje još točnije.

U čemu se sastoji evanđeoski radikalizam?

»Dođe li tko k meni i daje prednost svojem ocu ili majci, ženi i djeci, braći i sestrama, pa i samome svom životu, ne može biti moj učenik. I tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik! Tako, dakle, nijedan od vas koji se ne odreće svega što posjeduje, ne može biti moj učenik« (Lk 14,26s.33).

Danas često govore o evanđeoskom radikalizmu. Riječ označuje ponašanje koje se razlikuje od općeg ponašanja, korjenito je, zahtjevno. Radi se prije svega o Isusovim riječima koje su posebno radikalne, posebno zahtjevne. Izričaj upotrebljava i papa Pavao VI. U apostolskom nagovoru o evangelizaciji (»Evangelii nuntiandi«) kaže da su redovnici »utjelovljenje Crkve koja žudi da njome ovlada radikalizam blaženstava« (br. 69). O evanđeoskom se radikalizmu danas mnogo govori baš u svezi s redovničkim životom.

Evanđelje je vrlo zahtjevno. I Isusovu nauku ima mnogo poziva na radikalni život, a to znači na takav život koji je drukčiji od običnoga i upravo zbog svoje radikalnosti iznenadjuje. Povežemo li sve Isusove zahtjeve, imamo evanđeoski radikalizam. Ovakvu zahtjevnost shvaćaju oni koji su posebno pozvani da idu djevičanskim, siromašnim i poslušnim Isusom. Isusov poziv bogatom mladiću: »Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu! A onda dodi i idi, za mnom« (Mt 19,21) kršćani su svih vremena shvaćali na dva načina: kao općenit poziv da idemo za Kristom, ili kao poseban poziv na život u siromaštву u redovničkoj zajednici.¹⁹⁰

Najprije valja spomenuti Isusova blaženstava. Zaista vrijede za sve kršćane, a po nadahnuću Duha Svetoga neki shvate njihov dublji sadržaj i prema tom shvaćanju također i žive. Pogledajmo još dva primjera Isusove zahtjevnosti:

»Hoće li tko za mnom, neka se odreće samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom. Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga; a tko izgubi život svoj poradi mene, taj će ga spasiti« (Lk 9,23s).
»Ako te desno oko sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe, tā bolje je da ti propadne jedan od udova, nego

da ti cijelo tijelo bude bačeno u pakao. Ako te desnica tvoja sablažnjava, odsijeci je i baci od sebe. Tà bolje je da ti propadne jedan od udova nego da ti cijelo tijelo ode u pakao» (Mt 5,29s).

Franjevački profesor Svetog pisma, posebni stručnjak za evanđeoski radikalizam, T. Matura sažimlje svoja istraživanja o evanđeoskom radikalizmu u četiri konstatacije. Isus ima apsolutnu prednost ispred svega, pred tavrnim dobrima, pred rodbinskim vezama i ljubavi za samog sebe; posebno je naglašena ljubav prema bližnjemu: praštanje, ljubav neprijateljâ, podnašanje nepravde, biti malen i posljednji, zabrana suđenja; ne oslanjati se na tvarna dobra i dijeliti ih s potrebnima; svijest kako ići za Kristom traži da je to združeno s križem.¹⁹¹

Premda se spomenuti i drugi evanđeoski zahtjevi odnose na sve kršćane, u njima se ipak ne odražava težnja da bi barem neki kršćani taj zajednički poziv živjeli na apsolutan, naglašen, temeljit i sažet način. Tako nastoje živjeti redovnici i svećenici. Tillard ističe da su svi kršćani bez iznimke pozvani u kraljevstvo Božje i zato moraju rabiti potrebna pomagala, koja su u nekim primejrima i vrlo zahtjevna i teška, inače bi propali. U redovničkom životu tim se pomagalima ne služimo samo u pojedinim slučajevima već uvijek. Redovnik slobodno izabire takvo življenje u kojemu je takav način života nešto normalno, nešto što valja ostvarivati svakog dana. Redovnički život, dakle, nikako nije ogrničen jedino na korjeniti život prema trima evanđeoskim savjetima što ih redovnik posebnim zavjetovanjem potvrđi pred Bogom i pred Crkvom. Redovnik je onaj koji na temeljitim način živi čitavo evanđelje.¹⁹² Istina je da su u djevičanstvu, siromaštву i poslušnosti sadržani glavni evanđeoski zahtjevi, samo ako te evanđeoske savjete uzmemo u najširem i najdubljem smislu i u otvorenosti prema cjelokupnom evanđelju.

Kako su radikalni bili naši utemeljitelji?

»Pravilo i život ove braće je u tome da žive u poslušnosti, čistoći i bez imanja, te da se drže nauka i stopa našega Gospodina Isusa Krista koji kaže:

'Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu! A onda dođi i idi za mnom' (Mt 19,21); i: 'Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom' (Mt 16,24); i također: 'Dode je tko k meni i daje prednost svojem ocu ili majci, ženi i djeci, braći i sestrama, pa i samome svom životu, ne može biti moj učenik' (Lk 14,26) i još: 'Tko god ostavi kuće, ili braću, ili sestre, ili oca, ili majku, ili ženu, ili djecu, ili polja poradi Imena mojega, stostruko će primiti i život vječni baštiniti' (Mt 19,29).¹⁹³

Istraživanja najstarijeg monaštva pokazuju da su prvi monasi išli u prvom redu za *radikalnim životom prema evanđelju*. Sveti Antun je riječi: »Hoćeš li biti savršen« (Mt 19,21) shvatio kao Isusov poziv neka živi kao prvi kršćani u Jeruzalemu.¹⁹⁴ I sveti je Bazilije Isusov poziv osjetio kao poziv na život po evanđelju u bratskoj zajednici.¹⁹⁵ Slično vrijedi i za kasnije monahe i redovnike.

Redovnički su utemeljitelji uvelike naglašavali evanđelje i uopće Božju riječ. Sveti Benedikt zapisa u svojem Pravilu: »Zar nije svaka stranica i svaka Bogom nadahnuta riječ Staroga i Novog zavjeta najspravnije pravilo ljudskog života?« (73,3). U 2. ili potvrđenom Pravilu svetog Franje je odmah na početku određeno:

»Pravilo i život manje braće jest izvršavanje svetog evanđelja našega Gospodina Isusa Krista živeći u poslušnosti, bez imanja i čistoći.«¹⁹⁶

Svi propisi u redovničkim pravilima uglavnom primjenjuju Sveti pismo na konkretnе životne prilike. Sve su se redovničke ustanove: rodile iz evanđeoskog radikalizma. Redovnički su utemeljitelji i utemeljiteljice željeli za sebe i za članove svojih ustanova samo jedno: živjeti evanđelje u svoj njegovoj punini.

Malo i Veliko pravilo sv. Bazilije zapravo je nekakvo tumačenje Svetog pisma i njegovo povezivanje s redovničkom zajednicom. Sv. Benedikt monaški život uređuje potanje i rabi Sveti pismo za utemeljenje svojih odluka. Sv. Franjo se u oba Pravila oslanja na evandelje.

U četirima evanđeljima i drugim novozavjetnim knjigama T. Matura nalazi 64 mјesta koja pripadaju radikalnim tekstovima i tvore temelj evandeoskog radikalizma. Od tih Bazilije spominje 40, Franjo 33, Benedikt (koji se više poziva na Stari zavjet) 11. Četiri navoda spominju sva trojica:

»Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom« (Mt 16,24). »Tražite najprije Kraljevstvo i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo nadodati« (Mt 6,39). »Ne opirite se Zlome! Naprotiv, pljusne li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi« (Mt 5,39). »Uđite na uska vrta! Jer široka su vrata i prostran put koji vodi u propast, i mnogo ih je koji njime idu. O kako su uska vrata i tjesan put koji vodi u život, i malo ih je koji ga nalaze!« (Mt 7,13s).

Bazilije i Franjo imaju 19 istih radikalnih tekstova, 12 ih ima samo Bazilije, 7 samo Franjo, 2 samo Benedikt. Riječi iz Djela apostolskih o jednom srcu i jednoj duši¹⁹⁷ imaju Bazilije i Benedikt.

Redovničkog života nema ako nije povezano s evandeoskih radikalizmom. U redovništvu se taj radikalizam utjelovio i otao ustanovom.¹⁹⁸ U evandeoski radikalizam prema Isusovom primjeru posebito još spada život prema trima evandeoskim savjetima. Još radikalnije od Isusovih riječi je radikalan sam Isus, koji nije bio samo radikalан već sama radikalnost.

8. NASTAVLJANJE KRISTOVA ŽIVOTA

Idemo li za Kristom na poseban način?

»Već je od početka Crkve bilo muževa i žena koji su . ostvarivanjem evanđeoskih savjeta nastojali u većoj slobodi slijediti (sequi) Krista i izrazitije ga nasljedovati (imitari)« (PC 1).

Idući za Kristom prema trima evanđeoskim savjetima ide se odlično. Oni najbolje izražavaju Kristov način života. Pošto smo svi kršćani pozvani da idemo za Kristom, poželjno je da u snazi Duha Svetoga svi izvršavamo evanđeoske savjete barem po njihovu duhu. A neki su pozvani da ih izvršavaju na potpuniji način te tako i izvana idu brže za djevičanskim, siromašnim i do smrti na križu poslušnim Kristom.

Za Kristom ide onaj tko živi s njim i ujedno u zajedništvu sa svima onima koji za njim idu. Tko ide za Kristom postaje dionikom njegovog poslanja, osobito njegovog djelovanja za kraljevstvo Božje. Onaj tko doslijedno ide za Kristom, njemu se upriličuje i živi kao on u djevičanstvu, siromaštvu i poslušnosti te ga nasljeđuje i u drugim stvarima. Za Kristom može u potpunosti ići samo onaj tko je stalno njegov učenik i stoga je spremna u Isusovoј školi stalno napredovati i od Isusa svakog dana nešto naučiti. Učenik zbog Isusa prihvata sve, njemu se posve izručuje i u središte svoga života i djelovanja stavlja jedino njega.¹⁹⁹

Oko Isusa su se okupljala velika mnoštva koja su samo povremeno bila s njim. S Isusom su više bili povezani oni što ih evanđelisti nazivaju učenicima, a najviše apostoli. Za ove je rečeno, kako ih je Isus pozvao »da budu s njim« (Mk 3,14). Mnoštva Isus nije zvao na tako poseban način.

Kad je Isus ozdravljao pojedine bolesnike, slao ih je kući. Uzetome je kazao: »Ustani, uzmi postelju svoju i podi kući?« (Mk 2,11s). Kad je u gerazenskom kraju izlječio opsjednutoga, ovaj »ga moljaše da može ostati s njime, ali ga on otpusti govorеći 'Vrati se kući i propovijedaj što ti učini Bog'« (Lk 8,38s).

Dakle, Isus nije sve svoje slušatelje zvao da posebno idu za njim, već je mnoge vraćao natrag u svijet. Balthasar govori o dva staleža: izbornom i svjetovnom staležu. Oni koji su bili od Boga posebno izabrani i pozvani kasnije su se podijelili u dva staleža: stalež evandeoskih savjeta (to je današnji redovnički stalež) i svećenički stalež.²⁰⁰ U biti se radi o dva životna oblika: stalež izborni i stalež svjetovni. I članovi su svjetovnog staleža od Boga odabrani već krštenjem, ali nisu odabrani i pozvani u duhovni stalež. Razlika između ta dva staleža nije u tome da se u izbornim staležu živi za Boga, a u svjetovnom za svijet. Niti da prvi više ljube Boga, a drugi ljude. U oba se slučaja radi o ostvarivanju ljubavi prema Bogu i prema ljudima.

Prema koncilskom se nauku u redovničkom staležu iskaže težnja da se slobodnije ide za Kristom i da ga se vjernije nasljeđuje. Ići za Kristom je za redovnika nešto tako bitno da to tvori njegovo zvanje.²⁰¹ Prema Zakoniku kanonskoga prava redovnički »je oblik življjenja kojim vjernici, slijede po djelovanju Duha Svetoga prisnije Krista« (kan. 573,1).

U svezi s redovništvom kod misnog slavlja čujemo riječi da redovnici idu za Kristom po putu savršene ljubavi prema Bogu i ljudima, ostavljaju sve kako bi se posve posvetili Bogu, tješnje se priključuju Kristu, za Kristom idu tjesnim putem, Krista vjernije i jače nasljeđuje, ustrajnije nasljeđuju Krista u njegovom djevičanstvu, siromaštvu i poslušnosti, uže se povezuju s Kristom, posebno se trude za savršenu ljubav.

Tako je – objektivno uvezši – redovnički život, po uvjerenju Crkve koje izlazi iz njezinih molitava u tome da redovnici za Kristom idu na temeljiti način od drugih kršćana, da za Kristom idu po tjesnom i strmom putu evandeoskih savjeta te se posebno trse za savršenu ljubav. No time nije rečeno – subjektivno uvezši – da je život redovnika savršeniji od laika.

Je li Isus bio redovnik?

»Redovnici trebaju zdušno nastojati oko toga da Crkva po njima uzmogne vjernicima i nevjernicima danomice bolje predložiti Krista, bilo kao molitelja na gori, bilo kao navjestitelja kraljevstva Božjega, bilo kao lječitelja bolesnih i ranjenih, kao onoga koji grešnike obraća na čestit život, ili koji blagoslovuje malene i svima čini dobro, uvijek poslušan volji Oca koji ga je poslao« (LG 46).

Sve su redovničke ustanove isticale i još danas ističu temeljno značenje Isusa Krista, njegova života, primjera i nauka za redovnički život. Krist je uzor svakom redovniku i redovnici. I to nije samo stoga što im, kao svakom kršćaninu, daje smjernice za duhovni život. U povijesti se uvijek opetovala misao kako je Krist uzor redovničkog života također i zbog toga što je on prvi živio načinom što su ga kasnije počeli nazivati monaškim i redovničkim životom.

1. Kako se je to pitanje nekada rješavalo? U Starom su i Srednjem vijeku često monaški život povezivali s Isusovim odlaskom u pustinju, s njegovom molitvom, postom i borbom sa zlim duhom, kao i njegovim povlačenjem u samoću i molitvom za vrijeme njegovog javnog djelovanja.²⁰² Na temelju su tih evanđeoskih izvješća nekoji crkveni oci i pisci, na pr. sv. Jeronim i Ivan Kasijan, Krista smatrali prvim monahom. Sv. Bazilije kaže da je monah onaj tko ostvaruje svoje zvanje idući za Kristom.²⁰³ U djelu, što su ga dugo pripisivali Sv. Jeronimu, nepoznati pisac po prvi put zastupa mišljenje da je Isus ustanovio kontemplativni život svojom molitvom u samoći, a aktivni život svojim djelovanjem.²⁰⁴ U Središnjem su vijeku skoro sve redovničke ustanove svoj način života povezivale s nekim vidom Isusova života i djelovanja. Sredinom je 12. st. neki pisac za sedam vrsta redovnika naveo različita mjesta i uzore iz Staroga i Novog zavjeta, a posebno iz Isusova života.

Redovnici su svih vremena svoju duhovnost oblikovali prema Isusovu nauku, a ujedno se vladali prema njegovom primjeru. Odlazili su u pustinju, jer je u pustinju prije njih išao Isus; naglašavali su samoću i molitvu, jer je tako činio njihov Spasitelj; odricali su se imanja, jer je siromašno živio Krist.

2. Kako se to pitanje danas rješava? U Crkvi se nastavlja Kristovo otkupljenje. Što je Krist izvršio to se očituje svijetu po Crkvi i njezinim udovima. Svi smo kršćani njegovi znakovi i njegovi svjedoci. Mi redovnici još na poseban način predstavljamo neke vidove Isusova života i djelovanja te ih nastavljamo u njegovoj Crkvi. Dekret za redovnike šest vrsta ustanova posvećenog života (kontemplativne, apostolatu i karitativnoj djelatnosti posvećene, monaške, samostanske s

kornom molitvom i apostolatom, laičke i svjetovne) prikazuje i nastavlja različite vidove Isusova javnog života.

Poznati stručnjak monaške teologije Jean Leclercq tvrdi, kako je P. Evdokimov suglasno s pravoslavnim naukom divno izrazio misao o »Kristu monahu«, »apsolutnom monahu«, i to glede tri Isusove napasti u pustinji.²⁰⁵ Misao Isusu kao prvom pustinjaku možemo naći i u današnjoj protestantskoj i katoličkoj biblijskoj i teološki stručnoj literaturi.²⁰⁶

Svoj je životni put Isus lijepo označio riječima: »Izišao sam od Oca i došao na svijet. Opet ostavljam svijet i odlazim Ocu« (Iv 16,28). On je i za vrijeme svoga zemaljskog života uvijek bio kod Oca, On »je uvijek u krilu Očevu« (Iv 1,18).

Isus je upitao apostola Filipa: »Ne vjeruješ li da sam ja u Ocu i Otac u meni?« (Iv 14,10). Ispred toga mu je Isus ustvrdio. Tko je video mene, video je i Oca« (Iv 14,9). Isus je sve radio iz ljubavi i poslušnosti prema svom Ocu. Balthasar govori o posebnom Kristovom staležu koji se očituje u njegovom bivanju u Ocu, u izvršavanju njegove volje i u potpunom podvrgavanju Očevoj volji.²⁰⁷

Krist nije bio redovnik, svećenik ili laik u današnjem smislu riječi. Bio je mnogo više. No jer poslanica Hebrejima Isusa naziva »Svećenikom«, »Velikim svećenikom«, smjeli bismo mu reći i »Redovnik«, »Očev redovnik«.²⁰⁸ Isus je u sebi imao sva tri životna oblika, a uvelike ih je nadilazio. Za sva tri vrijede Isusove riječi: »Gdje sam ja, ondje će biti i moj sluga« (Iv 12,26). Svjetovni (laici) i izborni stalež (svećenici i redovnici) izviru iz jednoga samog Kristova staleža. Prvih trideset godina Isus, podređujući se rodbinskim vezama, onazočuje svjetovni stalež. Živio je u obitelji i bio podložan svojim roditeljima. Time je uzor svjetovnom staležu, premda ga naravski nadvisuje jer nije potekao iz naravnog braka po naravnom začeću, i nije samo pravi čovjek već i pravi Bog.

Kada se je Isus odijelio od obitelji i započeo svoje javno djelovanje, ustanovio je izborni stalež. Podlažući se nadnaravnim vezama sa svojim učenicima započeo novo razdoblje svog života. Tada postaje u nadnaravnom rodu s onima koji vrše Očevo volju, što ima prednost pred naravnim rodom.²⁰⁹ Time je Isus živio u izbornom staležu, a i taj opet posvema nadilazio. Kao Sin Božji on je u svom zemaljskom životu iznad svjetovnog i izbornog staleža te je najsavršeniji uzor za oba.

U svojem se skrovitom životu i u javnom djelovanju vladao prema Očevoj volji. Kad je bila Očeva volja da započne javno djelovanje i tim prijeđe iz svjetovnoga u izborni stalež, vršio je njegovu volju. Kad je Isusova majka s rodbinom tražila Isusa, predstavljala je njegov svjetovni stalež, a Isus je tada bio u izbornom staležu i davao prednost tom staležu:

»Tko je majka moja i braća moja? I opkoli pogledom one koji su sjedjeli oko njega u krugu i kaže: Evo majke moje, evo braće moje! Tko god vrši volju Božju, on mi je brat i sestra i majka« (Mk 3,33-35).

Glede toga kojem staležu da pripadamo Krist nas uči da tu odlučuje Božja volja. Kršćanin mora ostati otvoren i spreman za bilo koji stalež. U Kristovu staležu svoje utemeljenje i značenje dobivaju svjetovni i izborni stalež.²¹⁰

Isus je napustio običan život u Nazaretu iz poslušnosti Očevoj volji pod vodstvom Duha Svetoga.²¹¹ Sa svojim se je vanjskim i nutarnjim sposobnostima posve prepustio Ocu. U tome je bit izbornog staleža. Sve je to svoj vrhunac postiglo na križu kad je Otac primio njegovu žrtvu. Izborni je stalež, a time redovništvo i svećeništvo, u punini rođen na križu. Krist – u bezuvjetnoj poslušnosti Ocu, koja je išla do kraja, do poništenja samog sebe – konačno je ustanovio novu mogućnost kršćanske egzistencije u izbornom staležu, to jest u redovništvu i u svećeništvu. Izborni stalež, što ga je Isus živio na najsavršeniji način djelo je Očeve volje i ljubavi prema Sinu i djelo Sinovljeve ljubavi i predanosti Ocu.²¹²

Je li Marija bila redovnica?

»Dragovoljno prigrljeni savjeti... omogućuju kršćaninu da se većma upriliči načinu djevičanskog i siromašnog života koji prigrli Isus i koji prigrli njegova Djevica Majka« (LG 46).

Marija, zajedno s Kristom i po njegovoj volji te u ovisnosti od njega, suosnivačica je svjetovnog i izbornog staleža. Kao djevica i majka živjela je u oba staleža, a nad obama jest obojma je uzor ali nije bila laikinja ili redovnica u današnjem smislu riječi.

Marija, koja je od početka svoga zemaljskog bivanja bila obdarena milošću pa i »milosti puna«, bila je poput svojega Sina s ljubavlju i poslušnošću odana Očevoj volji, otvorena za njega, za mogućnosti što ih samo on zna. Nekakvo je njezino zavjetovanje izraženo riječima: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi« (Lk 1,38). Marijino je djevičanstvo bilo plodno. Slično jest i mora biti plodno djevičanstvo u izbornom staležu...

Isusova je majka bila dionica Sinovljeve muke i njegove ostavljenosti na križu. Isus je na križu svoju majku izručio učeniku Ivanu koji je predstavljao sve mnoštvo onih koji vjeruju. Majka je izgubila svoga Sina i postala je majkom svih kršćana. Premda na drukčiji način od Krista. Marija je utemeljiteljica obaju staleža.²¹³

Marija je Božju riječ slušala i primala vjerom i otvorena srca. Kad je pristala na Božju riječ, koju joj je posredovao anđeo, u njoj se utjelovila Riječ. Pod Sinovljevim se križem pokazalo kako je daleko Mariju doveo njezin potpuni pristanak i njezino izručenje sebe Bogu. Marija tu »ništa ne čini i ništa ne govori, samo je nazočna. Njome raspolaže umirući joj Sin, i to tako temeljito da joj daje drugog sina, a njemu nju izruči za majku. Ništa je ne pita, Isus računa na njezin pristanak«.²¹⁴

Redovništvo na sebi nosi marijanske poteze, poteze potpune odanosti Kristu. Marija je bila odana Kristu kao službenica i kao zaručnica: kao službenica Kristu Gospodinu, kao zaručnica Kristu Zaručniku. Marijin duh mora prožimati svećenike, redovnike i laike.

Marija je bila najsavršenija Kristova učenica, zato i najsavršeniji uzor kako valja naslijedovati Krista. Redovnički život nije samo hod za Kristom, već zavisno od njega i Marije. Živeći prema evandeoskim savjetima upriličujemo se ne samo prema njezinu Sinu već i prema njezinom djevičanskom, siromašnom i poslušnom životu, te prema njezinom savršenom posvećenju osobi i djelu njezina Sina.

I Zakonik kanonskoga prava kaže redovnicima: »Neka Djevicu Bogorodicu, uzor i obranu svega posvećenog života, časte osobitim štovanjem« (kan. 663,4).

Imamo li svoje uzore i u Starom zavjetu?

»Posao je monahâ sličan onome Adama na početku prije grijeha, kad je bio obučen u slavu, kad se je srdačno razgovarao s Bogom i prebivao u kraju punu sreće«.²¹⁵

U kršćanskoj predaji redovnički život nisu povezivali jedino s Kristom i Marijom već su posezali za uzorima i u Starom zavjetu, čak do **Adama**. On je monasimā bio uzor jer je stanovao u raju i živio – kako su govorili starodrevni pisci duhovni – andeoskim životom.

Između prorokâ su monasi, osobito oni najstariji, za uzore imali posebno **Iliju i Elizeja**. U tom ih smislu spominje već sv. Jeronim.²¹⁶ Tu je i izvor misli o monaškom životu kao proročkom. Ilija se od starozavjetnih uzora monaštva, uz Ivana Krstitelja, najčešće spominje. Crkveni otac i pisac sv. Ivan Kasijan kaže da su Ilija i Elizej položili temelje monaštva.²¹⁷ Sv. Ambroziye ima Iliju za prethodnika i učitelja monahâ.²¹⁸ Prorok je Ilija naročito utjecao na sv. Antuna Pustinjaka i uopće pustinjake. Uzor im je bio svojim bivanjem u pustinji, na brdu Karmelu, svojim bijegom iz svijeta, djevičanskim životom, dugotrajnim postom, životom u šutnji i sabranosti, mističnim žarom s Božje nazočnosti, produbljenom molitvom u srdačnoj povezanosti s Bogom. U tom je proroku uzor monaštva potpuno ostvaren.

Isto vrijedi i o **Ivanu Krstitelju**. Monahe je privlačila njegova strogost i dosljednost, život u pustinji, njegovo djevičanstvo, ljubav prema samoći, apsolutno siromaštvo, nastojanje oko kontemplativnog života. Sv. Jeronim je u nekoj homiliji ovako uzvisivao monaški lik Ivana Krstitelja:

»Promislite, o monasi, svoje dostojanstvo. Ivan je započeo vašu ustanovu. On sam je monah. Tek rođen živi u pustinji, odgaja se u pustinji, Krista očekuje u samoći... Krist, Sin Božji, nije bio priznat u hramu već razglasen u pustinji... Blago onima koji nasleduju Ivana... Očekivao je Krista, znao je da će doći, njegove oči nisu smatrali ništa drugo što bi bilo vrijedno da gledaju«.²¹⁹

Monasi su se često pozivali na *apostole* kao na svoje početnike. I to ne kao na utemeljitelje već samo uzore koji su ih nadahnjivali.

Što je *hod za Kristom i nasljedovanje Krista?*

»Kakve li slave, doista, ako za grijehu udarni strpljivo podnosite? No, ako dobro čineći trpite pa strpljivo podnosite, to je Bogu milo« (1 Pt 2,20s).

1. U Svetom pismu. Izričaj *hod za Kristom* imamo u Svetom pismu izričito samo u Evanđeljima i označuje zemaljsko zajedništvo s Isusom, vanjsko prebivanje s njim, hod za njim i u običnom smislu riječi, udio u njegovu životu. Kod evanđelista Ivana znači i zajedništvo s uskrsnim Spasiteljem. Tko se pridruži Isusu njegov je učenik.

Izričaj *najsljedovanje Krista* pretežno sadrži moralno nastojanje kako bismo i mi postupali kao Krist, koji nam je uzor kršćanskog i redovničkog života. Vrhunac hoda za Kristom znači sve ostaviti na temelju njegova poziva i priključiti mu se zauvijek. Vrhunac je Isusovog nasljedovanja u takvoj preobrazbi s Isusom da imamo, koliko je čovjeku to moguće, sličan odnos prema Ocu kako ga ima on.²²⁰

U kršćanskoj je predaji sve do Drugog vatikanskog sabora skoro isključivo prevladavalo mnenje da ići za Kristom znači nasljedovati ga.²²¹ Krist je prvenstveno bio kao uzor prema kojem se valja uobičavati, dakle, svojim ga moralnim nastojanjem nasljedovati. S koncilom i po konciliu je misao o hodu za Kristom u Crkvi, redovničkoj teologiji i u životu opet zadobila svoje središnje mjesto. Hod za Kristom znači mnogo više nego nasljedovati Krista.

Oni koji su išli za Isusom počeli bi ga i *nasljedovati*, i to u njegovu odnosu prema Ocu i prema ljudima. No nije se tu radilo o mehaničnom nasljedovanju. Isus ih je oblikovao svojim životom i naukom. Isus je pozivao svoje učenike da nasljeđuju Oca nebeskoga, koji je dobar i prema nezahvalnim i zlima: »Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan« (Lk 6,36). Nek nasljeđuju Oca u njegovoj dobroti prema zlima, kojima unatoč njihovoj zloči daje sunce i kišu: »Budite, dakle, savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!« (Mt 5,48).

Premda misao o nasljedovanju u evanđelju nije tako nazočna kao misao o hodu za Kristom, ipak valja s njom računati i povezivati je s hodom za Kristom, kako se to vidi iz evandeoskih riječi.

Veza je učenika s Isusom poslije njegova uskrsnuća drukčija nego što je bila prije njegove smrti. Zato sveti Pavao govori o našem bivanju i življenu »u Kristu«, ali također i o njegovom nasljedovanju. I kod Pavla se u biti radi o hodu za Kristom, ali na drukčiji način. I Isus poziva one koji idu za njim da ga naslijeduju. Umivajući im noge reče: »Primjer sam vam dao da i vi činite kao što ja vama učinih« (Iv 13,15).

Kod svetog Pavla zaista nemamo izraz »ići za Kristom«, ali je i na njega utjecala ta misao iz evanđelja te je *uključno* sadržana npr. u njegovu nauku o krštenju, kojim zajedno s Kristom umiremo i ustajemo,²²² te u misli o Bogu, koji Korinčane »pozva u jednistvo Sina svoga Isusa Krista, Gospodina našega« (1 Kor 1,9). A i sudioništvo kod euharistije, koja je sudjelovanje u Kristovoj krvi i tijelu, sadrži misao o pouškrsnom hodu za proslavljenim Kristom. Kao što je u vrijeme prije Isusove smrti i uskrsnuća hod za njim vodio i u njegovo nasljedovanje, tako i u vrijeme prve Crkve »biti u Kristu« kod svetog Pavla traži suobličenje Kristu,²²³ dakle i nasljedovanje njega.

Nauk je o nasljedovanju Krista kod Pavla važan, iako o njemu ne govori na mnogo mjesta. Pavao poziva vjernike da naslijeduju njega, Pavla, da bi tako mogli lakše nasljedovati Krista: »Nasljedovatelji moji budite, kao što sam i ja Kristov« (1 Kor 11,1; usp. 1 Sol 1,6). Efežanima piše o nasljedovanju Boga, a u to je uključeno i nasljedovanje Krista.²²⁴

2. *U povijesti redovništva* pojam hoda za Kristom ima veliko značenje (sv. Antun Pustinjak). Nije se radilo samo o vanjskom hodanju i nasljedovanju već i o nutarnjem. Isticali su objektivno sudioništvo u cijelokupnom Kristovom otajstvu, osobito pomoću liturgije i sakramenata. Više nego o hodu za Kristom govorilo se o njegovom nasljedovanju. A to nasljedovanje nisu shvaćali samo kao vanjsko nasljedovanje povijesnog Isusa i njegova puta na križ. Radilo se o osobnom odnosu prema Kristu i njegovom otajstvu.²²⁵

Pojam se hoda za Kristom počeo jače naglašavati poslije god. 1930. Drugi vatikanski sabor je hod za Kristom isticao kao

bitno svojstvo kršćanskog života. Povezan je s nasljedovanjem Krista,²²⁶ a vrijedi za sve vjernike skupa i za svaki pojedini stalež u Crkvi. Hod je za Kristom naglašen više negoli nasljedovanje Krista, ali koncil nije odredio značenje obaju izraza. I redovnički je život označen kao hod (sequela) za Kristom, što je »vrhovno načelo redovničkog života« (PC 2a). Uopće se hod za Kristom vrlo često spominje baš u tekstovima koji govore o redovnicima.²²⁷ Rjeđe se navodi nasljedovanje Krista, koje je prije koncila bilo vrlo udomaćeno.²²⁸

Što znači hoditi za Kristom poslije njegova uskrsnuća?

»Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama. Strahopoštovanje obuzimaše svaku dušu: apostoli su činili mnoga čudesa i znamenja. Svi koji prigrliše vjeru bijahu združeni i sve im bijaše zajedničko. Sva bi imanja i dobra prodali i porazdijelili svima, kako je tko trebao. Svaki bi dan jednodušno i postojano hrlili u hram, u kućama bi lomili kruh te, u radosti i prostodušnosti srca, zajednički uzimali hranu, hvaleći Boga i uživajući naklonost svega naroda. Gospodin je pak dano-mice zajednici pridruživao spasenike« (Dj 2,42-47).

Vanjski se je oblik hoda za Kristom poslije njegovog uskrsnuća za učenike promijenio, ostala samo nutarnja stvarnost. Kršćanske su zajednice po snazi Duha Svetoga živjele i još danas žive u zajedništvu s Isusom. Zove ih, poučava i učenike povezuje još uvijek Isus, ali sada kao proslavljeni Gospodin koji sve čini u Duhu Svetom.

Proslavljeni Gospodin ne zove učenike kako je za svog zemaljskog života pozvao Šimuna i Andriju, Jakova i Ivana i Natanaela. Ljude privlači sam Krist i njegov nauk koji je s njim usko povezan. Ako koga Krist sam privuče, onda na putu za Isusom nikakva zapreka nije preteška. Čovjek je spreman radi Krista ostaviti i velika dobra: obitelj, imanje, raspolaganje svojom voljom. Bezuvjetno povezivanje s Kristom omogućuje izvršavati sve njegove zahtjeve. Čovjek tako na poseban način pripada Kristu sa svime što jest i što ima. Tako su Krista prigrili redovnički osnivači.

Redovnički su se utemeljitelji i redovničke obnove u povijesti Crkve uvijek nadahnjivali na jeruzalemskoj zajednici kako je opisuju Djela apostolska.²²⁹ Ondje se radilo o zajedništvu s proslavljenim Kristom, koji je na otajstven način bio među njima nazočan, tā okupljeni su bili u njegovom imenu, govorio im je preko svojih riječi i posebno ih hranio euharistijskim kruhom. Takva je Gospodinova nazočnost po Duhu Svetom učenike povezivala u bratsko zajedništvo kao što ih je za vrijeme zemaljskog života Isus povezivao između sebe. Tako je posve naravski dolazilo i do zajedništva tvarnih dobara. Bezuvjetno pripadanje Kristu vodi u međusobnu pripadnost bratskom zajedništvu. Kao što su za vrijeme Isusova zemaljskog života učenici, koji su htjeli ići za Isusom, morali sve ostaviti tako i u jeruzalemskoj Crkvi »u mnoštva onih što prigrliše vjeru bijaše jedno srce i jedna duša. I nijedan od njih nije svojim zvao ništa od onoga što je imao, nego im sve bijaše zajedničko« (Dj 4,32s).

Između njih su počela kružiti njihova dobra, što je značilo da je zajedništvo bilo živo. Od prvih kršćanskih Duhova bilo je silno djelovanje Duha Svetoga. Duh Sveti je Crkvu pretvorio u zajedništvo.

Je li hod za Kristom naše najveće pravilo?

»Vrhovno je pravilo redovničkog života: slijediti Krista kako je to izloženo u evandelju. To ima važiti kao vrhovno načelo svim redovničkim ustancama« (PC 2a).

»Redovnički je život prije svega određen za to da njegovi članovi slijede Krista te se zajvetovanjem evanđeoskih savjeta s Bogom sjedine« (PC 2e; usp. PC 5, PC 8).

Hod za Kristom sve druge vidove redovničkog života sjedinjuje u organsku cjelinu i daje im smisao. Iz crkvenih propisa slijedi da je hod za Kristom vrhovno načelo i najveće pravilo redovničkog života. Stoga je ovaj prije svega upravljen prema hodu za Kristom. Hod za Kristom nije pomagalo da se postigne nešto drugo, već je *svrha* redovničkog života i ničemu drugom nije podređen. Redovnici ne idemo za Kristom zato

da bismo bolje naviještali njegovo evanđelje ili organiziranije djelovali na karitativnom području. Do obojeg se dolazi, ali oboje je posljedak vjernog hodanja za Kristom. Dapače, to sve spada u sami hod za njim. U prvom je planu Krist sam. Njega odabiremo. Odlučujemo se za ispunjavanje njegove volje koja je ujedno i Očeva volja.

Ne radi se samo o životu u čistoći, siromaštvu i poslušnosti. Tako su živjeli i još žive mnogi monasi nekršćanskih religija, a time nisu kršćanski monasi. Naglasak je na ovome, da u čistoći, siromaštvu i poslušnosti živimo *kako je živio Krist*. Uzmimo za primjer posvećenu čistoću ili djevičanstvo. Svoj ži-

vot u djevičanstvu ne uspoređujemo s djevičanstvom proroka Jeremije, Ivana Krstitelja ili kumranske zajednice, već s djevičanstvom Isusa Krista. Djevičanstvo je za nas ono što je bilo za Krista: Božja i čovječja ljubav prema Bogu i svim ljudima, cjelovita i izravna ljubav, potpuno odricanje bilo kavog posredništva u ljubavi, naprijed usmjereno djelomično sudioništvo u budućem životu kraljevstva Božjega, djelatno proroštvo buduće besmrtnosti, ustanovljenje sveopće obitelji koja nije utemeljena na tijelu i krvi, nazočnost uskrslog Krista.²³⁰

Zakonik kanonskoga prava uči da je zavjetovanje evanđeoskih savjeta posvećeni život, »kojim vjernici, slijede po djelovanju Duha Svetoga prisnije Krista« (kan. 573,1).

»Slijede prisnije Krista ili kako moli, ili kako naviješta kraljevstvo Božje, ili kako ljudima čini dobro, ili kako se u svijetu s njim druži, ali koji uvijek vrši volju Očevu« (kan. 577).

»Neka redovnici imaju kao vrhovno pravilo života naslijedovanje Krista predloženo u evanđelju i izrečeno u konstitucijama vlastite ustanove« (kan. 662).

U čemu je zadnji temelj i smisao našega života?

»Nitko ne može postaviti drugoga temelja, osim onoga koji je postavljen, a taj je Isus Krist« (1 Kor 3,11).

»On je prije svega, i sve stoji u njemu« (Kol 1,17).

Kod tako postavljenog pitanja našla bi se u neprilici većina kršćana, a među njima možda i dosta redovnika. Jesu li

redovnice i redovnici u Crkvi zato da mole? Sigurno i za to. Je li njihova svrha prije svega u apostolskom i dobrotvornom djelovanju? Bez dvojbe, i to je područje njihovog djelovanja. No sve to mogu obavljati i drugi, iako možda ne tako organizirano. Dosta toga kršćani u svijetu obavljaju čak bolje od redovnikâ. Što smo mi redovnici i koje je naše mjesto u Crkvi i u svijetu?

Prema riječi apostola Petra moramo svakog trenutka biti spremni svakome odgovoriti koje je obrazloženje naše nađe.²³¹ Dakle svakog trenutka moramo biti spremni odgovoriti na pitanje zašto smo redovnici. Valja nam ići do temelja našega redovništva i otkriti njegov najdublji smisao. Naše redovništvo mora biti podignuto na stijeni, a ne na pijesku. Ako bi bilo podignuto na pijesku, srušilo bi se kad navale kušnje i vihor. ²³² A navedene Pavlove riječi (1 Kor 3,11; Kol 1,17) dokazuju da je ta stijena Isus Krist.

Redovnički život svoj najdublji temelj i smisao ima jedino u Kristu, prije svega u njegovom zemaljskom životu koji moramo povezivati s njegovom proslavom. Redovnica i redovnik na izrazit način nasljeđuje tri bitne oznake Isusova zemaljskog života: život u djevičanstvu, siromaštvu i čistoći, sve u povezanosti s cjelokupnim Isusovim životom. Isus je svoje djevičanstvo živio u potpunoj, nedjeljivoj i izravnoj ljubavi prema Ocu i svim ljudima tako da se je odrekao bilo kakve neizvravnosti i uključivosti. Bio je siromah u potpunom sinovskom povjerenju u Oca ne oslanjajući se doli na njega. Bio je posve raspoložljiv glede samoga sebe i svega što je imao. Žvio je u neprestanoj nutarnjoj i vanjskoj slobodi od zemaljskih dobara i nimalo nije bio za njih vezan. U posluhu se je u cijelosti sinovski podvrgao Očevoj volji, koja se je izražavala preko ljudi.

Kristov je život ključ za shvaćanje redovničkog života u svima njegovim bitnim oblicima. Ako djevičanstvo, siromaštvu i poslušnost ne povezujemo s Kristom, gube svu svoju evanđeosku vrijednost i postaju puka bezosobna pomagala duhovnog nastojanja. Evanđeoski savjeti bitno spadaju u Isusov životni stil kakav je on izabrao na zemlji. S njima je izrazio i ostvario svoje savršeno predanje Ocu i ljudima.

Mnogi kaži da redovništvo ima smisla kao znak i svjedočenje. Još je važnije da ono bude dosljedni i cijeloviti hod za Kristom, suočenje s Kristom i nastavljanje njegovog načina

života u Crkvi. Redovništvo je kao znak i svjedočenje bez dvojbe vrlo važno. No to je tek posljedak i plod hoda za Kristom. Uspješnost redovnikâ u apostolatu i dobrotvornosti nije njihov zadnji uzrok da postoje. Jedino povijesna činjenica, da je Isus u svojem zemaljskom životu iz ljubavi prema Bogu i ljudima živio u djevičanstvu, siromaštvu i poslušnosti, dovoljan je temelj i opravdanje redovništva u Crkvi.²³³

Ovo je najveći izvor i počelo svakoga Bogu posvećenog života. S izručenjem svega što ima spašava svoju braću. Redovničkim ga životom nasljeđujemo uprav u tome, i na taj način postajemo dionici njegova življenja.

Kakvo je teološko određenje našega života?

»Crkva je u Kristu sakramenat ili znak i pomagalo naružeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda« (LG 1).

Na redovništvo možemo pravilno gledati jedino u svjetlu vjere. Redovništvo je sakralno ponazočenje djevičanskog, siromašnog i poslušnog Krista u Crkvi. Drugi vatikanski sabor je govorio o Crkvi kao sakramantu. Slično Crkvi je sakramenat i redovnička zajednica koja je Crkva u Crkvi. Sakramenat je vidljiv i uspješan znak milosti što ga je Krist ustanovio za stalno. To određenje vrijedi za sedam sakramenata, a u nešto ga drukčijem smislu smijemo rabiti za Crkvu i za redovničke zajednice u njoj. Redovnička je zajednica u Crkvi vidljiv i uspješan znak Krista, kojega trajno onazočuje, i to prvenstveno pod vidom njegovog djevičanstva, siromaštva i poslušnosti. Vidljivost redovničkog života kao znaka posebno dolazi do izražaja u zajedničkom životu redovnikâ. U redovničku sakralnu bitno spada život po evandeoskim savjetima čistoće, siromaštva i poslušnosti. Drugi vatikanski sabor uči:

»Redovnici trebaju zdušno nastojati oko toga da Crkva po njima uzmogne vjernicima i nevjernicima danomice bolje predočiti Krista... Savjeti... omogućuju kršćaninu da se većma upriči onom načinu djevičanskog i siromašnog života koji odabra Isus Krist i koji prigrlji njegova Djevica Majka« (LG 46).

Redovnici se i redovnice zavjetovanjem posve izručuju djevičanskom, siromašnom i do smrti na križu poslušnom Kristu te ga u Crkvi trajno onazočuju pod ta tri vida. A time nije isključeno sakramentalno ponazočenje cijelog Kristova života.

U pojedinim vanjskim djelatnostima redovnike mogu zamijeniti svećenici i laici. No laici ih ne mogu zamijeniti kad se radi o tome da se nastavlja Kristovo djevičanstvo, siromaštvo i poslušnost.²³⁴

Je li hod za Kristom prijateljstvo s njim?

»Vi ste prijatelji moji ako činite što vam zapovijedam. Više vas ne zovem slugama, jer sluga ne zna što radi njegov gospodar: vas sam nazvao prijateljima, jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga« (Iv 15,14s).

Kad Isus nekoga posebno zove da ide za njim i taj mu se pridruži s cijelim srcem, svega svog života postaje poseban Isusov prijatelj i njegov učenik, otvoren za njegov nauk i još posebno za njegov primjer. Dotični, koliko je samo moguće, želi naslijedovati svoga Učitelja i upriličavati se prema njemu.

Kristov je učenik radi njega spremjan na sve. To je život iz vjere, nade i ljubavi, što je zadaća svih kršćana. No kod redovništva se ne radi samo o nutarnjem raspoloženju već i dosljednom vanjskom ostvarivanju na području triju evanđeoskih savjeta. Za redovnika nije dosta da je spremjan radi Krista sve izgubiti, nego treba da radi njega stvarno sve ostavi i izgubi.

Tko ide za Kristom u prijateljstvu, posve mu se povjeri i u njega čvrsto vjeruje, premda ga ne vidi. Obistinjuju se Isusove riječi: »Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!« (Iv 20,29). Redovnički život je život neprestane vjere u Isusovu nazočnost, dobrotu i ljubav. Stoga neka redovnik ne traži svoje središte izvan Krista, jer njegovo središte i njegov oslonac jest Krist. Prema svojim snagama želi stalno naslijedovati svog Učitelja, prema njemu se oblikovati u svemu njegovu životu, a posebno u čistoći, siromaštву i poslušnosti.

Kršćanstvo nije nešto već Netko. Nije skup obreda, istinâ i moralnih zapovijedi već živa osoba koju, istina, tjelesnim očima ne vidimo, a nama je na poseban način nazočan. Kršćanstvo je Isus Krist.

U našoj se vjeri radi o osobnom odnosu prema Kristu. Vjera je neprestano sretanje s njim koji je »Put, Istina i Život« (Iv 14,6). Istinska je kršćanska vjera moguća jedino kao prijateljstvo s Isusom. A gdje je istinsko prijateljstvo tu je i vjernost.

U redovničkom je životu između Krista i Bogu posvećene osobe potrebit neprestani rast izmjenične ljubavi. Kod pravog prijateljstva u prvom je planu neprestano međusobno darivanje. Najdublje je prijateljstvo između tri božanske osobe. Pravo je prijateljstvo na zemlji moguće kao skroman odsjev i sakramentalni znak tog prijateljstva u Bogu. Jer je Bog prijateljstvo – a to je isto što i ljubav – svako je prijateljstvo već neko iskustvo Boga i vodi k njemu kao nekakav sakramenat.²³⁵

9. POSEBAN BOŽJI POZIV

Kako su nastale naše ustanove?

»Tako su se na stablu, ponikлом božanskим darom, na njivi Gospodnjoj razgranali različiti oblici samačkog i zajedničkog života, porasle brojne obitelji koje promiču napredak svojih članova i dobrobit cijelog Tijela Kristova« (LG 43).

Izvor, iz koga su nastale nove redovničke ustanove, jest zajedno s Kristom i njegovim evangeljem također i Duh Sveti. On Crkvu oživljava. Način je djelovanja Duha Svetoga u Crkvi po različitim redovničkim ustanovama vrlo uspješan. One, naročito u početku, pokazuju veliku mladenačku svježinu i kao prosvjed proti svemu što je u kršćanskom životu postalo okoštalo i sklerotično, tako da su pravi Božji dar ljubavi prema ljudskom rodu.

U dvotisućnoj se je povijesti Crkve pojavilo više od 300 muških redovničkih ustanova, a oko 100 je od tih nestalo. Po svoj će prigodi propasti još poneka ustanova koja sada još nekako živi, ali će i dalje nastajati nove.

I o svemu tome odlučuje Božja volja. Ako Bog hoće da neke redovničke ustanove prestanu svojim djelovanjem te mjesto prepuste drugoj koja donosi obilnije plodove, stara će ustanova i to primiti kao volju Božju. U novije je vrijeme nastalo više svjetovnih ustanova, koje inače ne pripadaju redovničkim ustanovama²³⁶ i izgleda da imaju veliku budućnost. Budeći u Crkvi nove ustanove Duh Sveti često uvelike iznenadi i ne drži se ustaljenih oblika. Stoga su moguća još mnoga iznenađenja. Dandanas je vrlo živo djelovanje Duha Svetoga u različitim crkvenim pokretima, koji djelomice prelaze u svjetovne pa čak i u redovničke ustanove.

Budući da su pojedine redovničke sutanove Djelo Božje i da njihovu raznolikost hoće sam Bog, kao takvu je valja i prihvataći. I tu vrijedi poticaj svetog Pavla: »Svatko neka živi kako mu je Gospodin dodijelio, kako ga je Bog pozvao« (1 Kor 7,17).

Drugi vatikanski sabor želi da ustanove sačuvaju svoju posebnu narav, a ujedno da se prilagode vremenskim i područnim potrebama.²³⁷

Kakvu ulogu imaju naši utedeljitelji?

»Pomno slijedeći poticaje Duha Svetoga, crkvena vlast prihvata pravila što ih predlažu vrsni muževi i žene te, pošto ih usavrši, ovlašteno ih odobrava« (LG 45).

Utemeljitelj je onaj tko nekoj ustanovi dadne život. Tako je Isus utedeljitelj Crkve. Redovničke ustanove ne nastaju tako da se neki crkveni poglavar na to odluči, sazove više kršćana i za njih propiše poseban način života. Takva bi ustanova odmah na početku bila osuđena na brzu propast. Radi se o plodu Duha Svetoga koji djeluje u kome hoće, kada hoće i kako hoće. Pošto je velika većina ustanova posvećenog života među ženama, žene su i njihove utedeljiteljice ili suutemeljiteljice.

Utemeljitelji novih oblika posvećenog života obično nisu biskupi nego laici i svećenici. Kad neku redovničku ustanovu započne biskup, ne čini to kao biskup, kao predstavnik Crkve, već po posebnom rasvjetljenju.

Redovito se tu radi o rasvjetljenju nekog vida evanđelja koji je posebno aktualan za dotično doba te tvori odgovor na velike potrebe Crkve i čovječanstvo tog vremena. U tome je i jezgra posebne duhovnosti koja nosi novu ustanovu, a isto tako i začetak posebne djelatnosti u Crkvi.

Kada Krist po Duhu Svetom hoće da u Crkvi podigne novu redovničku ustanovu, najprije pozove kršćanina kojega je odredio za utedeljitelja i za tu ga važnu ulogu dugo pripravlja, često u potpunoj samoći. Primjer za to su brojni utedeljitelji od najstarijih vremena do danas. Duh Sveti kršćanina posebno snažno rasvjetljuje da spozna neki osobiti vid evanđelja i života po njemu. Početno nadahnuće je naročito znakovit dar Duha Svetoga osnivaču, u sebi ima nešto proročko. Nekada je to nadahnuće povezano s nekom vizijom ili nutarnjom riječi, ali svakako s posebno jakim, iako

redovito nutarnjim doživljajem. Može se pojaviti iznenada ili dozrijeva polagano. Imamo slučajeva kad je zamisao nove ustanove došla od drugoga, npr. od isповједnika ili od biskupa. Drugi vatikanski sabor utemeljitelje naziva »vrsnim muževima i ženama« (LG 45).

Budući utemeljitelj ostavlja sve i ide za Isusom. Djelovanjem se Duha Svetoga izabranom kršćaninu priključe učenici. Budući ih osnivač poučava o svojem rasvjjetljenju gledom na posebni evandeoski hod za Kristom. Ovoj se karizmi poučavanja pridruži osobna karizma osnivača nove redovničke ustanove u Crkvi. Krist po Duhu Svetom utječe na učenike da se posve priključe svojem osnivaču. Ovaj, u snazi primljene karizme, u redovničkoj zajednici oblikuje konkretnе životne načine, a obično sastavlja i pravilo i(l) konstitucije prema kojima se članovi ravnaju.

Svi utemeljitelji nemaju iste uloge. Neki za ovu ustanovu pridonosi sve bitno: određuje joj svrhu, duhovnost, način života, posebne označke reda. Drugi opet ima mnogo manju ulogu. Da neku osobu možemo smatrati osnivačem, od nje mora poticati barem početno nadahnuće i djelomično ostvarenje tog nadahnuća, npr. odgajanjem prvih članova i oblikovanjem temeljnih pravila.

Zajedno s osnivačem prvi članovi novi način života shvaćaju kao posebni hod za Kristom. Poput utemeljitelja i oni poprime slično evandeosko iskustvo. Zajedno s njim žele posebnim putem ići za djevičanskim, siromašnim i poslušnim Kristom. Svojim životom postaju kao neki suosnivači i pridonoсе svoj dio u oblikovanju nove redovničke ustanove.

U ustanovi posvećenog života osnivač je uviјek jedan od izvora kojemu se članovi stalno vraćaju. Drugi vatikanski sabor propisuje »neka dobro upoznaju i vjerno slijede duh osnivača i njegove posebne nakane« (PC 2b). Tako utemeljitelj preko svojih duhovnih sinova i kćeri na neki način u ustanovi nastavlja svoj život. On je članovima neprestani uzor i nadahnuće.

Kod postanka svake ustanove posevećenog života važnu ulogu ima i crkveno vodstvo koje ustanovu i njezinu pravila odobri te je u poučljivom posluku nadahnućima Duha Svetoga i dalje uređuje. Crkva, koja je majka, majka je i redovnikâ.

Mi članovi pojedinih redovničkih ustanova u današnjem vremenu nastavljamo ono što je htio utemeljitelj, stoga smo na prilagodljiv način njemu vjerni, što ujedno znači i voditi računa o sadašnjim prilikama. Stoga je 2. vatikanski sabor odredio neka suvremena prikladna obnova redovničkog života jednako obuhvati: s jedne strane neprestano vraćanje na izvore kršćanskog života kao i na izvorni duh redovničkih ustanova, a s druge strane njihovo prilagodivanje promijenjenim prilikama vremena» (PC 2).

Ista karizma sjedinjuje članove međusobno. Oni tumače osnivačevu karizmu i – uz poslušnost Duhu Svetomu, u jedinstvu sa svojim poglavarima – traže kako bi osnivač postupao kad bi živio u našim današnjim prilikama.

U utemeljiteljevoj karizmi valja lučiti posebni dar Duha Svetoga, to je duh osnivača, od vanjskog oblika koji je povezan s odredenom kulturom. Ovaj se vanjski oblik može i mora mijenjati u skladu s promijenjenim prilikama.²³⁸

Kako smo povezani s Kristom i evanđeljem?

»Redovnici trebaju zdušno nastojati oko toga da Crkva po njima uzmogne vjernicima i nevjernicima danomice bolje predočiti Krista, bilo kao molitelja na gori, bilo kao navjestitelja kraljevstva Božjega, bilo kao lječitelja bolesnih i ranjenih, kao onoga koji grešnike obraća na čestit život, ili koji blagoslovlje malene i svima čini dobro, uvijek podložan volji Oca koji ga je poslao« (LG 46).

Premda članovi svih ustanova idemo za djevičanskim, siromašnim i poslušnim Kristom, način je tog hodanja ipak vrlo različit. Krist je neicrpljiv, a isto tako i njegovo evanđelje. Pojedine redovničke ustanove, osobito novije, posebno ističu neku Isusovu izreku ili neki vid evanđelja. Stoga posebnost pojedinih ustanova valja tražiti u njihovom posebnom hodu za Kristom. Novije ustanove imaju već u svojem pravilu određenu posebnu svrhu.

U skladu s karizmom ustanove valja i živjeti. Samo tako ćemo Crkvi pridonositi najviše i Boga najviše veličati. Pošto

smo još uvijek podložni slabostima, stalno ćemo se obnavljati. Karizma je kao dar s kojim valja dobro upravljati.²³⁹

Ako pojedine redovničke ustanove žive u skladu sa svojom karizmom i time jače ističu poseban vid Isusova života, onda sve redovničke ustanove zajedno temeljitije ostvaruju cijelo evandelje. Na taj način evandelje može, po različitim ustanova-vama u Crkvi, zasjati u novoj ljepoti kao živo evandelje.

Redovničke su ustanove kao lijehe raznovrsnog cvijeća u divnom vrtu Crkve, u kojem su procvale sve kreposti. Ova slika lijepo predočuje tajnu redovništva u Crkvi u svoj njegovoj raznolikosti. Raznovrsno cvijeće odgovara velikoj šarolikosti i mnogovrsnosti evanđeoskih izreka koje se međusobno popunjaju. Te su riječi jedine Riječi,

Raznolikost cvijeća skriva svoje duboko jedinstvo u korijenju. Vrt Crkve ima svoje korijenje koje upija isti životni sok, a to je ljubav koja je temelj svake evanđeoske izreke te sve oživljuje i sjedinjuje. U korijenju je svih karizmi Božja ljubav. U ljubavi se i po ljubavi karizme sjedinjuju u jedno. Sada su u ljubavi združeni oni koji su utemeljitelji tih karizmi; bili su poslušni Duhu Svetomu koji je izvor ljubavi i svih karizmi.

Na različite redove i kongregacije možemo gledati kao na ostvarenje, procvat evandelja u vremenu i prostoru. Koliko je osnivača toliko je posebno ostvarenih evanđeoskih izreka. Uz to valja imati na umu da su se neki utemeljitelji nadahnjivali istim evanđeoskim izrekama. Sve evanđeoske riječi ukupno izražavaju sve o Riječi, iako nam svaka evanđeoska riječ donosi Isusa. Na taj način sve ustanove posvećenog života zajedno, više ili manje, intezivno ostvaruju cijelo evandelje. Po sinovima se i kćerima osnivača danas ostvaruje te u vremenu i prostoru postaje živo evandelje, evandelje o siromaštvu i molitvi, o djelima milosrđa i crkvenog služenja.

Zove li na posebni hod za Kristom Duh Sveti?

»Poziv se na život po evanđeoskim savjetima rađa u nutarnjem susretu s Kristovom ljubavlju, a to je otkupiteljska ljubav. Krist poziva upravo tom svojom ljubavlju. U sadržaju poziva postaje susret s tom ljubavi nešto čisto osobno. Kad vas je Krist pogledao i uzljubio te tako svakog i svaku od vas, dragi redovnici i redovnice, pozvao, s tom se je svojom otkupiteljskom ljubavi obratio određenoj osobi, što je u tom trenutku poprimilo zaručničko obilježe: ljubav je postala izborna ljubav. Takva ljubav zahvati cijelu osobu, bilo muškarce ili žene, u njihovom jedinstvenom i neponovljivom osobnom 'ja'. On koji se u otajstvu otkupljenja vječno dariva Ocu sama sebe; i gle, on poziva čovjeka da se sa svoje strane posve daruje za posebnu službu u djelu otkupljenja s tim da se priključi nekoj od Crkve priznatoj i potvrđenoj bratskoj zajednici«.²⁴⁰

I. Potreban je posebni poziv. Za Kristom može ići jedino onaj koga je on pozvao. Evanđelje je u tome sasvim jasno: k sebi »pozove koje sam htjede« (Mk 3,13). »Ne izabrate vi mene, nego ja izabrah vas« (Iv 15,16). U kršćanstvu poticaj uvijek dolazi od Boga. Duhovno zvanje je dar, dar Božje ljubavi. Osobni je to dar, a ostvarujemo ga u zajednici. Trajan je to dar, uvijek nazočan i djelatan, te čovjeka poziva da s njim sudjeluje. Redovničko zvanje je posebni poziv uz opću kršćansku pozvanost, novi poziv, novi dar i nova milost koja vodi potpunom procvatu krsne milosti.

Redovnik stalno sa zahvalnošću Kristu u sebi posvješće da ga je u redovnički život On pozvao. Odaberemo Krista jer je on prije odabrao nas. »Članovi bilo koje redovničke ustanove neka u prvom redu budu svjesni da su se zavjetovanjem (professione) evanđeoskih savjeta odazvali božanskom pozivu« (PC 5).

Zakonik kanonskoga prava kaže da Bog u redovnički stalež »neke vjernike posebno zove« (kan. 574,2). Svrha novicijata između ostaloga je i ta »da novaci bolje upoznaju Božji poziv« (kad. 646).

Isus nije čekao da učenici k njemu dodu sami od sebe već je svakoga posebno pozvao. Bio je to posve izvoran Isusov način, jer su u Isusovo vrijeme drugi učitelji učenike, koji su im sami dolazili, samo primali.²⁴¹

2. Poziv kao djelovanje Duha Svetoga. Kod vanjskog su božanskog djelovanja djelatne sve tri božanske osobe. Tako nije krivo ako reknemo da u redovnički stalež poziva Bog Oca, kao što je točno i kad kažemo da zove Krist ili Duh Sveti. Ovoj se božanskoj osobi, koja je još posebno Ljubav, pripisuje posvećivanje ljudi. Zvanje je posebna karizma Duha Svetoga. Stoga se često i sasvim prikladno kaže da Duh Sveti zove u redovnički stalež.

Prije nego što se tko odluči za redovničko zvanje obično u vjeri jako doživi da je za njega najveća vrednota i po njemu trojedini Bog. Za njega se odluči svim srcem.

Osim toga na budenje redovničkog zvanja utječe i spoznajne o potrebama bližnjega. Kršćanin želi pomagati bližnjemu u raznim nevoljama. U bratu ili sestri, koji trpe, vidi trpećeg Otkupitelja kojemu žele na poseban način služiti te tako pomagati i sudjelovati u spašavanju svijeta.

No ipak, iskustveni doživljaj i spoznanje o neotkupljenosti čovječanstva još ne rađaju redovničko zvanje. Oboje se može zbivati i zbiva i kod onih kršćana koji ne stupe u neku redovničku zajednicu. Potreban je još i posebni Božji poziv, poziv Duha Svetoga. Redovničko zvanje je karizma, tj. dar Duha Svetoga pojedincima za opće dobro svih. S njim Duh Sveti poziva kršćanina u određenu redovničku ustanovu i osposobi ga za život u njoj. Drugi vatikanski sabor kaže da su redovnici dionici »posebnoga dara u životu Crkve« (LG 43). Redovnici »su se zavjetovanjem evandeoskih savjeta odazvali božanskom pozivu« (PC 5).

Karizme dolaze izravno od Duha Svetoga bez posredovanja crkvenih poglavara, ali ti prosuđuju »o njihovoj ispravnosti i sredenom upotrebljavanju... oni su posebno nadležni ne gasiti Duha nego sve provjeravati te zadržavati ono što je dobro« (LG 12,2).

Sveti Pavao govori o karizmi apostolâ, prorokâ, evandelista, učiteljâ, poglavara, o karizmi pomaganja, skupljanja i davanja milostinje, o iskazivanju milosrda itd. Između svih karizmi najveća je karizma ljubavi, ona je duša i temelj svih ostalih karizmi.²⁴²

Redovnička karizma najviše sliči karizmi ljubavi, koja uključuju sve pojedine karizme, sjedinjuje ih, ona je njihov temelj. Stoga bismo mogli redovničko zvanje nazvati temeljnom karizmom, jer zahvati cijelog čovjeka, sve njegovo zanimanje, snage i vrijeme. Tko živi u skladu s tom karizmom ostvaruje čitavu žrtvu kakva je u Starom zavjetu bila žrtva paljenica (holokaust). Redovnik ne smije iz svoje životne žrtve isključiti niti jedno područje svoga života.

Redovnička karizma računa na sve naravne darove i sposobnosti redovnika, koje po karizmi dobivaju novo svjetlo, čiste se, jačaju i oplemenjuju. Živeći karizmu sav je čovjek djelatan sa svima svojim naravnim i milosnim darovima. Čitav je čovjek pozvan od Duha Svetoga u službu zajednice.

Kad Krist u Duhu Svetom nekoga pozove, ujedno ga osposobi da može zvanje dobro obavljati. Dobar redovnik surađuje s karizmom. Kod toga je suradnik Duha Svetoga, ne kao automat, već svojim razumom i slobodnom voljom.

Duh Sveti kršćanina ne zove samo zato da negdje obavlja neku posebnu zadaću. Zove cijelog čovjeka, hoće čovjeka samog i ne dopušta nikakve podijeljenosti. Valja dati sve, Krista izabrati za sve svoje, dati samoga sebe a ne samo neku svoju sposobnost. Ne može se redovnik biti osam sati na dan, već svakog sata i svake minute cijelog dana.

Što treba ostaviti?

»Prolazeći uz Galilejsko more, ugleda dva brata, Šimuna zvanog Petar i brata mu Andriju, gdje bacaju mrežu u more; bijahu ribari. I kaže im: 'Hajdete za mnom, učinit ću vas ribarima ljudi!' Oni brže bolje ostave mreže i pođu za njim. Pošav odande, ugleda druga dva brata, Jakova Zebedejeva i brata mu Ivana: u lađi su sa Zebedejem, ocem svojim, krpali mreže. Pozva i njih. Oni brže bolje ostave lađu i oca i pođu za njim« (Mt 4,18-22).

»Odlazeći odande, ugleda Isus čovjeka, zvanog Matej, gdje sjedi u carinarnici. I kaže mu: 'Podi za mnom!' on usta i pode za njim« (Mt 9,9).

Uvjet se za poseban hod za Kristom sastoji u tome da se ostavi sve, i to ne samo u duhovnom smislu već i u tvarnom. Koga Isus posebno pozove, taj se mora otrgnuti od svake ljudske osiguranosti. Mora biti spreman ići za Isusom koji »nema gdje bi glavu naslonio« pa nije osiguran ni toliko koliko lisice koje imaju svoje jazbine i ptice koje imaju svoja gnijezda.²⁴³ Petar je toga svjestan kad kaže: »Evo, mi sve ostavismo i podosmo za tobom« (Mt 19,27). Sve ostaviti može se jedino radi Krista i s njegovom snagom. Krist privuče čovjeka kako je privukao svetog Pavla:

»Štoviše, čak sve gubitkom smatram zbog onoga najizvrsnijeg, zbog spoznanja Isusa Krista, Gospodina svojega, radi kojega sve izgubih i smatram: da Krista steknem« (Fil 3,8s).

Zbog sakrivenog blaga i dragocjenog bisera kraljevstva Božjega, što je konačno Krist sam, »čovjek ide i proda sve što ima« (Mt 13,44-46). Pozvani se ne smije obazirati natrag:

»I drugi mu reče: 'Za tobom ću ići, ali dopusti da se prije oprostim sa svojim ukućanima'. Reče mu Isus: 'Nitko tko stavi ruku na plug pa se obazire natrag, nije prikladan za kraljevstvo Božje'« (Lk 9,61s).

Tko sve ostavi i na poseban način ide za Kristom, oslobađa se svake zabrinutosti. Bezuvjetno se Kristu izručiti kršćaninu znači najveću sigurnost. Valja živjeti od vjere: »Tražite stoga najprije kraljevstvo Božje i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo nadodati« (Mt 6,33). Oni koji radi Isusa sve ostave, zacijelo se odriču svjetovnog osiguranja, a svoju kuću grade na stijeni.²⁴⁴ Mjesto prolaznih dobivaju »blago na nebu, gdje ga ni moljac ni rđa ne nagrizaju« (Mt 6,20).

Prema Balthasaru kao temeljna istina izbornog staleža²⁴⁵ vrijede slijedeće Isusove riječi o stostrukom primanju:

»Zaista, kažem vam, nema ga tko ostavi kuću, ili braću, ili sestre, ili majku, ili oca, ili djecu, ili polja radi mene i poradi Evandelja a da ne bi sada, u ovom vremenu, s progonstvima primio stostruko: kuće, i braću, i sestre, i majku, i djecu, i polja – i u budućem vijeku život vječni« (Mk 10,29s; usp. Mt 19,29; Lk 18,29s).

Isusove riječi kod Marka govore o stostrukoj plaći već na ovom svijetu, u okviru progonstava. Najprije valja radi Krista sve ostaviti, onda će se i obećanje ispuniti. U redovničkom

zvanju valja putovati slično poput Izraela u pustinji, posve se pouzdajući u Božje vodstvo, u kruh s neba i piće iz stijene. Ni je moguće nikakvo vraćanje egipatskim loncima. Stostruka je plaća osigurana jedino u slučaju ako čovjek ide za Kristom posve se odričući u siromaštvu, čistoći i poslušnosti.²⁴⁶

Kakav treba biti naš odnos prema prvotnoj karizmi?

»Svakom se vjerniku rađa pravo i dužnost da se njima koristi, u Crkvi i u svijetu, na dobro ljudi i izgradnju Crkve« (AA 3).

Pošto Isus s karizmom Duha Svetoga redovnika zove da posebno ide za njim, redovnik se trudi da tom pozivu ostane vjeran. Nastoji živjeti u skladu s tom karizmom. Na taj način najviše koristi svojoj zajednicici, područnoj i općoj Crkvi. Ako pojedinci i redovničke ustanove u tome zataje, ništa čudno da ustanova propada i konačno propadne. Ako ustanova ne živi karizmatično, onda sliči ljudskoj organizaciji, i to redovito zastarjeloj.

U početku redovničke ustanove vlada u ustanovi između članova najveće oduševljenje. Iz tog vremena ima najviše svetaca. Budući da se kasnije u ustanovu uvuče štošta što početnu karizmu čak ohromljuje, Drugi vatikanski sabor naređuje ustanovama »neka sve dobro upoznaju i vjerno slijede duh osnivača i njegove posebne namjene« (PC 2b). »Prilagođena obnova redovničkog života treba između ostalog obuhvatiti i neprestano vraćanje na izvorni duh redovničkih ustanova« (PC 2).

Redovnička ustanova, u nastojanju da što bolje nasljeđuje svoju prvu zajednicu s osnivačem na čelu, ne želi je dakako nasljeđovati istim načinom života. Tà prilike su se danas uvelike promijenile, stoga one prve valja nasljeđovati sličnim duhovnim zauzimanjem. Nastojimo živjeti kako bi u našim okolnostima živio naš osnivač. Želimo biti danas živeći osnivači. Redovnička ustanova nije muzejska ustanova koja bi značiteljima našeg vremena pokazivala kakav je bio npr. život redovnikâ u 12. ili 13. stoljeću. Stoga treba svoju karizmu dobro poznavati. Jedino ćemo tako znati razlikovati bitno od nebitnog, što je vezano uz vrijeme i kraj, a danas je preživjelo.²⁴⁷

10. REDOVNIČKO POSVEĆENJE

Što je jezgra evanđeoskih savjeta?

»Sa zavjetovanjem se za svakog i svaku od vas otvara put evanđeoskih savjeta. Evanđelje ima mnogo preporuka koje idu preko granica zapovijedi i pokazuju ne samo što je potrebno već i što je bolje. Tako npr. poticaj da ne sudimo,²⁴⁸ da posudujemo ništa ne očekujući,²⁴⁹ da ugodimo svim zahtjevima i željama bližnjega,²⁵⁰ da na gozbu pozivamo siromahe,²⁵¹ da uvijek oprštamo²⁵² i mnogo tome sličnog. Ako se je u duhu predaje zavjetovanje evanđeoskih savjeta usredotočilo na tri točke: čistoću, siromaštvo i poslušnost, čini se da ta navada dosta jasno ističe kako one imaju ključno značenje, te u nekom smislu obuhvaćaju cijelu ekonomiju (rasporedbu) spasenja. Sve što evandelje savjetuje posredno pripada programu onog puta na koji Krist poziva govoreći: 'Idi za mnom!'. A čistoća, siromaštvo i poslušnost pružaju tom putu kristocentričnu oznaku i utiskuju joj poseban znak ekonomije spasenja«.²⁵³

»Savjeti se u svojoj biti ne mogu odstraniti, s njima Crkva stoji i pada«.²⁵⁴

1. Dva puta jednog te istog kršćanskog života. U redovničkom se životu posebno ističu tri evanđeoska savjeta. Imaju istaknuto mjesto u koncilskim i pokoncilskim odredbama, u Zakoniku kanonskoga prava, u Obredniku redovničkih zavjetovanja. Spominju se u zavjetnim obrascima skoro svih ustanova (iznimka su benediktinci, cisterciti i dominikanci). Nazočni su uglavnom u svim pravilima i konstitucijama.

Naučeni smo govoriti o dva puta kršćanskog života, o putu zapovijedi za obične kršćane, i o putu evanđeoskih savjeta za redovnice, redovnike, članove svjetovnih ustanova, a djelomice i za svećenike. Zapovijedi obvezuju sve kršćane, a evanđeoski su savjeti preporučeni i nitko ih nije dužan prihvatići.

Nauk o dva puta za ulazak u kraljevstvo nebesko što ih pruža evandelje potječe još iz vremena crkvenih otaca i

održavao se sve do naših dana. *Put zapovijedi* je dovoljan da se postigne spasenje, a *put evandeoskih savjeta* je za one koji ne traže samo spasenje već i kršćansko savršenstvo i savršeno spasenje. Takvo tumačenje valja ponešto dopuniti prije svega na temelju činjenice da smo svi pozvani na svetost i da po krštenju imamo u biti svi jednako dostojanstvo.

U povijesti – kako bi se opravdao put zapovijedi i put evandeoskih savjeta ili put savršenstva – često se pozivalo na evandeoski *dogadaj o bogatom mladiću*,²⁵⁵ o kojemu smo već raspravljali. Danas poneki biblijski stručnjak i teolog Isusov poziv bogatom mladiću: »Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imaš i podaj siromasima...« (Mt 19,21) ne tumači kao savjet da mladić prihvati savršeniji život, život po evandeoskim savjetima. Svi smo kršćani pozvani na savršenstvo. Ako je bogati mladić želio postati Isusov učenik, morao se je odreći bogatstva. To je za njega bila zapovijed a ne samo savjet. No on »ode žalostan, jer imaše velik imetak« (Mt 19,22). Dogodaj je poučan za sve kršćane jer ih poziva na savršenstvo. Riječ »savršen«, koju je Isus uporabio u pozivu bogatom mladiću, u Matejevom se evandelju nalazi samo još jedanput, i to u pozivu koji se odnosi na sve kršćane: »Budite, dakle, savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski« (Mt 5,48)²⁵⁶.

2. Utemeljenje evandeoskih savjeta ne ovisi od tumačenja događaja o bogatom mladiću. Kristovih je savjeta ili poticaja mnogo. Sjetimo se samo njegova govora na gori (Mt 5-7). Između tih savjeta su tri koji se posebno odlikuju i obično ih nazivamo »tri evandeoska savjeta« ili čak samo »evandeoski savjeti«.

Shvaćanje da evandeoski savjeti nisu obvezatni nije posve evandeosko. Svi smo kršćani pozvani na svetost, dakle na savršeniju ljubav prema Bogu i bližnjemu. Jedino je put do savršenstva različit. Da se postigne svetost valja živjeti cijelo evandelje, pa i govor na gori, pa i druge evandeoske savjete, te barem u duhu ispunjavati evandeoske savjete čistoće, siromaštva i poslušnosti. Kao poseban oblik savjetâ, na izraziti ih i radikalni način ispunjavaju redovnice, redovnici i članovi svjetovnih ustanova, koji se na to obvezuju posebnim zavjetovanjem.

Glede života prema različitim evandeoskim savjetima valja uzeti u obzir i Božji poziv, Božju volju s obzirom na takav život. Truhlar u »Leksikonu duhovnosti« kaže:

»Bog čovjeka ne vodi samo onim općim izrazom svoje volje koji sve obvezuje, nego i pojedinim pozivima kojima se obraća pojedincu i vrijede samo za njega: tako je npr. poziv: 'Hoćeš li biti savršen...' (Mt 19,21) vrijedio samo za bogatog mladića kojemu se Isus obratio za njega, za tog mladića put je savršenstva bio ovaj: prodati sve što ima i dati siromasima. Slično, a i drukčije, Bog uvijek iznova poziva pojedince na djela, postupke i životne oblike koji su više od onoga što naređuju njegovi opći, za sve valjani zakoni. 'Savjet' se odnosi upravo na takve Božje pozive, pozive na neko djelo koje je više od njegovog općeg, za sve valjanog, zakona... Svjetlo na putu 'savjetâ' jest ljubav. 'Bog neće da svatko ispunjava sve savjete nego samo one koji su tu i tada prikladni, prema osobnim razlikama, različitim vremenima, okolnostima i sposobnostima, kako to zahtijeva ljubav. Ona – kao kraljica svih kreposti, svih zapovijedi, svih savjeta, ukratko svih kršćanskih propisa i djela – svemu tome pruža mjesto, red, vrijeme i vrijednost. Stoga je ona ta od koje mora krenuti hod u ispunjavanju savjetâ' (Sv. Franjo Saleški)« (LD, 600s).

O dva puta, o putu zapovijedi i o putu evandeoskih savjeta, smijemo govoriti ako uzmemo u obzir rečeno. Samo oni koji su od Krista pozvani u potpunom smislu da prigrle put evandeoskih savjeta kao poseban oblik života, i na taj se put obvežu zavjetovanjem. No u duhovnom smislu, barem u onoj mjeri, moraju ići svi kršćani, jer su svi pozvani na svetost.

Drugi vatikanski sabor i kasnije odluke o trima evandeoskim savjetima govore ovim redoslijedom: čistoća, siromaštvo i poslušnost. Neki se teolozi drže tog rasporeda, a drugi na prvo mjesto stavljuju siromaštvo ili poslušnost, već prema različitim gledanju i međusobnom povezivanju triju evandeoskih savjeta.

Balthasar ih ovako raspoređuje: siromaštvo, djevičanstvo i poslušnost.²⁵⁷ Koga Isus pozove, najprije ostavlja sve, inače ne može ići za Isusom. Ako siromaštvo shvatimo dublje,

uvidimo da su u njemu zapravo sadržani i djevičanstvo ili posvećena čistoća i poslušnost. Tko se odrekne svega, odriče se i raspolažanja svojim tijelom i svojom voljom.

Stalež evandeoskih savjeta, koji je utemeljen na Kristu, sasma je nov način bivanja. Radi grijeha su vrednote siromaštva, djevičanstva i poslušnosti dobine negativan predznak. A u Kristu odricanje postaje nešto pozitivno, spasonosno. Pomoću Kristove milosti odricanje vodi do stostrukog dobivanja zemaljskih i nebeskih dobara, vodi u Kristovu slobodu²⁵⁸ i u plodnost Kristove otkupiteljske žrtve na križu. Krist je, ustavljajući izborni stalež i evandeoske savjete, uvelike obogaatio Crkvu. Tako postajemo na savršeniji način dionici njegovog puta.

Papa Ivan Pavao II. u apostolskom nagovoru redovništvu povezuje »požudu tijela, požudu očiju i oholost života« (1 Iv 2,16) s tima evandeoskim savjetima:

»Evandeoska nam, naime, čistoća pomaže u nutarnjem životu preobraziti sve ono što potječe od požude tijela; evandeosko siromaštvo sve ono što izvire iz požude očiju; evandeoska nam poslušnost konačno pomaže temeljito preobraziti sve ono što u ljudskom srcu potječe od oholog ponašanja« (CD 23,14s)

3. Nutarnja jezgra triju evandeoskih savjeta. Isus se je sam svega odrekao da bi se tako još uspješnije mogao davati. I kršćanin se odricanjem, koje je spojeno sa životom po evandeoskih savjetima, osposobljava za dublje služenje. Radi se i o nekoj napetosti između umiranja svijetu, ukoliko je u njemu nazočno zlo, i naše uspješne nazočnosti u njemu. Odricanje nije samo sebi svrha već nam omogućuje ići za djevičanskim, siromašnim i do smrti na križu poslušnim Kristom. Djelovanjem njegovog Duha Svetoga postajemo sve spremniji, otvoreniji za Boga i njegovu volju. Bez te nutarnje otvorenosti za bilo kakvu Božju volju nije moguće živjeti po evandeoskim savjetima. Nutarnja je jezgra triju evandeoskih savjeta upravo u toj nutarnjoj spremnosti za izvršavanje Božje volje. Balthasar veli:

»Više od svoga vanjskog imanja (siromaštvom), slobodnog raspolažanja svojom tjelesnom plodnošću (čega se odričemo celibatom) i svojim duhovnim odlukama (koji se odričemo poslušnošću) čovjek ne može

*žrtvovati... Savjeti znače ići za Kristom ne samo tvarno već prije svega duhovno. Znaće potanku i u usredotočenom smislu takvu raspoložljivost za Gospodina kako se je on bez ograničenja prepuštao Očevoj volji... Nigdje se ne stavlja granica: to a ne ovo, dotle mogu, a dalje ne. Svim se otvorenim porama hrani načelom kojim se zanosno utječe k njemu: 'Moja je hrana vršiti volju Očevu'.*²⁵⁹

Potpuna raspoložljivost je izraz savršene ljubavi. Krist je prema Ocu osjećao savršenu ljubav i stoga je bio savršeno spreman ispunjavati njegovu volju. Tri su evandeoska savjeta zapravo tri temeljna načina svega Isusovog bivanja, koje se sastajalo u tome da ga je Otac poslao. I u Isusovom se siromaštvu, djevičanstvu i poslušnosti otkriva njegovo vječno rođenje od Oca. Sve prima od njega, sav se opet vraća njemu i pripada samo njemu. Krist živi u savršenoj predanosti Ocu i nema ništa svoga. »On je odsjaj Slave i otisak Bića njegova« (Heb 1,3).

U tom potpunom razvlašćenju Krist je uzor redovničkoj predanosti i predstavlja njezino utjelovljenje pojedinih evandeoskih savjeta. Raspravljujući o tome Balthasar piše:

*»Krist nije samo poslušan, njegovo je biće jedna sama poslušnost koja je za njega vječna i slobodna, Krist nije samo sirmašan, siromaštvo je isto njegovo biće, jer se njegovo vječno bogatstvo sastoji u tome da nema ništa što ne bi bilo Očevo, i da sve što ima polaze pred Očeve noge. Krist nije samo čist, čistoća je isto njegovo biće jer ne može imati ikoju misao koja svojim početkom i krajem ne bi potjecala iz ljubavi pune vjernosti Ocu i koja ne bi iz te obuhvatnosti primala upravo beskonačno prepunu plodnost ljubavi.«*²⁶⁰

Živeći po evandeoskim savjetima dobar je redovnik spreman da ga Bog uporabi u cijelosti, i to u čitavom njegovom životu. Kako se je Krist iz ljubavi prema Ocu i ljudima posve razdao, tako se i redovnik njegovom pomoći u snazi Duha Svetoga trudi da ga nasljeđuje.

Što je nutarnja jezgra triju evandeoskih savjeta lijepo pokazuje Djevica Marija. Posve se predala Bogu na raspolaganje riječima: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1,38). Tim je izrazila svoju potpunu spremnost

za služenje. Marijino se djevičanstvo posebno pokazalo kod andelovog navještenja i Isusovog utjelovljenja; a njezino siromaštvo kod Isusova rođenja, njezina poslušnost kod Isusova obrezanja, njegovog prikazanja u hramu i nakon vraćanja u Nazaret.

Što je naše zavjetovanje?

»Redovničkim zavjetovanjem članovi javnim zavjetom prihvaćaju obdržavanje triju evanđeoskih savjeta, posvećuju se Bogu po službi Crkve i pritjelovljuju se ustanovi s pravima i dužnostima koje određuje pravo« (ZKP, kan. 654).

Obično kažemo da je netko obavio zavjetovanje ili da je položio tri zavjeta evanđeoskih savjeta čistoće, siromaštva i poslušnosti. No taj je način izražavanja nastao u novije vrijeme. Od Pahomija, Bazilija, Benedikta, Franje Asiškog sve do Ignacije Lojolskog kandidati su se posebnim svečanim obećanjem, jednim obećanjem, obvezivali da će tako živjeti kako žive ustanove u koje su stupali. U Drugom ili potvrđenom pravilu sv. Franje određeno je: »Završivši godinu kušnje neka se prihvate na poslušnost kad obećaju uvijek tako živjeti i ispunjavati Pravilo« (II, 12).

Evanđeoski su savjeti čistoće, siromaštva i poslušnosti bili više puta samo uključno sadržani u redovničkom zavjetovanju. I danas je bolje govoriti o jednom zavjetovanju triju evanđeoskih savjeta negoli o polaganju triju zavjeta, jer se radi o samom jednom činu. Latinski se tekst odluka 2. vatikanskog sabora i zakonika kanonskoga prava također većinom služi jedninom.²⁶¹

U 3. st. je Klement Aleksandrijski u vezi s čistoćom već rabil izričaj »zavjetovanje« (grčki homologia, prothesis).²⁶² I načje je Origen već prije njega govorio o zavjetovanju čistoće i odricanja, a zbog njegovog simboličnog izražavanja nije jasno kako je to shvaćao.²⁶³ I na Zapadu se je s vremenom ustalio izričaj zavjetovanja (lat. votum, profesio). To dokazuje da se u prvim stoljećima radilo o tihom i uključnom zavjetovanju bez posebnog bogoslužnog slavlja.

S vremenom su počeli razmišljati koje su najvažnije prvine pojedine monaške ustanove. Sv. Bazilije je govorio o jednom samom zavjetovanju (homologia) čistoće, i to pred samostanskim zajednicom (dva ili tri svjedoka) i crkvenim poglavarima.²⁶⁴ A zavjetovali su se samo oni mladići koji su već od djetinjstva bili u samostanu i ondje odgojeni. Oni koji su stupali odrasli nisu posebno polagali zavjete, jer je već njihov ulazak uključno pokazivao slobodu i promišljenu odluku da ostanu u samostanu. Najstariji obrazac zavjetovanja, što ga pozajmimo, potječe iz 4. stoljeća: monah se zavjetuje da će živjeti uzdržljivo i izvršavati zapovijedi. U 4. st., kad je Crkva postala slobodna i od države priznata vjera, zavjet je djevičanstva poprimio svoj pravni oblik. Važnu je ulogu imalo i preoblačenje. Prije zavjetovanja su uveli neko doba priprave, novicijat.

Pravilo sv. Benedikta u monaško zavjetovanje uključuje tri prvine: stalnost kraja (stabilitas loci), obraćanje svog života (conversio morum) i poslušnost (oboedientia). Benediktinci i cisterciti još i danas u obrascu imaju te tri prvine. Čistoća su i siromaštvo uključeni u obraćanje života. U Pravilu je o primanju novih monaha i njihovu zavjetovanju određeno slijedeće:

»Ako nakon zrela razmišljanja (kroz godinu novicijata) obeća da će sve pridržavati i izvršavati svaki nalog, nek se primi u zajednicu. No mora znati da mu je od toga dana i zakonom Pravila određeno kako više ne smije napustiti samostan, ili zbaciti sa svojih ramena jaram Pravila što ga je poslije tako duga razmišljanja mogao odbiti ili prihvati. Onaj koji se prima obeća pred svima u bogomolji ustrajnost, obraćenje svog života i poslušnost pred Bogom i njegovim svećima« (pogl. 58).

Izričito je u obrascu izraženo zavjetovanje čistoće, siromaštva i poslušnosti prevladalo tek u 12. st., ali su se prema trima evanđeoskim savjetima vladali svi pravi monasi već od najstarijih vremena.

Od početka je bilo jasno da zavjetovanje, zvalo se bilo kako, obvezuje za cijeli život, samo nisu uvek bile jednakne pravne posljedice kršenja zavjetâ. U 2. st. sv. Justin govorio o djevicama »koje su ostajale čiste do 60 ili 70 godina«.²⁶⁵ U 3. st. sv. Ciprijan nevjernost djevice smatra preljubom i nevjernošću samom Kristu. Za to je morala činiti javnu pokoru.²⁶⁶

Donosi li zavjetovanje posebno posvećenje?

»Zavjetima (per vota) ili drugim svetim obvezama koje su u biti istovjetne sa zavjetima, kršćanin se obvezuje na tri rečena evandeoska savjeta, posvema se predaje nadasve ljubljenom Bogu, te tako na nov i poseban način služi i časti Boga. Već je krštenjem umro grijehu i posvećen Bogu. A da bi mogao primiti još obilniji plod krsne milosti prihvaćanjem (professione) evandeoskih savjeta u Crkvi, nastoji se oslobođiti zapreka koje bi ga moglo odvratiti od žara ljubavi i savršenog bogoštovlja te se još iskrenije posvećuje (instimius consecratur) božanskoj službi.²⁶⁷ Posvećenje (consecratio) je toliko savršenije, koliko čvršćim i trajnijim vezama (to posvećenje) ponazočuje Krista koji je nerazrješivom vezom sljubljen sa svojom zaručnicom Crkvom« (LG 44).

Danas često čujemo i čitamo da redovničko zavjetovanje ne donosi posebno posvećenje. Ova je tvrdnja više puta povezana s odbacivanjem svetoga, jer da svijet i ljudi tobože ne trebaju nikakvo posvećenje. Drugi opet misle kako bi posebno posvećenje omaložavalo krsno posvećenje i redovnike uzdizalo nad laike. Dakako da je svaki kršćanin svet i posvećen već po svetom krštenju i stoga govor o redovnicima i redovnicama te o svećenicima kao o Bogu posvećenima, dotično kao o onima što ih je Bog posebno posvetio, ne bi smjelo ostavljati utisak kao da laici nisu posvećeni.

Odluke crkvenog učiteljstva cijelim tijekom, i u najnovije vrijeme, govore o posebnom redovničkom posvećenju i time odbacuju sve prigovore. Drugi vatikanski sabor, uz gore navedeni tekst o redovničkom posvećenju, uči da su članovi ustanova Bogu posvećenog života »cijeli svoj život stavili na raspolaganje njegovoj (Božjoj) službi. To im daje neku posebnu posvetu (peculiarem quamdam consecrationem), a ta ima svoje duboko korijenje u krsnoj posveti koju potpunije izražava« (PC 5). Zavjetovanjem »Bogu se posebno posvećuju (Domino se peculiariter devovent) zato da bi slijedili Krista koji je, čist i siromašan,²⁶⁸ po poslušnosti do smrti na križu spasio i posvetio ljude« (PC 1). Zakonik kanonskoga prava govorи da se članovi ustanova posvećenog života »redovničkim zavjetovanjem... posvećuju se (consecrantur) Bogu po službi Crkve« (kan. 654).

Posebno posvećenje, o kojemu govori 2. vatikanski sabor, jest čin kojim je krščanin za stalno (ako se radi o doživotnom zavjetovanju) uveden »u službu Gospodina na dobro ljudi«.²⁶⁹ Tim posvećenjem Bogu posvećena osoba predstavlja »Kristovu nerazrješivu vezu sa Zaručnicom Crkvom«. I druge svete veze, koje su slične zavjetovanju (tako je npr. obećanje), donose posebno posvećenje koje je s obzirom na čvrstoću i stalnost veza više ili manje potpuna. Najpotpunije je posvećenje kod doživotnog zavjetovanja, manje potpuno od privremenog, a još manje kod veza koje su manje od zavjeta (obećanje). Svako redovničko zavjetovanje ima u sebi nešto vječno, neopozivo predanje samog sebe Bogu zauvijek. Privremeno je zavjetovanje crkvenim pravom uvedeno tek u 19. st. kao kompromisno rješenje zbog ljudske slabosti i duhovne nezrelosti. Posvećenje je savršenije ako bolje predstavlja »Kristovu nerazrješivu vezu sa Zaručnicom Crkvom«. Na redovničko bi posvećenje valjalo gledati prije svega u svjetlu veze između Krista i Crkve, dakle u svjetlu osobnog odnosa. Ako na njega gledamo samo kao na znak i sakramentalnost, onda premalo do izražaja dolazi duhovna stvarnost. Treba povezivati oba gledišta.²⁷⁰ Po saborskem se nauku kod redovničkog posvećenja radi ne samo o posebnom i istinskom već i o dubljem posvećenju nego što je ono krsno.

Obrednik redovničkog zavjetovanja ima kod svečanih zavjeta više »posvetnih molitava«. Zakonik kanonskoga prava kaže da je redovnički život »posvećenje cijele osobe (otius personae consecratio)« (kan. 607). Vrlo srdačne su riječi pape Ivana Pavla II u apostolskoj pobudnici »Redemptionis dominum«:

»Zvanje vas je, draga braće i sestre, dovelo do redovničkog zavjetovanja, kojim ste se po službenom posredovanju Crkve posvetili Bogu, a ujedno ste se učlanili u svoju redovničku obitelj. Stoga Crkva na vas misli prije svega kao na 'posvećenje': u Isusu Kristu posvećene Bogu u isključivo vlasništvo. To posvećenje određuje vaše mjesto u prostranoj zajednici Crkve, naroda Božjega. Istodobno u sveopće poslanje toga naroda uvodi se nov i poseban izvor duhovne i nadnaravne energije: poseban oblik života, svjedočenja i apostolata, u vjernosti poslanju vaše ustanove, do njenog identiteta i njene duhovne baštine. Sveopće

poslanje Božeg naroda ima svoje korijene u mesijanskom poslanju samoga Krista – proroka, svećenika i kralja – kjega su na različite načine svi dionici. Oblik sudioništva, koje je svojstveno 'posvećenim' osobama, odgovara načinu vaše ukorijenjenosti u Kristu. Koliko je duboka i jaka ta ukorijenjenost, u tome upravo odlučuje vaše redovničko zavjetovanje.

Nova je to veza čovjeka s trojedinim Bogom u Isusu Kristu. Ta veza raste iz temelja prvotne veze koja je obuhvaćena krsnim sakramentom. Redovničko zvanje 'ima svoje duboko korijenje u krsnoj posveti koju potpunije izražava' (PC 5). Tako svojim sadržajem postaje novo posvećenje: posvećenje i darivanje ljudske osobe nadasve ljubljenom Bogu. Obveza – što ste je prihvatili zavjetovanjem da ćete živjeti prema evanđeoskim savjetima čistoće, siromaštva i poslušnosti te po odredbama svoje vlastite redovničke obitelji kako se nalaze u vašim konstitucijama – predstavlja izraz potpunog posvećenja Bogu i ujedno sredstvo za njegovo praktično ostvarenje. Tu svoj oblik dobiva i svjedočenje kao i apostolat svojstven posvećenim osobama. No ipak korijen te svjesne i slobodne posvete i iz nje proizlazećeg darivanja samog sebe Bogu treba tražiti u krštenju, sakramantu koji vodi u pashalno otajstvo, u vrhunac i središte otkupljenja što ga je Krist izvršio» (CD 23,7).

Kakva je uloga Boga, Crkve i nas samih?

»Crkva svojom odredbom ne samo da podiže redovnički poziv na čast kanonskog staleža nego ga i svojim liturgijskim obredima priznaje kao Bogu posvećen stalež. Ona, naime, vlašću od Boga joj povjerenom prihvaća zavjetovanje (vota) redovnikâ, zazivlje na njih pomoć i milost Božju po službenim molitvama, Bogu ih preporučuju i duhovno blagoslovile, sjednjajući njihovo predanje euharistijskoj žrtvi« (LG 45).

Zavjetovanje je evanđeoskih savjeta odgovor na Božji poziv. Redovničko posvećenje je izručenje svega svoga života u vlasništvo nadasve ljubljenom Bogu. Bogu je posvećena

osoba kod toga slična starozavjetnoj žrtvi paljenici. Posvećenje je čin kojim Bog prilazi čovjeku i čovjek se vraća Bogu.

Redovničko je posvećenje prije svega Božje djelo, što se vidi iz navedenih koncilskih i kasnijih tekstova (koriste pasiv). Bog je onaj koji posvećuje, a čovjek se dariva Bogu.²⁷¹ Ovo slijedi također iz toga jer je krsno posvećenje, na kojem se osniva redovničko posvećenje, isto tako Božje djelo. Redovničko je posvećenje drukčije od npr. svećeničkog posvećenja koje je jedan od sedam sakramenata, a među njima je neka sličnost (analogija).

U Crkvi se misao o redovničkom posvećenju učvrstila na temelju biblijskih posvećenja kod prorokâ, kraljeva i svećenika. Između redovnika, koji polaže zavjete, i Boga nastupa Crkva kao posrednica. Osim gore spomenute uloge, ona kod redovnika prosuđuje o prisnosti zvanja. Crkvena se vlast pod vodstvom Duha Svetoga brine o tumačenju pojedinih evanđeoskih savjeta i »upravlja njihovim ostvarenjem te daje ustanovi trajne oblike takva života« (LG 43).

Premda se kod redovničkog posvećenja prije svega radi o Božjem djelovanju, čovjek kod toga nikako nije isključen već u njemu slobodno sudjeluje. Darivanje samog sebe Bogu ima jedino onda vrijednost kad je izraz slobodne ljudske volje, proizijele iz ljubavi. Bog u svojoj neizmernoj ljubavi pozove čovjeka, a čovjek svojim zavjetom konačno odgovori na njegov poziv. Božja ljubav tjera kršćanina da se zavjetovanjem »posve pred nadase ljudljrenom Bogu« (LG 44).

Kako su povezani redovničko i krsno posvećenje?

»Redovničko zavjetovanje – na sakramentalnom temelju krštenja u kojem ima svoje korijene – 'novi je pokop u Kristovu smrt'; nov po svijesti i izboru; nov po ljubavi i pozivu; nov po neprekidnom 'preobraćanju'. Učinak je takvog 'pokopa u smrt' da čovjek, 'pokopan s Kristom', 'dolazi u novi život kao Krist'. U raspetom Kristu imaju temelj kao krsno posvećenje tako i zavjetovanje evanđeoskih savjeta koji – prema riječima Drugog vatikanskog sabora – 'znače posebno

*posvećenje'. To je istodobno smrt i oslobođenje. Sveti Pavao piše: 'Smatrajte sebe mrtvima grijehu' i ujedno smrt naziva 'oslobodenjem od robovanja grijehu'. Upravo stoga redovničko posvećenje na sakramentalnom temelju svetog krštenja stvara novi život 'za Boga u Isusu Kristu'«.*²⁷²

O našem smo pitanju već vidjeli tekst Drugog vatikanskog sabora i zakonika kanonskog prava. Papa Ivan Pavao II. u ovdje navedenim riječima zorno uspoređuje redovničko posvećenje s naukom apostola Pavla o krštenju u poslanici Rimljanim.²⁷³

U sedam sakramenata spada krsno posvećenje i ono utiskuje neizbrisiv biljeg. Redovničko pak posvećenje ima neke prvine sakramentalnosti i povezano je sa sakramentalnošću krštenja i s onom Krista i Crkve. Redovničko posvećenje djeluje u redu milosti i ne može se ograničiti na prolazan čin zavjetovanja, koje mora biti vanjski izraz nutarnjeg raspoloženja cjelovitog darivanja sebe Bogu. S redovničkim se posvećenjem kršćanin usmjerava na hod za Kristom iz bližega, i želi se osloboditi zapreka na putu prema svetosti.

U prvim se vjekovima kršćanstva događalo da su se već katekumeni odlučivali za monaški život. Vrijeme im je katekumena ujedno bio i novicijat, a krštenje trajno uključenje u monaški život. Krsno preoblačenje je ujedno bilo i monaško preoblačenje. Pahomije je u svoj samostan primao i katekumene. Oni bi redovničko odijelo primili nešto prije kraja priprave na krštenje koje se vršilo u uskrsnom bdjenju; preoblačenje je praktično bilo povezano s krštenjem. Sveti Martin je u Galiji ostao katekumen sve do potpunog uključenja u monašku zajednicu s krsnim obredom. Kod svih je tih slučajeva krsni obred ujedno bio i obred zavjetovanja, dotično nije bio potreban nijedan drugi obred.

Za one koji su u monašku zajednicu ili u zajednicu djevicâ stupali poslije krštenja, od 4. st. se uvodio poseban obred zavjetovanja. Prvi, koji je redovničko zavjetovanje usporedio s krštenjem i nazvao ga **drugim krštenjem**, bio je sv. Jeronim. Zapisao je da se Blesila »na neki način oprala pomoću drugog krštenja, krštenja zavjetovanjem«.²⁷⁴ A dosta

raniye je drugo krštenje značilo javnu pokoru ili mučeništvo. Redovnički život po sv. Jeronimu ima pokorničku narav i pridonosi oprštanju grijeha. Svetac na drugom mjestu redovničko zavjetovanje usporeduje s odricanjem od sotone prije krsnih obećanja.²⁷⁵ Kao što se krščanin kod krsnih obećanja obveže da će izbjegavati grijeh i živjeti po evangelju, tako se na to još strože obveže kod redovničkog zavjetovanja. Kod otaca je bila vrlo živa misao da monaška pokora vodi k oproštenju grijeha. Monaštvo su držali nastavkom ili alternativom nekadašnjeg mučeništva, što je bilo krštenje krvi. Ova je misao pomagala povezivanje redovničkog zavjetovanja s krštenjem. Povijesni pregled različitih obreda redovničkog zavjetovanja na Istoku i Zapadu pokazuje kako su ti obredi bili tjesno povezani s krsnim obredom.²⁷⁶

Sakramentalno krštenje uvijek ostaje temeljem kršćanskog života. Redovnički život znači procvat kršćanskog života, kao što je i redovničko posvećenje procvat krsnog posvećenja. Izraz »drugo krštenje« je opravdan ukoliko se radi o obraćenju koje krščanina uvodi u novi život, angažiraniji od onoga kojim je živio prije ulaska u ustanovu posvećenog života.

Z A K L J U Č A K

Gовор је о Христу, о радикалном ходанju за njim. Живјети по еванђeoskim savjetima чистоћe, siromaštvu i poslušnosti jest нешто divno, jer то је Христов put, put за дjevičanskим, siromašnim i poslušnim Христом. Задјено idemo za svetim Христом, за Христом slugom. Наš је темељ еванђelje, а онје је Иисус Христ. Настављамо njегов живот на земљи, poslušni njegovom pozivu, ukorijenjeni u krsno i redovničko (svećeničko) posvećenje.

Ako bolje upozнamo своје zvanje, više ћемо га ljubiti i od njega живјети. Idući за Христом bolje ћемо upozнati i zavoljeti njega samoga. I dijecezanskom svećeniku i laiku knjiga може ponudити oslonac u njihovom hodу за Христом. На kraju se zamislimo u riječи Schürmanna što ih navodi Greshake u knjizi »Biti svećenik«:

»Koliko ће se kršćansko navještanje, dotično naviještanje o križu što ga navješćujemo manje prilagođivati (svijetu) toliko ће pružati više pomoći; bit ће prikladno vremenu i otvoreno svijetu. Imamo li hrabrosti svoјim životom posredovati своје navještenje u njegovom neokrnjenom obliku? Znamo ли propovijedati i o bijegu iz svijeta a ne samo o prilagođivanju svijetu? Ne samo o braku već i o novom beženstvu radi Krista? Ne samo o opravданом posjedovanju već i o siromaštvu? Ne samo o razvoju osobnosti već i o poslušnosti?« (str. 121s).

B I L J E Š K E

- 1 A. NADRAH, *Za božjim klicem*, Ljubljana 1989.
- 2 Usp. 2 Kor 11,2.
- 3 LG 42.
- 4 Usp. Mk 9,15; Mt 22,1; 25,1; Iv 3,29;
- 5 H. U. VON BALTHASAR, *Christlicher Stand*, Einsiedeln 1977, 189-191.
- 6 Usp. Jer 16,1-4.
- 7 Usp. S.M. ALONSO, *L'utopia della vita religiosa*, Torino 1986, 150.
- 8 Usp. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 189-191.
- 9 Poznati kanadski teolog Jean Marie Roger Tillard (Davanti a Dio e per il mondo, Alba 1975, 156-160) kaže da oni »koji su se odrekli braka radi nebeskog kraljevstva«, vjenčani koji su se odlučili da se nakon razbijenog braka neće više vjenčavati ponovno. Stoga se taj tekst ne bi govorio za evandeoski savjet čistoće. A mnogi drugi stručnjaci u spomenutom tekstu opravdano vide taj evandeoski savjet. Tillardovo tumačenje nije u skladu s cijelom tekstrom (Mt 19,3.12). Neki govore da Sveti Pismo izričito govori jedino o tom evandeoskom savjetu, a ne o siromaštvu i poslušnosti: J. Daniélou, N. Thurian, T. Matura i dr.
- 10 Usp. J. BOURS, *Die Ehelosigkeit um des Reiches Gottes willen*, u: J. BOURS, F. KAMPHAUS, *Leidenschaft für Gott*, Wien 1989, 26-29.
- 11 G. GRESHAKE, *Biti duhovnik*, Ljubljana 1990, 98s.
- 12 Usp. JUSTIN, *Apol*, 29,2; ATENAGORA *Apol*. 33.
- 13 Usp. Mt 19,12.
- 14 Usp. 1 Kor 7,32-34.
- 15 JANEZ PAVEL II. *Redemptionis donum*, Ljubljana 1984; CD 23,11.
- 16 Usp. Lk 20,35s.
- 17 V. TRUHLAR, *Leksikon duhovnosti* (kratica LD), Maribor 1974, 95.
- 18 Usp. A. M. PERREAU, *Le doctrine du Décret sur la chasteté*, u: *Vatican II, L'adaptation et la rénovation de la vie religieuse*, Paris 1967, 396-406.
- 19 Usp. 1 Kor 7,38.
- 20 JANEZ PAVEL II., *Redemptionis donum*: CD 23,11.
- 21 Usp. J. AUBRY, *La verginità è amore*, Torino 1982, 45.
- 22 Usp. Iv 19,26
- 23 Usp. Mt 19,11; 1 Kor 7,7.
- 24 Usp. 1 Kor 7,32-34.
- 25 PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, Zagreb 1976, 21.
- 26 Usp. AUBRY, *La verginità*, 68-70.
- 27 N. de MARTINI, *Qualcuno mi chiama*, Torino 1981, 181.
- 28 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 255-258

- 29 TRUHLAR, *LD*, 89s.
- 30 Usp. AUBRY, *La verginità*, 75-95.
- 31 Usp. Mt 25,31-46.
- 32 Usp. Iv 4,34.
- 33 Usp. Lk 6,24-26.
- 34 Usp. Dj 2,44s; 4,32.34.
- 35 Usp. Rim 8,32.
- 36 Usp. Iv 16,13
- 37 Usp. 2 Kor 8,9; Mt 8,20.
- 38 Usp. Iv 17,14-16.
- 39 Usp. 1 Kor 7,31.
- 40 Usp. S. JEANNE D'ARC, *La pauvreté*, u: *Vatican II*, 407-445.
- 41 L. GJERGJI, *Mati Terezija*, Koper 1983, 78.
- 42 Usp. 2 Kor 8,9.
- 43 BALTHASAR, *Herlichkeit III/2/2*, Einsiedeln 1969, 122.
- 44 Usp. Iv 4,54; 5,19.30; 6,38; 8,29.
- 45 Usp. Mt 6,24.
- 46 Usp. Mt 6,26-33.
- 47 Usp. Lk 14,26.33; Mt 10,37; Mk 9,42-47.
- 48 Usp. Mt 19,21; Mk 10,21; Lk 18,22; 14,12-14.
- 49 Usp. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 97.
- 50 Usp. Mt 13,44s.
- 51 Usp. Mt 13,4.
- 52 Usp. GRESHAKE, *Biti duhovnik*, 112.
- 53 MARTINI, *Qualcuno*, 188.
- 54 PAVEL VI., *Evangeljsko pričevanje: Redovniško življenje* 3(1972)19 kratica (RŽ).
- 55 MATINI, *Qualcuno*, 187-190.
- 56 Usp. Iz 11,6-9; 29,19; Rim 8,19-23.
- 57 MARTINI, *Qualcuno*, 193.
- 58 Usp. A. ŠTRUKELJ, *Življenje iz polnosti vere*, Ljubljana 1981, 232.
Svi Balthasarovi doslovni navodi u knjizi »Za Kristom« uzeti su iz Štrukljeve dizertacije.
- 59 BALTHASAR, *Über den Gehorsam in den Weltgemeinschaften*, u: *Acta I, Congressus internationalis institutorum saecularium*, Rim (20-26. sept. 1971), 1026.
- 60 Usp. Iv 4,34; 5,30; Heb 10,7; Ps 39,9.
- 61 Usp. Heb 5,8.
- 62 Usp. Mt 20,28; Iv 10,14-18.
- 63 Usp. Ef 4,13.
- 64 Usp. ZKP, kan. 601.
- 65 Usp. BALTHASAR, *Pneuma und Institution*, Einsiedeln 1974, 155.
- 66 Usp. Iv 15,15.
- 67 Usp. TILLARD, *L' obéissance religieuse*, u: *Vatican II*, 450-484;
NADRAH, *Zaobljuba pokorštine*, u: *Za bolje svjedočenje Evangela*, Zagreb 1974, 159-165.

- 68 Usp. Iv 12,26.
- 69 BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 124.
- 70 Usp. TRUHLAR, *LD*, 31-34, 400-402, 436-441.
- 71 Usp. PC 14.
- 72 PAVEL VI., *Evangeljsko pričevanje: RŽ*, 27.
- 73 Usp. Lk 2,51.
- 74 PAVELVI., *Evangeljsko pričevanje: RŽ*, 25.
- 75 Usp. Ef 4,5.
- 76 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 204-207.
- 77 Usp. E. SCHILLEBEECKX, *Collaboration des religieux avec l'épiscopat u: Vie Cons.*, 38(1966)80.
- 78 SV. VINKO PAULSKI, u: *Časoslov 27.IX.*
- 79 Usp. 1 Iv 1,2-7; Otk 1,9.
- 80 Usp. 1 Kor 12,4-11.
- 81 *Kontemplativna razsežnost redovniškega življenja*, br. 13: *CD* 15,64.
- 82 SV. AMBROZIJE, *De virg.* 2,2,15.
- 83 Usp. Lk 2,19.35.51.
- 84 Usp. Lk 2,22.41.
- 85 Usp. Lk 1,26-38.
- 86 Usp. Dj 1,12-14; 2,1-4.
- 87 Usp. A. BLASI L. DE CANDIDO, u: *DIP V*, 909-915.
- 88 Spis nepoznatog pisca iz 4. st.: F. HAASE, *Die Koptischen Quellen zum Konzil von Nicäa*, Paderborn 1920, 50s.
- 89 GJERGJI, *Mati Terezija*, 102.
- 90 Usp. ORIGEN, *In Matt. 10,17; PG* 13,877.
- 91 Usp. SV. AUGUSTIN, *De s. Virg.*: PL 40,397-428.
- 92 Usp. Dj 2,42.
- 93 Usp. 4,32.
- 94 Usp. Rim 12,10.
- 95 Usp. Gal 6,2.
- 96 Usp. Rim 5,5.
- 97 Usp. Mt 18,20.
- 98 Usp. Rim 13,10.
- 99 Usp. Kol 3,14.
- 100 Usp. 1 Iv 3,14.
- 101 Usp. Iv 13,35; 17,21.
- 102 SV. JERONIM, *Hom in Matt. 18,7-9; CCL* 78, 505.
- 103 TILLARD, *Les grandes lois de la rénovation de la vie religieuse*, Paris 1967, 147.
- 104 Usp. LG 1, 9, 48; PO 1,5; GS 42, 45.
- 105 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 51-54; 120-139.
- 106 Usp. Ef 2,13-17.
- 107 Usp. Iv 14,27.
- 108 Usp. Mt 22,1-3; ALONSO, *L'utopia*, 120-147; MARTINI, *Qualcuno*, 207-229; NADRAH, *Redovniška skupnost v luči vere*, u *BV* 40 (1980) 123-135.

- 109 PAVEL VI., *Evangeljsko pričevanje*: RŽ, 48.
- 110 Usp. Dj 1,14; 2,46; 4,24; 5,12.
- 111 Usp. Mt 5,23s; 18,19s.
- 112 *Kontemplativna razsežnost*, br. 16: CD 15,65s.
- 113 Usp. Iv 21,15-17.
- 114 Usp. LG 12.
- 115 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 204-234.
- 116 Mutuae relationes, br. 13: CD 15,15.
- 117 Mutuae relationes, br. 6: CD, 15,15.
- 118 Usp. Dj 2,42-45; 4,32-37.
- 119 Usp. ZKP, kan. 589.
- 120 Usp. 2 Kor 12,9.
- 121 Usp. F. ORAŽEM, *Krščanska duhovnost*, Ljubljana 1980, 139-144.
- 122 Usp. LG 42.
- 123 Usp. Iv 14,21-24; usp. 1 Iv 2,3-6; Jak 1,22.
- 124 Iz Duhovne oporuke: *Časoslov 27.I*.
- 125 Usp. Mt 22,37-40.
- 126 Usp. MARTINI, *Qualcuno*, 115-123.
- 127 *Kontemplativna razsežnost*, br. 1: CD 15,60.
- 128 Usp. Rim 6,3-11; Kol 2,12.
- 129 Usp. Fil 1,23.
- 130 Usp. MARTINI, *Qualcuno*, 85-114.
- 131 SV. AMBROZIJE, *De virg.* 1,8.52; PL 16,202.
- 132 Usp. Mt 25,1-12; Lk 14,15-24; Ef 5,28-33.
- 133 Usp. SV. CIPRIJAN, *De habitu virg.* 4: PL 4,433.
- 134 Usp. MARTINI, *Qualcuno*, 63-84.
- 135 Usp. Rim 5,8.
- 136 R. GUARDINI, *Die Annahme seiner selbst*, Würzburg 1969, 14-16; nav. R. RALBOVSKY, *Iz psihologije medčloveških razmerij*, prev. iz hrvatskog, Maribor 1990, 28.
- 137 RABLOVSKY, n.d., 28-33.
- 138 Usp. Fil 3,12.
- 139 *Ognjišće* 1969, 5.14s.
- 140 Usp. Mt 19,11; 1 Kor 7,7.
- 141 Usp. 1 Kor 7,32-34.
- 142 Usp. 1 Kor 7,31 gr.
- 143 Usp. 2/2 q. 186 a.2.
- 144 BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 93.
- 145 Usp. P. DELOOZ, u: *DIP VIII*, 857-873.
- 146 SV. FRANJO SALEŠKI, *Filotea* 1.3: *Časoslov 24.I*.
- 147 Usp. TRUHLAR, LD, 484-486.
- 148 Usp. Br 19,2; 11,44.
- 149 BALTHASAR, *Die Grossen Ordensregeln*, Einsiedeln 1974. 22; usp. DS 1810: VC, 744.

- 150 Usp. Iz 42,1-7; 49,1-9a; 52,13-53,12.
- 151 Usp. Dj 8,26-39.
- 152 SV. IVAN BOSKO, pisma: *Časoslov 31.I.*
- 153 Usp. MARTINI, *Qualcuno*, 127-135.
- 154 Usp. MARTINI, *Qualcuno*, 65-68.
- 155 Mutuae relationes, br. 14a: *CD* 15,16.
- 156 Usp. MARTINI, *Qualcuno*, 136-142.
- 157 PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, 32.
- 158 GJERGJI, *Mati Terezija*, 93.
- 159 Usp. Dj 2,42.
- 160 Usp. Dj 12, 5-17.
- 161 PAVAO VI., *nagovor 28.10.1966.*
- 162 Usp. PAVAO VI., *nagovor 22.4.1970.*
- 163 Konst. Poenitemini: *AAS* (68)(1966)180.
- 164 BALTHASAR, *Sponsa Verbi*, Einsiedeln 1971, 382.
- 165 Usp. Lk 10,12.
- 166 Papin govor na plenarnoj sjednici, 3.
- 167 Venite seorsum, *III AAS* 61(1969)681.
- 168 Usp. Mt 6,33.
- 169 Usp. Mt 11,12; Lk 16,16.
- 170 Usp. Rim 12,5-8.
- 171 Usp. G. HUYGHE, *Vie religieuse et apostolat. u Vatican II*, 169-189.
- 172 Usp. 2 Kor 11,23-29.
- 173 Usp. Mt 22,1-14.
- 174 Usp. MARTINI, *Qualcuno*, 150-159.
- 175 Usp. A. DE VOGÜÉ, u: *DIP VIII*, 55-77.
- 176 BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 225.
- 177 A. ŠTRUKELJ, *Življenje*, 236.
- 178 Usp. LG 43; PC 1.
- 179 BALTHASAR, *Klarstellungen*, 126.
- 180 Usp. TILLARD, *Davanti a Dio*, 142-160; L. RUPČIĆ, *Biblijski temelji redovništva*, u: *Za bolje svjedočenje evangelja*, Zagreb 1974. 25-28.
- 181 2. vatikanski koncil i odluke Papâ i rimskih Kongregacija u vezi s pojedinim evandeoskim savjetom spominju mesta iz Svetog pisma i crkvenih otaca.
- 182 Usp. TILLARD, u: *DIP II*, 1678-1685; isti, *Davanti a Dio*, 160-205.
- 183 *Traduction oecuménique de la Bible* (TOB), Paris 1981. U smislu celibata tumače između drugih i J. GNILKA, *Das Matthäusevangelium II*, Wien 1988, 155s; E. SCHWEIZER, *Das Evangelium nach Matthäus*, Göttingen, 1973, 249s.
- 184 Usp. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 203.
- 185 SV. ATANAZIJE, *Život sv. Antuna*, 2s: *Časoslov 17.I.*

- 186 Usp. E. GAMBARI, *Consacrazione e missione*, Milano 1974, 321.
- 187 Usp. Mt 5,29s.
- 188 Usp. TILLARD, u: *DIP II*, 1672-1674; isti, *Davanti a Dio*, 146-149; S. LÉGASSE, *L'appel du riche*, Paris 1966, 184-209.
- 189 Napomena (TOB) u prijevodu Novog zavjeta iz god. 1984. uz Mt 19,21 kaže da samo neki kritičari tim mjestom obrazlažu savršenstvo, koje je »ograničeno« na Isusove uže suradnike; a većina da ga shvaća kao savršenstvo svakog čovjeka koji izvršava novozavjetni zakon.
- 190 Usp. TILLARD, *Le fondement évangélique de la vie religieuse*, u: *NRT_h* 101(1969); isti *Davanti a Dio*, 160-205.
- 191 T. MATERA, u: *DIP VII*, 1185.
- 192 Usp. TILLARD, *Davanti a Dio*, 165.
- 193 *Prvo ili nepotvrđeno pravilo sv. Franje*, I, 1-6.
- 194 Usp. SV. ATANAZIJE, *Vita Antonii*, 1.
- 195 Usp. SV. BAZILije, *Ep.* 223,2.
- 196 *Drugo ili potvrđeno pravilo sv. Franje*, I, 2.
- 197 Usp. Dj 2,44; 4,32.
- 198 Usp. MATURA, u: *DIP VII*, 1185-1187.
- 199 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 32-41.
- 200 Usp. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 110, 192s.
- 201 Usp. PC 8.
- 202 Usp. Mt 4,1; 14,23; Mk 6,46; Lk 5,16; 6,12, 9,18; Iv 6,15.
- 203 SV. BAZILije, *Ep.* 2,1.
- 204 In Luc: *PL* 30,571A.
- 205 Usp. P. EVDOKIMOV, *Les âges de la vie spirituelle*, Paris 1964, 121-146.
- 206 Usp. J. LECLERCQ, u: *DIP IV*, 1132-1135.
- 207 Usp. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 59s, 147s.
- 208 Usp. GAMBARI, *Consacrazione*, 40,42.
- 209 Usp. Mk 3,31-35; Mt 12,46-50; Lk 8,19-21.
- 210 Usp. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 156s.
- 211 Usp. Lk 4,1.
- 212 Usp. ŠTRUKELJ, *Življenje*, 35.
- 213 Usp. ŠTRUKELJ, *Življenje*, 42-48.
- 214 BALTHASAR, *Spiritus Creator*, Einsiedeln 1967, 202s.
- 215 SV. IVAN KRIZOSTOM, *In Mt hom.* 68,3.
- 216 Usp. SV. JERONIM, *Ep.* 63,5.
- 217 Usp. SV. IVAN KASIJAN, *Inst.* 1,2.
- 218 Usp. SV. AMBROZIJE, *Ep.* 63,82.
- 219 SV. JERONIM, *Hom. in Joh. evang.*: CCL 78,517s; usp. G.M. COLOMBÁS, u: *DIP I*, 1452-1455.
- 220 Usp. TILLARD, *Davanti a Dio*, 175s.
- 221 Usp. SV. AUGUSTIN, *De s. virg.*, 27: *PL* 40,411; T. KEMPENAC, *Naslijeduj Krista*, I, 1,1.
- 222 Usp. Rim 6,4s.

- 223 Usp. Rim 8,29.
 224 Usp. Ef 5,1s.
 225 Usp. LECLERCQ, u: *DIP VIII*, 1307-1311.
 226 Usp. LG 40, 41, 42; GS 22.
 227 Usp. LG 42; PC 1,2,5,8,13 itd.
 228 Usp. PC 1,14.
 229 Usp. Dj 2,42-47; 4,32-35; 5,12-16.
 230 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 20-31.
 231 Usp. 1 Pt 3,15.
 232 Usp. Mt 7,24-27.
 233 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 23-29.
 234 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 41-43.
 235 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 246-255.
 236 Usp. PC 11.
 237 PC 2b,20; NADRAH, *Redovništvo kot karizma*, 348s.
 238 Usp. GAMBARI, *Consecrazione*, 55-61.
 239 Usp. Mt 25,14-30.
 240 IVAN PAVAO II., *Redemptionis donum*: CD 23,3.
 241 Usp. ALONSO, *L'utopia*, 32-34; NADRAH, *Za božjim klicem*.
 242 Usp. 1 Kor 12-14; Rim 12,3-8; Ef 4,7-16; 1 Pt 4,10s.
 243 Usp. Mt 8,20.
 244 Usp. Mt 7,24s.
 245 Usp. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 119.
 246 Usp. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 120s.
 247 Usp. NADRAH, *Redovništvo kot karizma*, 349s.
 248 Usp. Mt 7,1.
 249 Usp. Lk 6,35.
 250 Usp. Mt 5,40-42.
 251 Usp. Lk 14,13s.
 252 Usp. Mt 6,14s.
 253 IVAN PAVAO II., *Redemptionis donum*: CD 23,13s.
 254 BALTHASAR, *Das Ärgernis des Laienordens*, u WW 6(1951)491.
 255 Usp. Mt 19,16-22.
 256 Usp. S. LÉGASSE, u: *DIP VII*, 250.
 257 BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 121-124.
 258 Usp. Gal 5,1.
 259 BALTHASAR, *Klarstellungen*, 129s.
 260 BALTHASAR, *Die Grossen Ordensregeln*, 10.
 261 Latinska se riječ professio upotrebljava u jednini, a votum u množini jer je povezana s pojedinim evandeoskim savjetima.
 262 Usp. KLEMENTALEKSANDRIJSKI, *Strom* 3,1; 4,1-15,97,4; 12,79,3.
 263 Usp. ORIGEN, *In Lev hom.* 3,4.
 264 Usp. SV. BAZILIJ, *Veliko pravilo*, 15.
 265 SV. JUSTIN, *Apol.* 15,6.

- 266 Usp. SV. CIPRIJAN, *Epist.* 72.
- 267 PAVAO VI., *nagovor Magno gaudio*, 23. svibnja 1964. *AAS* 56(1964)567.
- 268 Usp.Mt 8,20; Lk 9,58.
- 269 *Redovne zaobljube*, Ljubljana 1976, Predhodna navodila, br. 1.
- 270 Usp. P.R. REGAMEY, u: *DIP* II, 1607-1613.
- 271 Kod sv. Tome Akvinskog u tekstovima 2. vatikanskog sabora i u drugim crkvenim dokumentima Božje djelovanje označuje riječi consecratio, consecrare, a čovjekov udio izrazi mancipatio, se devovere.
- 272 IVAN PAVAO II., *Redemptionis donum: CD* 23,7.
- 273 Usp. Rim 6,3-11.
- 274 Usp. SV. JERONIM, *Ep.* 39,3,4: *CSEL* 54,299,14-6.
- 275 Usp. SV. JERONIM, *Ep.* 130,7,14: *CSEL* 56,186,13-7.
- 276 Razni autori, *Professione*, u: *DIP* 884-971.